

Česká zemědělská univerzita v Praze
Provozně ekonomická fakulta
Katedra humanitních věd

Disertační práce

Sociální a ekonomický rozvoj regionu Jižní Čechy
(v kontextu rozvoje přeshraniční spolupráce)

Školitel:
prof. PhDr. Ing. Věra Majerová, CSc.

Autor:
Ing. Jakub Husák

© 2010

Poděkování

Tímto bych rád poděkoval své školitelce prof. PhDr. Ing. Věře Majerové, CSc. za odborné vedení, cenné rady a připomínky při zpracování práce. Dále bych chtěl poděkovat také dalším členům Katedry humanitních věd Provozně ekonomické fakulty České zemědělské univerzity v Praze za jejich připomínky a pozornost, kterou práci věnovali. V neposlední řadě bych chtěl poděkovat celé své rodině za trpělivost a zázemí, které mi poskytovala při tvorbě této práce.

Obsah

1	ÚVOD	3
2	CÍL PRÁCE A METODIKA	6
3	TEORETICKÁ ČÁST	8
3.1	GLOBALIZACE VS. REGIONALISMUS	8
3.1.1	<i>Globalizace</i>	8
3.1.2	<i>Regionalismus</i>	10
3.1.3	<i>Regionalismus v Evropské unii</i>	12
3.2	REGIONÁLNÍ ROZVOJ	12
3.2.1	<i>Pojem region</i>	13
3.2.2	<i>Vývoj teorií regionálního rozvoje</i>	14
3.2.3	<i>Teorie růstových pólů (F. Perroux, J. Boudeville)</i>	16
3.2.4	<i>Teorie kumulovaných příčin (G. Myrdal)</i>	17
3.2.5	<i>Koncept endogenního regionálního rozvoje</i>	19
3.2.6	<i>Teorie učících se regionů</i>	22
3.3	TRVALE UDRŽITELNÝ ROZVOJ	24
3.3.1	<i>Definice trvalé udržitelnosti</i>	24
3.3.2	<i>Ekologie vs. ekonomie</i>	25
3.3.3	<i>Mezníky ve vývoji konceptu trvale udržitelného rozvoje</i>	26
3.3.4	<i>Situace v Evropské unii</i>	29
3.3.5	<i>Aplikace trvale udržitelného rozvoje v jednotlivých sektorech</i>	30
3.3.6	<i>Trvale udržitelný rozvoj na lokální a regionální úrovni</i>	32
3.4	REGIONÁLNÍ POLITIKA	36
3.4.1	<i>Vznik a pojetí regionální politiky</i>	36
3.4.2	<i>Nástroje regionální politiky</i>	39
3.4.3	<i>Regionální politika v Evropské unii</i>	40
3.4.4	<i>Programovací období 2007 – 2013</i>	43
3.4.5	<i>Regionální politika v České republice</i>	46
3.5	PŘESHraniční SPOLUPRÁCE	48
3.5.1	<i>Hranice v regionálním rozvoji</i>	49
3.5.2	<i>Vymezení příhraničního území</i>	50
3.5.3	<i>Kulturní standardy v příhraničních oblastech</i>	52
3.5.4	<i>Přeshraniční spolupráce v Evropské unii</i>	54
3.5.5	<i>Rozvoj příhraničních oblastí v České republice</i>	58
3.6	HYPOTETICKÁ VÝCHODISKA PRO EMPIRICKOU ČÁST	61
4	VYMEZENÍ A ANALÝZA ROZVOJE REGIONU JIŽNÍ ČECHY	62
4.1	ZÁKLADNÍ VYMEZENÍ REGIONU JIŽNÍ ČECHY	62
4.1.1	<i>Prostorové vymezení Jihočeského kraje</i>	62
4.1.2	<i>Specifika historického vývoje Jihočeského kraje</i>	64
4.2	ANALÝZA SOCIÁLNÍHO A EKONOMICKÉHO ROZVOJE REGIONU JIŽNÍ ČECHY	67
4.2.1	<i>Vývoj a prostorové rozmístění obyvatelstva</i>	68
4.2.2	<i>Věková a pohlavní struktura obyvatelstva</i>	72
4.2.3	<i>Vzdělanostní struktura obyvatelstva</i>	75

4.2.4	<i>Pohyb obyvatelstva</i>	77
4.2.5	<i>Bytová výstavba</i>	83
4.2.6	<i>Ekonomická charakteristika a nezaměstnanost</i>	86
4.2.7	<i>Cestovní ruch a přeshraniční vztahy</i>	92
4.2.8	<i>SWOT analýza – zhodnocení rozvojových předpokladů</i>	96
5	PŘESHRANIČNÍ SPOLUPRÁCE	101
5.1	EUROREGIONY	101
5.1.1	<i>Euroregion Silva Nortica</i>	101
5.1.2	<i>Euroregion Bayerischer Wald – Šumava – Mühlviertel</i>	103
5.1.3	<i>Budoucnost euroregionů</i>	105
5.2	ANALÝZA PROJEKTŮ PŘESHRANIČNÍ SPOLUPRÁCE	106
5.2.1	<i>Analýza realizovaných projektů v období 2004 – 2006</i>	106
5.2.2	<i>Analýza realizovaných projektů v období 2007 – 2013</i>	115
5.2.3	<i>Komparace programovacích období</i>	124
5.2.4	<i>Projekty přeshraniční spolupráce ve vztahu k sociálnímu a ekonomickému rozvoji regionu Jižní Čechy</i>	128
5.3	PŘÍPADOVÉ STUDIE PROJEKTŮ PŘESHRANIČNÍ SPOLUPRÁCE	130
5.3.1	<i>Návštěvnické centrum textilu Lažiště</i>	131
5.3.2	<i>Česko – rakouské výtvarné dílny (Děbolín)</i>	138
5.3.3	<i>Zhodnocení a komparace projektů</i>	144
6	ZÁVĚR	149
7	POUŽITÁ LITERATURA	157
	SEZNAM TABULEK	165
	SEZNAM GRAFŮ	165
	SEZNAM OBRÁZKŮ	166
	SEZNAM PŘÍLOH	167
	PŘÍLOHY	168

1 Úvod

Problematika regionálního rozvoje se v České republice dostává do popředí zájmu až po společensko-politických změnách na přelomu 80. a 90. let 20. století a zejména potom v souvislosti se vstupem České republiky do Evropské unie v roce 2004. Regionální problematika se stává vysoce aktuální také v kontextu procesu globalizace v souvislosti s posilováním rozhodovacích pravomocí nejen na nadnárodní, ale také na regionální úrovni. Důraz na regionální a lokální rozměr rozvojových politik je tak přímou reakcí na prohlubující se proces globalizace v celoevropském i celosvětovém kontextu. Kromě procesu globalizace vystupují do popředí v evropském měřítku také integrační tendence mezi národními státy. Na významu v tomto kontextu nabývají příhraniční, dříve často opomíjené, regiony. Tyto regiony se v souvislosti s procesem globalizace a s integračními tendencemi dostávají do centra zájmu, a to přes jejich periferní polohu v rámci národních států. Jejich specifika daná nejen jejich polohou, ale také historickým vývojem a často i přírodními podmínkami se odrážejí i ve specifickém pojetí regionálního rozvoje příhraničních regionů. Z pohledu příhraničních regionů je nezbytným předpokladem jejich dynamického sociálního a ekonomického rozvoje také podpora a rozvoj přeshraniční a meziregionální spolupráce, která je jedním z nástrojů odstranění periferní polohy příhraničních regionů v rámci národních států. Z tohoto důvodu klade Evropská unie velký důraz na podporu různých forem regionální spolupráce přes hranice národních států, přičemž vzrůstající význam přeshraniční spolupráce se odráží také v koncipování regionální politiky na nadnárodní úrovni. Práce se proto v souvislosti s nastíněnými trendy zaměřuje na propojení problematiky regionálního rozvoje a přeshraniční spolupráce, a to v konkrétně vymezeném území regionu Jižní Čechy. Práce je z hlediska její struktury rozdělena na dvě základní části, a to na část teoretickou zabývající se obecně problematikou regionálního rozvoje periferních regionů a přeshraniční spolupráce a na část empirickou sledující konkrétní příhraniční region Jižní Čechy.

Teoretická část práce se soustřeďuje na několik vzájemně propojených oblastí spojených s tématem a cílem práce. V první části je vymezena obecná problematika významu regionů v procesu globalizace a pozornost je věnována také regionalismu a významu regionů v Evropské unii. Druhá část je zaměřena na teoretické koncepty regionálního rozvoje s důrazem na problematiku endogenního regionálního rozvoje

s využitím sociálního kapitálu pro aktivizaci místních zdrojů a na soudobé teorie zdůrazňující význam znalostí pro sociální a ekonomický rozvoj regionů. Větší pozornost je věnována také teoriím regionálního rozvoje, které zdůrazňují dichotomii jádro – periferie a které jsou využitelné pro rozvoj příhraničních periferních regionů. Třetí část se zaměřuje na koncept trvale udržitelného rozvoje a na postupné změny v chápání tohoto pojmu. Koncept trvale udržitelného rozvoje je zasazen do širších souvislostí jednotlivých sektorových politik významných pro zkoumaný region a důraz je kladen na význam trvalé udržitelnosti na lokální a regionální úrovni. V neposlední řadě je pozornost věnována i možným praktickým implikacím trvale udržitelného rozvoje v rámci procesu rozvoje regionů. Čtvrtá část je již podrobněji zaměřena na regionální politiku jako jednoho z nástrojů regionálního rozvoje. Jsou zde teoreticky rozebrány jednotlivé nástroje regionální politiky a také přístupy k regionální politice na národní i nadnárodní úrovni. Větší pozornost je potom věnována soudobému pojetí regionální politiky a možnostem podpory sociálního a ekonomického rozvoje regionů v rámci struktur Evropské unie. Pátá část je zaměřena na rozvoj příhraničních regionů, význam hranic v regionálním rozvoji, problematiku kulturních diferencí v rámci přeshraničních struktur a zejména na přeshraniční spolupráci mezi regiony. Teoretické vymezení přeshraniční spolupráce je založeno zejména na práci Markuse Perkmanna a doplněno o nejnovější přístupy k přeshraniční spolupráci z koncepčních a strategických dokumentů na nadnárodní i národní úrovni.

Empirická část práce se již konkrétně věnuje regionu Jižní Čechy, a to nejprve jeho prostorovému vymezení a historickým souvislostem jeho rozvoje. Další podstatná část práce je zaměřena na analýzu sociálního a ekonomického rozvoje regionu Jižní Čechy, a to s akcentem na přeshraniční spolupráci a přeshraniční vztahy. Z tohoto důvodu se také zabývá komparací centrálních a příhraničních okresů z pohledu předpokladů pro jejich rozvoj a významných rozvojových charakteristik. Práce se zde zaměřuje na základní faktory regionálního rozvoje, a to především na kvantitativní i kvalitativní charakteristiky obyvatelstva, bytovou výstavbu, ekonomické charakteristiky včetně problematiky nezaměstnanosti a v neposlední řadě také na cestovní ruch a přeshraniční vazby. Z hlediska komparace centrálních a příhraničních okresů byl výběr výše zmíněných rozvojových charakteristik limitován jejich omezenou dostupností na úrovni okresů (LAU 1), neboť některé ukazatele jsou sledovány pouze na krajské

úrovni. Součástí této části práce je i SWOT analýza zkoumaného regionu se zaměřením na problematiku přeshraniční spolupráce a přeshraničních vazeb. Třetí oddíl empirické části práce se věnuje problematice přeshraniční spolupráce v regionu Jižní Čechy s důrazem nejen na institucionalizovanou spolupráci na úrovni euroregionů, ale také na projekty přeshraniční spolupráce realizované v regionu s podporou regionální politiky Evropské unie. Zaměřuje se nejen na jejich typologii a na komparaci dvou sledovaných programovacích období regionální politiky Evropské unie, ale také na jejich vztah k sociálnímu a ekonomickému rozvoji regionu Jižní Čechy tak, jak byl charakterizován v předešlé části práce. Poslední oddíl empirické části práce je zaměřen na konkrétní vybrané případové studie úspěšně realizovaných projektů přeshraniční spolupráce. Tyto případové studie slouží k ilustraci vlivu a významu přeshraniční spolupráce pro sociální a ekonomický rozvoj vybraných lokalit a v širším měřítku i regionu Jižní Čechy, neboť jsou zasazeny do kontextu nejen teoretických aspektů regionálního rozvoje, ale také konkrétních atributů rozvoje regionu Jižní Čechy.

Veškeré poznatky z teoretické i empirické části práce jsou následně v závěru syntetizovány s ohledem na hlavní problematiku nastolenou v cílech práce, které jsou vymezeny v následující kapitole.

2 Cíl práce a metodika

Hlavním obecným cílem práce je analyzovat a zhodnotit vliv evropské integrace a přeshraniční spolupráce na sociální a ekonomický rozvoj příhraničních regionů a aplikovat teoretické poznatky o regionálním rozvoji a přeshraniční spolupráci na region Jižní Čechy. Jedním ze záměrů práce je také promítnutí jednotlivých konceptů regionálního rozvoje do roviny praktické realizace sociálního a ekonomického rozvoje příhraničních regionů.

Tento obecný cíl je pro účely praktického zpracování práce dále rozčleněn na další vzájemně provázané specifické cíle, které korespondují i s vnitřní strukturou předkládané práce:

1. charakterizovat ukotvení regionů v globalizovaném světě,
2. zhodnotit průmět evropské integrace do oblasti regionální politiky,
3. komparace vývoje přeshraniční spolupráce v Evropské unii a v České republice,
4. zhodnotit aplikovatelnost vybraných teorií regionálního rozvoje na příhraniční regiony,
5. charakterizovat region Jižní Čechy se zvláštním zřetelem na historicko – geografické souvislosti rozvoje,
6. analyzovat sociální a ekonomický rozvoj regionu Jižní Čechy s přihlédnutím k jedinečnosti okresů (LAU 1) a s akcentem na přeshraniční spolupráci,
7. charakterizovat existující přeshraniční struktury (euroregiony) v regionu Jižní Čechy,
8. analyzovat realizované projekty přeshraniční spolupráce, a to včetně jejich typologie,
9. komparace vybraných úspěšně realizovaných přeshraničních projektů a evaluace jejich vlivu na regionální rozvoj.

Z metodologického pohledu je pro naplnění výše stanovených cílů práce využito kombinace více technik sběru a analýzy dat tak, jak to vyžaduje komplexní přístup k problematice regionálního rozvoje.

Práce je ve svém celku i v dílčích kapitolách zpracována od obecnějších ke konkrétnějším poznatkům, přičemž průběžně jsou v jednotlivých analytických

kapitolách řazeny dílčí syntézy, které jsou následně podkladem pro konečnou syntézu hlavních poznatků v závěru práce.

Cíle 1 – 4 jsou obsahem teoretické části práce, a to s využitím techniky studia dokumentů, tedy dokumentů, které nevznikly primárně pro potřeby našeho výzkumu. (Disman 2002: 166) V teoretické části práce je využito zejména dokumentů odborné povahy, jako jsou vědecké články a odborné knižní publikace, a to domácích i zahraničních autorů. Pro účely aktualizace informací je využito také studium legislativních dokumentů.

V empirické části práce jsou nejprve naplněny cíle 5 a 6, a to s využitím techniky sekundární analýzy dat. Je zde využito především statistických dat Českého statistického úřadu a dalších ústředních i územních správních úřadů. Dále je pro naplnění cíle 6 využito SWOT analýzy, tj. analýzy silných a slabých stránek, příležitostí a ohrožení regionu, a to s akcentem na přeshraniční vazby.

Pro dosažení cílů 7 a 8 je využito také sekundární analýzy dat, ovšem v tomto případě se jedná zejména o data z databáze schválených projektů přeshraniční spolupráce a interní materiály jednotlivých euroregionů. Je zde provedena typologie schválených projektů podle žadatele, podle zaměření projektu a dále je využito komparace dvou sledovaných programovacích období.

Pro naplnění cíle 9 je využito především polostandardizovaných rozhovorů za využití tzv. scénářů, kdy kromě předem připravených otázek pro rozhovor jsou podle potřeby kladeny další doplňující a upřesňující dotazy tak, aby bylo možné z rozhovorů vytěžit co možná nejvíce údajů, které nejvýstižněji popisují zkoumanou realitu. (Majerová, Majer 1999: 69 – 70) Polostandardizované rozhovory budou vedeny s hlavními aktéry vybraných realizovaných projektů, a to zejména s žadateli o projekt, případně i s dalšími významnými aktéry regionálního rozvoje v lokalitách implementace projektů.

3 Teoretická část

3.1 Globalizace vs. regionalismus

Globalizace je v dnešním moderním světě velmi užívaný termín, který ovšem stále nemá jasnou a obecně užívanou definici. Zároveň se vedou diskuse o vlivu globalizace na lokální a regionální diverzitu. Z výsledků těchto diskuzí vyplývá, že globalizace nepředstavuje zánik regionálních rozdílů, ale svým působením ovlivňuje místní ekonomickou identitu a rozvojové možnosti lokalit. (Amin, Thrift 1994: 5)

3.1.1 Globalizace

Zjednodušeně lze globalizaci chápat jako propojování aktivit obyvatel celého světa. Lidé geograficky žijící odděleně si jsou bližší využíváním elektronické komunikace a rychlejším šířením myšlenek a kultury. V minulosti žili lidé v uzavřených komunitách, zatímco dnes jsou rozdílné kultury, komunity a národy propojeny. Je zřejmé, že globalizace má své pozitivní i negativní stránky. Jednou z pozitivních stránek je možnost sociálního a ekonomického rozvoje v důsledku zjednodušeného pohybu zboží a služeb mezi státy a kontinenty. Na druhé straně tento fakt zvýrazňuje rozdíly mezi chudými a bohatými oblastmi, což vyplývá z jednosměrného gradientu pohybu zboží a služeb. (Donnellan 2002: 1-2)

Je ovšem zřejmé, že takto definovaná globalizace nepostihuje všechny své aspekty. Proto jednotliví autoři přistupují k problematice globalizace z různých úhlů pohledu. Giddens například k této problematice přistupuje z pohledu časoprostorového rozpojování, které orientuje pozornost na komplexní vztahy mezi lokálními zapojeními a interakcí na dálku (spojení přítomného a nepřítomného). V moderní éře je míra časoprostorového rozpojení mnohem vyšší než v jakémkoli předcházejícím období a vztahy mezi místními a vzdálenými společenskými formami a událostmi se v důsledku toho stávají rozvolněnými. Globalizací v podstatě míní proces rozvolňování, a to v té míře, jak se podoby vazeb mezi různými sociálními kontexty či oblastmi vzájemně propojují po celém zemském povrchu. Globalizace tedy může být definována jako zintenzívnění celosvětových sociálních vztahů, které spojují vzdálené lokality takovým způsobem, že místní události jsou formovány událostmi probíhajícími mnoho mil daleko a naopak. (Giddens 1998: 62)

Jednoznačně nelze ani určit počátek procesu globalizace. Základním předpokladem vzniku procesu globalizace byl vznik kapitalismu a kolonialismu v 16. století. Za první projev procesu globalizace lze považovat rozšíření světového obchodu a investic na konci 19. století. Tento proces byl ovšem přerušen ve třicátých letech 20. století velkou hospodářskou krizí a protekcionistickými opatřeními. Dalším mezníkem v procesu globalizace byl konec 2. světové války a vznik nadnárodních obchodních společností. Jako významný mezník je uváděn také pád železné opony na přelomu osmdesátých a devadesátých let 20. století, a tedy další rozšíření kapitalismu. Jako poslední milník lze uvést rozšíření internetu jako celosvětové komunikační sítě. Proces globalizace bývá proto úzce spojován se vznikem a rozšířením kapitalismu a posléze s nástupem nových technologií. (Donnellan 2002: 3, Beck 2000: 17)

Globalizace postihuje mnoho vzájemně propojených oblastí a Ulrich Beck proto zavádí následující typologii:

- informační globalizace – jako příklad uvádí rozšíření celosvětové komunikační sítě a faktickou nemožnost států zůstat izolovanými,
- ekologická globalizace – výsledkem ekologické globalizace je formulace principů trvale udržitelného rozvoje,
- ekonomická globalizace – jako příklad lze uvést pohyb kapitálu na celosvětovém kapitálovém trhu a z toho plynoucí ohrožení pro národní ekonomiky,
- globalizace trhu práce a trhu zboží a služeb – příkladem může být pohyb nadnárodních koncernů za nízkými mzdovými náklady,
- kulturní globalizace – se projevuje prolínáním kulturních tradic, ale zároveň možností prosadit regionální kulturní zvyky v globalizovaném světě.

(Beck 2000: 17-19)

Jak již bylo zmíněno v úvodu kapitoly, globalizace neznamená zánik významu lokalit a regionů pro sociální a ekonomický rozvoj. Příkladem mohou být globální firmy, které musí zároveň rozvíjet vztahy uvnitř lokality. Lokalismus získává s postupující globalizací na významu a tento fakt si uvědomuje i management velkých globálních firem. (Beck 2000: 46)

Ovšem působení globálních firem v rámci lokálního prostředí se vyznačuje asymetrií podmínek, neboť na jedné straně vystupuje globální dimenze voleb investorů o lokalizaci svého působení, ale na druhé straně většinou pouze lokální dimenze místních obyvatel a omezená mobilita při volbě jejich uplatnění v globalizovaném světě. Tato asymetrie přispívá k dominantnímu postavení globálních firem a jejich často selektivnímu a nestejnému přístupu k rozličným regionům či lokalitám, což se může projevat také prohlubováním prostorových diferencí. (Bauman 2000, 123 – 148)

Roland Robertson k tomuto tématu uvádí, že lokalizace musí být chápána jako jeden z aspektů globalizace. Globalizace také znamená sjednocování místních kultur, které se mění vzájemným střetáváním. V tomto kontextu nastoluje otázku nahrazení konceptu globalizace novým konceptem „glokalizace“, a to kombinací slov globální a lokální. Za tímto slovním spojením chápe důraz na lokalitu jako druhou stranu mince v procesu globalizace. (Robertson 1995: 28-32)

Globalizace neohrožuje regionální a místní identitu, naopak důraz na regiony a lokality přirozeně doplňuje proces globalizace. Vzrůstající význam nadnárodních globálních struktur a struktur regionálních ohrožuje především autonomii a suverenitu národních států, a to zejména vytvářením institucionálních struktur na regionální a nadnárodní úrovni. Přes tento fakt se velká moc koncentruje stále v rukou tradičních národních států a dále je doplňována mocí na regionální, nadnárodní a mezinárodní úrovni. Regiony a lokality neztrácejí v procesu globalizace nic ze svého významu, ale jejich rozvoj je průvodním jevem globalizace. (Held 2001: 396-397)

3.1.2 Regionalismus

Regionalismus je nejčastěji definován jako pocit charakteristické zvláštnosti, skupinového vědomí nebo regionální identifikace a loajality, sdílený lidmi, kteří žijí v určitém regionu nebo konkrétním území. Takto bývá definován spíše tradiční obsah regionalismu. (Wokoun, Mates, Kadeřábková 2004: 11)

Jiným způsobem lze rozlišovat regionalismus v širším a užším pojetí. Regionalismus v širším pojetí vyjadřuje jeden z mnoha existujících druhů sociálních hnutí. Zatímco regionalismus v užším pojetí je společenskou praxí, která vyjadřuje úsilí o zachování specifických kulturních a etnických tradic určitého území. Souvisí s kulturní a etnickou emancipací jisté sociální skupiny (obyvatel společného regionu), která je vyvolána snahou moderního státu centralizovat moc.

Vznik regionalismu (regionálního hnutí) následovaný tzv. první vlnou jeho rozvoje se situuje do přelomu 18. a 19. století. Ve většině případů jde o reakci na zesílené úsilí tehdejších moderních států o centralizaci jejich moci. Druhá vlna vzestupu se datuje do 60. let 20. století (dala by se označit jako renesance regionalismu). Vysvětlení je podobné svým charakterem a odlišné jinou úrovní procesu integrace. Podobnost charakteru procesu, na který regionalismus reaguje, spočívá v centralizačním úsilí. Nepodobnost úrovně či fáze tohoto integračního, centralizačního úsilí lze vyjádřit pomocí již velmi známého termínu – globalizace. Znamená to potom, že vznik regionalismu a první vlnu vzestupu je možno posuzovat jako reakci na integrační (centralizační) tendenci novodobých státních útvarů, zatímco druhá vlna vzestupu je spojena s integrační (centralizační) tendencí v nadstátním, evropském či celosvětovém měřítku. A protože tento integrační proces pokračuje, také regionalismus jako reakce na něj vykazuje rostoucí tendenci.

Z hlediska období vzniku lze rozlišovat dvě formy regionalismu, které se svojí podstatou odlišují. První formou je tzv. tradiční regionalismus, který vychází z etnika žijícího v daném regionu a jeho specifické kultury a projevuje se zejména kulturním zviditelňováním, a to prostřednictvím vzdělávání, osvěty a zřizování příslušných organizací (tj. škol, knihoven, kulturně zaměřených společností a spolků aj.), aby byly udržovány regionální tradice. Druhou formou regionalismu je tzv. soudobý regionalismus (neoregionalismus), který více zdůrazňuje politickosprávní oblast života. (Hudečková, Lošťák, Ševčíková 2006: 16-18)

Tento neoregionalismus je vyjadřován v tzv. politickém regionalismu, tj. pojmu, jehož obsahem je regionální aspirace na získání politické autonomie či regionální samosprávy, v extrémních případech také požadavek na odtržení od státu, jehož je příslušné území součástí. Zároveň je neoregionalismus chápán jako politická a ekonomická reakce proti zvyšující se integraci společnosti na nadnárodní úrovni. (Wokoun, Mates, Kadeřábková 2004: 12)

Wilfred J. Ethier uvádí několik základních charakteristik neoregionalismu:

- neoregionalismus typicky spojuje jeden nebo více malých států se státem velkým (a to nejen z geografického, ale zejména ekonomického pohledu),

- malé státy obvykle procházejí významnými jednostrannými reformami, tak jako například nové členské státy Evropské unie,
- významné posílení volného obchodu mezi státy není ústředním tématem, stupeň liberalizace je obvykle umírněný,
- liberalizace je primárně ústupkem malých států a nikoliv velkých, dohody jsou jednostranné,
- regionální struktury často přinášejí vlastní hlubokou integraci,
- regionální struktury jsou regionální také v prostorovém smyslu, tj. členské státy spolu sousedí.

(Ethier 2001: 4-6)

3.1.3 Regionalismus v Evropské unii

Jedním z nejvýznamnějších kroků zdůrazňujících roli regionů v Evropské unii bylo vytvoření Výboru regionů Maastrichtskou smlouvou z roku 1992. Výbor regionů nemá rozhodovací pravomoci a z formálního hlediska je pouze konzultativním orgánem Rady a komise EU, ale přesto vedl k posílení významu regionů v rámci Evropské unie. Výbor je tvořen zástupci regionů z jednotlivých členských států a hned z počátku jeho existence byl dohodnut, jako výraz důležitosti regionů v Evropské unii, způsob výběru zástupců, kteří jsou vybíráni z řad volených reprezentantů regionálních a místních samospráv.

Ovšem projevy regionalismu v Evropské unii jsou viditelné zejména v rozšíření sloganu „Evropy regionů“. Tento slogan může být chápán v širším a užším smyslu. V užším smyslu znamená federalistickou Evropu s redundantními národními státy, kde regiony tvoří základní článek federace. Ve smyslu širším lze tento slogan chápat jako směřování k Evropě, kde regiony získávají vlastní novou identitu a novou roli v politickém rozhodování v rámci Evropské unie, která jim byla dosud upírána. V tomto smyslu může současná situace vypadat jako skutečné zhmotnění ideje Evropy regionů. (Loughlin 1997: 147-149, Wagstaff 1999: 188 – 193)

3.2 Regionální rozvoj

Regionální rozvoj lze chápat jako proces změn, k nimž dochází postupně, a které přinášejí narůstání efektivnosti a účelnosti, pokud jde o využívání zdrojů a uskutečňování možností, podmiňujících pohyb z původního stavu do stavu žádoucího.

V této souvislosti je nutné důsledně rozlišovat pojmy rozvoj a růst. Podstatou rozvoje je dosahování kvalitativních strukturálních změn. (Wokoun, Mates, Kadeřábková 2004: 213) Zatímco za pojmem růst lze chápat změny kvantitativního charakteru a ekonomický růst je chápán jako zvýšení celkového produktu země během určitého období. I když nelze hospodářský růst ztotožnit s rozvojem, je rozvoj bez hospodářského růstu obtížně představitelný. (Skokan 2004: 12)

3.2.1 Pojem region

Nejprve je nutné definovat pojem region jako klíčový koncept teorií regionálního rozvoje. Koncept regionu může občas připadat jako obtížně uchopitelný a rozporuplný a z toho důvodu nelze region popsat obecně využitelnou definicí. Regiony jsou vědeckým nástrojem, který umožňuje provádět prostorovou diferenciaci a jsou založeny na uměle vytvořených kriteriích, pomocí nichž je lze konstruovat. Přes tento fakt lze definovat základní znaky, které jsou platné pro různě pojímané regiony. Prvním typickým znakem regionu je jeho území. Přestože je region sociální konstrukcí, nejedná se o abstraktní pojem, ale o reálně existující část povrchu Země. Druhým typickým znakem regionu je jeho hranice, která ovšem často není zcela evidentní, ale je determinována k tomuto účelu vytvořenými kriterii. Třetím typickým znakem regionu je jeho umístění v prostoru a ve vztahu k jiným regionům. V zásadě lze odlišovat dva základní typy regionů, a to homogenní a funkční region. Homogenní region je vymezován na základě homogenity určitých zvolených kriterií, která mohou být jak přírodní resp. fyzickogeografická, tak sociální a kulturní, případně lze využít kombinace několika kriterií. Funkční regiony lze definovat jako prostorové systémy vymezené na základě funkční závislosti mezi centrem a periferií (zázemím). (de Blij, Muller 2000: 5-7) Harry W. Richardson potom nazývá funkční regiony jako regiony nodální a vymezuje je na základě prostorových toků a častých interakcí mezi jádrem, většinou tvořeným velkým městem, a tzv. zónou vlivu, která obklopuje jádro regionu. V tomto kontextu také hovoří o propojení jádra a jeho okolí pomocí dopravních a komunikačních sítí a předjímá spádový charakter nodálního, resp. funkčního regionu. (Richardson 1969: 67-69)

Z jiného úhlu pohledu lze region chápat jako administrativní jednotku, v rámci které jsou organizovány správní aktivity. V tomto kontextu je region definován jako

mezistupeň mezi centrální a místní správou. Toto pojetí se uplatňuje zejména v rámci Evropské unie při tendencích decentralizace politické moci. (Temple 1994: 8-9)

S pojmem region úzce souvisí pojem regionalizace, jako činnost směřující k vymezení regionů. Regionalizaci lze tedy chápat jako zpracování informací o rozmístění předmětů a jevů na zemském povrchu. Při regionalizaci lze postupovat „shora“ nebo „zdola“. Při regionalizaci „zdola“ se vychází od základních jednotek, například ekosystémů. Dvě a více jednotek s vazbami silnějšími mezi sebou než k okolním jednotkám pak vytváří region. Při regionalizaci „shora“ se vymezují typická území regionů. Úkolem regionalizace je stanovit charakteristické rysy, procesy, způsob vývoje a vazby tak, aby byly ukázány typické charakteristiky regionu. (Mates, Wokoun et al.: 2001: 113-114)

3.2.2 Vývoj teorií regionálního rozvoje

Teorií regionálního rozvoje bylo vytvořeno velké množství a lze je klasifikovat mnoha různými způsoby. Tradičně však bývají děleny do dvou velkých skupin. Do první skupiny jsou zařazovány teorie regionální rovnováhy (tzv. konvergenční teorie), jejichž autoři se přiklánějí k názoru, že přirozenou tendencí regionálního rozvoje je vyrovnávání rozdílů mezi regiony. Druhou skupinu tvoří teorie regionální nerovnováhy (tzv. divergenční teorie), jejichž zastánci jsou přesvědčeni, že v průběhu vývoje dochází spíše k dalšímu zvětšování meziregionálních rozdílů. Základní rozdíl mezi oběma skupinami spočívá v tom, zda jejich autoři přikládají větší význam mechanismům a procesům vedoucím k nivelizaci, nebo naopak zda za silnější považují procesy a mechanismy diferenciační. Většina zastánců obou základních teoretických směrů samozřejmě přiznává i existenci opačných procesů. Například zastánci teorií nerovnoměrného rozvoje počítají s působením vyrovnávacích mechanismů, jejich působení však považují za dočasné, náhodné nebo za slabší. Typickým příkladem je Myrdalova teorie kumulovaných příčin, kde autoři rozlišují převažující negativní polarizační efekty, ale popisují i pozitivní působení vyspělejších regionů na méně vyspělé regiony (viz dále). (Blažek, Uhlíř 2002: 13)

Jinou možností klasifikace teorií regionálního rozvoje je členění na teorie založené na přístupu „shora – dolů“, tj. s podporou exogenních faktorů růstu, a na teorie založené na přístupu „zdola – nahoru“ s využitím endogenních faktorů. (Skokan 2004: 13)

Z hlediska časového vývoje teorií regionálního rozvoje lze tyto teorie rozčlenit do několika základních období, která v podstatě korespondují s vývojovými etapami ekonomických teorií. Za vývojově nejstarší lze považovat neoklasické teorie regionálního rozvoje, po nichž následoval rozvoj teorií inspirovaných keynesiánskou ekonomickou teorií. Další skupinu tvoří strukturalistické a následně institucionální přístupy k regionálnímu rozvoji. Dnešní období teorií regionálního rozvoje a jimi inspirované regionální politiky lze považovat za období eklektické.

Neoklasické teorie zdůrazňují význam faktorů na straně nabídky (růst kapitálu, přírůstek pracovních sil a technologické změny) a zanedbávají význam faktorů na straně poptávky. Mezi neoklasické teorie lze zařadit zejména lokalizační teorie, které ovšem bývají považovány za předchůdce teorií regionálního rozvoje. Význam poptávky po zboží vyráběném v regionu je naopak typickým rysem teorií regionálního rozvoje blízkých keynesiánskému chápání ekonomiky, které převládalo v desetiletích po druhé světové válce. Za hnací motor regionálního rozvoje byla v tomto období považována existence tržní nerovnováhy a velikost poptávky po zboží z daného regionu v ostatních oblastech (tj. vývoj exportu z regionu). Regionální teorie vytvořené v tomto období lze řadit do skupiny teorií jádro – periferie. Do této skupiny lze začlenit například teorii růstových pólů, teorii kumulovaných příčin, teorii nerovnoměrného rozvoje nebo teorii polarizovaného rozvoje. Mezi strukturalistické teorie lze řadit zejména teorii výrobních cyklů, teorii ziskových cyklů a dále neomarxistické teorie rozvoje. Institucionální směry, jejichž rozvoj se datuje od 80. let 20. století, zdůrazňují roli inovací, firem a obecně institucí pro regionální rozvoj. Instituce ovšem nechápou pouze jako „organizace s adresou“, ale spíše v sociologickém smyslu – jako institucionalizované praktiky, zrutinizované chování, zvyklosti, hodnoty jak kolektivní, sdílené, tak i návyky jednotlivců. Tyto směry se snaží pomocí jmenovaných faktorů vysvětlit existenci regionálních nerovnoměrností. Zároveň je pro institucionální směry typická určitá skepse k velkým, všeobecným teoriím, dále důraz na jedinečnost institucí a praktik, na evoluční charakter změn v socioekonomické organizaci společnosti. V současné době nejdynamičtěji se rozvíjející teorií spadající do této skupiny je teorie učících se regionů. Současné eklektické období lze charakterizovat poněkud větším důrazem na neoliberalní a institucionální přístupy zaměřené na stimulaci lokální iniciativy. Dalším rysem teorií posledních dvou desetiletí je názor, že nejpodstatnější pro rozvoj regionu je

role subjektu, aktivita „zdola“ a využívání endogenních zdrojů růstu, které se tyto teorie snaží na základě zkušeností úspěšných regionů specifikovat. Základními prvky endogenních přístupů v podpoře regionálního rozvoje jsou snaha o změnu atmosféry v regionu, vytvoření podmínek pro učení, participaci a začleňování subjektů, posílení sebedůvěry, snaha vzbudit pozitivní očekávání, vytvořit síť subjektů napomáhajících aktivní adaptaci atp. V zásadě se přitom jedná o faktory, které jsou ovlivnitelné subjektem nebo jednotlivci a „vnější“ omezení jako by v současných teoriích pozbývala na významu. (Blažek, Uhlíř 2002: 14, 78, 150, 167, 185)

Přestože v současných přístupech dominují endogenní přístupy k rozvoji, je možno dohledat i názory, že koncepce endogenního rozvoje zaostávajících regionů neposkytuje dostatečná východiska pro řešení jejich problémů, a proto jsou nezbytné i externí vstupy do rozvoje. (Belajová, Papcunová 2006: 679)

Vzhledem k současnému eklektickému období v regionálním rozvoji a následně i regionální politice, vzhledem k dominanci endogenních přístupů v regionálním rozvoji a k nově se objevujícím názorům o nedostatečnosti těchto přístupů a s ohledem na charakter zkoumané lokality budou dále uvedeny nejen teorie endogenního charakteru (kterým bude dán větší prostor), ale také některé základní teorie vycházející z myšlenek exogenního rozvoje.

3.2.3 Teorie růstových pólů (F. Perroux, J. Boudeville)

Jednou z velice významných regionálních teorií, které vycházejí ze zásad exogenního rozvoje, je teorie růstových pólů. Tato teorie vznikla v 50. letech 20. století a byla inspirovaná keynesiánským ekonomickým konceptem a lze ji řadit do skupiny teorií jádro – periferie. Na rozdíl od předchozích teorií považovali autoři nerovnoměrný vývoj za samozřejmý, neboť k růstu nemůže docházet všude ve stejné míře. Perrouxova teorie vychází z kombinace dvou základních teoretických prvků. Prvním prvkem je statická teorie vzájemné závislosti průmyslu (popisující koncepty dominance, zpětných a dopředných vazeb, vedoucí a klíčová odvětví, průmyslové komplexy a rozvojové póly). Druhým prvkem je dynamická Schumpeterova teorie rozvoje založená na inovacích. Je paradoxem, že se právě teorie růstových pólů stala jednou z nejznámějších teorií regionálního rozvoje. Původní Perrouxova teorie v sobě totiž neměla zakomponovaný regionální rozměr, póly růstu byly chápány spíše jako sféry vlivu v ekonomice a rozlišovala hnací a hnaná odvětví. Hnací odvětví je definováno jako

rychle se rozvíjející odvětví, kterému dominují velké, neustále inovující firmy, vysílající silné rozvojové impulsy do svého okolí, tj. firmám hnaných odvětví, takže i ty rostou rychleji než jiné srovnatelné firmy. Regionální aspekt této teorie byl dopracován později dalšími autory, zejména J. Boudevillem. (Blažek, Uhlíř 2002: 82)

J. Boudeville ve své práci definoval „polarizovaný region“ a tím velmi přispěl k rozšíření původní teorie o regionální rozměr. Polarizovaný region nebo prostor v jeho pojetí slouží k popisu vztahů mezi jeho jednotlivými částmi nebo s částmi ostatních regionů. Toto pojetí umožňuje definovat vzájemnou závislost a polarizované skupiny, a to každou včetně interní hierarchie. Vzájemnou závislost potom technicky popisuje pomocí tabulek vstupů a výstupů, pomocí kreditního a debetního účtu, případně pomocí sítě peněžních toků. V jeho pojetí všechny účty, všechny řádky a sloupce v tabulce vstupů a výstupů mají prostorový rozměr, kterým reprezentují jednotlivé regiony. Nezbytným předpokladem je také vzájemná blízkost jednotlivých zkoumaných regionů. (Boudeville 1966: 10)

Zkušenosti s aplikací teorie růstových pólů ukázaly, že pro povzbuzení ekonomického růstu zaostávajících regionů nestačí jen alokace dynamických odvětví, ale je nutno změnit celé sociální a ekonomické prostředí regionu, což je velmi obtížné. Bez této změny se většina předpokládaných multiplikačních efektů nedostaví nebo se přesunou do jiných, vyspělejších regionů. Nejpravděpodobnějším důvodem pro slabé výsledky aplikace teorie růstových pólů v praxi bylo nerozlišení „přirozeného“ a „umělého“ centra, zejména podcenění významu tvorby inovací, přecenění efektu regionálního multiplikátoru a vlivu obchodních vazeb na další odvětví v regionu, jakož i přecenění role dopravních nákladů. V blízké budoucnosti je však možno očekávat, v souvislosti s moderní tendencí organizace subdodávek, označovanou jako Just in Time, opětovný růst významu vzájemné blízkosti kooperujících firem. (Blažek, Uhlíř 2002: 85)

3.2.4 Teorie kumulovaných příčin (G. Myrdal)

Druhou velice významnou regionální teorií, která také vychází ze zásad exogenního rozvoje, je teorie kumulovaných příčin (cumulative causation theory), jejímž autorem je švédský ekonom Gunnar Myrdal. Teorii kumulovaných příčin lze řadit do skupiny teorií jádro – periferie vycházejících z keynesiánského přístupu v ekonomické teorii. Také tato teorie odmítá hypotézu o automatické tendenci

sociálního systému ke stabilizaci, ale naopak tvrdí, že změna nevyvolá reakci opačného směru, ale další změny, které ji umocní a hovoří o kumulativním mechanismu změn. Působení kumulativních mechanismů vede ve vyspělých regionech k jevu nazvanému jako růstová spirála. Tento jev je charakteristický odčerpáváním zdrojů růstu (kapitálu a perspektivní pracovní síly) z méně vyspělých regionů do regionů vyspělých. Dopad většiny kumulativních mechanismů na méně vyspělé regiony je označován jako „backwash effects“, tj. negativní dopady způsobující vývoj po dolů vedoucí spirále. Ovšem i pro působení těchto mechanismů existují přirozené bariéry, například ztráty z rozsahu, nadměrná koncentrace, zastarání technologií apod.

Přestože teorie uznává i existenci pozitivních efektů (tzv. spread effects) z vyspělých regionů na méně vyspělé regiony, jsou tyto efekty považovány za spíše výjimečné. Příkladem pozitivních efektů může být růst poptávky ve vyspělých regionech po surovinách a zemědělských produktech vyráběných v méně vyspělých regionech a šíření technologického pokroku.

Vývoj meziregionálních rozdílů probíhá podle této teorie ve třech fázích, které lze schematicky popsat Gaussovou křivkou, takže k největším rozdílům mezi regiony dochází v prostřední, tedy druhé fázi. V první fázi dochází k selekci, respektive k diferenciaci v úspěšnosti subjektů, ve druhé fázi dosahují rozdíly maxima, kdy subjekty využívají v maximální míře svou převahu, a ve třetí fázi se rozdíly snižují především růstem vzájemné provázanosti, respektive organičnosti celého systému. Ke konvergenci dochází ve třetí fázi díky lokalizaci firem do zaostalejších regionů (díky dostatku levných pracovních sil), kooperaci těchto regionů s vedoucími regiony a zájmu firem o rozšíření trhu. Za základní nástroj překonání zaostalosti je považován integrovaný rozvojový plán, který by umožnil realizaci celospolečensky prospěšných investičních akcí, jež jsou samy o sobě neziskové, ale které umožní dosáhnout vnějších úspor dalším subjektům a tak nastartovat růst.

Za hlavní námitku proti této teorii lze považovat poněkud jednostranný pohled na směr působení kumulativních mechanismů, kterým je přisuzován jednoznačně divergenční trend. Za hlavní přínos teorie, který také způsobuje její význam i v současné době, je považováno přisouzení významné role institucím pro regionální rozvoj. Je zde možno vysledovat prvky institucionalismu, který se v regionálních teoriích prosadil až o několik desítek let později. Pro teorii kumulovaných příčin je také

charakteristický multioborový přístup se snahou o propojení zejména ekonomických, sociologických a politologických přístupů. (Blažek, Uhlíř 2002: 86 – 90)

3.2.5 Koncept endogenního regionálního rozvoje

Endogenní přístupy v regionálním rozvoji se začaly pomalu prosazovat od poloviny 70. let 20. století. Zatímco do té doby převažovaly modely rozvoje založené na vnějších zásazích do lokality (tzv. exogenní rozvoj), od této doby se stále intenzivněji hovoří o nutnosti vypracovat cíle, strategie a opatření, které vezmou v úvahu existující struktury a potenciál regionů. Pro endogenní přístupy je charakteristický regionální rozvoj, který spoléhá na vnitřní regionální integraci a na ekologicky zdravé využívání vnitřního potenciálu. Jako silná stránka rozvoje se také často podporuje regionální vědomí a využívání přírodního potenciálu z dlouhodobého hlediska. (Skokan 2004: 18)

Pro endogenní rozvoj je typické, že hlavním řídicím místem odkud vychází rozvojové impulsy je lokalita a zároveň se zde uplatňuje decentralizovaný způsob řízení, tedy řízení z pozice samosprávných lokálních a regionálních orgánů. Hlavní zdroje regionálního rozvoje jsou spatřovány ve využívání vnitřních zdrojů integrovaného charakteru a v sociálních inovacích, tj. v inovacích manažerských, politických a institucionálních. Hlavní potenciál hospodářského rozvoje spočívá v lidském kapitálu, tj. ve znalostech a schopnostech je využít, přičemž za výkonné subjekty rozvoje jsou považovány lokální firmy reagující na podmínky místního prostředí. Zdůrazňuje se potřeba investic do vzdělání, rekvalifikací a inovací. Hlavním efektem endogenního rozvoje potom je optimální výběr výroby lokálních firem z hlediska místního prostředí. (Hudečková, Lošťák, Ševčíková 2006: 84)

Jan Douwe van der Ploeg ke konceptu endogenního rozvoje a k jeho praktické aplikaci dodává, že jeho principy závisí zejména, ale nikoli jedině, na místních dostupných zdrojích, a to s využitím přírodního prostředí, pracovní síly a znalostí dostupných v lokalitě a zároveň s využitím místních zvyklostí na trhu výrobků a služeb. Endogenní rozvoj může poskytnout novou dynamiku a revitalizovat místní zdroje, které by jinak zůstaly nevyužité. Endogenní rozvoj se jeví jako svébytný proces růstu a relativně velká část jím generovaného celkového bohatství je znovu alokována v daném regionu. Úzká závislost endogenního rozvoje na místních zdrojích implikuje, že tento typ rozvoje může mít pozitivní dopad na místní zájmy a rozvojové perspektivy. Dalším významným faktem je, že endogenní rozvoj může lépe reagovat na nové

environmentální výzvy, než tomu bylo u exogenních přístupů. (van der Ploeg, Saccomandi 1995: 10 – 11)

Endogenní rozvoj ovšem nelze chápat jako uzavřenou ekonomiku, přestože bývá zdůrazňován význam koncentrace a expanze na vnitřním trhu (regionálním a meziregionálním), kde by měla být poptávka kryta místní produkcí tak, aby řešila specifické místní požadavky a zabezpečovala základní potřeby místní komunity. (Garofoli 1992: 6)

Koncept endogenního rozvoje, a zejména jeho praktická aplikace v regionech, je také spojován s pojmem sociální kapitál, který je považován za jeden z podstatných mechanismů aktivizace místních zdrojů. (Lee et al. 2005: 280 – 281)

Sociální kapitál lze definovat jako sumu aktuálních i potenciálních zdrojů, které může určitá osoba využívat díky tomu, že se zná s druhými lidmi. Je to bohatství styků a známostí, které mohou být užitečné. Objem sociálního kapitálu, jímž jedinec disponuje, je dán velikostí sítě kontaktů, které je schopen mobilizovat pro svoji potřebu a velikostí ekonomického, kulturního a symbolického kapitálu těch, z nichž se jeho síť známostí skládá. Za autora této koncepce sociálního kapitálu je považován Pierre Bourdieu. (Velký sociologický slovník 1996: 475)

Pierre Bourdieu přirovnává sociální kapitál k ostatním druhům kapitálu, jako je kapitál ekonomický, kulturní a také symbolický, obvykle nazývaný prestiž, reputace nebo pověst. Proto v této souvislosti hovoří o akumulaci kapitálu jako výsledku minulé práce – tj. o vytváření sítě kontaktů a známostí, které jedinci zajišťují určitou pozici v rámci sociální struktury. Skutečná sociální pozice jedince závisí na celkovém objemu kapitálu, a to ať už sociálního, kulturního nebo ekonomického, kterým jedinec disponuje a také na složení jeho kapitálového portfolia – tj. na relativní váze jednotlivých druhů kapitálu v portfoliu. Zároveň je spojena i s kapitálem symbolickým, transformujícím celkový objem kapitálu v jeho využití v rámci mocenských struktur. Pierre Bourdieu tak chápe sociální kapitál v individuálním smyslu jako vlastnictví jedince, který jím disponuje a využívá jej v rámci sociální struktury. (Bourdieu 1991: 230 – 231)

Přestože je Pierre Bourdieu nejvíce spojován s pojmem sociální kapitál, k jeho popularizaci přispěl zejména Robert Putnam. Pojetí sociálního kapitálu v jeho případě je ovšem výrazně odlišné. Podle Putnama sociální kapitál, ve formě norem a vzájemné

občanské angažovanosti, ulehčuje dobrovolnou spolupráci v rámci komunity. Sociální kapitál zde vypovídá o podmínkách sociální organizace společnosti, jako je důvěra, normy a sociální sítě, které mohou zvýšit efektivnost fungování společnosti pomocí snazší koordinace jednotlivých akcí. Například skupina, jejíž členové demonstrují důvěryhodnost a posilují důvěru jeden v druhého, je schopna dosáhnout více než skupina, v níž chybí důvěryhodnost a důvěra mezi členy. Také Putnam přirovnává sociální kapitál k ostatním druhům kapitálu, zejména s ohledem na tendenci akumulovat stále větší množství sociálního kapitálu. Například úspěch při nastartování malých výchozích institucí dovoluje skupině jednotlivců, na základě takto vzniklého sociálního kapitálu, řešit složitější problémy s komplexnějším institucionálním uspořádáním. Přesto Putnam vidí jednu zásadní odlišnost sociálního kapitálu od ostatních druhů kapitálu. Sociální kapitál, jako důvěra, normy a sociální sítě, je obvykle veřejným statkem, na rozdíl od ostatních druhů kapitálu, které jsou obvykle statkem soukromým. Jako atribut sociální struktury, v níž jsou jedinci začleněni, není sociální kapitál soukromým majetkem žádného z jednotlivců, kteří z něj mohou profitovat. Stejně jako pro ostatní veřejné statky i pro sociální kapitál platí tendence k jeho podhodnocování a nižšímu nabízenému množství než by bylo společensky žádoucí. Z toho vyplývá, že sociální kapitál musí být, na rozdíl od ostatních druhů kapitálu, často produkován jako vedlejší produkt jiných sociálních aktivit. Putnam tedy chápe sociální kapitál jako kolektivní entitu a jako vlastnictví komunity. (Putnam 1993: 167 – 171)

Putnamovo pojetí sociálního kapitálu přináší velmi důležité implikace pro praktické uplatnění konceptu endogenního rurálního rozvoje. Především to je dlouhodobý horizont, v němž je sociální kapitál vytvářen, pokud je vůbec možné ho vědomě tvořit, a dále důraz kladený na sociální rozvoj, normy a zapojení jedinců do sociálních sítí, jako základního kamene ekonomické prosperity, by měl být větší než pozornost věnovaná dosahování zisků a vytváření nových pracovních míst.

Při praktické aplikaci konceptu endogenního rozvoje jsou často upřednostňováni ti, kteří jsou již výkonní a kteří již mají zkušenosti s iniciativami a programy, pro něž si zároveň rezervovali své kapacity. To může v extrémním případě vést ke zmocnění se iniciativy místními elitami, které ovšem mohou reprezentovat pouze parciální zájmy společenství. Marginální skupiny mají znesnadněnou pozici v participaci na programech endogenního rozvoje a jsou méně vlivní až do té doby, dokud není věnována zvýšená

pozornost jejich začlenění do společnosti. Toto lze chápat jako praktické důsledky aplikace konceptu sociálního kapitálu v pojetí, které předkládá P. Bourdieu.

Z výše uvedeného lze implikovat, že sociální kapitál je vlastnictvím celé komunity, stejně tak jako přísluší těm jedincům, kteří mají formální vzdělání, sociální kontakty, styl, vkus a umění prosadit se (tedy vlastní sociální kapitál v individuálním pojetí) v rámci iniciativ endogenního rozvoje. (Shucksmith 2000: 211 – 216)

3.2.6 Teorie učících se regionů

Jednou z moderních teorií patřících do skupiny institucionálních směrů v regionálních teoriích je teorie učících se regionů. Tuto teorii lze již řadit mezi teorie regionálního rozvoje inspirované konceptem endogenního rozvoje a zároveň teorie kladoucí důrazu na znalostní společnost. Teorie učících se regionů se začala rozvíjet v polovině 90. let 20. století a je neustále doplňována o nové implikace. Za zdroj konkurenceschopnosti jsou zde považovány znalosti, schopnost učit se a vytvářet kulturní klima, které napomáhá inovacím. Konkurenceschopnost není chápána jako cenová konkurence, ale jako konkurence založená na neustálých inovacích. Znalosti jsou považovány za nejstrategičtější „surovinu“ a učení za rozhodující proces z hlediska trvale udržitelné konkurenceschopnosti. Rozdíly ve schopnosti učit se a inovovat jsou tak považovány za klíčový mechanismus regionální diferenciace, jehož role se bude do budoucna s největší pravděpodobností zvyšovat. (Blažek, Uhlíř 2002: 158)

Schopnosti regionu mohou být vnímány z pohledu čtyř hlavních prvků:

- institucí,
- uměle vytvořených struktur,
- přírodních zdrojů,
- znalostí a dovedností.

Všechny výše uvedené prvky jsou formovány v procesu historického vývoje. Instituce jsou tvořeny složitými interakcemi mezi dobově odlišnými institucionálními prvky, a to od velmi starých (náboženství, víra, hodnoty) až po současné (současné zákony a normy apod.). Instituce potom obsahují veškerá pravidla, zvyky, tradice, postoje a konvence spojené s nabídkou kapitálu, půdy, práce a také s trhem zboží a služeb. Dále v sobě instituce zahrnují podnikatelského ducha, manažerské struktury, vládní a politické tradice a rozhodovací praxi v daném regionu. Uměle vytvořené struktury (budovy a infrastruktura) mohou být sledovány nejméně přes jedno století,

zatímco přírodní zdroje jsou typicky prehistorického původu. Specifické znalosti a dovednosti bývají obvykle součástí historického vývoje regionu a čas od času (i když většinou pouze okrajově) jsou ovlivňovány rozvojovou politikou a dalšími exogenními vlivy. Peter Maskell následně zdůrazňuje větší vliv institucí, znalostí a dovedností na schopnosti regionů, než jaký mají přírodní zdroje a uměle vytvořené struktury. (Maskell et al. 1998: 53 – 54)

Hlavním přínosem teorie učících se regionů je snaha systematicky analyzovat procesy, kterými vzniká a udržuje se v regionech schopnost vytvářet nové poznatky a vědomosti. Podstatný rozdíl zde představuje rozlišení mezi kodifikovatelnými vědomostmi (codified knowledge), které je možné standardizovat a naučit se pomocí instrukcí a návodu, a vědomostmi nevyslovitelnými, nekodifikovatelnými (tacit knowledge), které je možné získat pouze vlastní zkušeností a spoluúčastí na dané činnosti. Kodifikovatelné znalosti je možno prodávat jako zboží, protože je lze dopravit bez větších nákladů kamkoliv. Naopak nekodifikovatelné vědomosti a dovednosti se stávají zdrojem konkurenční výhody, protože jsou vázány na specifický regionální kontext, na institucionální charakteristiky území (sítě kontaktů, formu zakořenění). (Blažek, Uhlíř 2002: 159)

Přestože teorie učících se regionů je poměrně nová, objevují se už její první praktické implikace. Podle B. A. Lundvalla by tradiční politiky orientované na informační technologie měly být nahrazeny inovační politikou řešící potřeby zrychlujícího se tempa inovací a změn v regionech. Ve své práci se orientuje na dvě oblasti, a to na sociální a regionální polarizaci a na ohrožení pro životní prostředí plynoucí z překotných změn. Regionální polarizace není novým jevem v historii kapitalismu, ale v současné době dosáhla polarizace mezi lidmi a regiony, plynoucí z rozdílných schopností, kompetencí a možností participace na interaktivním učení, extrémního stupně. Proto by vzdělávací systémy měly být nastaveny tak, aby podporovaly schopnost učit se zejména pro slabé „žáky“. Jednou z komponent politik zabývajících se těmito otázkami jsou nové cesty ve využívání moderních informačních technologií, jako jsou například multimedia. Druhou komponentou je regulace možnosti a rovnosti přístupu k moderním informačním technologiím a komunikačním prostředkům pro zaostávající a periferní regiony. Druhou oblastí, na kterou se Lundvall orientuje, jsou environmentální hrozby, které podle něj vyžadují multidisciplinární

přístup a velké technologické úsilí. Velkou výzvou je analýza procesů v oblasti znečištění životního prostředí na globální úrovni. Druhou výzvou je také vývoj dopravních prostředků a technologií výroby neznečišťující životní prostředí. Dále je nezbytné provést sociální změny a inovace v oblasti zemědělství a lesního hospodářství tak, aby se zvýšila poptávka po technologiích, které jsou příznivé životnímu prostředí. Posledním prvkem, který je potřeba zohlednit, jsou sociální změny zasahující do každodenního života. Právě vzdělávání a znalosti v environmentální oblasti a z nich vyplývající inovace by měly být předmětem strategie trvale udržitelného rozvoje. (Lundvall 2001: 284 – 285)

3.3 Trvale udržitelný rozvoj

3.3.1 Definice trvalé udržitelnosti

K podstatě a pojmu trvalé udržitelnosti se vyjadřuje celá řada autorů a institucí, a proto také existuje mnoho definic trvale udržitelného rozvoje. Za klasickou se dnes považuje definice ze zprávy Světové komise pro životní prostředí a rozvoj „Naše společná budoucnost“. Tato komise pod předsednictvím G.H. Brundtlandové definovala trvale udržitelný rozvoj (sustainable development) následovně: „Je to takový rozvoj, který uspokojuje potřeby současné společnosti, aniž by zároveň omezoval uspokojování potřeb budoucích generací“. (World Commission on Environment and Development 1987: 43)

V České republice je pak koncept trvale udržitelného rozvoje definován přímo zákonem, a to zákonem o životním prostředí z roku 1992. Tento zákon definuje trvale udržitelný rozvoj jako rozvoj, který současným i budoucím generacím zachovává možnost uspokojovat jejich základní životní potřeby a přitom nesnižuje rozmanitost přírody a zachovává přirozené funkce ekosystémů. (Zák. č. 17/1992 Sb., o životním prostředí ve znění pozdějších předpisů)

Při porovnání nejčastěji užívaných definic a s přihlédnutím k těm, které mají užší vztah k územním celkům, by bylo možné definovat trvale udržitelný rozvoj následovně: „Jedná se o cílený proces změn v chování lidské společnosti k sobě samé i ke svému okolí, směřující ke zvyšování současného i budoucího potenciálu uspokojování aspirací a potřeb lidí s ohledem na limity krajiny a jejích zdrojů“. (Wokoun, Mates, Kadeřábková 2004: 222)

Zároveň je trvale udržitelný rozvoj spojován se třemi základními principy. Prvním je princip intergenerační solidarity, který vyjadřuje přesvědčení, že jedna generace by měla zanechat zemi pro další generace alespoň v takovém stavu, ve kterém ji zdědila od generace předchozí. Druhým principem je princip intragenerační solidarity, který požaduje, aby trvale udržitelný rozvoj v sobě zahrnoval principy uspokojování lidských potřeb. Jinými slovy se jedná zejména o potřeby chudých obyvatel světa v rozvojových zemích. Třetím principem je princip přeshraniční odpovědnosti, který zahrnuje podmínku, že dosahování trvalé udržitelnosti v jedné lokalitě, regionu nebo státu nesmí být na úkor životního prostředí a přírodních podmínek v ostatních oblastech. (Selman 1996: 11)

3.3.2 Ekologie vs. ekonomie

Pojem trvale udržitelného rozvoje v sobě zahrnuje několik základních rozměrů a zároveň v těchto kontextech má různé významy. Mezi základní rozměry patří rozměr ekonomický, ekologický, sociální a bývá uváděn také rozměr etický. Z ekonomického hlediska jde o zachování trvale udržitelného výnosu, přičemž nynější objem aktiv, který tento výnos poskytuje, musí být udržen nebo rozmnožen. Z ekologického pohledu se má na mysli zejména šetrné využívání přírodních zdrojů a zapojení kriteria ekologické únosnosti do rozhodovacích procesů na různých úrovních správy. Z pohledu sociálního se jedná především o odstranění chudoby a propasti mezi Severem a Jihem. Rozměr etický se týká samé podstaty konceptu, tedy intergenerační solidarity. (Moldan 2003: 81)

Právě propojení ekologické a ekonomické stránky konceptu trvale udržitelného rozvoje je předmětem trvalých sporů. Lze dokonce hovořit o neřešitelném dilematu čisté a neporušené přírody na straně jedné a uspokojování rostoucích hmotných potřeb na straně druhé. Tyto spory se zdají být neřešitelné v obecné rovině, ale ve skutečnosti se týkají vždy jen určitých konkrétních otázek. Principem konceptu trvale udržitelného rozvoje není, aby jedno hledisko prohrálo a druhé zvítězilo, ale naopak snaha řešit problémy v souladu s oběma hledisky. V rámci konceptu trvale udržitelného rozvoje žádný teoretický spor mezi ekologickými a ekonomickými principy neexistuje. Za jeden z cílů trvale udržitelného rozvoje se považuje dosažení „zdravého“, „trvale udržitelného“ nebo též „čistého“ hospodářského růstu. Takový růst, například vyjádřený růstem HDP, nemusí být spojen s paralelním růstem čerpání zdrojů nebo produkce

znečištění. Naopak jistá (dostí vysoká) míra prosperity je podmínkou účinné ochrany životního prostředí a trvale udržitelného rozvoje. Mnohé ukazatele kvality prostředí vykazují podobnou závislost na HDP jako například koncentrace oxidu siřičitého ve městech, totiž křivku ve tvaru obráceného písmene U. Velmi nízká úroveň HDP na obyvatele znamená minimální industrializaci a nízkou zátěž prostředí. Při růstu zátěže stoupá i znečištění, ale jen do určité míry. Další růst prosperity již naopak přináší pokles zátěže prostředí, protože jsou k dispozici prostředky na ochranná opatření nebo čistší technologie. Dosažení trvale udržitelnosti rozvoje předpokládá z ekonomického hlediska zachování základního kapitálu, přičemž i ekonomové uznávají, že jeho součástí je mimo kapitál vyrobený lidmi také kapitál lidský a přírodní. Zároveň se i v oblasti životního prostředí začínají využívat ekonomické nástroje pro jeho ochranu. (Moldan 2003: 51-52)

3.3.3 Mezníky ve vývoji konceptu trvale udržitelného rozvoje

Přestože historie ochrany některých složek životního prostředí sahá hluboko do minulosti, zájem o ochranu přírody se výrazněji projevil až v 19. století a samotný termín „ochrana životního prostředí“ se začal používat až v 60. letech 20. století. V tomto období se totiž začaly projevovat vážné potíže v životním prostředí, a to nikoli izolovaně, ale v mnoha zemích najednou ve velkém rozsahu. Do čela světového úsilí o nápravu a odvrácení hrozící ekologické krize se postavila Organizace spojených národů (OSN). Na červen 1972 svolala OSN do Stockholmu konferenci, která znamenala základní mezník v názoru na životní prostředí ve světovém měřítku. V rámci této konference byly vytyčeny základní problémové okruhy a na jejich základě byly státy vyzvány k okamžitým akcím na ochranu životního prostředí. Ovšem na začátku 80. let bylo již zřejmé, že přijatá víceméně technická opatření nestačí. Proto byla v roce 1983 ustavena Valným shromážděním OSN Světová komise pro životní prostředí a rozvoj.

Tato komise pracovala tři roky pod vedením norské ministerské předsedkyně G.H. Brundtlandové a v roce 1987 vydala závěrečnou zprávu nazvanou „Naše společná budoucnost“. Mottem zprávy se stalo heslo „Od jedné země k jednomu světu“. Tím zpráva navazuje na Stockholmskou konferenci, jejímž heslem bylo „Pouze jedna země“, a zohledňuje svět, který je především záležitostí lidí, je mozaikou jednotlivých států, střetávají se zde politické, ekonomické a mnohé jiné zájmy různých lidských

společenství, na rozdíl od pojmu „Země“, který je především záležitostí přírodní. (Moldan 2003: 22-25) V této zprávě byl také definován pojem trvale udržitelný rozvoj (viz výše) a jako výsledek zde byly představeny některé principy ochrany životního prostředí. Jedním ze základních je již zmiňovaný princip intergenerační solidarity. Dalším principem je požadavek, aby státy zachovávaly ekosystémy a ekologické procesy nezbytné pro funkčnost biosféry, zachovávaly nezbytnou biodiverzitu a sledovaly principy optimálního využívání přírodních zdrojů a ekosystémů. Dále se zde objevuje požadavek na stanovení přiměřených environmentálních standardů, monitorování změn v naměřených hodnotách a jejich zveřejňování. V neposlední řadě by měly státy zajistit, aby se ochrana životního prostředí stala nedílnou součástí plánování a implementace rozvojových dokumentů a zároveň by měly poskytovat pomoc rozvojovým zemím v oblasti ochrany životního prostředí a trvale udržitelného rozvoje. (World Commission on Environment and Development 1987: 348-349)

Dalším významným mezníkem ve vývoji konceptu trvale udržitelného rozvoje byla Konference OSN o životním prostředí a rozvoji, která se konala v roce 1992 v Rio de Janeiru. Na této konferenci byly přijaty tři velmi důležité dokumenty, a to Deklarace z Ria o životním prostředí a rozvoji, Agenda 21 a Zásady obhospodařování lesů. Deklarace z Ria o životním prostředí a rozvoji je stručným dokumentem, který ovšem přináší některé nové principy z pohledu vztahu jednotlivých států v oblasti ochrany životního prostředí. Například se zde hovoří o suverenitě národů v oblasti využívání přírodních zdrojů, které ovšem nesmí zapříčinit environmentální škody v okolních státech. Jinými slovy by státy při své činnosti měly mít na zřeteli přeshraniční efekty využívání zdrojů. Dalším důležitým prvkem je zavedení hodnocení možných důsledků činností pro životní prostředí, a to ještě před jejich zahájením. Nejrozsáhlejším a nejdůležitějším výsledkem konference v Riu je dokument nazvaný Agenda 21. Jedná se v podstatě o akční plán implementace konceptu trvale udržitelného rozvoje, který obsahuje čtyřicet kapitol, které jsou rozčleněny do čtyř sekcí. První část se týká sociální a ekonomické dimenze trvale udržitelného rozvoje a pojednává o boji proti chudobě, mezinárodní spolupráci v oblasti životního prostředí, otázkách lidského zdraví a také o rozhodovacích procesech při aplikaci trvale udržitelného rozvoje. Druhá a nejrozsáhlejší část se týká ochrany a řízení využívání zdrojů. Pojednává o ochraně ovzduší, půdy, vodstva, oceánů a biodiverzity, o boji proti devastaci lesů, o nakládání

s radioaktivním a chemickým odpadem a také o udržitelném zemědělství a rozvoji venkova, a to v globálním měřítku. Třetí část se zabývá jednotlivými skupinami lidí, které chce tento dokument oslovit. Týká se tedy role žen, mladých lidí, domorodých obyvatel, farmářů, ale také vědců, podnikatelů a v neposlední řadě také místních samospráv, kterým přisuzuje klíčovou roli při prosazování trvale udržitelného rozvoje (viz dále). Čtvrtá část se týká prostředků implementace. Zabývá se nejen finančními zdroji, ale také vzděláváním, osvětou, vědeckým výzkumem, technologickým pokrokem a otázkami mezinárodního práva v oblasti trvale udržitelného rozvoje. Pro úspěšnou implementaci národních akčních plánů trvale udržitelného rozvoje by mělo být dosaženo široké participace veřejnosti na jejich tvorbě a efektivní spolupráce se zájmovými skupinami. Důležitá je také podpora akčních plánů pomocí specifických programů v otázkách lidských potřeb, udržitelného využití a ochrany zdrojů a životního prostředí. (Keating 1993)

V roce 2002, přesně deset let od konference v Riu, se v Johannesburgu konal další summit OSN, tentokrát s názvem Světový summit o udržitelném rozvoji. Výsledným materiálem summitu jsou tři základní dokumenty, a to Johannesburgský implementační plán, tzv. přehled partnerství a Johannesburgská deklarace o trvale udržitelném rozvoji.

- Nejdůležitějším a klíčovým dokumentem je Johannesburgský implementační plán, který popisuje, jakým způsobem dosáhnout jednotlivé již existující cíle. Týká se například také otázek obnovitelných zdrojů energie, udržitelného rybolovu, biodiverzity a obecně otázek zlepšení životního prostředí. Plánu je vytýkán zejména nedostatek inovativnosti, konkrétně v oblasti klimatických změn, které se stávají stále aktuálnějšími.
- Druhým dokumentem přijatým na summitu je tzv. přehled partnerství. Tento dokument rozděluje partnerství vyhlášená a deklarovaná na summitu na dva typy. Typ I zahrnuje aktivity přijaté jednotlivými vládami. Typ II v sobě zahrnuje nejen vládní instituce na národní i regionální úrovni a samosprávné orgány, ale také soukromé subjekty, a to jak podnikatelské, tak neziskové, které deklarují dobrovolnou spolupráci v konkrétních otázkách ochrany životního prostředí. Tato

dobrovolná spolupráce různých subjektů by se dala označit za nejvíce inovativní, ale zároveň za nejvíce problematickou.

- Třetím dokumentem přijatým na summitu je Johannesburgská deklarace o trvale udržitelném rozvoji. Tato deklarace obsahuje potřebu podporovat trvale udržitelný rozvoj pomocí konkrétních akcí na různých úrovních správy, osvojit si dlouhodobou perspektivu trvale udržitelného rozvoje a podpořit širokou participaci jednotlivých aktérů. Ovšem narozdíl od deklarace z Ria se zdá nepravděpodobné, že by tato deklarace vedla k novým mezinárodním dohodám a právním úmluvám.

(Baker 2006: 64-67)

3.3.4 Situace v Evropské unii

Pojem trvale udržitelný rozvoj proniká stále hlouběji do oficiálních debat Evropské unie. V rámci oficiálních programových dokumentů, právních nástrojů i veřejné diskuse se Evropská unie posunula od fáze určitého napětí mezi různými politikami do nové fáze, která by se dala charakterizovat učením se dosahovat kompromisu mezi jednotlivými politikami.

Již Jednotný evropský akt z roku 1986 formálně uznal význam role, kterou by měla Evropská unie hrát v ochraně životního prostředí. K výraznému posunu, od politik zaměřených obecně na nástroje ochrany životního prostředí směrem k podpoře trvale udržitelného rozvoje, došlo v rámci přijetí Maastrichtské smlouvy v roce 1992. Amsterdamská smlouva z roku 1997 dokonce zařadila trvale udržitelný rozvoj mezi hlavní cíle Evropské unie, a to vedle sociálního a ekonomického rozvoje. Trvale udržitelný rozvoj se tak stal jedním ze základních principů evropského integračního procesu. Tento význam trvale udržitelného rozvoje následně potvrdila i smlouva z Nice přijatá v roce 2000 a v Göteborgu přijatá Strategie udržitelného rozvoje Evropské unie z roku 2001. Tato strategie byla v souvislosti se summitem v Johannesburgu a s ohledem na další rozšiřování Evropské unie inovována a v roce 2006 byla přijata jako Obnovená strategie udržitelného rozvoje Evropské unie. Obnovená strategie definuje globální cíle trvale udržitelného rozvoje, které respektují tři základní pilíře konceptu trvalé udržitelnosti, a to pilíř environmentální, sociální a ekonomický. Tyto tři globální cíle jsou doplněny o cíl týkající se mezinárodní odpovědnosti ve vztahu ke třetím zemím. V České republice na tyto dokumenty navazuje také Strategie udržitelného

rozvoje České republiky, která byla vládou přijata v roce 2004 a v průběhu roku 2009 aktualizována (zatím jako pracovní verze) s ohledem na aktualizaci dokumentů na nadnárodní úrovni.

Pro Evropskou unii představuje podpora trvale udržitelného rozvoje cestu, jak zrušit úzkou vazbu mezi ekonomickým růstem a znečišťováním životního prostředí. Problém přerušení této těsné souvislosti je vnímám zejména jako technologický problém, ale také jako problém rozhodovacích a řídicích mechanismů. Toto pojetí trvale udržitelného rozvoje neodmítá ekonomický model Evropské unie, protože nepřináší limity růstu a ani nemění existující návyky vysoké spotřeby. Pro zajištění přijetí environmentálních norem v rámci Evropské unie jsou používány argumenty ekologické modernizace. Tyto argumenty vnímají zhoršování životního prostředí jako výzvu vyžadující prosazení sociálních, technologických a ekonomických reforem. Kromě toho je zde kladen důraz na rozvoj moderních institucí, jako jsou vědecké komunity, trh a stát, které by měly figurovat jako nositelé ekologické restrukturalizace.

Podpora trvale udržitelného rozvoje je v rámci Evropské unie především otázkou horizontálních sektorových politik. Je uznáváno, že problémy životního prostředí, zapříčiněné například dopravou, využíváním energetických zdrojů nebo zemědělstvím, často převyšují výnosy z nově nastavených pravidel. Tato situace vede v otázkách trvale udržitelného rozvoje k aplikaci manažerského přístupu, který kombinuje právně závazné normy s jinými formami řízení, jako jsou například dobrovolné dohody.

Jednou ze zásadních výzev, které čelí Evropská unie, je integrace environmentálních zájmů do sektorových politik na horizontální úrovni. Dosažení plné integrace politiky životního prostředí do sektorových politik ovšem představuje pro Evropskou unii komplikovanou záležitost. (Baker 2006: 136-156, EC 2006e)

3.3.5 Aplikace trvale udržitelného rozvoje v jednotlivých sektorech

Jak vyplývá z předcházející subkapitoly, trvale udržitelný rozvoj je potřeba implementovat do dílčích sektorových politik. Vzhledem k charakteru zkoumaného regionu bude věnována pozornost zejména oblasti cestovního ruchu, zemědělství a také problematice zachování biodiverzity.

Cestovní ruch

Cestovní ruch může být velmi přínosný pro rozvoj regionu a může přinášet dostatečné příjmy pro daný region. Nepřímo může být cestovní ruch jediným

efektivním nástrojem, který slouží k finanční podpoře zachování hodnot typických pro venkovskou krajinu. Hlavní přínosy cestovního ruchu pro trvale udržitelný rozvoj venkovského prostoru lze charakterizovat následovně:

- Cestovní ruch přináší obohacení a uspokojení návštěvníků, posiluje jejich respekt k přírodnímu i kulturnímu dědictví a podporuje porozumění a pochopení jiných komunit a kultur.
- Cestovní ruch dále podporuje zachování a obnovu přírodního i kulturního dědictví a figuruje také při odstraňování zanedbanosti a opuštěnosti prostoru.
- Cestovní ruch přináší nová pracovní místa a bohatství do regionu a slouží k diverzifikaci rurální ekonomiky.
- V neposlední řadě napomáhá ke zlepšení života místní komunity, zejména podporou místních služeb a obchodů, které by jinak musely být uzavřeny.

Na druhé straně má cestovní ruch i své nevýhody, které odporují principům trvalé udržitelnosti. Jedná se zejména o možnou přeplněnost jednotlivých turisticky atraktivních lokalit, vznikající dopravní zácpy, znehodnocení lokality, nepřiměřený rozvoj a možné vznikající konflikty s místní komunitou. Existuje řada nástrojů, které mohou být využity pro zabránění těmto negativním dopadům cestovního ruchu. (Selman 1996: 55)

V našich podmínkách, při zohlednění trendu dalšího rozvoje cestovního ruchu, se jeví jako vhodné sladit cestovní ruch s ochranou životního prostředí, cenných přírodních lokalit a biodiverzity prostřednictvím rozumné regulace a zejména ekonomických nástrojů. Příkladem moderního pojetí cestovního ruchu může být ekoturistika, při které se turisté zároveň zaměřují na ochranu přírody. (Moldan 2003: 112)

Zemědělství

Zemědělství je z hlediska trvalé udržitelnosti a ekologické únosnosti odvětvím nejen důležitým, ale také složitým. Na jedné straně tisíce let dlouhá tradice, jejíž základní a samozřejmou součástí byla právě idea trvalé udržitelnosti. Na druhé straně moderní světové zemědělství, které sice v zásadě dokáže uživit rychle rostoucí světové obyvatelstvo, ale vzbuzující obavy o trvalou udržitelnost současného stavu zemědělství.

Nejednoznačné je také hodnocení trvalé udržitelnosti geneticky modifikovaných potravin. Na jedné straně existují argumenty, které zdůrazňují jejich prospěch nejen v oblasti množství produkce, ale také v oblasti trvalé udržitelnosti, když je zdůrazňován význam modifikovaných plodin, které potřebují méně pesticidů, jsou méně náročné na vodu, obdělávání a tím i na spotřebu energie. Na straně druhé existují obavy o možné důsledky využívání geneticky modifikovaných plodin pro potravinové účely a také jejich náročnost na výzkum a vývoj vzbuzuje obavy o zachování existence drobných zemědělců, což působí proti trvale udržitelnému rozvoji. Vedle sporu o geneticky modifikované potraviny je potřeba zmínit význam bioproduktů pro rozvoj trvale udržitelného zemědělství a rozvoje venkovských oblastí. Zemědělství ovšem v moderní době neplní pouze produkční funkci, ale vzrůstá význam mimoprodukčních funkcí zemědělství, které mají přispívat k trvalé udržitelnosti rozvoje. Jedná se zejména o péči o krajinu, o její obyvatelnost, vyváženost a estetický vzhled. Krajině tím navrácí ekologickou stabilitu, danou zejména její rozmanitostí, remízky, mezemi, rozptýlenou zelení, stromořadími, rybníčky, mokřady a břehovými porosty. K tomu patří i systematická ochrana biologické rozmanitosti rostlin a živočichů. (Elliot 2006: 159-160, Moldan 2003: 113)

Biodiverzita

Přestože je ochrana biologické a krajinné diverzity zatím na okraji zájmu politiky životního prostředí, ukazuje se, že pro zachování trvalé udržitelnosti rozvoje je stejně naléhavým úkolem jako ochrana ovzduší nebo vodstva. Namísto tradičních ochrannářských přístupů je nezbytná již zmíněná integrace politiky ochrany životního prostředí a biodiverzity do sektorových politik. Ochrana biodiverzity by měla být tedy součástí politiky cestovního ruchu, energetické, dopravní a zejména zemědělské politiky. (Moldan 2003: 117)

3.3.6 Trvale udržitelný rozvoj na lokální a regionální úrovni

Jakkoliv „pružné“ je pojetí trvale udržitelného rozvoje vzhledem k různorodosti územních celků, vyjádření jeho předpokladů v případě konkrétních sídel a regionů se stává neodmyslitelnou součástí koncepcí místního rozvoje. Prosazování trvale udržitelného rozvoje a také vyvíjející se nároky na kvalitu života se projevují i ve větší rozmanitosti a důslednější specifikaci rozvojových záměrů.

Znaky rozvoje územních celků nevyplývají z růstových, expanzivních procesů, ale jsou spojeny především s určováním, vysvětlováním a uskutečňováním změn v území, které odpovídají cílům a strategiím vývoje vázaným na konkrétní územní dispozice. Růst ekonomické výkonnosti územního celku není dnes sám o sobě dostatečným atributem rozvoje. Ten zahrnuje jak ekonomicky přímo podmíněné cíle, tak záměry spjaté s hodnotami, kde tato podmíněnost není významná. (Wokoun, Mates, Kadeřábková 2004: 224)

Princip trvale udržitelného rozvoje je vystavěn na třech základních pilířích, jejichž vyvážený rozvoj a naplňování je základním předpokladem takto definovaného rozvoje území. Prvním pilířem je ekonomický pilíř, který je založen na hodnocení vývoje ekonomiky daného územního celku především pomocí hrubého domácího produktu, vývoje exportu a importu, státního dluhu, existujících zásob a spotřeby surovin a dalších odvozených indikátorů. Druhým pilířem je environmentální pilíř, který je založen zejména na hodnocení hospodaření s vodními zdroji, emisí škodlivin do ovzduší, biodiverzity, změn ve využívání půdy, populačních charakteristikách a dalších přidružených indikátorech. Třetím z pilířů je sociální pilíř, který je založen především na indikátorech nezaměstnanosti, zdravotního stavu populace, chudoby, nerovnosti příjmů, vzdělanostní struktury, podílu městské populace a dalších odvozených indikátorech. Trvalé udržitelnosti se pak dosahuje vyváženým vývojem všech sledovaných indikátorů v daném území. Ovšem ne všechny indikátory jsou vhodné pro každý region. Konkrétní výběr sledovaných indikátorů trvalé udržitelnosti závisí zejména na poloze daného regionu a jeho vyspělosti ve vztahu k dalším regionům. (Votočková 1999)

Význam lokalit a místních samospráv pro aplikaci konceptu trvale udržitelného rozvoje se odrazil i ve 28. kapitole Agendy 21, která je věnována roli místních samospráv při implementaci komplexních plánovacích procesů s cílem podpořit trvale udržitelný rozvoj v rámci dané lokality. Tyto procesy a aktivity vešly ve známost jako Místní agenda 21. Jinými slovy Místní agenda 21 se vztahuje k základním cílům stanoveným ve 28. kapitole Agendy 21. Místní samosprávy jsou v této souvislosti zdůrazněny zejména z toho důvodu, že jsou jim svěřeny specifické a důležité environmentální a manažerské funkce a povinnosti, které zahrnují:

- rozvoj a zachování místní ekonomické, sociální a environmentální infrastruktury,
- dohled nad plánováním a tvorbou místních předpisů,
- implementaci národní environmentální politiky a příslušných právních norem,
- tvorbu místní environmentální politiky.

Zároveň místní samosprávy, jako vládní úroveň, která je nejbližší občanům, hrají zásadní a důležitou roli v osvětě a mobilizaci veřejnosti. Stejně tak důležitá a významná role místních samospráv se projevuje také při plánovacím procesu (například v případě prostorového plánování) na místní úrovni. (Baker 2006: 106)

Z výše uvedeného významu místních samospráv pro aplikaci trvale udržitelného rozvoje vyplývá i podstata a význam Místní agendy 21. Místní Agenda 21 by měla směřovat k udržitelnosti v místním měřítku i v globálních návaznostech a měla by zprostředkovat pochopení souvislostí mezi globálními záležitostmi a našimi individuálními rozhodnutími, protože globální problémy mají kořeny v místních činnostech, a proto je jejich řešení závislé na místních aktivitách. Měla by pojednávat o dosahování „více s málem“ (ke skutečným hodnotám nepotřebujeme mnoho materiálních zdrojů). Jde o větší využívání našich dovedností a duševního potenciálu a úspornější využívání zdrojů. Můžeme být náročnější na kvalitu našeho životního prostředí a kvalitu našeho života, ale přitom skromnější v našich materiálních požadavcích.

Místní agenda 21 by měla vést k otevřené spolupráci celého místního i širšího společenství. Zabývá se zabezpečením kvalitního života (ve všech jeho dimenzích – materiální, duchovní, kulturní, společenské, etické, estetické aj.) v kvalitním prostředí, a to s perspektivou dlouhodobé udržitelnosti.

Místní agenda 21 tvoří komplexní systém sestavený z dílčích součástí, které jsou navzájem propojeny. Všechny součásti systému Místní agendy 21 je třeba řešit souběžně od začátku procesu. Místní Agenda 21 se nazývá „místní“ především proto, že odráží konkrétní místní podmínky. Dílčí procesy je nutné dotvořit dle těchto podmínek, tzn. například podle specifikace území, historie, lidského potenciálu a zdrojů, které jsou v lokalitě k dispozici. Přestože může být systém naplňován různými způsoby odrážejícími specifické místní podmínky, neměly by být opomenuty základní součásti

systemu Místní agendy 21 a principy udržitelného rozvoje. Součástí systému Místní agendy 21 by se daly shrnout do následujících devíti bodů:

- organizační zázemí,
- komunitní spolupráce (partnerství),
- kapacita pro získávání zdrojů,
- formalizace procesu, politická podpora,
- strategie udržitelného rozvoje za účasti veřejnosti,
- výchova, vzdělávání, osvěta a informovanost,
- management kvality,
- vnější vztahy a vazby,
- mikroprojekty.

(Metodika pro místní Agendy 21 v České republice 2003: 17-19)

O trvale udržitelném rozvoji lze ovšem hovořit také na vyšší úrovni než jsou lokality, a to na úrovni regionů. Toto rozlišení je prováděno s tím vědomím, že mnohé atributy trvale udržitelného rozvoje jsou obdobné v rovině lokální i regionální. Přesto lze na úrovni regionů identifikovat tři základní přístupy k trvalé udržitelnosti rozvoje, které jsou specifické pro větší prostorové jednotky – regiony. Prvním přístupem je vysoce konvenční model environmentálního plánování, který minimalizuje rozpor mezi využíváním zdrojů k dosažení sociálního a ekonomického rozvoje v současnosti a zanecháním přírodního dědictví pro budoucí generace. Druhý přístup, který je založen na meziregionální analýze vstupů a výstupů, vnímá region jako otevřený prostorový systém. V rámci tohoto systému je pojem trvalé udržitelnosti vnímán na základě dlouhodobé vyrovnanosti toků dovnitř a vně regionu, a to jak toků fyzických, tak také toků finančních. Fyzické toky zde nejsou vnímány pouze jako přeshraniční toky ovzduší, podzemních a povrchových vod, ale také jako socio-ekonomické aktivity, jako jsou například migrace, obchod apod. Tento přístup chápe region v kontextu přilehlých i vzdálenějších regionů a akcentuje jejich vyvážený rozvoj s minimem disproporcí ve vzájemných vztazích. Třetím a nejvíce preferovaným přístupem je pohled na trvale udržitelný rozvoj regionů jako na rozvoj, který zajišťuje akceptovatelnou úroveň bohatství pro obyvatelstvo regionu v současnosti i v budoucnosti, a který je kompatibilní s dlouhodobou ekologickou stabilitou. Z těchto základních přístupů, zejména potom z preferovaného posledního přístupu, vyplývají dva základní cíle pro

trvale udržitelný rozvoj na regionální úrovni. Prvním cílem by mělo být dosažení akceptovatelné úrovně bohatství pro obyvatelstvo regionu. Zároveň by neměl být trvale udržitelný rozvoj na regionální úrovni v rozporu s možností dosažení trvalé udržitelnosti na úrovni lokální, národní a nadnárodní, což lze považovat za druhý základní cíl. (Selman 1996: 33-34)

3.4 Regionální politika

Existence regionální politiky úzce souvisí s meziregionálními diferencemi, resp. s regionálními disparitami. Zatímco teorie regionálního rozvoje se zabývají odhalováním a vysvětlováním příčin regionálních rozdílů, tak regionální politika je již zaměřena více prakticky, tj. na konkrétní činnosti zmírňující existující regionální disparity. V tomto kontextu úzce souvisí s teoriemi regionálního rozvoje, když zaměření regionální politiky vychází primárně z preferovanějších teorií regionálního rozvoje v určitém období. Existuje zde úzká propojenost mezi teoriemi regionálního rozvoje a regionální politikou. V pojetí teorií regionálního rozvoje je regionální politika chápána jako nástroj aplikující teoretické poznatky o regionálním rozvoji do praxe s cílem dosažení ekonomického růstu, trvale udržitelného rozvoje, sociální a politické stability a spravedlivého a stimulačního rozdělování příjmů – obecně tedy s cílem dosažení regionálního rozvoje. (Wokoun, Malinovský et al. 2008: 22 – 24)

3.4.1 Vznik a pojetí regionální politiky

Za kolébku regionální politiky je považována Velká Británie, kde již na přelomu 20. a 30. let 20. století byla přijata některá opatření řešící dílčí disparity mezi regiony. Již v roce 1928 byla přijata opatření poskytující malé dotace a půjčky nezaměstnaným, které byly určeny na jejich stěhování do jiných regionů. Tyto programy byly následně využity ve značné míře na počátku velké hospodářské krize ve 30. letech, přičemž mezi lety 1929 až 1936 využilo poskytnuté pomoci na vystěhování téměř 40 000 zaměstnanců. (Armstrong, Taylor 2000: 214)

K velkému posunu došlo ovšem až v roce 1934, kdy byl přijat Zákon o speciálních územích, který byl určen pro 4 oblasti Velké Británie (Jižní Wales, Skotsko, Severní a Západní Cumberland). Zákon jmenoval dva speciální zmocněnce pro dané oblasti, kteří měli za úkol řídit programy půjček a finanční pomoci. Zákon definoval první nástroje pro podporu speciálních území, které se týkaly zejména

podpory lokalizace průmyslových podniků do vymezených regionů. Tento zákon je považován za skutečný počátek politiky pozitivní diskriminace, která se od té doby stále intenzivněji rozvíjela a dnes je známá pod pojmem regionální politika. (Hall 1999: 77)

Přestože vznik regionální politiky se datuje do 30. let 20. století, do současnosti nedošlo v teorii ani praxi alespoň k rámcovému sjednocení názorů na obsahové vymezení tohoto pojmu, které by mělo relativně univerzální platnost. Důvody spočívají jednak v úzké vazbě regionální politiky na celkovou hospodářskou politiku, která se vyznačuje rozsáhlou koncepční rozmanitostí, jednak je velkým problémem zakomponovat do definičního vymezení ostatní hlediska, která podmiňují vedle rozhodujících ekonomických motivů existenci regionální politiky, jako jsou například aspekty ekologického či sociálního charakteru. (Wokoun, Mates, Kadeřábková 2004: 101-102)

Za jednu ze základních a obecných definic je považována definice, která vymezuje regionální politiku následovně: „Regionální politika zahrnuje všechny veřejné intervence vedoucí ke zlepšení geografického rozdělení ekonomických činností; ve skutečnosti se snaží regionální politika napravit určité prostorové důsledky volné tržní ekonomiky, a to s ohledem na dosažení dvou vzájemně propojených cílů: ekonomického růstu a zlepšení sociálního rozdělení ekonomických efektů.“ (Vanhove, Klaassen 1987: 42) Je zřejmé, že vzhledem k současnému stavu poznání, tato definice neakcentuje stále více zdůrazňované ekologické aspekty. Novější pojetí regionální politiky, které je patrné například z předcházejícího odstavce, zdůrazňuje vedle ekonomických a sociálních aspektů také aspekty ekologické. Přes tento nedostatek je výše zmíněná definice stále využívána jako základ pro další různorodá pojetí regionální politiky.

„Malá encyklopedie regionalistiky a veřejné správy“ tuto definici ještě dále rozšiřuje, když charakterizuje regionální politiku jako určitou koncepční a cílevědomou činnost jisté veřejné autority usilující o eliminaci negativních důsledků teritoriálně nerovnoměrného ekonomického rozvoje a probíhajících strukturálních změn. Regionální politika má za úkol korigovat ve sféře prostorové alokace ekonomických zdrojů některé důsledky působení tržního mechanismu, které jsou pro danou společnost z různých důvodů nepřijatelné a které mohou v delším období vést k neúplnému využívání zdrojů. Představuje soustavu opatření s cílem překonat nežádoucí sociální a

ekonomické disparity mezi regiony. Zpravidla spočívá především v podpoře hospodářského a sociálního rozvoje relativně zaostávajících regionů pomocí finančních podpor, vzdělávání, rekvalifikace a dalších opatření a v usměrňování rozvoje bohatších oblastí. (Mates, Wokoun et al. 2001: 116)

V období existence regionální politiky se postupně vyvinuly dva základní přístupy k regionální politice, které v zásadě kopírují základní koncepty regionálního rozvoje, tj. koncept exogenního a endogenního rozvoje. Regionální politika uskutečňovaná do poloviny 70. let 20. století bývá nazývána jako tradiční. Od druhé poloviny 70. let 20. století se začal formovat, v souvislosti s rozvojem endogenního konceptu regionálního rozvoje, nový přístup k regionální politice, který lze označovat za současné pojetí regionální politiky. Tradiční regionální politika se orientuje na geograficky relativně stále problémové regiony a řeší zejména dichotomii mezi rozvinutými a zaostalými regiony. Tato politika se orientuje na strategii regionálního růstu a jako nástroj používá meziregionální přerozdělování. Zároveň je pro ní typická vysoká míra centralizace organizace regionální politiky a zaměřenost zejména na lokalizaci velkých firem v regionu, dostupné suroviny a kapitál. Vývoj ve směru k současné regionální politice byl způsoben zejména poznáním, že tradiční regionální politika není schopna dostatečně pružně reagovat na relativně rychlé změny ve struktuře ekonomik regionů a proměně jejich diferencí. Současně byl tento vývoj podmíněn menší schopností státu mobilizovat centrálně dostupné zdroje a zároveň tato politika nevedla k mobilizaci vnitřních zdrojů regionů. Současná regionální politika, která je preferovanější ve většině evropských zemí, je zaměřena na geograficky relativně rychle se měnící problémové regiony a řeší především strukturální změny v regionech. Tato politika se orientuje na strategii regionálních inovací a jako nástroj využívá mobilizaci vnitřních zdrojů. Typické jsou pro ni decentralizační tendence a orientace na malé a střední podnikání, služby, informace a nové technologie. Z těchto důvodů národní vlády přesouvají část svých kompetencí v oblasti regionální politiky na nižší úroveň, tj. přímo do regionů a lokalit. Tím se snaží dosáhnout kompatibility využívaných nástrojů regionální politiky s potřebami konkrétních dynamicky se vyvíjejících regionů a především mobilizace jejich vnitřních zdrojů. Posun od tradičního k současnému pojetí regionální politiky ovšem neznamená automatické zavrnutí principů tradiční regionální politiky. Soudobou situací je nutno posuzovat v kontextu procesu globalizace a vzniku

nadnárodní úrovni regionální politiky, což se projevuje využíváním obou hlavních přístupů v prakticky realizované regionální politice. (Wokoun, Mates, Kadeřábková 2004: 107-109)

3.4.2 Nástroje regionální politiky

Nástroje regionální politiky je možno klasifikovat mnoha odlišnými způsoby. Ovšem v zásadě se jedná buď o nástroje ovlivňující rozhodování domácností a firem o lokalizaci svých aktivit nebo o nástroje ovlivňující úroveň příjmů a výdajů v jednotlivých regionech. Z toho vyplývá, že nástroje regionální politiky lze rozdělit do dvou základních kategorií, a to na nástroje mikroekonomické a makroekonomické. Mikroekonomické nástroje jsou spojeny s alokací práce a kapitálu mezi jednotlivými odvětvími a regiony, zatímco nástroje makroekonomické se pojí se změnami agregátních regionálních příjmů a výdajů.

Může se zdát zvláštní, že makroekonomické nástroje mohou být využity pro účely regionální politiky, ale ve skutečnosti makroekonomická politika může v jednotlivých regionech působit odlišně. Například deprecie měnového kurzu bude mít pozitivní vliv zejména na regiony více závislé na mezinárodním obchodu. Kromě různého vlivu makroekonomických opatření na odlišné regiony je možné také záměrně zahrnout regionální aspekt do makroekonomické politiky. Makroekonomické nástroje lze dále členit na nástroje fiskální politiky, monetární politiky a protekcionismus. Z hlediska využití fiskální politiky se jedná o tzv. vestavěné stabilizátory, které mají regionální dopad (např. progresivní zdanění příjmů nebo dávky sociální podpory), a také o diskreční fiskální opatření (např. vládní výdaje upřednostňující firmy ze zaostávajících regionů). Mezi nástroje monetární politiky lze řadit zejména lepší dostupnost úvěrů v postižených regionech. Poslední skupinou makroekonomických nástrojů je protekcionismus, resp. státní kontrola dovozů prostřednictvím cel a dovozních kvót. Zde lze uvést jako příklad dovozní cla a kvóty, které uplatňuje Evropská unie na dovoz textilního zboží, jehož výroba je koncentrována v zaostávajících regionech.

Mikroekonomické nástroje lze rozdělit do dvou velkých skupin, a to na nástroje realokace pracovních sil a nástroje realokace kapitálu. Mezi nástroje realokace pracovních sil patří jednak realokace pracovních sil v daném regionu (např. vzdělávací politika nebo rekvalifikační kurzy) a také prostorová realokace pracovních sil, kam lze

zařadit částečné nebo úplné úhrady nákladů na stěhování, informační podporu pro migranty nebo výpomoc při hledání nového bydlení v regionu. Nástroje realokace kapitálu nabývají mnoha různých podob, ale jejich úkolem je vytvářet nové pracovní příležitosti v regionu. Jedná se zejména o daňové úlevy pro firmy lokalizované v zaostávajících regionech nebo naopak o vyšší zdanění firem z prosperujících regionů, o dotace snižující dopravní náklady, poradenský servis malým inovativním podnikům nebo o politiku podporující efektivnost místního kapitálového trhu. Mezi nástroje realokace kapitálu se řadí také podpora rozvoje sociálního kapitálu v lokalitě. Nutno je také zmínit administrativní nástroje využívané zejména v minulosti, kterými stát kontroloval lokalizaci firem v jednotlivých regionech. Využití některých nástrojů je omezené, ale otázkou zůstává, zda je efektivnější finančně podporovat pracovní sílu nebo realokaci kapitálu. Přestože se v 80. a 90. letech 20. století vyvinulo mnoho nových nástrojů regionální politiky, jako například nástroje rekvalifikace pracovníků a vzdělávací politika, tak stále zůstávají v popředí zájmu investiční pobídky nově lokalizovaným firmám, tj. nástroje realokace kapitálu. (Armstrong, Taylor 2000: 232-241)

3.4.3 Regionální politika v Evropské unii

Všechny členské země Evropské unie postupně přistoupily k realizaci vlastní národní regionální politiky, pomocí níž usilují o snížení rozdílů v životní úrovni mezi regiony a bojují s vysokou regionální nezaměstnaností. Podporují zpravidla socioekonomické struktury v zaostávajících regionech či v územích s nevyhovující strukturou průmyslu. V Evropské unii je tedy regionální politika prováděna na několika úrovních, a to na:

- nadnárodní úrovni (regionální politika prováděná relativně nezávisle přímo Evropskou unií),
- národní úrovni (silně diferencovaná regionální politika uskutečňovaná jednotlivými členskými zeměmi, postupně však přijímající některá společná pravidla),
- regionální úrovni (existuje ve většině zemí a je dlouhodobě posilována).

(Wokoun, Mates, Kadeřábková 2004: 116)

Regionální politika na nadnárodní úrovni prováděná Evropskou unií se řídí několika základními principy. Prvním základním principem je princip subsidiarity, který

je uplatňován v celém fungování Evropské unie a značí decentralizaci rozhodování na tu nejnižší úroveň, na které je rozhodování ještě efektivní. Regionální politika je vnímána jako nejlepší případ uplatňování principu subsidiarity v rámci Evropské unie. Dalším základním principem je princip koncentrace úsilí. Tento princip by se dal vyjádřit jako ambice Evropské unie řešit pouze ty největší meziregionální disparity a soustředit svou pozornost na nejvíce problémové regiony a na nejefektivnější projekty. Dalším principem uplatňovaným v regionální politice Evropské unie je princip partnerství. Tento princip vyjadřuje nejen nutnost spolupráce Evropské unie a jednotlivých členských států při realizaci regionální politiky, ale také nezbytnost spolupráce s partnery na regionální a lokální úrovni. V regionální politice se významně uplatňuje také princip programování, který vyjadřuje snahu řešit problémy koncepční dlouhodobou činností s využitím programových dokumentů a realizovanou v rámci víceletých programovacích období. Dalším základním principem je princip adicionality, který předpokládá využívání zdrojů z Evropské unie pouze jako doplňkového zdroje k národním prostředkům a nikoli jako zdroje jediného. Tento princip se jeví jako jeden z nejobtížněji dosahovaných. V neposlední řadě je nutno zmínit princip monitorování a hodnocení, který se uplatňuje při sledování a vyhodnocování realizace jednotlivých opatření a jejich efektivnosti. Proces hodnocení sestává ze tří dílčích částí, kterými jsou ex-ante hodnocení, průběžné hodnocení (tzv. ongoing) a ex-post vyhodnocování realizovaných a financovaných opatření. (Armstrong, Taylor 2000: 325-333, 364-365)

Regionální politika v Evropské unii prošla za dobu své existence vývojem, který lze rozdělit do několika období a který významně určuje současné nastavení regionální politiky. Jako první období lze chápat období mezi lety 1958 – 1973. Toto období je charakteristické minimálními regionálními rozdíly mezi členskými státy, a proto ani Římské smlouvy neobsahovaly závazek k vytvoření společné regionální politiky. Regionální politika se realizovala pouze v jednotlivých členských státech a nikoli na úrovni nadnárodní. Přes tento fakt existovaly některé finanční nástroje, které měly regionální dimenzi. Mezi ně lze zařadit nejen Evropský sociální fond (ESF), ale také Evropský zemědělský podpůrný a garanční fond (EAGGF) a některé nástroje Evropské investiční banky. (Bache 1998: 31-35)

Druhé období lze vymezit roky 1974 – 1985. K podstatné změně došlo v roce 1975, kdy byl vytvořen Evropský fond pro regionální rozvoj (ERDF), což lze považovat

za skutečný vznik regionální politiky na nadnárodní úrovni. Důvodem jeho vytvoření a implementace společné regionální politiky byl především vstup nových zemí do Evropské unie a zejména vstup Velké Británie jako kolébky regionální politiky. Vstupem nových zemí se nejen zvětšily meziregionální rozdíly mezi členskými státy, ale také se zvýšil počet znevýhodněných regionů v rámci členských států. (Bache 1998: 37-41)

Třetí období vývoje společné regionální politiky lze vymezit roky 1986 – 1993. Určujícími charakteristikami tohoto období bylo přijetí Jednotného evropského aktu v roce 1986 a tomu předcházející tzv. jižní rozšíření Evropské unie. Právě toto rozšíření vedlo k podstatnému zvětšení regionálních disparit v rámci Evropské unie a potřebě reformy společné regionální politiky. Reformu strukturálních fondů (ERDF, ESF a EAGGF) v roce 1988 lze považovat za druhou nejdůležitější událost po vzniku společné regionální politiky v roce 1975. V tomto období bylo také v souladu s výše uvedenými principy regionální politiky přijato pět prioritních cílů, na které se regionální politika Evropské unie zaměřila. Tyto cíle měly následující podobu:

- podpora rozvoje zaostávajících regionů,
- přeměna regionů vážně ohrožených hospodářským úpadkem,
- boj s dlouhodobou nezaměstnaností,
- podpora integrace mladých zaměstnanců na trhu práce,
- urychlení strukturálních změn v zemědělství a podpora rozvoje venkovských oblastí.

(Bache 1998: 67-71)

Čtvrté období (1994 – 1999) se příliš nelišilo od období předcházejícího. Pouze došlo k modifikaci formulace některých cílů a především byl vymezen šestý prioritní cíl, který řešil problémy řídké zalidněných oblastí v nově přijatých severských státech. V souvislosti s tímto rozšířením byl mezi strukturální fondy zařazen nově vzniklý fond nazvaný Finanční nástroj na podporu rybolovu (FIG). Do tohoto období se také datuje vznik Kohezního fondu (CF), formálně ustaveného Maastrichtskou smlouvou, který nespadá mezi fondy strukturální a řeší problémy méně vyspělých členských států. (Bache 1998: 81-89)

Páté období regionální politiky Evropské unie lze datovat mezi roky 2000 – 2006. V tomto období byl v souladu s principem koncentrace úsilí snížen počet prioritních cílů na tři:

- Cíl 1, který byl zaměřen na podporu zaostávajících regionů, tj. regionů s nižším HDP na obyvatele než je 75 % průměru Evropské unie a regionálně zacílený na jednotky NUTS II.
- Cíl 2, který se zaměřoval na regiony čelící sociální a ekonomické restrukturalizaci, a to regiony strukturálně postižené, venkovské, městské a regiony závislé na rybolovu. Tento cíl byl regionálně zaměřen na jednotky NUTS III nebo jejich části.
- Cíl 3, který byl definován jako neregionální a zaměřený na podporu rozvoje lidských zdrojů v regionech nezískávajících podporu v rámci cíle 1 a 2.

(Armstrong, Taylor 2000: 332-334)

Tyto prioritní cíle byly doplněny o čtyři iniciativy Společenství, a to iniciativu INTERREG zaměřenou na podporu přeshraniční, meziregionální a nadnárodní spolupráce, iniciativu URBAN zaměřenou na podporu regenerace městských sídel, iniciativu LEADER pro podporu rozvoje venkova a iniciativu EQUAL zaměřenou na nadnárodní kooperaci proti diskriminaci a nerovnostem na trhu práce. (Wokoun, Mates, Kadeřábková 2004: 127)

3.4.4 Programovací období 2007 – 2013

Změna regionální politiky Evropské unie v programovacím období 2007 – 2013 byla vyvolána nově vzniklými velkými rozdíly v rámci Evropské unie po předchozím rozšíření o 10 nových členských států (včetně České republiky) a přijetí Bulharska a Rumunska v roce 2007. Rozšíření Evropské unie na 27 členských států je velkou výzvou pro konkurenceschopnost a vnitřní soudržnost Evropské unie. V souladu s obecným principem koncentrace zdrojů, a to jak tématickým tak geografickým, byly přijaty tři modifikované prioritní cíle regionální politiky na nadnárodní úrovni. (EC 2005)

Prvním a prioritním cílem je cíl Konvergence, který je určen na urychlení konvergence nejméně rozvinutých členských států a regionů tím, že zlepší podmínky pro růst a zaměstnanost prostřednictvím zvýšení kvality investic do hmotného a

lidského kapitálu, rozvoje inovací a znalostní společnosti. Dále je orientován na zlepšení schopnosti přizpůsobovat se hospodářským a sociálním změnám, ochranu a zlepšování životního prostředí a výkonnosti správy. Tento cíl v podstatě nahrazuje dosavadní Cíl č. 1 a prioritu Konvergence a pro jeho financování je využíváno zdrojů ERDF, ESF a CF. Cíl Konvergence je regionálně zaměřen na jednotky NUTS II, jejichž úroveň HDP na obyvatele je nižší než 75 % průměru Evropské unie a v případě prostředků z Kohezního fondu na celé členské státy, jejichž HDP na obyvatele je nižší než 90 % průměru Evropské unie.

Druhým cílem je cíl Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost, který je, kromě nejméně rozvinutých regionů zařazených v cíli Konvergence, zaměřen na posílení konkurenceschopnosti a atraktivnosti regionů, jakož i zaměstnanosti v regionech předvídáním hospodářských a sociálních změn, včetně změn souvisejících s otevřením obchodu, a to prostřednictvím zvýšení množství a kvality investic do lidského kapitálu, inovací, podpory znalostní společnosti a podnikání, ochrany a zlepšování životního prostředí a zlepšování dostupnosti, přizpůsobivosti pracujících a podniků, jakož i rozvoje trhů práce přístupných pro všechny. Tento cíl v zásadě nahrazuje dosavadní Cíl č. 2 a Cíl č. 3 a pro jeho financování je využíváno zdrojů ERDF a ESF. Regionální zaměření tohoto cíle je na členským státem vybrané jednotky NUTS I a NUTS II, které nejsou podporovány v rámci cíle Konvergence.

Třetím cílem je cíl Evropská územní spolupráce, který je zaměřen na posílení přeshraniční spolupráce prostřednictvím společných místních a regionálních iniciativ, na posílení nadnárodní spolupráce prostřednictvím opatření souvisejících s prioritami Společenství a přispívajících k integrovanému územnímu rozvoji a na posílení meziregionální spolupráce a výměny zkušeností na vhodné územní úrovni. Tento cíl v podstatě nahrazuje všechny dosavadní iniciativy Společenství a zejména navazuje na zkušenosti z iniciativy INTERREG. Pro financování cíle je využíváno zdrojů ERDF a regionálně je cíl zaměřen na příhraniční regiony na úrovni jednotek NUTS III. (EC 2006a)

Z výše uvedené charakteristiky cílů regionální politiky Evropské unie pro programovací období 2007 – 2013 vyplývá, že pro jejich zabezpečení je využíváno zdrojů z ERDF, ESF (strukturální fondy) a CF. Nejvýznamnějším finančním nástrojem

na regionální úrovni je ERDF, který je určen pro financování všech tří cílů a přispívá zejména k financování:

- produktivních investic, které přispívají k tvorbě a ochraně udržitelných pracovních míst, a to zejména prostřednictvím přímé podpory investic zvláště do malých a středních podniků,
- investic do infrastruktury,
- rozvoje vnitřního potenciálu opatřeními, která podporují regionální a místní rozvoj. Tato opatření zahrnují poskytování podpory a služeb podnikům, zejména malým a středním, vytváření a rozvoj nástrojů financování, jako jsou fondy rizikového kapitálu, úvěrové a záruční fondy a fondy pro místní rozvoj, úrokové dotace, vytváření sítí, spolupráci a výměnu zkušeností mezi regiony, městy a důležitými sociálními a hospodářskými činiteli a činiteli působícími v oblasti životního prostředí. (EC 2006b)

Druhým významným nástrojem finančního zabezpečení na regionální úrovni je ESF, který je určen na financování cílů Konvergence a Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost a přispívá zejména k financování:

- zvyšování přizpůsobivosti pracovníků, podniků a podnikatelů s cílem zlepšit předjímání hospodářských změn a jejich dobré zvládnutí,
- zlepšení přístupu k zaměstnání a trvalého začlenění osob hledajících zaměstnání a neaktivních osob do trhu práce, předcházení nezaměstnanosti, zejména dlouhodobé nezaměstnanosti a nezaměstnanosti mládeže, podpory aktivního stáří a delšího pracovního života a zvyšování účasti na trhu práce,
- posílení sociálního začlenění znevýhodněných osob za účelem jejich trvalého začlenění do pracovního procesu a boje se všemi formami diskriminace na trhu práce,
- posílení lidského kapitálu,
- podpory partnerství, paktů a iniciativ prostřednictvím vytváření sítí důležitých činitelů, jako například sociálních partnerů a nevládních organizací, a to na nadnárodní, celostátní, regionální a místní úrovni

s cílem podnítit reformy v oblasti zaměstnanosti a začleňování do trhu práce. (EC 2006c)

3.4.5 Regionální politika v České republice

V České republice se stejně jako v ostatních postkomunistických státech začala regionální politika v pravém slova smyslu implementovat až po zásadních společensko-politických změnách na konci 80. let 20. století v souvislosti s regionálními důsledky přechodu k tržní ekonomice. Nicméně některá opatření, která nejsou v rozporu s nástroji regionální politiky uplatňovanými i v tržní ekonomice, určená ke zmírnění regionálních disparit, byla realizována již za socialistické éry. Jako příklad z poloviny 80. let lze uvést podporu výstavby bytů a technické infrastruktury v tzv. jihozápadním pohraničí českých zemí s cílem zabránit další depopulaci tohoto území. (Wokoun, Mates, Kadeřábková 2004: 104)

Přes tento fakt nehrála regionální politika v první polovině 90. let v České republice tak významnou roli, jako je tomu ve většině zemí Evropské unie i v rámci Unie samotné. Lze identifikovat dva hlavní důvody této situace. Prvním důvodem byla větší pozornost, kterou věnovaly vlády České republiky řešení transformačních problémů na úrovni celého státu. Druhým důvodem byly meziregionální socioekonomické diference, které v České republice nebyly zpočátku tak velké jako ve většině zemí Evropské unie. Postupný nárůst meziregionálních rozdílů v socioekonomickém rozvoji v druhé polovině 90. let, postupující procesy demokratizace a decentralizace rozhodování a zároveň potřeba vytvořit systém regionální politiky i ve vazbě na proces přípravy na využití strukturálních fondů Evropské unie, vedly k zásadnímu obratu i v regionální politice České republiky. Prvním koncepčním dokumentem bylo v roce 1998 přijaté usnesení vlády České republiky č. 235 Zásady regionální politiky. Toto usnesení bylo později nahrazeno Zákonem č. 248/2000 Sb., o podpoře regionálního rozvoje, který tvoří základní legislativní rámec regionální politiky v České republice. (Wokoun, Mates, Kadeřábková 2004: 148-149)

Zákon o podpoře regionálního rozvoje stanovuje podmínky pro poskytování podpory regionálnímu rozvoji s cílem vyváženého rozvoje státu nebo územního obvodu kraje. Definiuje základní institucionální zabezpečení regionální politiky, když hlavním koordinačním orgánem stanoví Ministerstvo pro místní rozvoj. Dále stanovuje

podmínky podpory regionálního rozvoje na úrovni obcí a krajů a potom zejména obsah Programu rozvoje územního obvodu kraje. V souvislosti s realizací regionální politiky na nadnárodní úrovni definuje Regiony soudržnosti na úrovni jednotek NUTS II, které jsou způsobilé čerpat podporu ze strukturálních fondů. Zákon také definuje regiony podporované na úrovni státu, které následně konkrétně vymezuje Ministerstvo pro místní rozvoj. Jedná se zejména o regiony se soustředěnou podporou státu, a to:

- strukturálně postižené regiony, ve kterých se soustřeďují negativní projevy strukturálních změn, dochází k útlumu odvětví a výrobních podniků a k růstu nezaměstnanosti. K jejich vymezení slouží ukazatele charakterizující zejména trh práce a rozvoj podnikání,
- hospodářsky slabé regiony, které na základě ukazatelů hospodářského a sociálního rozvoje vykazují podstatně nižší úroveň rozvoje, než je průměrná úroveň v České republice. K jejich vymezení slouží ukazatele charakterizující zejména trh práce, hospodářskou úroveň a strukturu a úroveň příjmů obcí a obyvatel,
- venkovské regiony, které jsou charakterizovány nízkou hustotou zalidnění, poklesem počtu obyvatel a vyšším podílem zaměstnanosti v zemědělství. K jejich vymezení slouží ukazatele charakterizující zejména vývoj počtu obyvatelstva, strukturu jeho zaměstnanosti a podíl obyvatelstva ve venkovských obcích.

Kromě regionů se soustředěnou podporou státu zákon definuje i tzv. ostatní podporované regiony, jejichž podpora státem je žádoucí z jiných důvodů. Jsou to například pohraniční regiony, bývalé vojenské prostory, regiony postižené živelními pohromami, regiony se silně narušeným či poškozeným životním prostředím, regiony s méně příznivými podmínkami pro rozvoj zemědělské výroby a regiony s vyšší mírou nezaměstnanosti, než je průměr v České republice.

V neposlední řadě zákon definuje Strategii regionálního rozvoje jako základní koncepční dokument regionální politiky v České republice a stanoví, že obsahuje zejména analýzu stavu regionálního rozvoje, charakteristiku slabých a silných stránek v rozvoji jednotlivých krajů a okresů a strategické cíle regionálního rozvoje v České republice.

(Zák. č. 248/2000 Sb., o podpoře regionálního rozvoje ve znění pozdějších předpisů)

Právě Strategie regionálního rozvoje pro léta 2007 – 2013 (SRR ČR) vymezuje regiony se soustředěnou podporou státu odchylně od Zákona o podpoře regionálního rozvoje. Vedle regionů strukturálně postižených a hospodářsky slabých vymezuje regiony s vysoce nadprůměrnou nezaměstnaností jako třetí typ regionů se soustředěnou podporou státu, a to namísto regionů venkovských. Je to jednak z důvodu orientace regionální politiky po roce 2007 na problematiku zaměstnanosti, a také z důvodu faktické shody dosažitelné při vymezení regionů hospodářsky slabých a venkovských. V regionech s vysoce nadprůměrnou nezaměstnaností se většinou kombinují nedostatky předchozích dvou typů regionů se soustředěnou podporou státu. K jejich vymezení (stejně jako k vymezení regionů strukturálně postižených a hospodářsky slabých v období 2007 – 2013) slouží ukazatele trhu práce, daňových příjmů, rozvoje podnikání a kupní síly obyvatel.

Dále SRR ČR ve svém celkovém pojetí vytváří základní rámec realizace regionální politiky České republiky jako svébytné národní regionální politiky členského státu EU i jako integrální součásti regionální politiky Evropské unie, které vůči sobě musí být komplementární. Zároveň SRR ČR definuje základní vizi pro Českou republiku v horizontu roku 2013 takto: „V roce 2013 chce být Česká republika aktivní, ekonomicky výkonnou a konkurenceschopnou zemí s kvalitním životním prostředím, která v souladu s principy udržitelného rozvoje dosahuje ve všech základních kritériích (úroveň znalostní ekonomiky, HDP na obyvatele, zaměstnanost, sociální zabezpečení ap.) standardů Evropské unie a zabezpečuje zvyšování kvality života svých obyvatel.“ Pro dosažení této vize je předkládán globální cíl rozvoje regionů v České republice, který by měl být vyvážený, harmonický a trvale udržitelný. K naplnění globálního cíle je nezbytné dosažení strategického cíle zaměřeného na zvýšení ekonomického a environmentálního potenciálu, konkurenceschopnosti a sociální úrovně regionů České republiky na úroveň srovnatelnou s vyspělými regiony Evropy (rozvojově zaměřený cíl) a dále cíle zaměřeného na zastavení růstu a postupné snižování nepřiměřených regionálních disparit a využívání specifík území (disparitně zaměřený cíl). (Ministerstvo pro místní rozvoj České republiky 2006)

3.5 Přeshraniční spolupráce

Na hranicích národních států z obou stran existují historicky vzniklá území, která mají zpravidla charakter okrajových, hospodářsky podprůměrných, dopravně

špatně dostupných a málo zalidněných oblastí. Tato sousedící příhraniční území se zpravidla vyznačují odlišnými právními, správními, hospodářskými, sociálními a kulturními systémy, což velmi ztěžuje jejich spolupráci. Na druhé straně se tato území vyznačují také společnou historií, často i obdobnou kulturou, která mohla být v určitých historických etapách i sdílená. Tyto faktory mohou napomáhat ke snadnější spolupráci a utváření vazeb mezi obyvateli příhraničí, ale také v závislosti na historické zkušenosti mohou být i další překážkou budování nových přeshraničních vztahů. Za optimální řešení problémů se považuje společné plánování, realizace i financování programů a projektů regionálního rozvoje zainteresovanými regiony z obou stran hranic, a to i za podpory Evropské unie. (Mates, Wokoun et al. 2001: 106)

3.5.1 Hranice v regionálním rozvoji

Evropská charta hraničních a přeshraničních regionů charakterizuje hranice jako „jizvy dějin“. Přeshraniční spolupráce se potom snaží zmírnit nevýhody příhraničních regionů a překonat periferní polohu těchto regionů v rámci národních států a zároveň zlepšit životní podmínky obyvatel příhraničních regionů. Zahrnuje ekonomickou, kulturní, sociální i infrastrukturní sféru života. Porozumění odlišným sociálním, kulturním, jazykovým a ekonomickým charakteristikám sousedních regionů je nezbytnou podmínkou každé úspěšné přeshraniční spolupráce. (AEBR 2004)

Hranice mají ve své podstatě jak materiální tak i symbolický význam. Vytvoření jakýchkoliv státních hranic představuje řešení a zjednodušení komplexu geopolitických, politických a sociálních konfliktů. Hranice se jeví často jako protikladné, problematické a mnohoznačné. Z jednoho úhlu pohledu je lze chápat jako bariéru, ale také bránu k okolnímu světu; z jiného pohledu mohou být chápány jako zóny kontaktů, konfliktů, spolupráce a konkurence odlišných identit a kultur. Tyto zřejmé odlišnosti se mohou lišit v prostoru a čase, ale mohou také existovat současně jako charakteristika jednoho konkrétního úseku hranice. Hranice lze také chápat jako filtry, které se vyznačují rozdílnou mírou propustnosti, která významně určuje charakter příhraničních regionů. (Anderson, O'Dowd 1999: 595-596)

Vliv hranice na příhraniční regiony, resp. hraniční efekt, je významný pro možnosti rozvoje těchto regionů. V případě uzavřené hranice roste význam bariérového hraničního efektu, který znamená jednoznačnou orientaci regionu do vnitrozemí a posiluje ve své podstatě působení periferního efektu v příhraničních oblastech v rovině

jádro – periferie. Naproti tomu v případě otevřené hranice roste význam kontaktního hraničního efektu, který vyjadřuje oslabení periferního efektu ve smyslu jádro – periferie, neboť dochází k rozvoji vztahů v novém hierarchickém systému, tj. rozvoji vztahů přes hranice. Rovněž z tohoto důvodu jsou v předcházejících částech práce akcentovány vedle teorií ze skupiny jádro – periferie také teorie založené na endogenním přístupu k regionálnímu rozvoji. V příhraničních regionech jsou zároveň posilovány difúzní a potenciálně diferenční hraniční efekty. Z pohledu propustnosti hranice je nezbytné zmínit také filtrační efekt, který usměrňuje procesy procházející hraničními přechody a v případě menší propustnosti hranice přistupuje také koncentrační efekt, který procesy soustředí do vybraných směrů. (Jeřábek, Dokoupil, Havlíček et al. 2004: 53-55)

3.5.2 Vymezení příhraničního území

Pro vymezení příhraničního prostoru se jeví velmi důležitá také vlastní identita, resp. vnitřní homogenita příhraničních regionů. Identitu lze chápat ve dvou významech, a to jako identitu individuální spojenou s vnitřním přesvědčením o příslušnosti k určitým sociálním útvarům, případně identitu skupinovou, která se většinou projevuje nejen jako vědomí začlenění do určité sociální skupiny, ale také jako společně sdílená představa členů této skupiny o jejích podstatných identifikačních rysech. S ohledem na problematiku příhraničí nabývá na významu také lokální a regionální identita jako specifický případ identity. Lokální a regionální identitu je možné definovat jako „vnitřní pocit příslušnosti k určitému územnímu společenství lidí i k území samotnému“. Jedná se tedy obecně o vztah jedince nebo skupiny k jimi obývanému prostoru, přičemž na tento vztah pozitivně působí zejména dlouhodobost a kontinuita pobytu v určité lokalitě či regionu. (Patočka, Heřmanová 2008: 122)

Výše zmíněné identitotvorné faktory jsou významné i z pohledu příhraničních oblastí, kdy Pavel Chromý hovoří o „regionech se ztracenou identitou“ a jako jeden z příkladů zmiňuje regiony postižené ztrátou regionální identity v důsledku poválečného odsunu německého obyvatelstva. (Chromý 2003: 172) V tomto kontextu je možné uvažovat o jisté specifčnosti regionální identity v příhraničních oblastech, kde historické podmínky vedly k oslabování regionální identity, což ovšem nelze vzhledem k probíhajícím integračním procesům vždy chápat jako negativní jev. Vysoká míra

regionální a lokální identity by mohla být v určitých oblastech naopak překážkou přeshraniční integrace regionů. (Balek 2006: 106)

S postupující přeshraniční integrací se ztrácí i identifikovatelnost hranic určitého společenství a určité kultury s hranicemi lokálních a národních sociálních prostorů. Příhraniční oblasti z tohoto úhlu pohledu tedy již neleží na okraji sociálního prostoru a naopak lze hovořit o tzv. transnacionální identitě, která odhaluje možnost souběžnosti dvou či více národních, lokálních a kulturních identit, které jsou propojovány v přeshraničním prostoru do souběžně existujících sociálních polí. Existence takto vzniklých transnacionálních identit je výsledkem spolupůsobení transnacionální migrace na straně jedné a specifík lokální a regionální identity příhraničních oblastí národních států na straně druhé. Obyvatelé pohraničí jsou po dlouhá léta pod tlakem sousedících národních států, které se je snaží kontrolovat pomocí administrativně připisovaných a státem uznávaných kulturních identit. (Szaló 2007: 31 – 41, 114)

Kromě výše uvedeného lze vymezovat ještě další znaky identity, které jsou typické pro příhraniční oblasti. Tyto oblasti vykazují přímou závislost na hranici a hraničních efektech. Samozřejmě je ale příhraniční prostor ovlivňován pomocí daného státu. Samotná hraniční linie je také centrem příhraničního prostoru, a to i za předpokladu, že se jedná pouze o území na jedné straně hranice. Dalším znakem identity příhraničních oblastí je skutečnost, že toto území vykazuje ve vztahu ke státnímu útvaru charakter tzv. geometrické periferie.

Za další definiční znaky sloužící k vymezení příhraničního území lze považovat:

- kontinuální návaznost na hraniční linii,
- vazby přes hranici se sousedním státem,
- dostupnost pro denní přeshraniční dojížděku za prací,
- nabídku speciálních služeb pro obyvatele z druhé strany hranice,
- identifikaci jeho obyvatel s příhraničním prostorem jako takovým.

Existuje několik možných „objektivních“ způsobů vymezení příhraničního regionu. Jednou z možností vymezení je tzv. historické vymezení, které dnes již v podstatě neexistuje, ale jeho efekty jsou v dané oblasti nadále patrné. V České republice se jedná například o hranice protektorátu Čechy a Morava za druhé světové války. Jiné vymezení lze označovat za kulturní či etnické, které je sice provázáno s minulostí, ale jeho důsledky jsou patrné v přítomnosti. Jedná se především o území,

kteřé bylo kulturně nebo etnicky homogenní, ale pozdější definování politické hranice tuto oblast rozdělilo. Ovšem vazby přes hranici nadále přetrvávají a jejich prostorový i významový dosah směrem přes hranici definuje vlastní příhraniční region. Dalším možným způsobem vymezení je fyzickogeografické ohraničení, které je ovšem významné především v těch oblastech, které nedosahují stupně technického pokroku nutného pro překonání přírodních bariér. Nejčastěji se pro vymezení příhraničních regionů využívá tzv. administrativní vymezení. Jedná se většinou o větší či menší administrativní území, která přímo sousedí se státní hranicí. V Česku se často používá vymezení příhraničního prostoru jako souboru okresů ležících při hranici. Toto vymezení vykazuje sice velkou praktičnost z hlediska dostupnosti dat, ale na druhou stranu je velmi hrubé a někdy i zavádějící. Přesto se velmi často používá, a to nejen v geografii, ale i v politických a ekonomických vědách. (Jeřábek, Dokoupil, Havlíček et al. 2004: 60-66)

Z hlediska regionálního rozvoje a regionální politiky Evropské unie (tj. z pohledu ekonomického a politického) lze vymezovat příhraniční oblasti na úrovni regionů NUTS III. V rámci programovacího období 2007 – 2013 pro cíl Územní spolupráce jsou pro financování způsobilé regiony Evropské unie na úrovni NUTS III nacházející se také podél všech vnitřních a některých vnějších pozemních hranic. (EC 2006a)

3.5.3 Kulturní standardy v příhraničních oblastech

Lokální a regionální kultura představuje relativně autonomní a regionálně, časově i prostorově ohraničené kulturní systémy, které jsou charakteristické pro členy určitého lokálního společenství. Toto pojetí odráží vývojový aspekt, neboť zahrnuje rozličné způsoby kulturní adaptace a vytváření kulturních systémů, které si v průběhu dějin vypracovala historická společenství obývající rozličné geografické regiony. (Mates, Wokoun et al. 2001: 53)

Regionálně odlišné kulturní systémy se stávají důležité při vzájemných setkáních a spolupráci mezi příslušníky jednotlivých kultur. Do hry se viditelně zapojují rozdílné kulturní standardy. Kulturní standardy lze obecně definovat pomocí následujících znaků:

- Kulturní standardy jsou způsoby vnímání, myšlení, hodnocení a jednání, které většina příslušníků jedné určité kultury považuje za obvyklé, normální, typické a společensky závazné jak pro sebe, tak pro ostatní.
- Vlastní chování i chování druhých se těmito kulturními standardy řídí, reguluje a posuzuje.
- Kulturní standardy mají regulační funkci v široké oblasti různých situací a při jednání s různými lidmi.
- Individuální a pro skupinu specifický způsob užívání kulturních standardů k regulaci chování může variovat v rámci určité toleranční zóny.
- Chování, které se pohybuje za hranicemi této zóny, sociální prostředí odmítá a postihuje.

(Nový, Schroll- Machl 2005: 13-14)

Pro oblast přeshraniční spolupráce ve zkoumaném regionu je podstatné vymezit základní odlišnosti a shody v českých kulturních standardech a v kulturních standardech německých resp. rakouských. České kulturní standardy je možné vzhledem k historickému vývoji v zásadě ztotožnit se standardy středoevropskými (jsou společně také pro Polsko, Slovensko, Maďarsko, Chorvatsko a Pobaltí). Tyto standardy by se daly popsat orientací na lidi, negativním postojem ke strukturám, kontrolou orientovanou na lidi, prolínáním jednotlivých oblastí života a osobnostních aspektů a silným komunikačním kontextem. Spolupráce na hranicích kultur se sdílenými kulturními standardy bývá ve většině případů snazší a odlišnost kultur tvoří menší bariéru rozvoje přeshraniční spolupráce. Naopak značně odlišné jsou kulturní standardy německé. Tyto standardy by se daly charakterizovat věcnou orientací, pozitivním vztahem ke strukturám a pravidlům, plánováním času, vnitřní internalizovanou kontrolou, oddělováním jednotlivých oblastí života a osobnostních aspektů a slabým komunikačním kontextem. V rámci evropských zemí je možné se domnívat, že vzhledem k dlouhým letům společné historie by měla existovat velká kulturní podobnost s Rakouskem. Přes tento fakt ovšem existují rozdíly mezi kulturními standardy německými a rakouskými. Naopak lze vysledovat určité paralely mezi kulturními standardy českými a rakouskými. Mnohé charakteristiky rakouské mentality (zejména ty, které se odlišují od německých) se velmi silně přibližují českým.

Vzdálenost mezi českými a rakouskými standardy bývá mnohdy menší, než mezi rakouskými a německými. Jinými slovy přeshraniční spolupráce v oblasti hranic s Rakouskem čelí teoreticky menším kulturním bariérám, než tomu je v oblasti německého příhraničí. (Nový, Schroll- Machl 2005: 190-225)

V tomto kontextu je možné uvažovat také o teorii zabývající se difúzí inovace, jako přenosem výsledků lidské činnosti mezi různými společenstvími a jako procesem prostorového šíření sociokulturních prvků z jedné lokality do druhé, a to i přes hranice národních států. Tento proces je možné dále rozčlenit na pasivní způsob přenášení kulturní inovace prostřednictvím masmédií a na aktivní přenos kulturní inovace spočívající v prostorovém pohybu nositelů inovace, přičemž druhý ze způsobů bývá účinnější. V příhraničních oblastech s vyšší mírou přeshraničního pohybu dochází tedy k intenzivnějšímu přenosu kulturních inovací a v rámci integračních procesů může docházet k určitému prolínání národních kultur. V tom je možné také spatřovat původ dílčí podobnosti mezi českými a rakouskými kulturními standardy, které byly v minulosti po dlouhá staletí formovány interakcí národních kultur v integrované rakouské monarchii. (Patočka, Heřmanová 2008: 56 – 62)

3.5.4 Přeshraniční spolupráce v Evropské unii

Klíčovým východiskem charakterizujícím vztahy mezi regionálními aktéry je koncept regionální spolupráce. Regionální spolupráci lze obecně definovat jako společnou aktivitu regionálních aktérů, která primárně směřuje k oboustrannému rozvoji regionů, ve kterých aktéři působí, sekundárně pak i k rozvoji aktérů samotných. Tato spolupráce může být realizována za součinnosti státu nebo bez této součinnosti. Ovšem i pro kooperaci bez státního vlivu by mělo platit, že veřejný zájem (rozvoj regionu) převažuje nad zájmem soukromým (rozvoj aktérů). (Dočkal 2005: 12)

Evropu lze charakterizovat nejen velkou diverzitou, nicméně často společnou historií a kulturou, ale také velkým počtem hranic a hraničních území. Státní hranice vytvořené v Evropě v průběhu posledních třech století a v období světových válek v první polovině století dvacátého rozdělují regiony a etnické skupiny, které ve skutečnosti patří k sobě. Zvyšující se objem obchodu na velké vzdálenosti a volný pohyb osob, práce, zboží, služeb a kapitálu nejen v rámci Evropské unie, ale i celosvětově, významně ovlivňuje zejména hraniční a přeshraniční regiony. Z tohoto důvodu je nezbytné překonat překážky a bariéry vytvořené státními hranicemi a politika

rivality mezi příhraničními regiony by měla být nahrazena vzájemnou spoluprací na odstraňování existujících bariér. (AEBR 2006)

Markus Perkmann dále rozděluje regionální spolupráci podle charakteru území. V případě regionů, které nevytvářejí jednotný geografický celek, hovoří o meziregionální spolupráci a jako příklad uvádí spolupráci mezi jednotlivými městy. Spolupráci mezi regiony, které vytvářejí dohromady jednotný geografický celek, nazývá přeshraniční spoluprací. (Perkmann 2003: 158)

Přeshraniční regiony jsou součástí většiny hraničních oblastí členských států Evropské unie. Přeshraniční spolupráce je v kontextu zvyšující se internacionalizace správy na lokální a regionální úrovni důležitou součástí politik místních a regionálních samospráv, ale bývá vsazena do širšího kontextu místních a regionálních politik. Tato spolupráce je ve většině případů spojena s prosazováním a implementací regionální politiky Evropské unie a probíhá v přeshraničních regionech různých typů v závislosti na historickém vývoji dané oblasti. (Perkmann 2003: 167)

V Evropské unii vzniklo v 90. letech 20. století mnoho různých přeshraničních struktur a iniciativ. Typické přeshraniční iniciativy jsou vybudovány na funkčním základě a zaměřují se na společně definované problémy a příležitosti, konkrétně v oblasti ekonomického rozvoje, zatraktivnění regionu, infrastruktury, životního prostředí a v oblasti kultury. Ovšem většina iniciativ disponuje silným politickým prvkem. Byly vytvořeny z vůle regionálních politiků s cílem rozšířit své pole působnosti nebo uniknout z omezení daných národními politikami. Jejich úspěch nebo neúspěch závisí na náležitostech vzniklého funkčního propojení a na politické dynamice, včetně postojů národních a místních vlád. (Keating 1998: 181)

Kromě výše uvedeného politického motivu existence přeshraničních struktur je kooperace mezi regiony z různých národních států motivována identifikací společných problémů a zájmů a přesvědčením, že společné akce nebo alespoň koordinovaný postup je výhodný k řešení těchto problémů a k artikulaci společných zájmů. Obecným cílem všech přeshraničních aktivit je překonat bariéry spolupráce v ekonomické, sociální a kulturní oblasti vzniklé z důvodu existence státních hranic a překonat ekonomické a politické nevýhody plynoucí z periferní polohy hraničních regionů v rámci národních států. Přesto se jednotlivé přeshraniční a meziregionální iniciativy odlišují, a to především podle charakteru řešených problémů. Naproti tomu existují i nadnárodní

instituce, které odrážejí zájmy a cíle rozdílných typů přeshraničních uskupení a které reprezentují jejich zájmy v rámci Evropské unie. Mezi takové základní instituce patří Asociace evropských hraničních regionů (AEBR). (Weyand 1997: 166-174)

Proces přeshraniční spolupráce byl v průběhu svého vývoje podpořen a zakotven v několika dohodách a chartách na úrovni Evropské unie. Již v roce 1981 byla Asociací evropských hraničních regionů přijata Evropská charta hraničních a přeshraničních regionů, která byla následně v letech 1995 a 2004 revidována. Tato charta se kromě tradičních oblastí přeshraniční spolupráce, jako jsou environmentální, infrastrukturní a ekonomické otázky, zabývá také kulturní spoluprací z pohledu překonávání rozdílných kulturních systémů a standardů, což lze chápat jako nezbytnou podmínku dalšího rozšiřování úspěšné přeshraniční spolupráce. (Nic Craith 2006: 100-105)

Jednou z nejrozšířenějších a nejstarších forem přeshraniční spolupráce v Evropské unii jsou euroregiony. Původ názvu euroregion sahá do počátků evropské přeshraniční spolupráce v 50. a 60. letech 20. století, která byla územně vymezena oblastí Beneluxu, západními hranicemi Německa a hraničními regiony Švýcarska, Francie a Německa. Poprvé byl pojem euroregion použit pro zakotvení spolupráce v oblasti hranic mezi Německem a Nizozemím. V původním významu lze euroregion definovat jako formální spolupráci mezi příhraničními municipalitami zahrnující zastupitelstvo, radu, starostu a věcně orientované pracovní skupiny. Ani při vzniku prvních euroregionů nelze opominout jejich politický význam, a to nejen na úrovni lokální a regionální, ale i na úrovni národní. Jedním z hlavních motivů jejich vzniku byla snaha překonat historické reminiscence a zlepšit vztahy mezi národními státy. Vedle místních samospráv tak mohou být členem euroregionu i další veřejné instituce a organizace, případně také obchodní komory a další participující organizace. Ideou konstituce euroregionů bylo vytvoření společného správního orgánu euroregionu, což je ovšem velmi obtížné realizovat v praxi. První přeshraniční iniciativy byly založené na dohodách různého stupně formality a často se spoléhaly na dobrou vůli z obou stran hranice. Klasická forma euroregionu je v podstatě tvořena oddělenými institucemi na každé straně hranice. Municipality vytvářejí sdružení na základě právního řádu daného národního státu a tato sdružení vytvářejí euroregion na základě přeshraniční smlouvy. (Perkmann 1999: 658 – 669, Keating 1998: 177 – 183)

Markus Perkmann dále rozlišuje euroregiony podle míry intenzity spolupráce na integrované euroregiony, které lze charakterizovat vysokou intenzitou spolupráce a na vyvíjející se euroregiony, které vykazují pouze nízkou intenzitu vzájemné kooperace. (Perkmann 2003: 160)

Z výše uvedeného vyplývá hlavní omezení euroregionů jako institucionalizované podoby přeshraniční spolupráce, a to neexistence právní subjektivity euroregionů a jejich utváření na základě přeshraniční smlouvy. V zájmu překonání bariér efektivní přeshraniční spolupráce a s ohledem na zintenzivnění této spolupráce bylo v roce 2006 přijato Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1082/2006, o evropském uskupení pro územní spolupráci (European Grouping of Territorial Cooperation – EGTC). Tímto nařízením, které je přímo aplikovatelné ve všech členských státech Evropské unie, byly vytvořeny legislativní podmínky pro vznik takovýchto uskupení v rámci členských států. Hlavní kvalitativní odlišností EGTC a euroregionů je to, že EGTC mají na rozdíl od euroregionů právní subjektivitu, tj. mají vlastní status, orgány, rozpočtová pravidla a také sídlo, přičemž se při své činnosti budou řídit právem státu, ve kterém je sídlo umístěno. Už s ohledem na svůj název mají EGTC na rozdíl od euroregionů širší pole působnosti nejenom v přeshraniční, ale také v nadnárodní a meziregionální spolupráci. EGTC tak znamenají další postup směrem k prohlubování přeshraniční spolupráce a odstraňování hranic jako bariér rozvoje v rámci Evropské unie. V tomto kontextu je nutné poznamenat, že vznik EGTC v žádném případě neznamená zánik euroregionů, ale umožňuje jim přejít na vyšší typ spolupráce. (EC 2006d)

Evropská unie v rámci implementace regionální politiky významně podporuje aktivity a iniciativy přeshraniční spolupráce. Již v roce 1990 byl implementován program INTERREG, který byl dále modifikován v roce 1994 na INTERREG II a v programovacím období 2000 – 2006 na INTERREG III. Tento program byl součástí regionální politiky Evropské unie jako doplňková iniciativa Společenství k prioritním cílům regionální politiky, s cílem podpořit rozvíjející se přeshraniční spolupráci na vnitřních hranicích Evropské unie. Pro vnější hranice Evropské unie (v tehdejší době i pro Českou republiku) byl vyvinut speciální program PHARE CBC splňující obdobná kritéria jako iniciativa INTERREG. (Perkmann 1999: 659 – 660)

Jako důkaz významu přikládaného Evropskou unií přeshraniční spolupráci byly zkušenosti z iniciativy INTERREG využity při koncipování jednoho ze tří prioritních cílů regionální politiky Evropské unie pro programovací období 2007 – 2013. Cíl Evropská územní spolupráce je zaměřen na posílení přeshraniční spolupráce prostřednictvím společných místních a regionálních iniciativ a na další formy meziregionální spolupráce (viz výše). (EC 2006a)

3.5.5 Rozvoj příhraničních oblastí v České republice

SRR ČR na léta 2007 – 2013 definuje jako dílčí cíl ekonomického pilíře regionálního rozvoje vytvoření podmínek pro zmírnění až odstranění regionálních ekonomických disparit s využitím možnosti podpory přeshraniční spolupráce regionů. Z hlediska obsahu přeshraniční spolupráce je kladen zvláštní důraz na spolupráci v sociální, kulturní a vzdělávací oblasti, a to zejména s ohledem na stále významnou bariéru využití kulturních hodnot českých regionů, která vyplývá z uzavřenosti České republiky do přelomu 80. a 90. let 20.století. Stimulem pro překonání této situace je zejména vstup do Evropské unie a volný přeshraniční pohyb. Tato změna otevřela dosud nevyužitou možnost ekonomické a sociální regenerace příhraničních oblastí, které doposud trpěly pro svou periferní polohu a nezáměrem o kulturní dědictví, resp. jeho dlouhotrvající degradací. Společný zájem regionů po obou stranách státní hranice otevřel možnosti společného přístupu k využívání kulturního potenciálu území, tvorbu společných projektů pro regeneraci kulturních hodnot a společné úsilí o získání evropských finančních prostředků. Spolupráce se vyvíjí i v oblastech vzdělávání a zaměření aktivit ve volném čase. Za účelem podpory rozvoje příhraničních oblastí vznikly euroregiony jako dobrovolná zájmová sdružení krajů a obcí. Přeshraniční spolupráce je z evropského hlediska podstatnou formou integračních procesů jak ve smyslu odstraňování bariér mezi sousedícími společnostmi, tak ve smyslu využívání společného kulturního dědictví, které se historicky vyvinulo interakcí sousedících kultur. (Ministerstvo pro místní rozvoj České republiky 2006)

Výše uvedené přeshraniční aktivity jsou realizovány v různých přeshraničních strukturách, které jsou ovšem poněkud odlišné od obdobných západoevropských struktur. První odlišností je vznik těchto struktur jako výsledku stimulačního působení Evropské unie s využitím exogenních vlivů a nikoli jejich spontánní vznik, který je typický pro západoevropské přeshraniční struktury, které vznikaly zdola na základě

působení endogenních vlivů. Druhou podstatnou odlišností je jejich právní statut a legální kompetence, které jsou založeny převážně soukromoprávními smlouvami, zatímco právní režim u západoevropských struktur často vychází z bilaterálních nebo trilaterálních mezinárodních smluv. Absence mezinárodních smluv má za následek omezené právní možnosti a tím i limitaci pole působnosti. Z těchto skutečností vyplývá i další rozdíl a tím je funkce přeshraničních struktur. Zatímco západoevropské struktury se snaží regulovat celou škálu oblastí, agenda středo- a východoevropských struktur, tj. i struktur v České republice, je mnohem užší, když se orientuje převážně na kulturní a vzdělávací projekty (viz výše). (Dočkal 2005: 14-15)

Také v České republice jsou jednou z nejrozšířenějších přeshraničních struktur euroregiony, a to přes absenci právní opory své existence a sjednocujících prvků fungování. V České republice, resp. v tehdejší ČSFR vznikl první euroregion již v roce 1991 a v současné době je Česká republika zapojena do 13 euroregionů, které v zásadě pokrývají všechny hraniční úseky. V rámci zkoumaného regionu Jižní Čechy existují dva euroregiony, a to Euroregion Bayerischer Wald – Šumava – Mühlviertel a nejmladší euroregion (Euroregion Silva Nortica) vzniklý v roce 2002 na hranicích s Rakouskem. (Ministerstvo pro místní rozvoj České republiky 2007)

Markus Perkmann klasifikuje euroregiony podle intenzity spolupráce (viz kap. „Přeshraniční spolupráce v Evropské unii“), ale tato typologie není dostatečná pro popsání přeshraničních struktur ve střední a východní Evropě a tedy i v České republice. S inspirací v typologii Markuse Perkmanna vytváří Vít Dočkal modifikovanou typologii přeshraničních struktur využitelnou i pro Českou republiku. Přeshraniční struktury lze tedy členit na integrované euroregiony vykazující vysokou intenzitu spolupráce, vyvíjející se euroregiony, které jsou charakteristické prohlubující se integrací, účelové euroregiony se stabilně nízkou intenzitou spolupráce a posledním typem jsou tzv. ad hoc společenství vykazující jednorázový charakter spolupráce. (Dočkal 2005: 17)

Přeshraniční spolupráce v České republice je podporována jak z národních zdrojů, tak ze zdrojů nadnárodních. Již od roku 1994 mohla Česká republika využívat program PHARE CBC, který byl určen na podporu přeshraniční spolupráce regionů České republiky s příhraničními regiony sousedních států. Základním cílem bylo potlačit negativní vliv hranic na životní podmínky obyvatel v příhraničních regionech,

prohloubit vzájemnou spolupráci lidí a vytvořit srovnatelné podmínky pro další rozvoj na obou stranách hranice. Tento program byl po vstupu České republiky do Evropské unie postupně nahrazen iniciativou INTERREG a v současném programovacím období 2007 - 2013 může Česká republika, stejně jako ostatní členské země Evropské unie, čerpat prostředky z prioritního cíle Evropská územní spolupráce. (Jeřábek, Dokoupil, Havlíček et al. 2004: 160-162, EC 2006a)

Pro podporu přeshraniční spolupráce a jako průběh priorit Strategie regionálního rozvoje do operačních programů strukturálních fondů byly vytvořeny specializované Operační programy přeshraniční spolupráce, a to vždy pro jednotlivé úseky hranice (Slovensko, Rakousko, Bavorsko, Sasko, Polsko). Tyto operační programy lze charakterizovat jako specifické regionální programy zahrnující periferní, příhraniční regiony a jejich spolupráci se sousedními zahraničními regiony. Jejich cílem je podpora hospodářské a sociální integrace příhraničních území prostřednictvím odstraňování přetrvávajících bariér a posilování jejich rozvojového potenciálu. Prostřednictvím společných intervencí jsou posilovány vzájemné hospodářské, společenské a kulturní vztahy, společná péče o přírodní bohatství, rozvoj cestovního ruchu a budování flexibilního trhu práce. (Internetové stránky Ministerstva pro místní rozvoj České republiky 2007)

Podpora přeshraniční spolupráce na národní úrovni probíhá kromě již zmíněné celostátní úrovně a SRR ČR také na úrovni obcí a zejména krajů, které jsou místem pro realistickou transformaci specifických příhraničních problémů do integrované regionální strategie. Pro příhraniční území je vhodné namísto nových a specifických nástrojů regionálního rozvoje a regionální politiky využít zejména již osvědčené tradiční nástroje, které jsou kompatibilní s nástroji využívanými v Evropské unii. V rozvojových dokumentech Evropské unie se často zmiňuje nutnost vytváření a posilování sociálního kapitálu, podpory místních iniciativ a aktivity místních obyvatel tak, jak jsou kompatibilní s principy endogenního rozvoje. Přesto nelze v této souvislosti opominout také exogenní přístupy k rozvoji příhraničních regionů a zmínit nezbytnou podporu podnikatelských subjektů v příhraničních oblastech, faktor trvalé udržitelnosti i možnost aplikace Teorie růstových pólů F. Perrouxe (viz výše), kde lze zkoumat nejen osy rozvoje na našem území, ale také osy rozvoje, které jsou v kontaktu s naším státním

územím, neboť při budoucím poklesu významnosti bariér může difundovat rozvojový efekt dokonce přes státní hranici. (Jeřábek, Dokoupil, Havlíček et al. 2004: 204-208)

3.6 Hypotetická východiska pro empirickou část

Na základě teoretické části práce a s ohledem na obecný cíl i dílčí cíle práce byla pro empirickou část stanovena tři základní hypotetická východiska. Tato východiska budou následně ověřována v empirické části práce na konkrétním regionu Jižní Čechy a diskutována v části závěrečné.

Hypotetické východisko 1

„Periferní okresy mají ztížené rozvojové podmínky a předpoklady a ve svém rozvoji zaostávají za okresy centrálními“. Tento předpoklad vychází z obecného vymezení příhraničních oblastí, jejich historického vývoje, vlivu hranice jako rozvojové bariéry a z jejich odlehlosti od globálních i národních center sociálního a ekonomického rozvoje.

Hypotetické východisko 2

„Význam přeshraniční spolupráce pro rozvoj příhraničních regionů s postupujícími integračními tendencemi stále roste“. Tento předpoklad vychází z vývoje regionální politiky Evropské unie a v rámci této politiky stále posilující pozice přeshraniční spolupráce, což je patrné zejména mezi programovacím obdobím 2004 – 2006 (po vstupu České republiky do Evropské unie) a obdobím 2007 – 2013.

Hypotetické východisko 3

„Pro příhraniční regiony se z hlediska jejich efektivního rozvoje jeví jako vhodná kombinace exogenních a endogenních přístupů k regionálnímu rozvoji“. Tento předpoklad vychází ze specifických podmínek příhraničních regionů a z teoretických konceptů, které na jedné straně akcentují problematiku nedostatečných zdrojů a infrastruktury a na druhé straně se zaměřují na problematiku sociálních sítí a sociálních vazeb, a to i v přeshraničním kontextu.

4 Vymezení a analýza rozvoje regionu Jižní Čechy

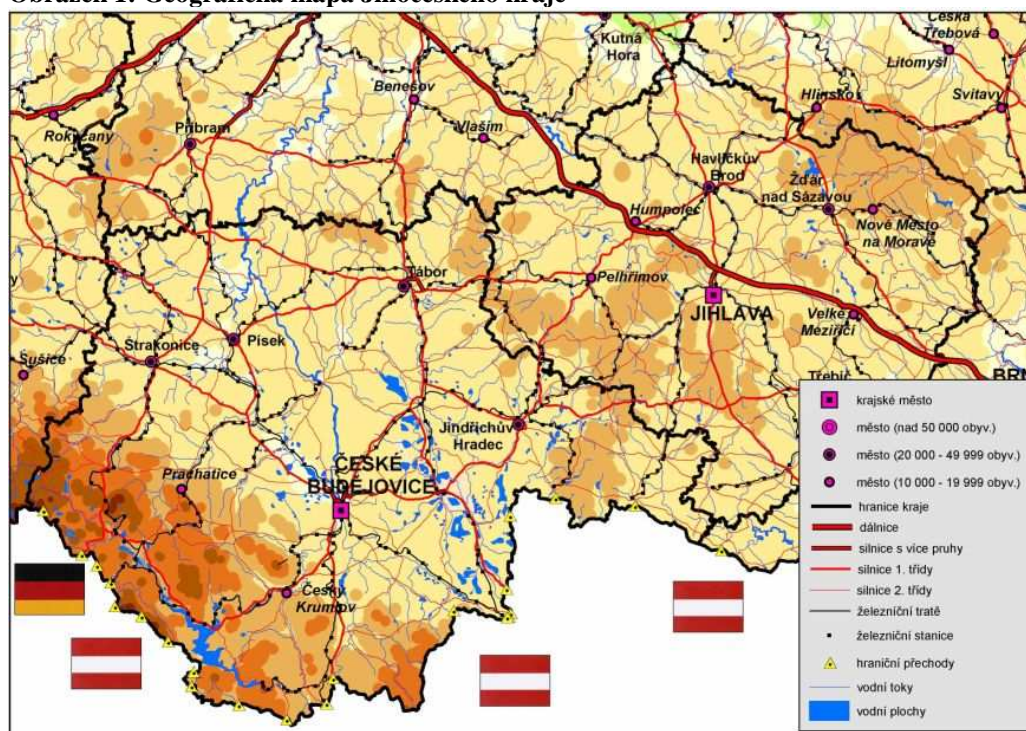
4.1 Základní vymezení regionu Jižní Čechy

Objektem výzkumu prováděného v rámci disertační práce je region Jižní Čechy. V souladu s teoretickou částí práce a zejména z důvodů dostupnosti tzv. tvrdých dat o zkoumané oblasti bude dále za region Jižní Čechy považován Jihočeský kraj ve svých administrativních hranicích. Takovéto vymezení se jeví vhodné také z pohledu výzkumu vlivu přeshraniční spolupráce na sociální a ekonomický rozvoj zmíněného regionu, protože v rámci programovacího období 2007 – 2013 jsou pro financování v cíli Evropská územní spolupráce způsobilé jednotky na úrovni NUTS III, tedy v České republice na úrovni krajů. Přesto bude dále věnována pozornost také jednotlivým okresům (jako statistickým jednotkám) Jihočeského kraje, včetně komparace rozvoje příhraničních a centrálně položených okresů. Jak již bylo zmíněno v teoretické části práce, má takovéto vymezení příhraničí sice svá úskalí, ale pro dostupnost statistických údajů za územně-prostorové jednotky na úrovni LAU 1, tj. okresy, je jedním z nejčastěji používaných.

4.1.1 Prostorové vymezení Jihočeského kraje

Jihočeský kraj se nachází v jihozápadní části České republiky. Jedná se o region příhraniční, který na jihu sousedí s Rakouskem a Spolkovou republikou Německo, přičemž celková délka hranice tvoří 323 kilometrů. Dále region sousedí na západě s Plzeňským krajem, na severu se Středočeským krajem, na východě s krajem Vysočina a malou částí své hranice také s krajem Jihomoravským. Celková rozloha kraje je 10 057 m², což představuje 12,8 % celkové rozlohy České republiky. Převážná část kraje se nachází v nadmořské výšce 400 – 600 metrů nad mořem, což činí z kraje oblast s poněkud drsnějším klimatem. Geograficky se jedná o poměrně uzavřený celek s centrálně umístěnou jihočeskou kotlinou, která je tvořena Třeboňskou a Českobudějovickou pánví, jak je patrné i z obrázku č. 1. Na něm lze také pozorovat ohraničení jihočeské kotliny na jihozápadě kraje Šumavou, na severozápadě výběžky Brd, na severu Středočeskou žulovou vrchovinou, na východě Českomoravskou vrchovinou a na jihovýchodě Novohradskými horami.

Obrázek 1: Geografická mapa Jihočeského kraje

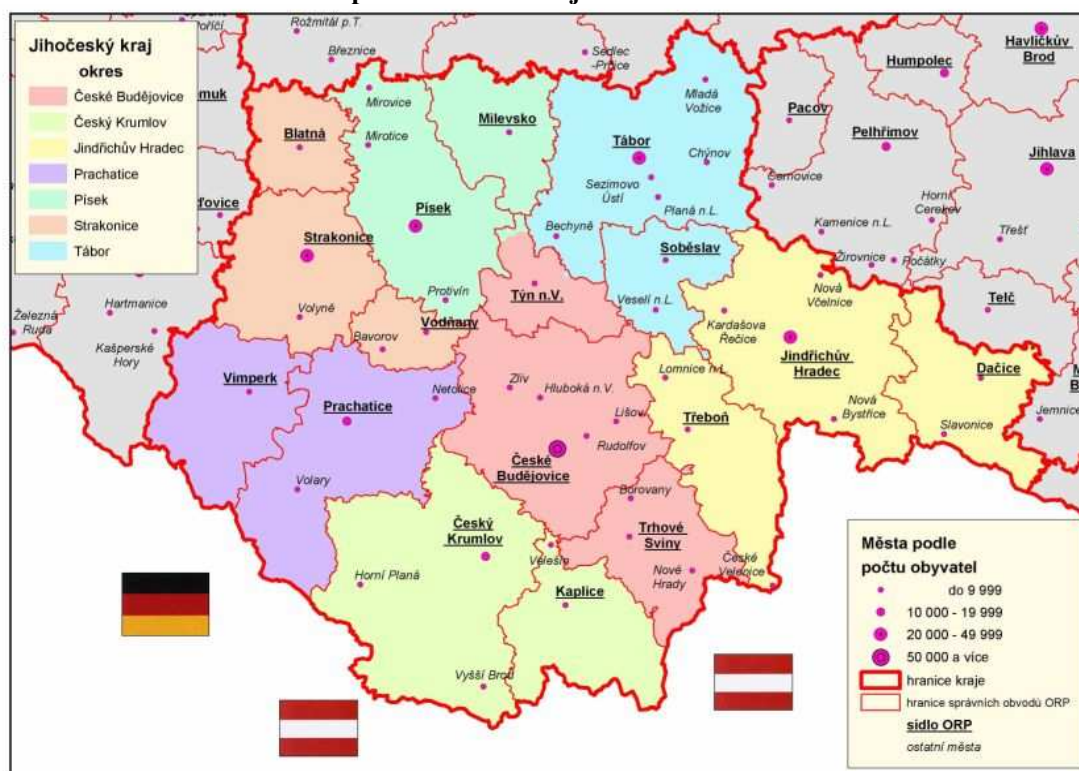
Zdroj: www.czso.cz

Z výše uvedené geografické mapy je také patrný velký počet vodních ploch nacházejících se na území kraje. Jedná se především o rybníky, jejichž celková výměra představuje přes 30 000 ha a také o vodní nádrž Lipno, která je největší vodní plochou v České republice.

Geografická poloha, charakter regionu jako spíše rekreační než průmyslové oblasti a zejména jeho historický vývoj jsou hlavními důvody pro existující kvalitní životní prostředí, které patří v České republice k nejméně poškozeným. Toto se odrazilo i ve zřízení Národního parku Šumava, jehož polovina zasahuje na území Jihočeského kraje, a také ve zřízení dalších chráněných krajinných oblastí (Šumava, Třeboňsko a Blanský les).

Z hlediska vnitřní územně-prostorové struktury je Jihočeský kraj rozdělen na sedm okresů (LAU 1). Tyto okresy lze rozčlenit v zásadě na dvě základní skupiny z pohledu jejich periferiality resp. centrality, což je zřetelně patrné i z obrázku č. 2.

Obrázek 2: Administrativní mapa Jihočeského kraje

Zdroj: www.czso.cz

První skupinu tvoří okresy centrálněji položené ve vztahu k České republice, tj. okresy nemající žádnou hranici s jiným státem. Zde se jedná o okresy Strakonice, Písek a Tábor. Druhá skupina je tvořena okresy s typickou periferní resp. příhraniční polohou, které sousedí s Rakouskem nebo Spolkovou republikou Německo. Do této skupiny lze řadit okresy Prachatice, Český Krumlov a Jindřichův Hradec. Specifickým a obtížně zařaditelným okresem je okres České Budějovice. Jedná se sice o okres příhraniční, ale délka jeho hranice s Rakouskem je pouze 22 kilometrů a zároveň zasahuje výraznou částí také mezi centrálněji položené okresy. V neposlední řadě jeho centrum tvoří krajské město České Budějovice, což ještě více zvýrazňuje jeho specifičnost. V tomto kontextu bude proto dále hodnocen jako svého druhu vlastní kategorie se specifickým postavením v rámci okresů Jihočeského kraje.

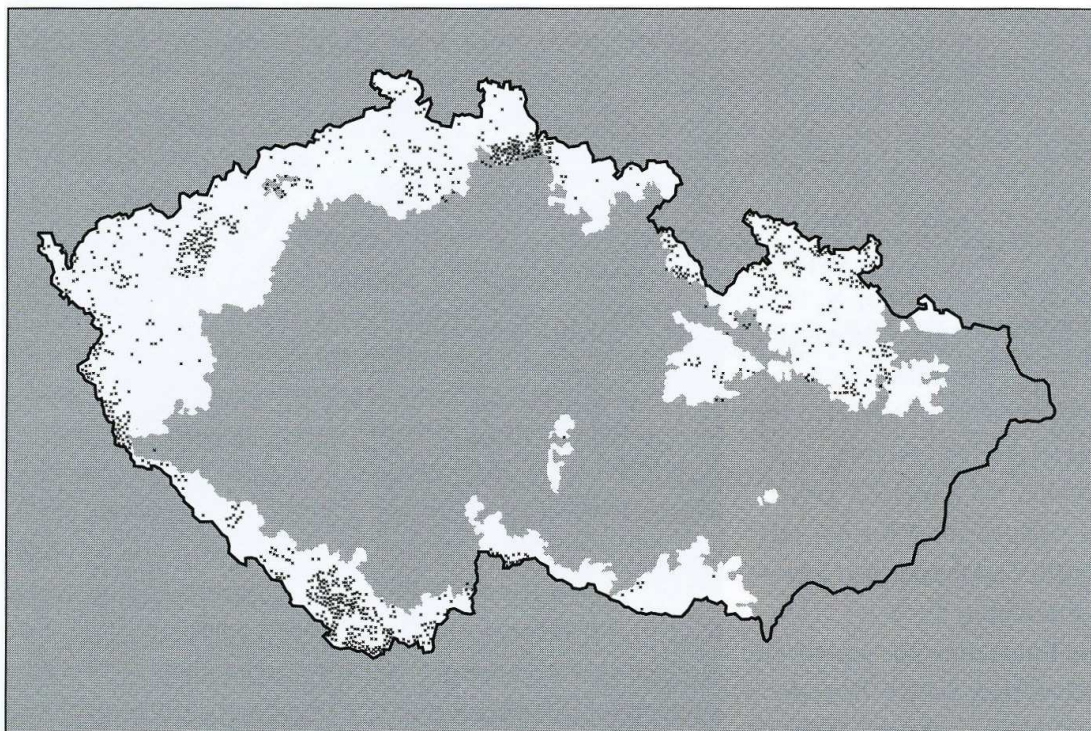
4.1.2 Specifika historického vývoje Jihočeského kraje

Geografická poloha Jihočeského kraje výrazným způsobem ovlivnila i jeho historický vývoj, který významně determinuje sociální a ekonomický rozvoj i v současné době. Příhraniční část Jihočeského kraje, zejména převážná část

z periferních okresů, byla v minulosti součástí tzv. Sudet, kde většina obyvatel byla německé národnosti. Již od 13. století se v zásadě hranice Sudet, tj. hranice německy mluvícího obyvatelstva, neustále posouvala směrem do vnitrozemí. Na území přicházeli stále noví německy mluvící kolonisté, kteří žili v jakési legislativní autonomii a jejich kontakt s německy mluvícími zeměmi byl stále velmi silný. Tento stav dlouhodobé relativní nezávislosti na správě Českých zemí byl zapříčiněn zejména existencí mnohonárodnostní habsburské monarchie. To se ovšem změnilo po vzniku samostatné Československé republiky v roce 1918, kdy pro německy mluvící obyvatele pohraničí nabyly větší priority kontakty do zahraničí než kooperace a komunikace s centrální částí tehdejšího Československa a s Prahou položenou ve vnitrozemí. Odstředivou tendenci dále posílil nástup nacismu ve 30. letech, což se později odrazilo i v prvním částečném vysídlení této oblasti na počátku druhé světové války, kdy tuto oblast byla nucena opustit česky mluvící menšina. (Mikšíček 2006: 48 – 49) Toto specifikum a především poválečné (již druhé) vysídlení obyvatelstva, tentokrát německého, přináší fakt přetržené kontinuity vývoje, vznik nové společnosti, která musela hledat nový vztah ke krajině a k prostoru. Tato přetržitost vývoje má výrazný vliv na další rozvoj příhraničních oblastí, a to nejen z pohledu prostorově sídelního, ale také z pohledu ztráty lokální kulturní identity vysídlené oblasti. (Spurný 2006: 12, Mikšíček 2007: 48)

Vysídlení německého obyvatelstva po druhé světové válce bylo sice doprovázeno poměrně masivním osídlováním, ale nedostatek pracovních sil a obavy z blízkosti Německa vedly k rozhodnutí výrazným způsobem zredukovat pohraniční sídelní síť, což je patrné i z obrázku č. 3. Na něm jsou dobře zřetelné nejen hranice oblasti označované jako Sudety, ale i velké množství sídel zaniklých v Jihočeském kraji po roce 1945 v rámci vysídlovacího procesu německy mluvícího obyvatelstva. Tímto procesem postupně započala následná likvidace příhraničního osídlení, která dlouhodobě a nevratně ovlivnila rozvoj pohraničí v rámci regionu Jižní Čechy.

Obrázek 3: Zaniklá sídla v Sudetech po roce 1945

Zdroj: SPURNÝ, M. 2006: *Sudety: vývoj a současný život jednoho pojmu*. In: Spurný, M. (ed.) *Proměny sudetské krajiny*. Domažlice, Nakladatelství Českého lesa

Třetí vlna vysídlování proběhla krátce po roce 1950, kdy bylo rozhodnuto o zřízení tzv. hraničního pásma, které mohlo dosahovat až 12 kilometrů do vnitrozemí a z něhož byla vysídlena většina z nedávno přistěhovalých obyvatel. Následně byla většina budov a zařízení nacházejících se v hraničním zakázaném pásmu zbořena. Tím došlo v podstatě k rozpadu pohraniční sídelní sítě v Jihočeském kraji, což výrazně ovlivňuje rozvojový potenciál až do současné doby. (Hájek 2008: 80 – 82)

Právě rozpad pohraniční sídelní sítě a tedy výrazně nízká hustota osídlení příhraničních oblastí dodnes zvyrazňuje periferní hraniční efekt, který je typický pro uzavřenou hranici, a to přesto, že po vstupu do Schengenského prostoru lze mluvit o hranici otevřené s výraznějším kontaktním hraničním efektem. I když se v poslední době rozvíjí v rámci Jihočeského kraje mnoho forem přeshraniční spolupráce, které mohou nabýt institucionalizované podoby, například ve formě euroregionů (viz další subkapitoly), tak jsou zde stále patrné určité historické reminiscence v česko-německých vztazích. V paměti české společnosti je stále přítomen syndrom Mnichovské

dohody, což dlouhodobě ovlivňuje společenské vědomí mnoha generací historickou zkušeností zřeknutí se národní identity. (Houžvička 2005: 411 – 412)

Toto je další fakt, který posiluje nutnost brát v úvahu periferní hraniční efekt i v současné době a uvažovat dále o regionu Jižní Čechy v dichotomické rovině jádro – periferie, což lze změnit až dlouhodobou intenzivní přeshraniční spoluprací, jejíž výzkum je také předmětem disertační práce.

4.2 Analýza sociálního a ekonomického rozvoje regionu Jižní Čechy

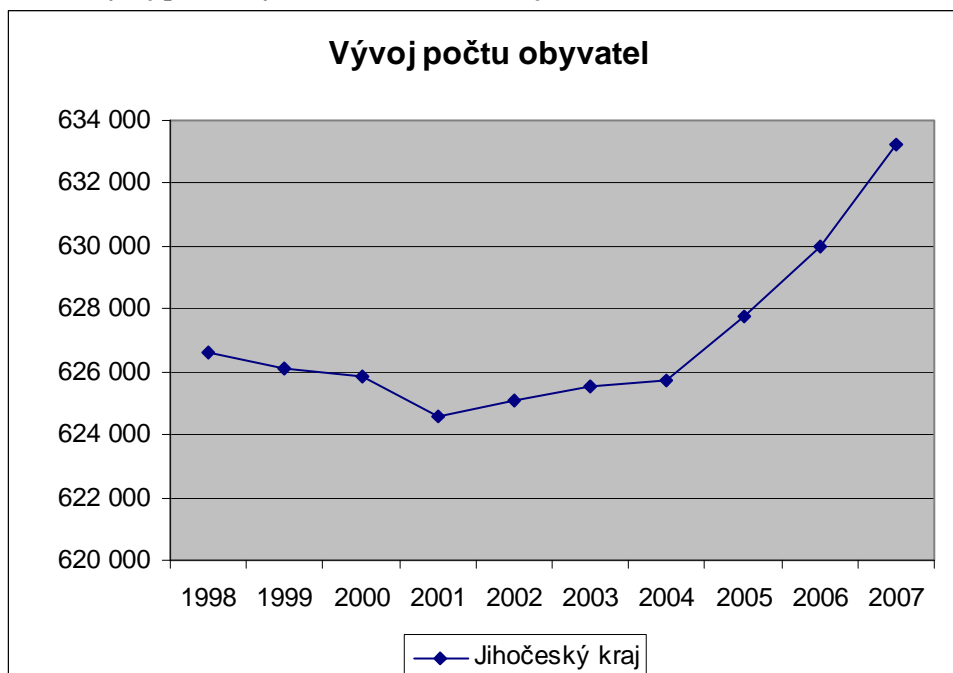
Kapitola nazvaná Analýza sociálního a ekonomického rozvoje regionu Jižní Čechy se zaměřuje na charakteristiku a vyhodnocení základních komponent regionálního rozvoje. V souladu se zaměřením práce se soustřeďuje na Jihočeský kraj s přihlédnutím ke specifickým aspektům rozvoje příhraničních a centrálních okresů tak, jak byly vymezeny v předcházející kapitole. Postupně zkoumá základní předpoklady rozvoje regionu z pohledu lidského potenciálu, tj. z hlediska obyvatelstva kraje a jeho okresů, a to včetně nejvýznamnějších charakteristik obyvatelstva jako jedné z hlavních komponent endogenních přístupů k regionálnímu rozvoji. V souladu s teoretickou částí práce a akcentem na kombinaci endogenních a exogenních přístupů pro realizaci regionálního rozvoje je dále pozornost věnována hlavním determinantám rozvoje regionů, a to nejen sociálním, ale také ekonomickým. V neposlední řadě jsou vždy zohledňovány přeshraniční aspekty rozvoje nejen z pohledu periferiality a centrality okresů, ale také z pohledu statisticky zaznamatelných přeshraničních vztahů. Pro zhodnocení možností a potenciálu sociálního a ekonomického rozvoje regionu Jižní Čechy byla vždy vytvořena časová řada zachycující vývoj sledovaných ukazatelů v posledních deseti letech, z čehož je možné vyvozovat vývoj regionu před vstupem České republiky do Evropské unie a změny, které nastaly v souvislosti s tímto aktem v roce 2004, částečně zasahuje vymezené časové období také do programovacího období regionální politiky Evropské unie 2007 – 2013. Pozornost je rovněž věnována komparaci sledovaných ukazatelů mezi jednotlivými okresy v rámci Jihočeského kraje, případně komparaci kraje s nadřazeným územně správním celkem, tj. s Českou republikou.

4.2.1 Vývoj a prostorové rozmístění obyvatelstva

Vývoj počtu obyvatel v Jihočeském kraji v časové řadě deseti let je znázorněn v grafu č. 1 a tentýž ukazatel za jednotlivé okresy je uveden v příloze č. 1. Z tabulky v příloze je patrná značná stabilita vývoje počtu obyvatel v jednotlivých okresech Jihočeského kraje, tedy poměrně dobrý předpoklad rozvoje z pohledu kvantitativních charakteristik lidského potenciálu. Vývoj počtu obyvatel v jednotlivých okresech lze popsat jako setrvalý stav až mírný nárůst, který na jedné straně neohrožuje rozvoj regionu výrazným úbytkem obyvatel a na straně druhé nelze očekávat ani problémy plynoucí z nadměrného růstu počtu obyvatel.

Pokud pozornost zaměříme na vývoj obyvatelstva celého kraje v letech 1998 – 2007, který je zachycen v grafu č.1, je patrný nejprve mírný pokles a posléze setrvalý a výrazný vzestup, který je odrazem agregace mírných nárůstů počtu obyvatel v jednotlivých okresech. Jako zlomový rok vývoje počtu obyvatel v Jihočeském kraji lze označit rok 2004, tj. rok vstupu České republiky do Evropské unie. Tento fakt jistě není náhodný, zejména přihlédneme-li k příhraniční poloze kraje na jihozápadních hranicích České republiky. Vstup do Evropské unie byl značným rozvojovým impulzem nejen z pohledu atraktivity regionu pro rezidenty, ale postupně také pro zahraniční nerezidenty, zejména s ohledem na v té době očekávaný a později i naplněný vstup České republiky do Schengenského prostoru. Jednotlivé komponenty nárůstu počtu obyvatel budou zevrubně analyzovány v subkapitole zabývající se pohybem obyvatel.

Graf 1: Vývoj počtu obyvatel v Jihočeském kraji

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Z hlediska hodnocení pozice a vývoje jednotlivých okresů v rámci Jihočeského kraje je významným ukazatelem také prostorové rozmístění obyvatelstva, tj. rozmístění obyvatel mezi jednotlivé okresy. Tento ukazatel je i s jeho vývojem zachycen v tabulce č. 1 a pro větší přehlednost je rozpracován také v grafu č. 2.

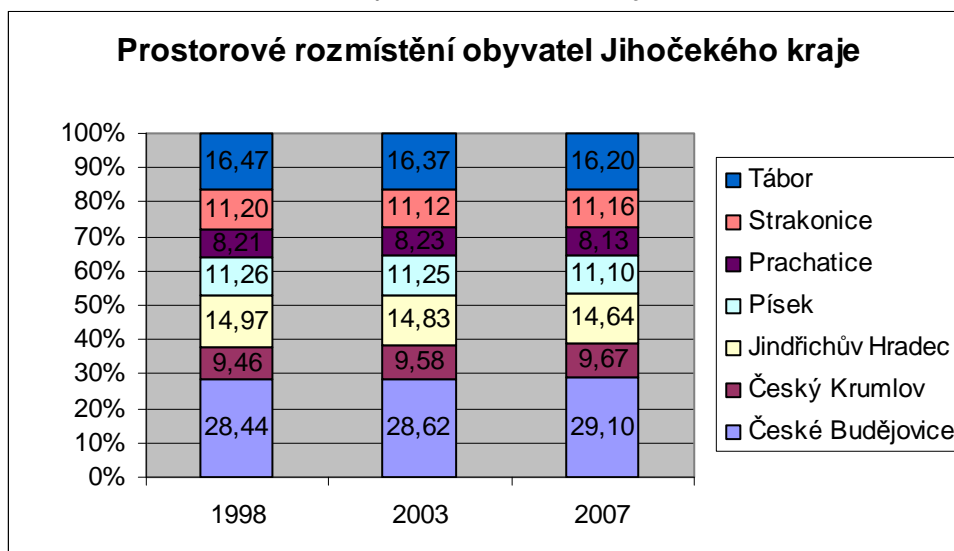
Z hlediska relativní váhy okresů a jejich obyvatelstva nejvíce obyvatel, a to téměř třetina všech obyvatel kraje, žije v okrese České Budějovice, ve kterém je lokalizováno také krajské město. V desetiletém časovém vývoji nedošlo k výraznějším proměnám z pohledu relativní váhy jednotlivých okresů, což potvrzuje stabilitu obyvatelstva kraje nejen z pohledu jeho vývoje, ale také z pohledu jeho prostorového rozmístění. Pokud se zaměříme na distribuci obyvatelstva mezi okresy příhraniční a centrální, lze i v tomto ohledu konstatovat relativní vyváženost rozvoje regionu. V příhraničních okresech žije téměř třetina obyvatel kraje, necelá třetina žije ve specifickém okrese České Budějovice a o něco více než třetina obyvatel žije v okresech centrálních (přesněji řečeno 38 %). Je zřejmé, že právě poloha okresů, jejich dostupnost, historický vývoj a v neposlední řadě také jejich velikost jsou základní determinanty prostorového rozmístění obyvatel.

Tabulka 1: Prostorové rozmístění obyvatel Jihočeského kraje

Prostorové rozmístění obyvatel						
	1998	podíl okresu na kraji (%)	2003	podíl okresu na kraji (%)	2007	podíl okresu na kraji (%)
České Budějovice	178 188	28,44	179 043	28,62	184 256	29,10
Český Krumlov	59 269	9,46	59 941	9,58	61 261	9,67
Jindřichův Hradec	93 792	14,97	92 761	14,83	92 693	14,64
Písek	70 570	11,26	70 347	11,25	70 310	11,10
Prachatice	51 416	8,21	51 477	8,23	51 470	8,13
Strakonice	70 199	11,20	69 584	11,12	70 687	11,16
Tábor	103 200	16,47	102 388	16,37	102 587	16,20
Jihočeský kraj	626 634	100,00	625 541	100,00	633 264	100,00

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Graf 2: Prostorové rozmístění obyvatel Jihočeského kraje

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Kombinací ukazatele prostorového rozmístění obyvatel dle okresů a rozlohy okresů vznikne ukazatel hustoty zalidnění v jednotlivých okresech, který je znázorněn v tabulce č. 2 a poskytuje zajímavé a podstatné informace o odlišnostech kvantitativních charakteristik lidského potenciálu rozvoje v jednotlivých okresech.

Zřetelně nejhustěji je zalidněn okres České Budějovice, v němž se nachází i krajské město, což je nejen očekávatelné, ale také potvrzuje úvahu o specifičnosti tohoto okresu. Výrazný rozdíl je ovšem patrný také při pohledu na skupinu okresů příhraničních a centrálních. Zatímco ve všech okresech centrálních se hustota zalidnění pohybuje nad hodnotou 60 ob./km², v případě okresů příhraničních tento ukazatel

nedosahuje hodnoty 50 ob./km² ani u jednoho z okresů. Toto je přímý důsledek historického vývoje regionu Jižní Čechy, jak byl popsán v předcházející kapitole a zejména poválečného vysídlení a zřízení nepřístupného hraničního pásma. Nízká hustota osídlení na jedné straně sice pomohla zachovat poměrně kvalitní životní prostředí, na straně druhé ovšem představuje základní omezení možností dalšího rozvoje příhraničních oblastí regionu z kvantitativního hlediska lidského potenciálu (dosud nebereme v úvahu hlediska kvalitativní, která jsou náplní následujících subkapitol).

Tabulka 2: Hustota zalidnění podle okresů - 2007

Hustota zalidnění podle okresů - 2007			
	Rozloha (km²)	Počet obyvatel	Hustota zalidnění (ob./km²)
České Budějovice	1 638	184 256	112,49
Český Krumlov	1 615	61 261	37,93
Jindřichův Hradec	1 944	92 693	47,68
Písek	1 127	70 310	62,39
Prachatice	1 375	51 470	37,43
Strakonice	1 032	70 687	68,50
Tábor	1 326	102 587	77,37
Jihočeský kraj	10 057	633 264	62,97

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Zhodnocení základních atributů populačního vývoje

Jak vyplývá z předchozího zhodnocení populačního vývoje, tak výrazná dichotomie mezi příhraničními a centrálními okresy z hlediska obyvatelstva a hustoty zalidnění potvrzuje návrh analýzy rozvoje regionu Jižní Čechy založené na odlišnosti příhraničních a centrálních okresů a specifčnosti okresu České Budějovice, která takto bude v další části práce aplikována. Jinými slovy hraniční efekty jsou patrné už v základních charakteristikách příhraničních okresů.

Z hlediska kvantitativních charakteristik obyvatelstva lze konstatovat na jedné straně stabilitu vývoje počtu obyvatel a na straně druhé výrazný rozdíl z pohledu hustoty zalidnění mezi vymezenými skupinami okresů. Z pohledu vývoje počtu obyvatel a jeho prostorového rozmístění je možné vytyčit dva základní atributy ovlivňující současný stav, ale i předpoklady rozvoje regionu z pohledu počtu obyvatel.

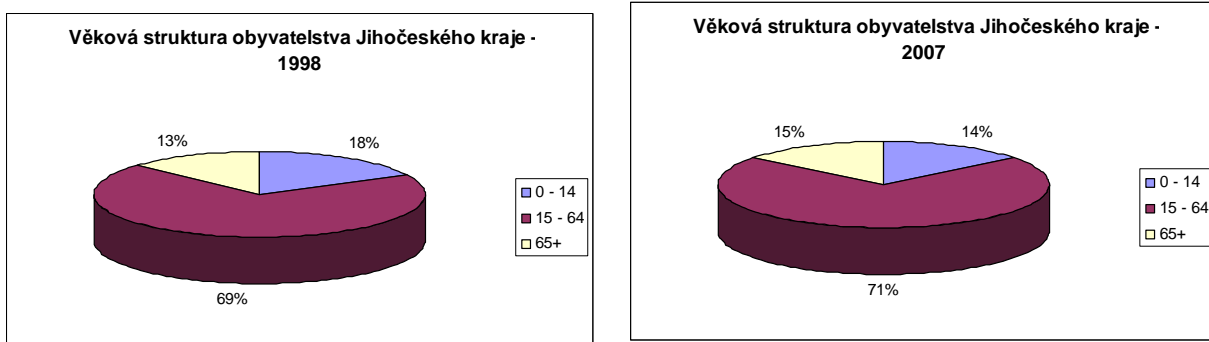
Prvním atributem je vstup České republiky do Evropské unie a následně do Schengenského prostoru, druhým atributem je odlišný vliv hranice a hraničních efektů na jednotlivé okresy v závislosti na jejich proximitě ke státní hranici.

4.2.2 Věková a pohlavní struktura obyvatelstva

Věková a pohlavní struktura obyvatelstva patří mezi kvalitativní charakteristiky obyvatel žijících ve vymezeném prostoru a je jedním ze základních atributů rozvojového potenciálu regionu či lokality. Zároveň je věková a pohlavní struktura významná i z pohledu aplikace koncepce endogenního rozvoje, kdy lze uvažovat o rozdílnosti objemu sociálního, lidského i kulturního kapitálu, včetně jejich odrazu v kapitálu symbolickém, v jednotlivých věkových skupinách nebo mezi pohlavími. Míra místní aktivity obyvatel, schopnosti a ochoty podílet se na rozvoji regionu tedy souvisí také s věkovým a pohlavním složením obyvatelstva.

V grafu č. 3 je znázorněna věková struktura obyvatel Jihočeského kraje podle tzv. ekonomických generací a její změna mezi lety 1998 až 2007. Je zde patrný výrazný negativní trend stárnutí populace, když podíl obyvatel v postproduktivním věku stoupl z 13 % na 15 %, zatímco podíl obyvatel v předproduktivním věku klesl z 18 % na 14 %. Základna pro budoucí rozvoj regionu, nejen z pohledu sociálního, ale i ekonomického, je poměrně úzká, a to přes obecný trend vyšší porodnosti v rámci České republiky v posledních letech. Tento nepříznivý vývoj věkové struktury se bude odrážet jednak ve větší finanční náročnosti na systém sociální péče a z pohledu národního i na systém důchodového zabezpečení, ale z hlediska sociálního ohrožuje i rozvoj a případnou akumulaci nebo alespoň udržení objemu sociálního kapitálu, kterým dané dílčí komunity v rámci kraje disponují.

Graf 3: Věková struktura obyvatelstva Jihočeského kraje – 1998 a 2007

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Negativní trend vývoje věkové struktury, který byl popsán v rámci Jihočeského kraje, lze pozorovat ve všech jeho okresech, a to přibližně ve stejných proporcích. Jinak tomu je, pokud se zaměříme na porovnání okresů mezi sebou. Rozvojově nejvýhodnější věkovou strukturu má jednoznačně okres Český Krumlov, následovaný okresy Prachatice a Jindřichův Hradec. Z hlediska klasifikace na okresy příhraniční a centrální se jedná o všechny okresy příhraniční, kde se ve věkové struktuře projevuje jejich historický vývoj a především vysídlení po roce 1945 a řízená imigrace v průběhu osmdesátých let. Tento fakt úplně neodpovídá obecné představě periferních regionů jako regionů se stárnoucí populací a nevhodnou věkovou strukturou. Z hlediska rozvoje přeshraniční spolupráce a také sociálního a ekonomického rozvoje je věková struktura výrazně pozitivním rysem příhraničních okresů. Tento pozitivní rys je ovšem kompenzován nízkou hustotou zalidnění, která naopak znesnadňuje vytváření sociálních sítí a tím tvorby sociálního kapitálu uvnitř komunity a zejména v přeshraničním smyslu. Naopak u okresů centrálních je věková struktura rozvojově značně nevýhodná a pro jejich budoucí rozvoj představuje podstatné ohrožení, které se může promítat i do rozvoje celého kraje.

Tabulka 3: Věková struktura obyvatelstva podle okresů

Věková struktura obyvatelstva (údaje v %)						
	1998			2007		
	0 - 14	15 - 64	65+	0 - 14	15 - 64	65+
České Budějovice	17,4	69,6	13,0	14,2	71,7	14,2
Český Krumlov	19,0	70,6	10,3	15,8	72,4	11,8
Jindřichův Hradec	17,8	68,5	13,7	14,8	70,8	14,4
Písek	16,7	68,4	14,9	13,9	69,9	16,2
Prachatice	18,3	69,7	11,9	15,1	71,7	13,2
Strakonice	17,0	68,8	14,2	14,2	70,7	15,1
Tábor	16,9	68,5	14,6	14,1	70,1	15,8
Jihočeský kraj	17,5	69,1	13,4	14,4	71,1	14,5

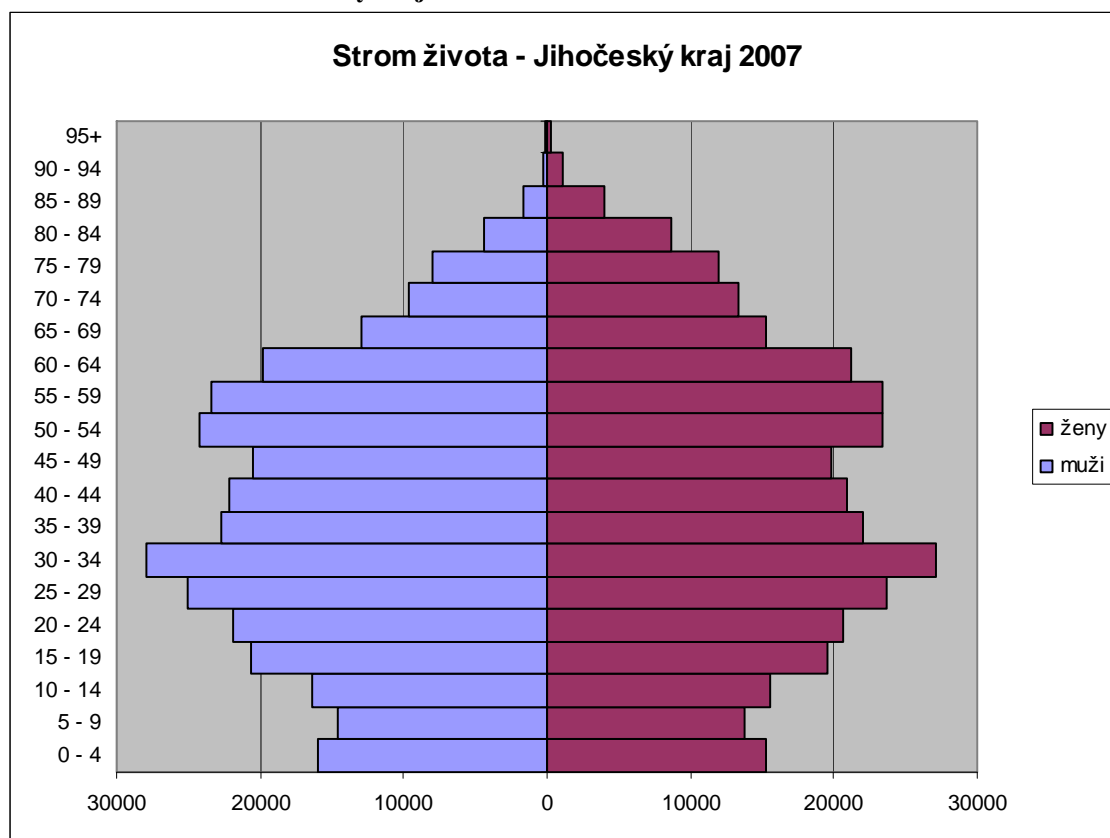
Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Podrobný pohled na věkovou a pohlavní strukturu obyvatelstva v Jihočeském kraji poskytuje tzv. strom života znázorněný v grafu č. 4. V tomto grafu lze sledovat rozložení mužů a žen po pětiletých věkových intervalech a zejména poměr tzv. biologických generací, které jsou významné z hlediska reprodukčního potenciálu regionu. Na rozdíl od členění na generace ekonomické se zde hranice mezi střední a

nejstarší věkovou skupinou posunuje na 50 let. Z tohoto pohledu lze rozlišovat tři základní typy stromu života resp. věkové pyramidy, a to typ regresivní, stacionární a progresivní. Při pohledu na strom života v Jihočeském kraji je zřejmé, že se jedná o typ regresivní, který se vyznačuje nízkým podílem mladých ročníků a naopak vysokým podílem ročníků stařeckých, což nepůsobí pozitivně s ohledem na udržitelnost osídlení zejména v již dnes řídké osídlených pohraničních oblastech. Při podrobném pohledu na zobrazený strom života je patrné výrazné zastoupení silných ročníků sedmdesátých let, jak je to běžné v celé populaci České republiky, a také silnější zastoupení poválečných ročníků, které je zde ovšem redukováno poválečným vysídlením pohraničí. Dílčím pozitivním trendem je zvyšující se podíl nejmladších ročníků v kategorii 0 – 4 roky, který je způsobený zejména posunutým vstupem silných ročníků sedmdesátých let do reprodukčního věku. Ovšem je otázka, zda tento stav lze považovat za dlouhodobě udržitelný.

Z hlediska pohlavní struktury by teoreticky měl být podíl mužů a žen celkem vyrovnaný, protože vyšší počet rozených chlapců je posléze kompenzován tzv. mužskou nadúmrtností, takže ve vyšších věkových kategoriích převládají již ženy nad muži. Proto bývá v populaci o něco více zastoupeno ženské pohlaví. Tak tomu je i v Jihočeském kraji, i když tento rozdíl je zde pouze minimální, protože poměr žen a mužů je 50,7 % : 49,3 % ve prospěch žen. V některých okresech, především v okrese Český Krumlov, je dokonce poměr obrácený a ve struktuře populace převažují muži, což je dáno zřejmě vyšším zastoupením mladších ročníků a také poválečným vysídlením obyvatel, neboť ve starších věkových skupinách tradičně převažují ženy a migrace (tedy i následné postupné dosídlování) má tzv. výběrový charakter s převahou mladších ročníků.

Graf 4: Strom života - Jihočeský kraj 2007

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

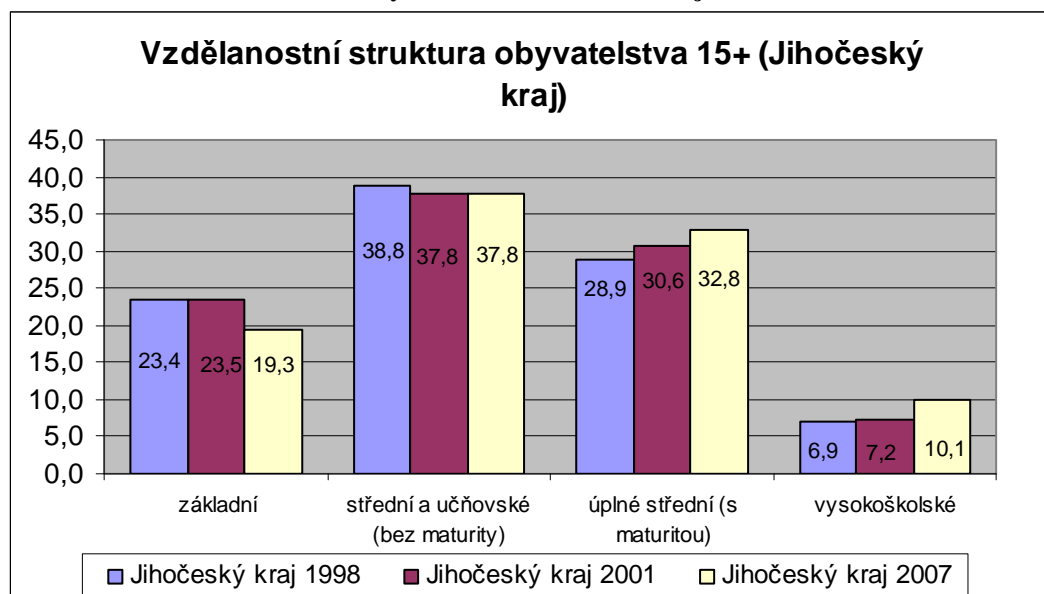
4.2.3 Vzdělanostní struktura obyvatelstva

Další významnou kvalitativní charakteristikou obyvatelstva je jeho vzdělanostní struktura. Podle ní lze členit obyvatelstvo patnáctileté a starší do čtyř hlavních kategorií od vzdělání základního po vysokoškolské. Právě vzdělání a znalosti jsou jedním ze základů potenciálu endogenního regionálního rozvoje a odrážejí se v lidském a kulturním a zprostředkovaně i sociálním kapitálu jednotlivců i komunit. Je zřejmé, že tato tzv. tvrdá data mohou postihnout pouze formální vzdělání, které tvoří základ kodifikovatelných znalostí, a nikoli znalosti tacitní, tj. nekodifikovatelné. Analýza vzdělanostní struktury umožňuje odhalit základ znalostního potenciálu regionu a aplikovatelnost endogenních teorií regionálního rozvoje a v tomto případě zejména teorie učících se regionů, která klade na analýzu a využití znalostí, vědomostí, vzdělání a dovedností zvláštní důraz.

V grafu č. 5 je znázorněna vzdělanostní struktura v Jihočeském kraji a její vývoj mezi lety 1998 až 2007. Z grafu je patrný pozitivní trend rozvoje vzdělanosti v Jihočeském kraji z hlediska snižování podílu obyvatel se základním vzděláním a na

druhé straně poměrně značný nárůst podílu obyvatel s vysokoškolským vzděláním, případně se středoškolským vzděláním s maturitou. Při porovnání vzdělanostní struktury Jihočeského kraje s Českou republikou lze konstatovat, že vzdělanost v Jihočeském kraji přibližně odpovídá údajům za nadřazený celek, tj. za Českou republiku, ovšem s nižším zastoupením vysokoškolsky vzdělané populace (např. v roce 2001 bylo v celé ČR 8,8 % obyvatel s vysokoškolským vzděláním). Obecně platí, že lepší vzdělanostní strukturou disponují větší města (například v Praze byl v tomtéž roce podíl vysokoškoláků v populaci přes 20 %) a naopak tomu je u obcí venkovského typu. Tento fakt se odráží i na rozdílech ve vzdělanostní struktuře u jednotlivých okresů Jihočeského kraje. Z pohledu vzdělanostní struktury Jihočeského kraje lze tedy pozitivně hodnotit zejména trend rozvoje formální vzdělanosti.

Graf 5: Vzdělanostní struktura obyvatelstva Jihočeského kraje

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Jak již bylo zmíněno výše, lze značné odlišnosti ve vzdělanostní struktuře pozorovat mezi jednotlivými okresy. Potřebné údaje jsou zobrazeny v tabulce č. 4, přičemž je zachycen stav v roce 2001, kdy proběhlo poslední sčítání lidu a novější údaje na úrovni okresů nejsou k dispozici. Rozvojově nejvýhodnější strukturu vzdělanosti má okres České Budějovice s relativně nízkým podílem obyvatel se základním vzděláním a naopak nadprůměrným podílem vysokoškolsky vzdělaných obyvatel. To je způsobeno lokací krajského a zároveň největšího města Jihočeského kraje v tomto okresu, které má

výrazně lepší vzdělanostní strukturu než ostatní oblasti. Za povšimnutí stojí také opětovné rozčlenění okresů na periferní a centrální okresy, přičemž všechny periferní okresy mají rozvojově nevýhodnější vzdělanostní strukturu než okresy centrální. Nejpatrnější je to v okrese Český Krumlov, kde je podíl vysokoškoláků v populaci téměř dvakrát menší než v okrese České Budějovice. Rozvojový potenciál periferních okresů je tedy z pohledu endogenních teorií regionálního rozvoje značně slabší oproti okresům centrálněji položeným. Z tohoto důvodu zde proto také vyvstává potřeba doplnit praxi vycházející z v současné době preferovanějších endogenních teorií regionálního rozvoje, založených na rozvoji vzdělanosti, o aplikaci exogenních teorií regionálního rozvoje, které nezdůrazňují v popředí svého zájmu vzdělanost, znalosti, vědomosti a dovednosti, a to zejména u okresů příhraničních resp. periferních. Na druhé straně je potřeba mít na zřeteli, že tato analýza postihuje formální kodifikované vzdělání a částečně i znalosti, ale nikoli znalosti tacitní, které se právě v řídké zalidněném pohraničí, v uzavřených či menších komunitách mohou vyskytovat relativně častěji než ve větších městech, jak vyplývá i z výše analyzovaného prostorového rozmístění kodifikovaného vzdělání.

Tabulka 4: Vzdělanostní struktura obyvatelstva v okresech Jihočeského kraje

Vzdělanostní struktura v okresech Jihočeského kraje 2001 (údaje v %)				
	základní	střední a učňovské (bez maturity)	úplné střední (s maturitou)	vysokoškolské
České Budějovice	20,9	36,1	31,3	10,2
Český Krumlov	27,2	40,2	24,9	5,8
Jindřichův Hradec	26,3	40,7	25,4	6,1
Písek	22,7	38,9	29,5	7,5
Prachatice	25,8	40,5	25,8	6,1
Strakonice	24,2	40,0	27,9	6,4
Tábor	22,7	38,7	29,2	8,2
Jihočeský kraj	23,5	37,8	30,6	7,2

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

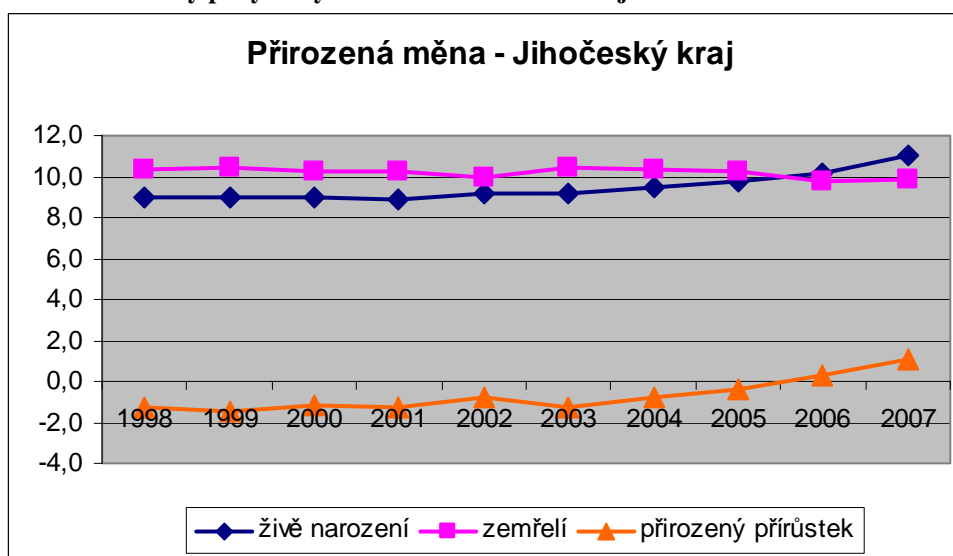
4.2.4 Pohyb obyvatelstva

Pohyb obyvatelstva, jak přirozený tak i migrační, ovlivňuje zejména kvantitativní charakteristiky populace, ale zprostředkovaně také charakteristiky kvalitativní. Přirozená měna resp. porodnost a úmrtnost přímo ovlivňují věkovou a pohlavní strukturu obyvatel. Měna mechanická resp. migrace ovlivňuje jak věkovou a

pohlavní strukturu, tak i strukturu vzdělanostní, protože migrace má tradičně tzv. výběrový charakter (z hlediska strukturálního migrují častěji mladí a vzdělaní lidé s vyšším sociálním statusem). Zároveň analýza pohybu obyvatelstva umožňuje vysledovat vývojové trendy v populačním složení a na základě časové řady i predikovat možný budoucí vývoj kvantitativních i kvalitativních charakteristik obyvatelstva.

Tato subkapitola se nejprve zabývá pohybem obyvatelstva v Jihočeském kraji a následně také v jeho jednotlivých okresech. Veškeré potřebné údaje jsou uvedeny v přílohách č. 2 – 6 a v textu ilustrovány grafy. Graf č. 6 znázorňuje přirozený pohyb obyvatelstva Jihočeského kraje resp. porodnost, měřenou hrubou mírou porodnosti, úmrtnost, měřenou hrubou mírou úmrtnosti, a celkový přirozený přírůstek obyvatel uváděný v promilích. Z grafu je patrné, že až do roku 2005 úmrtnost neustále převyšovala porodnost, ačkoli ta se k ní trendově pozvolna blížila. Od roku 2006 porodnost převýšila úmrtnost a přirozený přírůstek, jako základní ukazatel přirozené reprodukce obyvatel dosáhl kladných hodnot, přičemž jeho hodnota přesáhla v roce 2007 hranici 1 ‰. Tento fakt lze hodnotit vesměs pozitivně, zejména s přihlédnutím k nastolenému trendu, který je zřetelným prorozvojovým atributem, protože pozitivně působí na věkovou strukturu obyvatelstva Jihočeského kraje. Kromě vstupu silných ročníků sedmdesátých let do reprodukčního věku stojí za tímto vývojem možný vliv migrace se svým výběrovým charakterem.

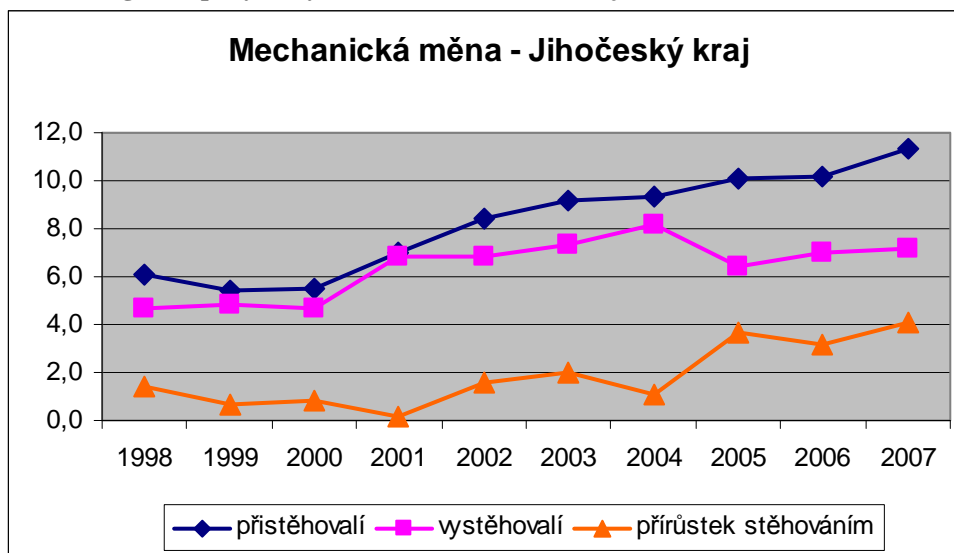
Graf 6: Přirozený pohyb obyvatelstva Jihočeského kraje

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Právě migračnímu pohybu obyvatelstva je věnován následující graf č. 7, který zobrazuje počet přistěhovalých a vystěhovalých na 1000 obyvatel a celkový přírůstek stěhováním uváděný v promilích. Z grafu je zřejmé, že imigrace v posledních deseti letech vždy převyšovala emigraci z regionu a trendově neustále roste. Až do roku 2004 rostla obdobným tempem i emigrace z regionu, ale od roku 2004 dochází k jejímu poklesu a následně stagnaci, což má za následek prudké zvýšení migračního přírůstku Jihočeského kraje po roce 2004, když v roce 2007 přesáhl hranici 4 ‰. Zřejmým a na první pohled patrným důvodem je jistě vstup České republiky do Evropské unie a tím zvýšení atraktivity i dříve periferních a odlehlých oblastí pro zde žijící obyvatele i pro nově příchozí (viz graf č. 7). Pokračování tohoto trendu a dokonce jeho posílení se projevilo také po vstupu České republiky do Schengenského prostoru na konci roku 2007, přičemž v roce 2008 bylo 41 % přistěhovalých ze zahraničí. Pozitivní efekt na atraktivitu a budoucí rozvoj regionu má ovšem také již zmíněný výběrový charakter migrace, což se odráží i v rámci vzdělanostní struktury obyvatelstva, která byla předmětem analýzy v předcházející subkapitole.

Graf 7: Migrační pohyb obyvatelstva Jihočeského kraje

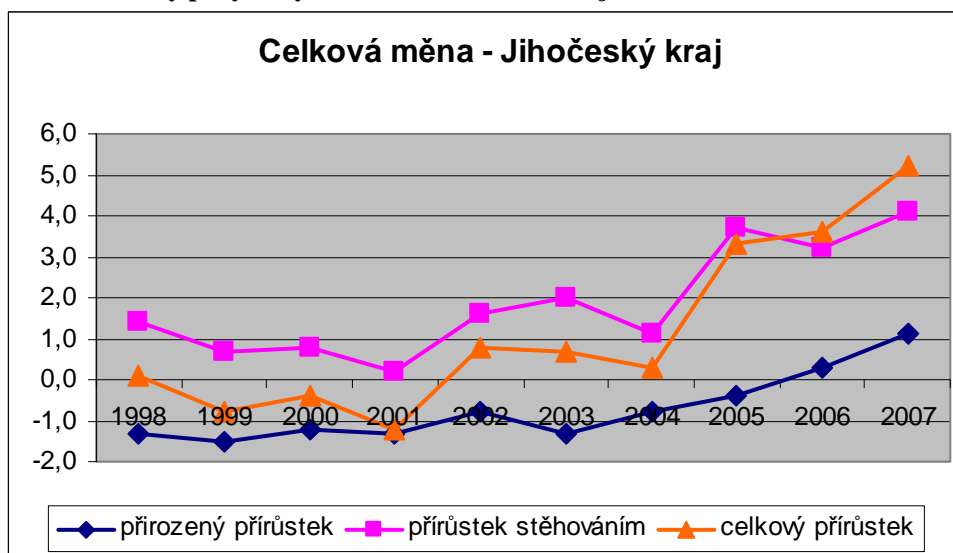

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Následující graf č. 8 je kombinací předchozích grafů a zobrazuje celkový přírůstek obyvatel Jihočeského kraje jako výslednici přirozeného a migračního přírůstku. Z grafu je patrný neustálý trendový růst přirozeného přírůstku od roku 2003, i když zpočátku ještě v záporných hodnotách, a výrazné zvýšení migračního přírůstku

po roce 2004, přičemž tento jedinečný stav ovlivněný vstupem České republiky do Evropské unie se v následujících letech již neopakoval. Také je zřejmé, že celkový přírůstek obyvatel je dán z větší části migrací, kdy křivka celkového přírůstku v podstatě kopíruje křivku přírůstku stěhováním. Od roku 2006 je celkový přírůstek tažen nejen kladným přírůstkem migračním, ale také kladným přirozeným přírůstkem, takže v roce 2007 přesáhl hodnotu 5 ‰. Po zhodnocení pohybu obyvatelstva v Jihočeském kraji lze konstatovat pozitivní vliv migrace i přirozeného přírůstku a zároveň i očekávání pozitivního trendového vývoje do budoucna, který je pozorovatelný na chování křivek přirozeného i migračního přírůstku a podporovaný odstraňováním hranic jako bariér rozvoje pohraničí i dalšími rozhodnutími o prohlubování evropské integrace.

Graf 8: Celkový pohyb obyvatelstva Jihočeského kraje

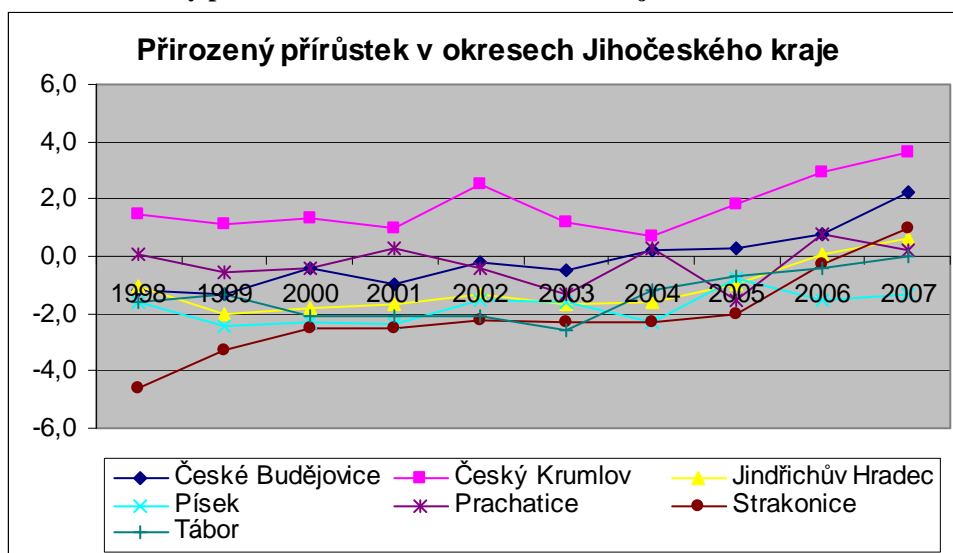

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Stejně tak jako v předcházejících subkapitolách bude pozornost věnována také porovnání pohybu obyvatelstva v jednotlivých okresech Jihočeského kraje s přihlédnutím k jejich periferní nebo centrální poloze. V grafu č. 9 je nejprve zobrazen přirozený přírůstek v okresech Jihočeského kraje. Z grafu je patrný pozitivní trend ve vývoji přirozeného přírůstku ve všech okresech kromě okresu Písek a Prachatice, kde dochází ke stagnaci, případně ke značně nevyrovnanému přirozenému přírůstku a úbytku obyvatel. U ostatních okresů je pozorovatelný pozitivní vývojový trend, a to nejvíce u okresu Strakonice, Český Krumlov a České Budějovice. Český Krumlov je

charakteristický neustále výrazně kladným přirozeným přírůstkem, který koresponduje s příznivou věkovou strukturou obyvatelstva tohoto okresu. Naopak nejdynamičtější nárůst přirozeného přírůstu je zaznamenatelný v okrese Strakonice, kde za posledních deset let došlo k nárůstu přirozeného přírůstu z -4,6 ‰ v roce 1998 až na +1,0 ‰ v roce 2007. V tomto případě nelze vysledovat žádnou souvislost mezi stavem a vývojem přirozeného přírůstu a centralitou resp. periferialitou jednotlivých okresů. Z tohoto pohledu je nutné z hlediska rozvojového potenciálu uvažovat o každém okrese jednotlivě.

Graf 9: Přirozený přírůstek v okresech Jihočeského kraje

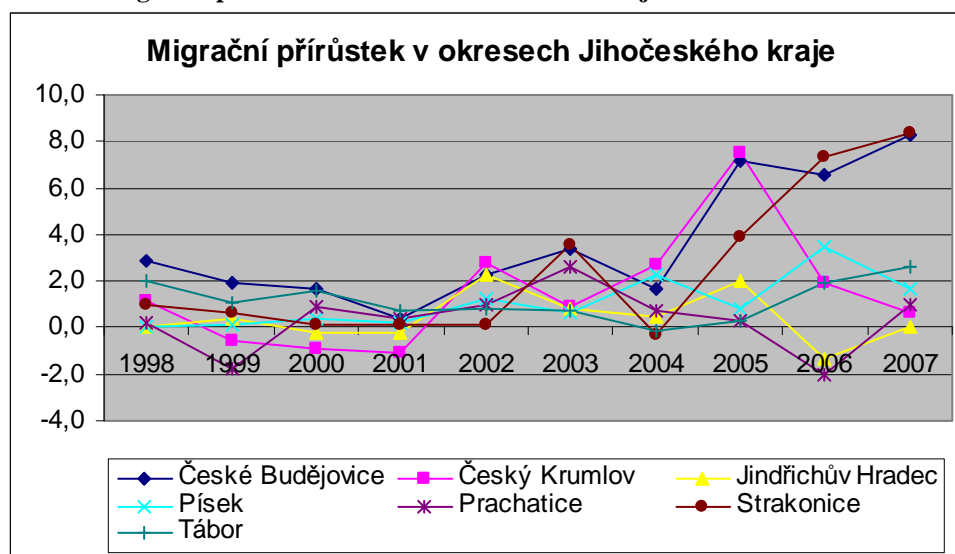

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Následující graf č. 10 je věnován migračnímu přírůstku v jednotlivých okresech Jihočeského kraje. Stejně jako v případě přirozeného přírůstu nelze jednoznačně stanovit souvislost mezi přírůstkem migrací a periferní či centrální polohou okresu. Ve většině okresů přírůstek migrací v podstatě stagnuje nebo se vyvíjí nerovnoměrně, i když od roku 2006 lze zaregistrovat určitý všeobecný nárůst, který ale nelze považovat za dlouhodobý trend. K největšímu migračnímu nárůstu došlo po roce 2004, tj. v období vstupu do Evropské unie, v okresech Strakonice, České Budějovice a Český Krumlov, kdy u posledně jmenovaného okresu se tento nárůst v následujících letech nepotvrdil. Je zřejmé, že vliv skutečného i očekávaného oslabení hraničního efektu byl stěžejní pro zvýšení migrační atraktivity okresů Jihočeského kraje, ovšem nárůst právě u okresu Strakonice a České Budějovice je nutné posuzovat také v kontextu procesu

suburbanizace, který je typický právě pro zázemí větších měst. Tento vliv je zřejmý i proto, že v okrese Strakonice došlo k nárůstu migračního přírůstku z -0,3 ‰ v roce 2004 až na +8,6 ‰ v roce 2007, přičemž tento okres je centrálně položen a vliv hraničního efektu zde již není tak velký jako v okresech periferních. Výběrový charakter migrace se poté s odstupem odráží v již analyzovaném pozitivním vývoji přirozeného přírůstku v těchto okresech.

Graf 10: Migrační přírůstek v okresech Jihočeského kraje

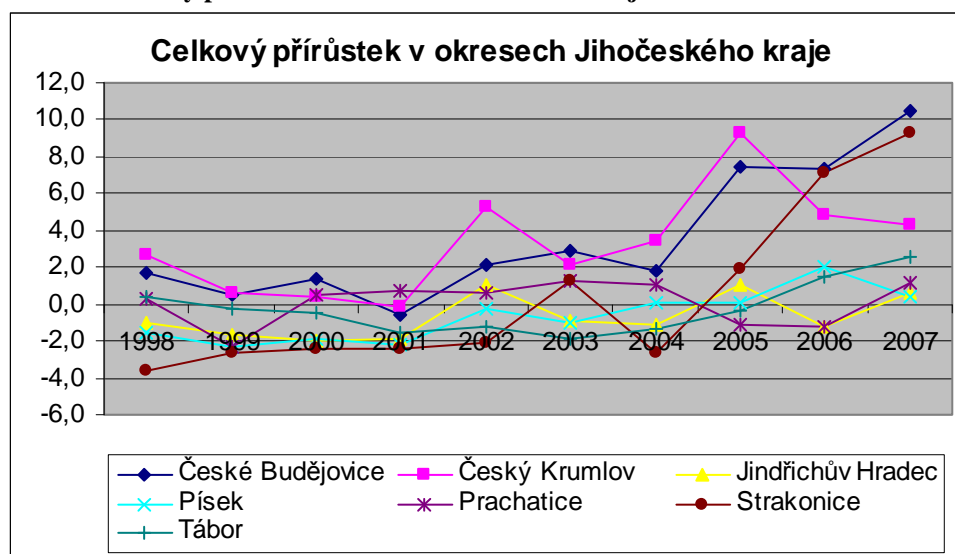
Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Stejně jako u celého kraje tak i v případě okresů je následující graf č. 11 kombinací předcházejících dvou grafů a zobrazuje celkový přírůstek obyvatel v jednotlivých okresech Jihočeského kraje, tj. výslednici působení přirozeného přírůstku a migrace. Z tohoto důvodu nelze očekávat jiný vývoj než v předchozích grafech a tedy nezávislost tohoto ukazatele na periferiálnosti resp. centralitě okresů. Za povšimnutí zde stojí především výrazný trendový nárůst celkového přírůstku u okresů Strakonice a České Budějovice, kdy tento přírůstek je tažen zejména migrací. Naopak výrazně kladným přirozeným přírůstkem je ovlivněn celkově vysoký přírůstek obyvatel v okrese Český Krumlov, u kterého je ovšem zaznamenaný zřetelný pokles vlivem migrace v letech 2005 – 2007.

Za nejvýraznější faktory, které se podílejí na celkovém přírůstkem obyvatel v jednotlivých okresech, lze na jedné straně považovat vstup České republiky do Evropské unie a očekávané oslabení působení bariérového hraničního efektu a na straně

druhé proces suburbanizace probíhající v zázemí větších měst. Hodnocení potenciálu rozvoje jednotlivých okresů Jihočeského kraje z pohledu migračního a přirozeného pohybu obyvatelstva je tedy nejednoznačné a i nastíněné pozitivní trendy se mohou v určitém případě stát negativem, a to zejména v důsledku v zázemí větších měst se projevujícího jevu suburbanizace a jeho možných negativních vlivů na osídlení i obyvatelstvo.

Graf 11: Celkový přírůstek v okresech Jihočeského kraje

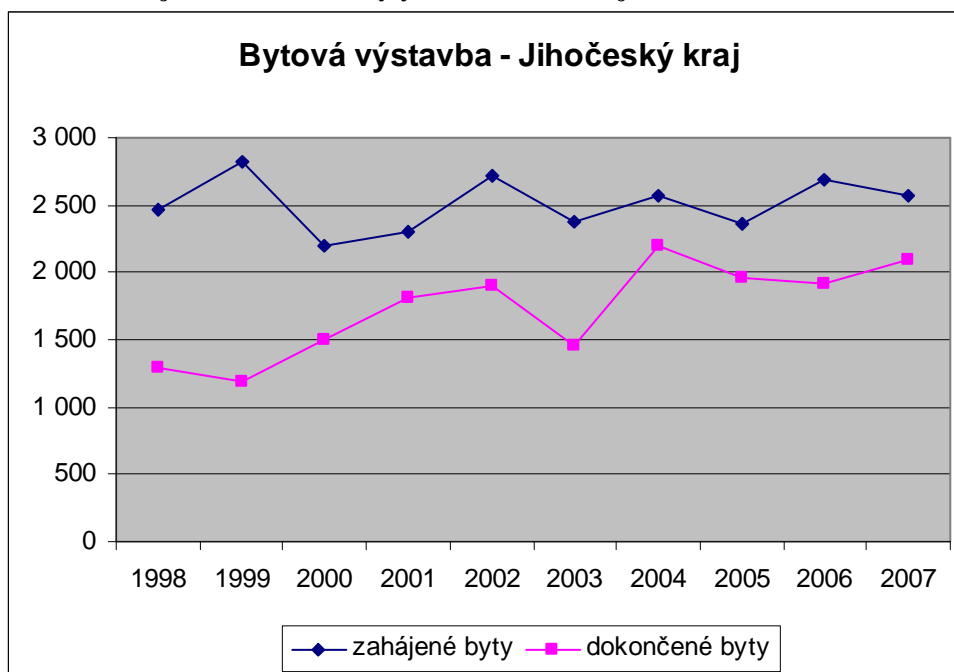
Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

4.2.5 Bytová výstavba

Zatímco všechny dosavadní ukazatele regionálního rozvoje se zabývaly primárně lidským potenciálem sociálního a ekonomického rozvoje Jihočeského kraje, ukazatele bytové výstavby jsou prvními, které charakterizují sociální a ekonomický rozvoj kraje jako takový. Jinými slovy znázorňují, jakým způsobem a v jaké míře se potenciál rozvoje odráží v realitě a jakým směrem se z hlediska regionálního rozvoje Jihočeský kraj ubírá, včetně nastínění základních rozvojových trendů. Bytová výstavba je významná z pohledu regionálního rozvoje zejména jako indikátor očekávání v sociálně-ekonomickém rozvoji, jako základní předpoklad dlouhodobě udržitelného rozvoje lidského potenciálu v regionu a z hlediska jejího prostorového rozložení lze usuzovat i na atraktivitu regionu či lokality. Za ukazatele bytové výstavby byly zvoleny ukazatele zahájených a dokončených bytů v Jihočeském kraji a jejich vývoj v desetiletém časovém intervalu, který je zobrazen v grafu č. 12.

Z grafu je patrný trendový nárůst počtu dokončených bytů, ale od roku 2005 dochází k jeho zpomalení až stagnaci. Co se týká zahájené bytové výstavby, je zde vidět určitá stagnace již od roku 2000, což spolu se zpomalováním dokončování bytové výstavby předznamenává celorepublikovou krizi nastupující v roce 2008, jejíž první příznaky se v Jihočeském kraji začaly objevovat v oblasti bytové výstavby již v roce 2005. Zpomalení růstu bytové výstavby indikuje částečné uplatnění pesimistických očekávání investorů, nebo dokonce již jejich začínající problémy, které se v periferních lokalitách uplatňují tradičně dříve než v národních či globálních centrech ekonomického rozvoje. Hlavním důvodem tohoto stavu jsou preference investorů, které jsou směřovány do méně rizikových lokalit velkých městských aglomerací na úkor periferních a investičně rizikových oblastí.

Graf 12: Zahájené a dokončené byty v Jihočeském kraji

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Ukazatel vývoje bytové výstavby v Jihočeském kraji nemůže odhalit určitá specifika jednotlivých okresů. Z tohoto důvodu následující tabulka č. 5 znázorňuje prostorové rozložení bytové výstavby mezi jednotlivé okresy Jihočeského kraje, včetně uvedení relace k prostorovému rozložení obyvatel. Z tabulky je patrné, že u všech okresů spadajících do kategorie příhraničních je podíl dokončených bytů mírně vyšší

v relaci k podílu obyvatel žijících v daných okresech. Tyto lokality byly po zmírnění bariérového hraničního efektu zřejmě pro investory přitažlivější. U dvou z těchto okresů (Prachatice a Jindřichův Hradec) došlo ovšem v roce 2007 k výraznému zpomalení zahájené bytové výstavby v relaci k podílu obyvatel i k bytové výstavbě dokončené. Tento fakt může vést v budoucnu k ohrožení lidského potenciálu rozvoje a podvazovat i sociální a ekonomický rozvoj příhraničních regionů. Výrazně nižší je podíl zahájené i dokončené bytové výstavby v okresech centrálních, kromě okresu Tábor, v relaci k podílu obyvatel zde žijících, což ukazuje na jejich menší atraktivitu a potenciál dalšího rozvoje. Specifickým případem je okres Tábor, který vykazuje silnou investorskou atraktivitu a dokonce výrazně vyšší podíl zahájených bytů v roce 2007 oproti podílu obyvatel i bytům dokončeným, což je nutno opět posuzovat v kontextu procesu suburbanizace. Tato relace se také, ale méně kontrastně projevuje u okresu České Budějovice.

Z hlediska prostorového rozložení bytové výstavby je patrný určitý rozdíl mezi periferními a centrálními okresy, ale uplatňuje se zde silnější vliv procesu suburbanizace (viz bytová výstavba v okolí krajského města v okresu České Budějovice). Ukazatel bytové výstavby v okresech Jihočeského kraje indikuje výrazné zpomalení rozvoje bytové infrastruktury jako indikátoru sociálně-ekonomického rozvoje, a to především v odlehlých a periferních okresech, přičemž toto zpomalení se naopak neprojevuje v okolí větších měst s dobrou dopravní dostupností.

Tabulka 5: Prostorové rozložení bytové výstavby - 2007

Prostorové rozložení bytové výstavby - 2007			
	zahájené byty (%)	dokončené byty (%)	podíl obyv. okresu na kraji (%)
České Budějovice	33,8	32,6	29,1
Český Krumlov	11,6	11,3	9,6
Jindřichův Hradec	8,8	15,1	14,5
Písek	6,8	5,5	11,1
Prachatice	4,7	11,3	8,1
Strakonice	9,9	3,6	11,5
Tábor	24,4	20,6	16,1
Jihočeský kraj	100,0	100,0	100,0

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

4.2.6 Ekonomická charakteristika a nezaměstnanost

Hrubý domácí produkt

Jednou ze základních charakteristik ekonomického rozvoje regionů je hrubý domácí produkt a jeho vývoj v čase. Proto i v této práci bude považován za jeden z hlavních atributů stavu a potenciálu rozvoje regionu Jižní Čechy. Z tabulky č. 6 je zřejmé, že mezi lety 1998 až 2007 docházelo k poměrně výraznému nárůstu hrubého domácího produktu, a to jak v absolutním vyjádření, tak v přepočtu na obyvatele. Tato situace vyznívá pozitivně pro rozvoj Jihočeského kraje, ovšem pouze tehdy, nevezmeme-li v úvahu celkový růst hrubého domácího produktu v České republice. Zatímco v roce 1998 byl hrubý domácí produkt Jihočeského kraje pouze 6 % pod průměrem České republiky, v roce 2007 to bylo již více než 14 %. Obdobný vývoj lze sledovat ve všech krajích kromě Prahy a Moravskoslezského kraje, což přispívá k zvýrazňování diferencí zejména mezi Prahou a většinou ostatních krajů včetně kraje Jihočeského. Při porovnání s hrubým domácím produktem Evropské unie (EU 27) dosáhl region NUTS II Jihozápad (jehož je Jihočeský kraj součástí) v roce 2007 úrovně 71,2 % průměru EU 27. Proto je způsobilý k podpoře v rámci cíle Konvergence v programovacím období 2007 – 2013, přičemž hranice pro podporu je HDP na obyvatele pod 75 % průměru EU. Tento vývoj růstu hrubého domácího produktu v relaci k průměru Evropské unie sice vyznívá pozitivně, ale v budoucnu může představovat ohrožení z pohledu možné ztráty významné části dotací přidělovaných v rámci regionální politiky Evropské unie pro region NUTS II Jihozápad a tedy i pro Jihočeský kraj.

Tabulka 6: Hrubý domácí produkt v Jihočeském kraji

HDP v Jihočeském kraji			
	1998	2003	2007
HDP (mil. Kč.)	114 664	141 004	185 664
HDP/obyvatele (Kč)	182 997	225 621	294 058
průměr ČR = 100 (%)	94,4	89,3	85,9

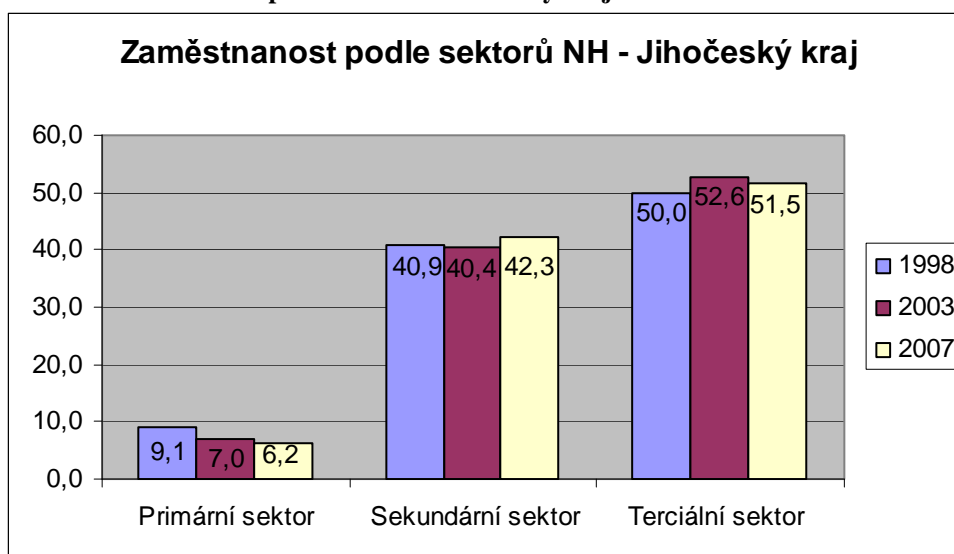
Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Zaměstnanost podle sektorů národního hospodářství

Dalším ukazatelem stavu a vývoje ekonomiky v regionu je zaměstnanost podle sektorů národního hospodářství. Graf č. 13 zobrazuje změnu zaměstnanosti podle

sektorů v Jihočeském kraji mezi lety 1998 až 2007. Zhruba polovina zaměstnanců pracuje v terciárním sektoru, přičemž tento podíl zůstává relativně stabilní. Naopak k výraznému poklesu došlo u zaměstnanců primárního sektoru, ve kterém bylo v roce 1998 zaměstnáno přes 9 % osob a v roce 2007 to bylo o 3 % méně. Přesto tvoří primární sektor relativně významného zaměstnavatele a lze předpokládat, že zejména v oblastech periferních, odlehlých a venkovských bude tento podíl ještě větší. Bohužel údaje o zaměstnanosti podle sektorů se za okres nesledují, stejně tak jako údaje o hrubém domácím produktu. Úbytek zaměstnanců v primárním sektoru je kompenzován dílčím nárůstem v sektoru sekundárním. Z vývojového hlediska a z pohledu rozvoje Jihočeského kraje je přesun obyvatel od primárního k sekundárnímu a částečně i k terciárnímu sektoru pozitivním jevem, přesto je třeba si uvědomit, že bez započtení městských aglomerací se jedná převážně o region zemědělský, s částečným zastoupením zpracovatelského průmyslu.

Graf 13: Zaměstnanost podle sektorů - Jihočeský kraj

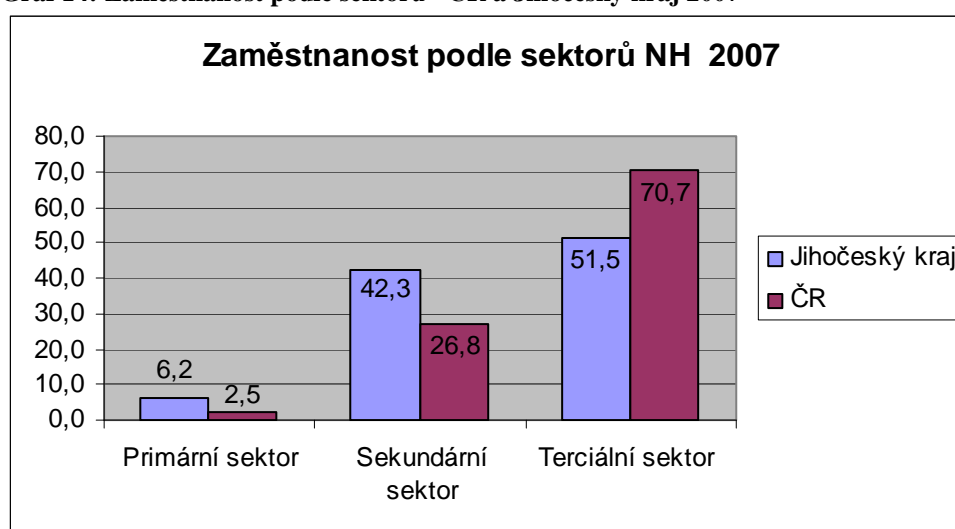

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Pro snazší interpretaci údajů o struktuře zaměstnanosti podle sektorů národního hospodářství je provedena v následujícím grafu č. 14 komparace struktury zaměstnanosti v Jihočeském kraji a v České republice. Z této komparace je patrný výrazně nadprůměrný podíl zaměstnanců v primárním a sekundárním sektoru v Jihočeském kraji oproti České republice. Naopak značně podprůměrné je zastoupení

sektoru terciárního. Tento stav, který z hlediska rozvojového potenciálu nevyznívá příliš pozitivně, je dán především periferní polohou části regionu, sídelní strukturou ovlivněnou poválečným vysídlením, historicky menším zastoupením průmyslu a v neposlední řadě také menším počtem velkých měst a městských aglomerací, ve kterých se tradičně soustřeďuje sektor služeb či průmysl. Na druhé straně představuje současná struktura ekonomiky potenciál k významným strukturálním změnám s využitím kvalitního životního prostředí regionu i blízkosti hranic, a to především v rozvoji cestovního ruchu, včetně cestovního ruchu přeshraničního, spojeného s odstraněním hranic jako bariéry rozvoje v rámci Schengenského prostoru.

Graf 14: Zaměstnanost podle sektorů - ČR a Jihočeský kraj 2007

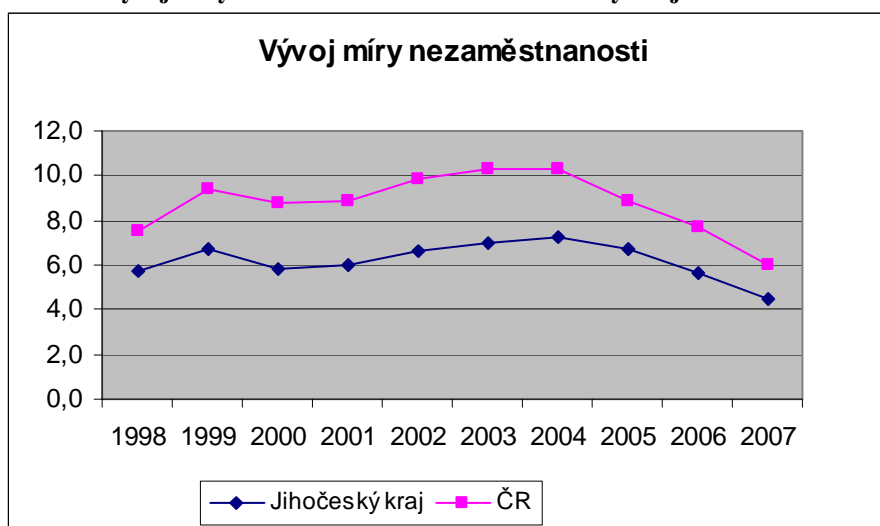
Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Nezaměstnanost

Dalším ukazatelem indikujícím vývoj a stav ekonomiky regionů je míra nezaměstnanosti, tj. podíl nezaměstnaných na celkovém počtu ekonomicky aktivních obyvatel. V tomto ukazateli se do jisté míry odráží nejen velikost hrubého domácího produktu, ale i struktura místní ekonomiky. Graf č. 15 zobrazuje vývoj míry nezaměstnanosti v posledních deseti letech v Jihočeském kraji v komparaci s hodnotami tohoto ukazatele v České republice. Z grafu je patrné, že po celé sledované období se míra nezaměstnanosti v Jihočeském kraji pohybovala v průměru o 2 až 3 % níže než v České republice, ale neustále kopírovala celospolečenský trend vývoje nezaměstnanosti. Z tohoto pohledu jsou hodnoty ukazatele míry nezaměstnanosti

pozitivní charakteristikou Jihočeského kraje, a to přes nepříznivou strukturu zaměstnanosti. Z hlediska hodnocení trendů je nepochybné, že ekonomická krize začínající v roce 2008 negativně ovlivní výši nezaměstnanosti nejen v Jihočeském kraji a do budoucna lze očekávat její setrvalý nárůst. Dalším indikátorem tohoto vývoje je míra nezaměstnanosti v roce 2007, která činila pouhých 4,5 %, což je míra, která osciluje okolo výše tzv. přirozené míry nezaměstnanosti, ze které již nelze další výrazný pokles očekávat. Faktorem, který by mohl tento očekávaný nárůst poněkud brzdit, je možnost intenzifikace vyjížděky za prací po případném otevření pracovních trhů v sousedních zemích. Tento faktor bude předmětem analýzy na konci této subkapitoly.

Graf 15: Vývoj míry nezaměstnanosti - ČR a Jihočeský kraj

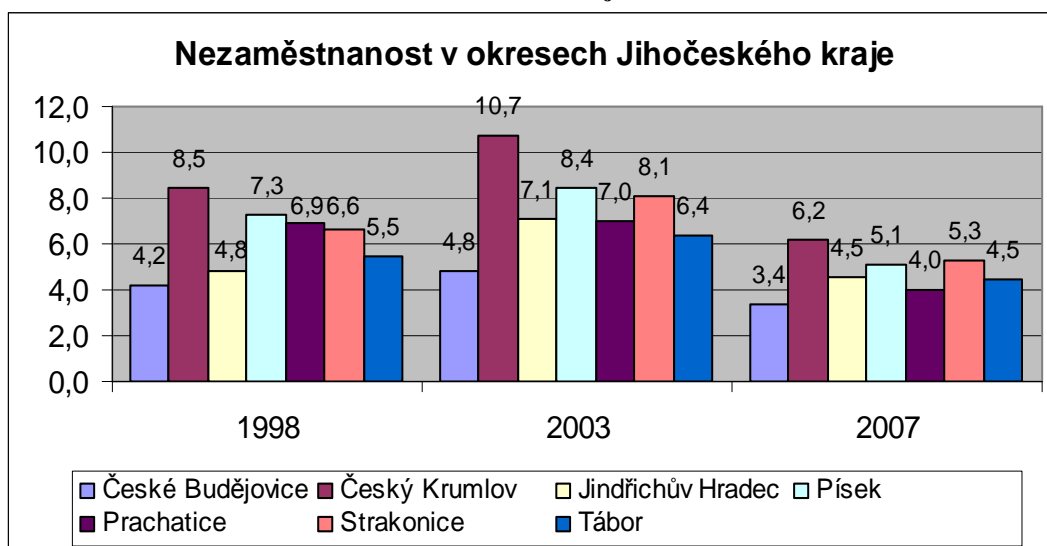

Zdroj: ČSÚ, MPSV, vlastní zpracování

Vývoj a prostorové rozložení míry nezaměstnanosti v jednotlivých okresech Jihočeského kraje je znázorněno v grafu č. 16 a podrobné údaje v časové řadě jsou součástí přílohy č. 6. Z údajů je zřejmé, že míra nezaměstnanosti v okresech kopíruje celostátní i celokrajový trend, přičemž k poklesu dochází od roku 2004, což spíše než se vstupem do Evropské unie souvisí s cyklickým vývojem ekonomiky. V neposlední řadě je třeba upozornit na změnu metodiky výpočtu od roku 2005, která obecně způsobuje částečné snížení vykazované nezaměstnanosti. Z hlediska rozložení nezaměstnanosti mezi okresy se nejvyšší míra projevuje v okrese Český Krumlov, který je s odstupem následován okresy Strakonice a Písek. Míra nezaměstnanosti tedy nevykazuje zřetelnou souvislost mezi periferialitou resp. centralitou okresů, ale spíše se zde projevuje větší

vázanost na podíl městské populace a dopravní dostupnost, což jsou faktory snižující míru nezaměstnanosti. Na druhé straně nezanedbatelný vliv hraje i zahraniční vyjíždka za prací (viz dále), která snižuje míru nezaměstnanosti u některých příhraničních okresů. Z hlediska odbourávání bariérového efektu hranice, hlubší integrace do evropských struktur a zejména odstraňování bariér přístupu na pracovní trhy sousedních zemí je možno očekávat pozitivnější vývoj nezaměstnanosti zejména v příhraničních okresech, kde lze nedostatek pracovních příležitostí částečně kompenzovat právě vyjíždkou za prací do zahraničí.

Graf 16: Nezaměstnanost v okresech Jihočeského kraje

Zdroj: ČSÚ, MPSV, vlastní zpracování

Dojíždka za prací

Z hlediska přeshraničních vztahů a přeshraniční spolupráce je významné sledovat také vyjíždku za prací do zahraničí podle jednotlivých okresů Jihočeského kraje. Údaje o vyjíždce za prací v roce 2001 (zjišťuje se pouze při Sčítání lidu, domů a bytů – SLDB) jsou obsaženy v následující tabulce č. 7. Z tabulky je patrné, že zahraniční vyjíždka za prací nepředstavuje významnou část celkové vyjíždky za prací. Z pohledu jejího prostorového rozložení je ovšem zřejmá souvislost s periferialitou resp. centralitou okresů, kdy větší podíl zahraniční vyjíždky za prací je v periferních okresech, přičemž výrazně nejvyšší je v okrese Prachatice, kde dosahuje přes 7 % z celkového počtu vyjíždějících za prací. Při pohledu na obecní úroveň jsou Prachatice

jedním z ojedinělých případů v České republice, kdy měla obec hlavní směr denní pracovní vyjížďky do zahraničí. Z hlediska participace na celkové vyjížďce do zahraničí v Jihočeském kraji se největší podíl vyjíždějících vyskytuje v okresech Prachatice, České Budějovice, Český Krumlov a Jindřichův Hradec. Jedná se o okresy pohraniční, včetně specifického okresu, v němž je lokalizováno krajské město. V tomto kontextu je zde patrná dichotomie mezi centrálními a periferními okresy, přičemž možnost denní vyjížďky za prací do zahraničí lze chápat jako komparativní výhodu pro příhraniční okresy v jejich sociálně-ekonomickém rozvoji. Právě pendlerství, tj. denní dojížďka za prací, je jedním ze specifických přeshraničních vztahů příhraničních okresů, ale populační cenzus o něm poskytuje pouze omezené informace.

Vyjdeme zde proto z výzkumu s názvem „Přeshraniční vlivy působící na místní společenství českého pohraničí“, který byl zpracován v roce 2006 pod vedením Františka Zicha. Z výzkumu, který byl prováděn formou dotazníkového šetření mezi obyvateli pohraničí, vyplývá, že vzdálenost od hranice (konkrétně vzdálenost přibližně 20 km) významně ovlivňuje pendlerskou formu zahraniční vyjížďky za prací, což pouze potvrzuje úvahu o specifickém postavení příhraničních okresů. Vzdálenost jako jeden z hlavních faktorů zahraniční vyjížďky za prací se ukazuje jako stěžejní zejména z hlediska informovanosti o této možnosti, ale méně už z pohledu vlastní zkušenosti. V tomto kontextu lze chápat zahraniční vyjížďku za prací, včetně pendlerství, jako potenciálně využitelnou v případě problémů s nezaměstnaností v periferních lokalitách, a to především v lokalitách sousedících s Bavorskem a Rakouskem, jak to vyplývá i z výše uvedeného výzkumu. (Pleskot 2006: 67 – 88)

Tabulka 7: Vyjížďka za prací včetně zahraniční podle okresů

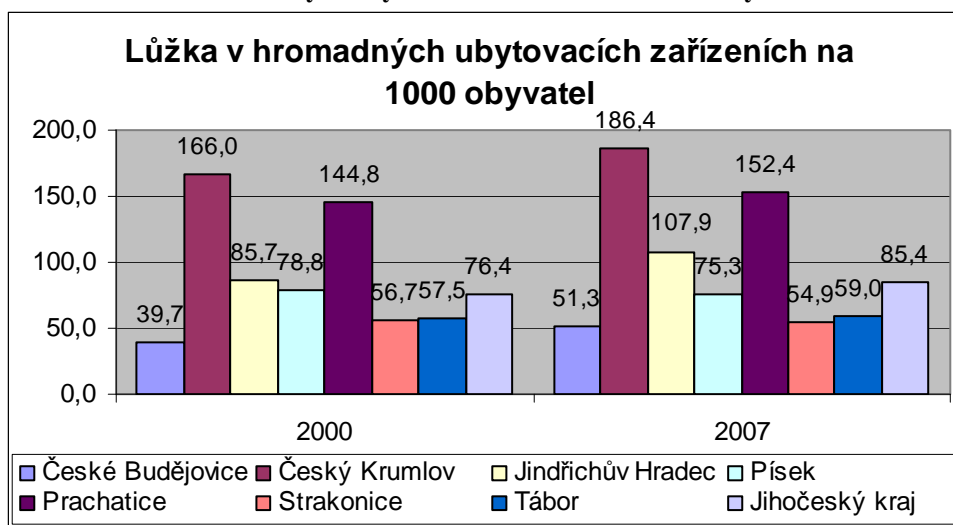
Vyjížďka za prací (2001)				
	celkem	z toho do zahraničí	podíl na vyjížďce celkem v %	podíl na zahraniční vyjížďce v JČ v %
České Budějovice	31 659	585	1,8	20,6
Český Krumlov	13 174	483	3,7	17,0
Jindřichův Hradec	16 583	375	2,3	13,2
Písek	12 204	178	1,5	6,3
Prachatice	10 505	755	7,2	26,6
Strakonice	13 612	294	2,2	10,3
Tábor	21 257	173	0,8	6,1
Jihočeský kraj	118 994	2 843	2,4	100,0

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

4.2.7 Cestovní ruch a přeshraniční vztahy

Cestovní ruch je významným rozvojovým atributem, který napomáhá diverzifikaci ekonomiky, představuje příležitost pro zaměstnance opouštějící primární či sekundární sektor a jeho rozvoj souvisí, a to zejména v periferních oblastech Jihočeského kraje, s podporou multifunkčního zemědělství a alternativních forem turismu. Proto je tato subkapitola věnována analýze postavení cestovního ruchu v Jihočeském kraji, jeho možnému vlivu na sociální a ekonomický rozvoj kraje, zhodnocení významu cestovního ruchu v rámci jednotlivých okresů a v neposlední řadě také incomingovému turismu, který je významný i z hlediska rozvoje přeshraniční spolupráce. V přílohách č. 7 a 8 jsou uvedeny údaje o absolutním a relativním počtu lůžek v hromadných ubytovacích zařízeních v jednotlivých okresech a jejich vývoj od roku 2000 (údaje do roku 2000 nejsou dostupné). Grafické porovnání změny relativního počtu lůžek mezi lety 2000 a 2007 je zobrazeno v následujícím grafu č. 17. Absolutně nejvyšší počet lůžek se nachází v okrese Český Krumlov a Jindřichův Hradec, přičemž dochází k jejich mírnému nárůstu a v posledních letech spíše ke stagnaci. Při přepočtu na počet obyvatel je zřetelný výrazný rozdíl mezi příhraničními a centrálními okresy, kdy počet lůžek v relativním vyjádření je v okresech Český Krumlov, Prachatice a Jindřichův Hradec dvakrát až třikrát vyšší než v ostatních okresech Jihočeského kraje. Protože ukazatel počtu lůžek v hromadných ubytovacích zařízeních vypovídá nejen o potenciálu rozvoje cestovního ruchu, ale zprostředkovaně také o postavení cestovního ruchu ve struktuře ekonomiky, lze konstatovat, že blízkost hranice zvyšuje atraktivitu lokality nejen z pohledu zahraničních návštěvníků, ale také z hlediska návštěvníků domácích a zvyšuje tímto rozvojový potenciál periferních okresů. Zároveň přeshraniční cestovní ruch může napomoci k překonávání kulturních rozdílů i historických reminiscencí národů žijících na obou stranách hranice a tím i k efektivnější přeshraniční spolupráci a snazší tvorbě a reprodukci sociálního kapitálu, a to i v přeshraničním významu.

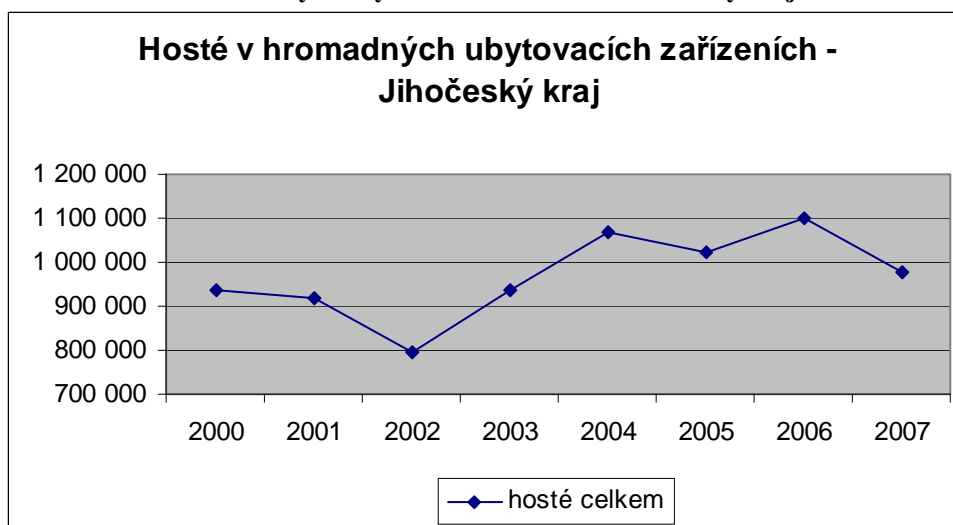
Graf 17: Lůžka v hromadných ubytovacích zařízeních na 1000 obyvatel

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

S počtem lůžek v hromadných ubytovacích zařízeních souvisí také počet hostů, kteří tato zařízení navštíví. Tento ukazatel podává již přímé informace o atraktivitě regionu pro cestovní ruch, ovšem údaje se sledují pouze na úrovni krajů a nikoliv na úrovni okresů. V grafu č. 18 je zobrazen vývoj celkové návštěvnosti kraje v letech 2000 – 2007 pomocí ukazatele počtu hostů v hromadných ubytovacích zařízeních. Z grafu je patrné, že k výraznému nárůstu došlo v roce 2004, tedy zřejmě se vstupem České republiky do Evropské unie, kdy se počet hostů zvýšil o více než 100 tisíc oproti roku předcházejícímu (rok 2002 není trendově směrodatný, protože představuje negativní výkyv jako důsledek povodní, které zasáhly i tuto oblast). Od roku 2004 se drží na stabilně vyšší úrovni, ovšem dochází ke stagnaci a v posledním období je zřetelný i pokles, který se dá očekávat i v budoucnu, zejména s ohledem na probíhající ekonomickou krizi a ztrátu atraktivity České republiky v očích zahraničních turistů. Právě zahraniční turisté se na zvýšení počtu hostů v hromadných ubytovacích zařízeních podíleli nejvyšší měrou, což vyplývá i z grafu č. 19.

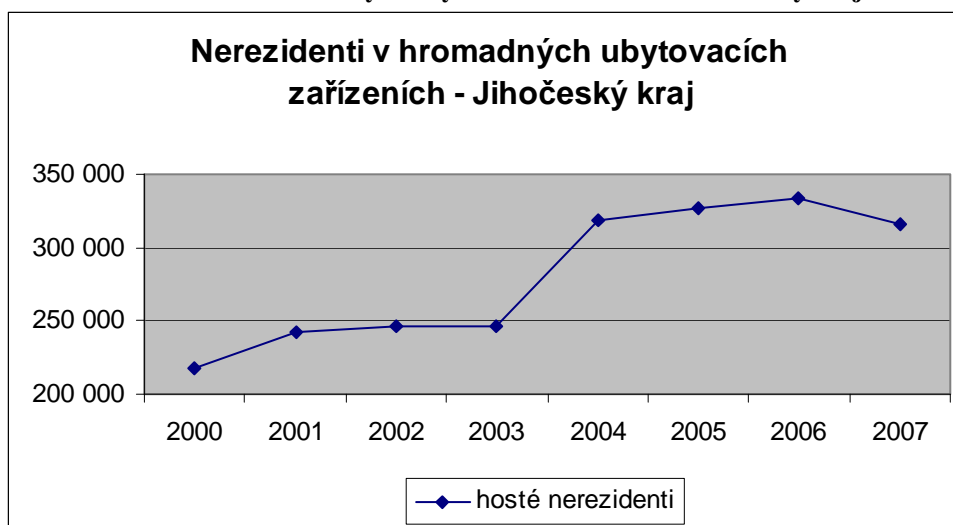
Graf 18: Hosté v hromadných ubytovacích zařízeních - Jihočeský kraj

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Graf č. 19 zobrazuje vývoj počtu nerezidentů (zahraničních návštěvníků) v hromadných ubytovacích zařízeních mezi lety 2000 – 2007. Z grafu je patrné, že zahraniční turisté se na ubytovaných hostech v Jihočeském kraji podílejí přibližně jednou třetinou. Výrazný nárůst jejich počtu je opět situován do roku 2004, kdy došlo k meziročnímu nárůstu o téměř 100 tisíc. Při porovnání s celkovým nárůstem ubytovaných hostů, je zřejmé, že jejich nárůst po vstupu České republiky do Evropské unie je tvořen zejména zahraničními turisty. Zde se výrazně projevuje pozitivní vliv částečného odstranění bariérového hraničního efektu na rozvoj regionu. Další prohlubování evropské integrace má tedy pozitivní vliv na rozvoj příhraničních regionů a částečně kompenzuje jejich periferní polohu v rámci národních států. Problematický by mohl být zejména případný prudký pokles ubytovaných cizinců v důsledku snižování atraktivity České republiky jako celku nebo konkrétních příhraničních lokalit v Jihočeském kraji.

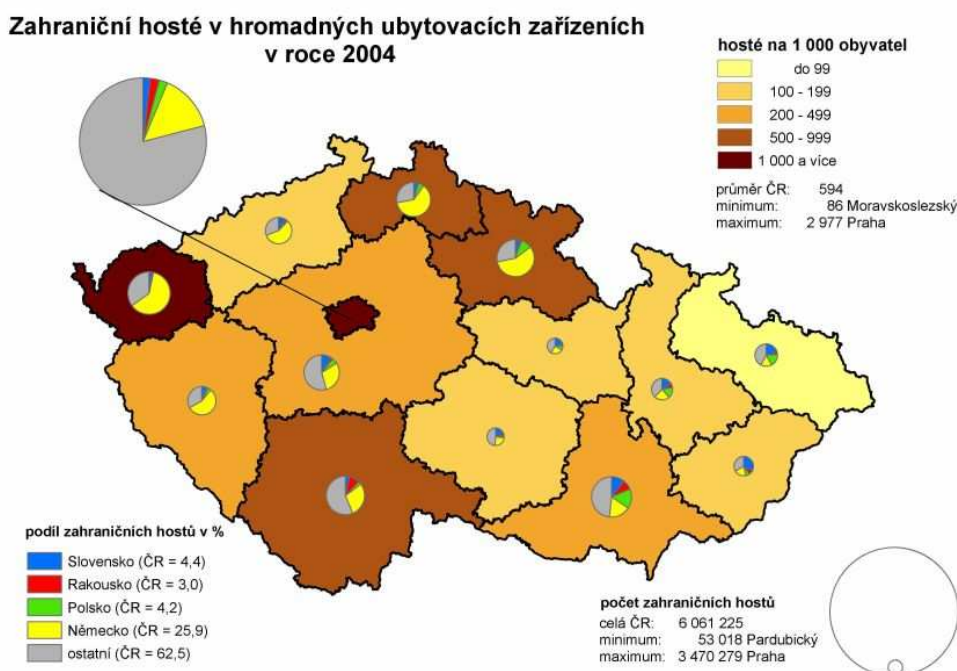
Graf 19: Nerezidenti v hromadných ubytovacích zařízeních - Jihočeský kraj

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Pro porovnání významu zahraničního inomingového cestovního ruchu ve struktuře ekonomiky Jihočeského kraje oproti ostatním krajům České republiky byl zvolen kartogram zobrazující zahraniční hosty v hromadných ubytovacích zařízeních v jednotlivých krajích v přepočtu na počet obyvatel. Kartogram je uveden jako obrázek č. 4 a je z něj patrné výrazné zastoupení zahraničních hostů v Jihočeském kraji, který spolu s krajem Královéhradeckým a Libereckým spadají do druhé nejvyšší kategorie po Praze a kraji Karlovarském. Z kartogramu je také zřejmé, že ve struktuře zahraničních hostů převládají hosté ze sousedních zemí, přičemž nejvyšší podíl připadá na Německo, které je následované Rakouskem. To je významné především jako komparativní výhoda při budování a rozvoji přeshraniční spolupráce v Jihočeském kraji, pro kterou jsou četné zahraniční styky určujícím faktorem, a to zejména styky se sousedními zeměmi.

Obrázek 4: Zahraniční hosté v hromadných ubytovacích zařízeních 2004 - kartogram

Zdroj: www.czso.cz

Při hodnocení cestovního ruchu jako pozitivního faktoru rozvoje regionu nelze nezmínit také potenciální ohrožení plynoucí z nadměrného a neudržitelného růstu počtu návštěvníků Jihočeského kraje. Rozvoj cestovního ruchu sice přispívá k sociálně-ekonomickému rozvoji periferních regionů, kde je nedostatek jiných příležitostí, ale na druhé straně může při svém předimenzování ohrožovat ekologickou stabilitu a kvalitní životní prostředí dosud málo dotčených periferních oblastí. Proto je potřeba při tvorbě koncepcí cestovního ruchu Jihočeského kraje brát v úvahu i faktor trvalé udržitelnosti rozvoje a dávat do souladu ekonomické, ekologické i sociální zájmy obyvatel regionu.

4.2.8 SWOT analýza – zhodnocení rozvojových předpokladů

V této kapitole budou zhodnoceny základní předpoklady a problémy rozvoje regionu Jižní Čechy s akcentem na možnosti přeshraniční spolupráce. Za tímto účelem byla na základě předcházejících kapitol vypracována SWOT analýza, která hodnotí silné stránky (Strengths), slabé stránky (Weaknesses), příležitosti (Opportunities) a ohrožení (Threats), které jsou významné pro rozvoj Jihočeského kraje a jeho okresů s důrazem na rozvoj přeshraniční spolupráce, přičemž jednotlivé faktory sociálního a ekonomického rozvoje jsou uspořádány podle jejich významnosti pro Jihočeský kraj.

Zatímco silné a slabé stránky jsou tvořeny vnitřními faktory, které působí na rozvoj regionu, příležitosti a ohrožení jsou tvořeny faktory vnějšími, které region nemůže ovlivnit nebo pouze velmi omezeně a zprostředkovaně.

S – silné stránky	W – slabé stránky
<ul style="list-style-type: none"> • rostoucí kladný přirozený přírůstek • rostoucí kladný migrační přírůstek • růst vzdělanostního potenciálu regionu • růst HDP • míra nezaměstnanosti a její vývoj • rozvoj cestovního ruchu • možnost práce v blízkém zahraničí (pendlerství) • příznivá věková struktura periferních okresů v relaci k centrálním • setrvalý růst počtu obyvatel • vývoj struktury zaměstnanosti dle sektorů NH • vysoký podíl zahraničních turistů • prostorová stabilita osídlení 	<ul style="list-style-type: none"> • malá hustota sídelní sítě v pohraničí • nízká hustota zalidnění periferních okresů • stárnutí populace • horší vzdělanostní struktura periferních okresů • relativní pokles HDP ve vztahu k České republice • struktura zaměstnanosti dle sektorů NH (stav) • nerovnoměrný růst populace dle okresů • pokles počtu turistů v posledních letech • stagnace bytové výstavby v posledních letech
O – příležitosti	T – ohrožení
<ul style="list-style-type: none"> • prohlubování evropské integrace • pokračující odstraňování bariérového hraničního efektu • plné otevření pracovních trhů sousedních zemí • využití prostředků regionální politiky EU • prosazování jevu desurbanizace 	<ul style="list-style-type: none"> • hospodářská recese v rámci EU a České republiky • pesimistická očekávání ohledně vývoje ekonomiky • nerespektování maximální únosné kapacity krajiny pro cestovní ruch • ztráta atraktivity České republiky z pohledu zahraničních turistů • ztráta velké části dotací (pro region NUTS II) z regionální politiky EU po r. 2013 (možné mírné překonání hranice 75 % HDP EU)

Zhodnocení silných a slabých stránek

Z provedené SWOT analýzy vyplývá, že mezi základní rozvojové předpoklady, na nichž lze budovat rozvoj Jihočeského kraje, patří vedle stability osídlení také kvantitativní charakteristiky obyvatelstva. Samozřejmě tyto převažující silné stránky

jsou v některých oblastech ovlivněny historickým vývojem a vysídlením obyvatelstva po roce 1945, které mělo za následek rozpad sídelní struktury pohraničních oblastí. Z dnešního pohledu jsou sídelní struktura i rozmístění obyvatelstva stabilní, ovšem z pohledu periferality a centrality okresů poměrně nevyrovnané. Mezi další silné stránky, které charakterizují současný stav a tendence v sociálně-ekonomickém rozvoji kraje, patří ukazatele ekonomické výkonnosti, jako například hrubý domácí produkt, míra nezaměstnanosti a vývojové tendence struktury zaměstnanosti. Zatímco vývoj struktury zaměstnanosti vykazuje pozitivní trend, z pohledu stavové charakteristiky tohoto ukazatele se jedná o slabou stránku Jihočeského kraje, kterou je potřeba se snažit odstranit, a to například rozvojem cestovního ruchu jako další silné stránky regionu. Obecně akcent na rozvoj cestovního ruchu a zejména jeho atraktivitu pro zahraniční návštěvníky lze považovat za jeden z hlavních faktorů rozvoje kraje, a to nejen z pohledu sociálně-ekonomických charakteristik, ale také z hlediska účinného budování a rozvoje přeshraniční spolupráce založené na přeshraniční tvorbě sociálního kapitálu a jeho využití při tvorbě přeshraničních projektů financovaných v rámci regionální politiky Evropské unie. Z tohoto pohledu je nutné omezovat vliv snižování atraktivity České republiky pro zahraniční turisty a na úrovni regionů a lokalit tomu čelit účinnou propagací a budováním nebo modernizací infrastruktury cestovního ruchu.

Zhodnocení příležitostí a ohrožení

Jako je nezbytné podporovat silné stránky rozvoje a potlačovat stránky slabé, je nutné při naplňování sociálního a ekonomického rozvoje brát v úvahu také vliv vnějších faktorů, vhodnými opatřeními čelit hrozbám a snažit se o využívání příležitostí. Příležitosti, které by měl Jihočeský kraj především využívat, lze spatřovat v rozvoji přeshraniční spolupráce s podporou v rámci regionální politiky Evropské unie (a také využívání ostatních cílů této politiky), ve spolupráci se sousedními státy v oblasti pracovních příležitostí a významně pozitivní vliv lze očekávat od pokračujícího odstraňování bariérového hraničního efektu v souvislosti s prohlubující se evropskou integrací. Za zmínku jistě stojí také vliv desurbanizace jako procesu urbanizace navazujícího na suburbanizaci. Obdobně jako u suburbanizace lze očekávat její postupné prosazování v rámci České republiky, a to včetně Jihočeského kraje. Zatímco suburbanizace zvýrazňuje regionální rozdíly preferencí bydlení v okolí větších měst, což se částečně negativně projevuje i v rámci Jihočeského kraje, desurbanizace má za

následek vyváženější sídelní strukturu s větší preferencí venkovských a odlehlejších sídel vedle tradičně preferovaných sídel městských. V tomto kontextu by mohla přispět k vyváženějšímu rozvoji jednotlivých částí Jihočeského kraje, a to především zvyšováním významu odlehlejších neaglomerovaných prostor oproti aglomerovaným oblastem v okolí větších měst. Z hlediska vnějších hrozeb je velmi obtížné ovlivnit globální ekonomické ukazatele a cyklický vývoj ekonomiky a ještě obtížnější je změnit pesimistická očekávání ohledně vývoje základních ekonomických veličin. Proto by se měla eliminace hrozeb soustředit do již zmiňovaného cestovního ruchu, a to nejen zatraktivněním regionu, ale také snahou o rozvoj šetrného a ekologicky i společensky přijatelného cestovního ruchu. Právě v Jihočeském kraji je nezbytné přistupovat k rozvoji cestovního ruchu velmi uvážlivě s ohledem na největší bohatství regionu, které spočívá především v neporušené přírodě a ve kvalitním životním prostředí, což je důsledkem specifického historického vývoje regionu. Ohrožení plynoucí z možné ztráty významné části dotací pro region NUTS II Jihozápad (jehož součástí je Jihočeský kraj) po roce 2013 vypadá sice na první pohled nelogicky, ale mírné překročení hranice pro nárok na podporu v rámci cíle zaměřujícího se na zaostávající regiony by mělo velmi negativní dopady na rozvoj regionu, protože o procento vyšší hrubý domácí produkt ve vztahu k průměru Evropské unie v podstatě nic nepřináší, ale vzhledem k pevné hranici podpory hodně bere (samozřejmě záleží také na nastavení cílů regionální politiky v budoucím programovacím období).

Komparace periferních a centrálních okresů

Jak již bylo zmíněno, analýza sociálního a ekonomického rozvoje regionu Jižní Čechy byla zaměřena s akcentem na rozvoj přeshraniční spolupráce a přeshraničních vztahů, které mohou odlišně působit v oblastech různě vzdálených od hranic. Proto byla při analýze jednotlivých komponent sociálního a ekonomického rozvoje věnována pozornost také komparaci periferních a centrálních okresů tak, jak byly vymezeny v úvodu analytické části. Z devíti hodnocených faktorů se pouze u třech z nich neprojevila zřejmá souvislost s polohou okresu. Konkrétně to bylo u přirozeného a migračního přírůstku a u ukazatele míry nezaměstnanosti. U zbylých šesti faktorů byla pozorována zřetelná souvislost hodnot jednotlivých ukazatelů s periferní resp. centrální polohou okresů. Nelze ovšem jednoznačně tvrdit, že by periferní nebo centrální okresy měly horší či lepší potenciál rozvoje. U centrálně položených okresů se, narozdíl od

okresů periferních, pozitivně ukazovala hustota zalidnění a vzdělanostní struktura. U periferních okresů lze jako pozitivní faktory hodnotit věkovou strukturu populace, vývoj bytové výstavby, možnosti zahraniční vyjížděky za prací a rozvoj cestovního ruchu (s ohledem na lůžkovou kapacitu hromadných ubytovacích zařízení). Zajímavě se jeví souvislost negativních faktorů rozvoje u periferních regionů se základními atributy endogenního přístupu k regionálnímu rozvoji. Nízká hustota zalidnění i nepříznivá vzdělanostní struktura negativně působí na možnosti využití endogenního rozvoje v příhraničních oblastech. Endogenní rozvoj, který je založený na vzdělání, znalostech a využívání sociálního kapitálu jako bohatství kontaktů usnadňujících spolupráci na přípravě a realizaci lokálních rozvojových projektů, je obtížně aplikovatelný v podmínkách nepříznivé vzdělanostní struktury a nízké hustoty zalidnění, kde se nesnadno budují sociální sítě nezbytné k reprodukci sociálního kapitálu. Z tohoto důvodu je vhodné uvažovat o doplnění endogenního přístupu k regionálnímu rozvoji o přístup exogenní, a to zejména u periferních oblastí s objektivními handicapami, nízkou hustotou zalidnění a horšími kvalitativními znaky obyvatelstva a tedy i s obtížnější tvorbou a reprodukcí sociálního kapitálu. Právě vhodnou kombinací těchto přístupů je možné pozitivně působit na rozvoj regionu, a to i v přeshraničním významu. V tomto případě je možné uvažovat i o vytváření přeshraničních pólů a os rozvoje, k čemuž mohou pomoci i společné projekty přeshraniční spolupráce. Z hlediska Jihočeského kraje a s ohledem na provedenou analýzu sociálního a ekonomického rozvoje lze vymezit dvě hlavní oblasti, v nichž jsou předpoklady pro vytváření přeshraničních rozvojových os. První oblastí je okres Prachatice, ve kterém již v současné době převažuje dojížděka za prací do zahraničí a jsou zde budovány intenzivní přeshraniční kontakty. Druhou oblastí je okres České Budějovice s významnou dopravní tepnou směrem na město Linz, a to v návaznosti na růstový pól lokalizovaný do krajského města České Budějovice.

5 Přeshraniční spolupráce

Kapitola nazvaná přeshraniční spolupráce se nejprve zabývá euroregiony v Jihočeském kraji jako jedním ze základních institucionálních rámců přeshraniční spolupráce. Zaměřuje se na jejich úlohu při rozvoji přeshraniční spolupráce a také na jejich roli v oblasti regionální politiky. Další části jsou již konkrétně věnovány realizovaným projektům přeshraniční spolupráce v Jihočeském kraji, jejich typologii, klasifikaci žadatelů a podpoře v rámci regionální politiky Evropské unie. Analýza projektů přeshraniční spolupráce je rozdělena na období po vstupu České republiky do Evropské unie, tj. období 2004 – 2006, na následné programovací období 2007 – 2013 a je provedena také jejich komparace. Další část této kapitoly propojuje realizované projekty přeshraniční spolupráce se základními atributy sociálního a ekonomického rozvoje Jihočeského kraje, respektive dává odpověď na otázku ohledně komplementarity realizovaných projektů s rozvojovými předpoklady a problémy zkoumaného regionu a s principy trvale udržitelného rozvoje. Poslední část je věnována případovým studiím vybraných realizovaných projektů přeshraniční spolupráce a jejich vlivu na lokální regionální rozvoj.

5.1 Euroregiony

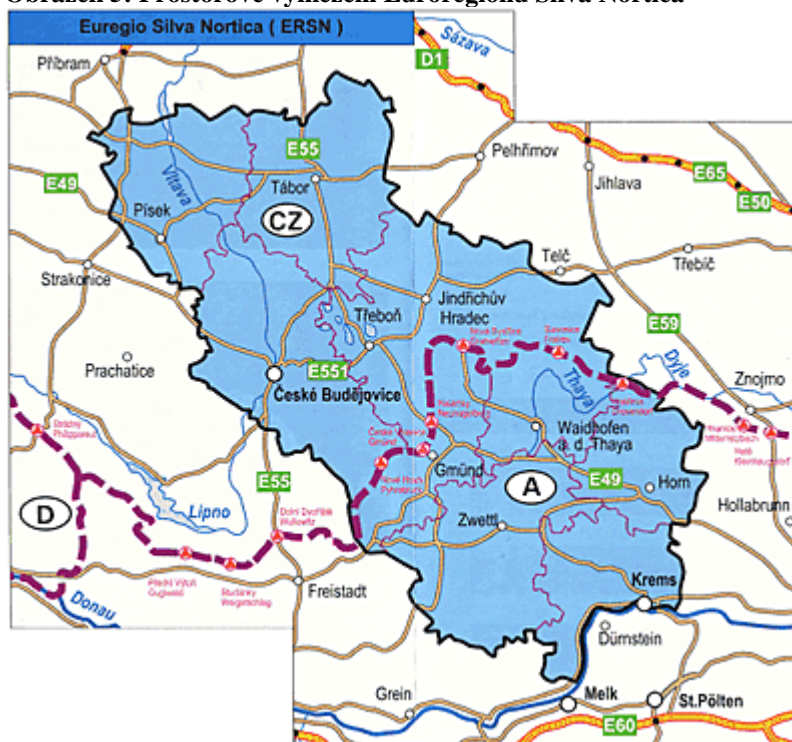
Euroregiony jako jedna z nejrozšířenějších institucionálních forem přeshraniční spolupráce vznikly postupně po roce 1989 také v Jihočeském kraji. V současné době působí na území Jihočeského kraje dva euroregiony s odlišně definovaným prostorovým vymezením, a to Euroregion Silva Nortica na hranicích s Rakouskem a Euroregion Bayerischer Wald – Šumava – Mühlviertel na hranicích s Bavorskem a částečně s Rakouskem. Tato kapitola se zabývá postavením euroregionů, jejich fungováním a cíli v oblasti přeshraniční spolupráce a také jejich budoucím vývojem.

5.1.1 Euroregion Silva Nortica

Euroregion Silva Nortica je relativně mladým euroregionem, který vznikl teprve v roce 2002. Vzhledem k tomu, že podle platné legislativy nemůže mít takto definované přeshraniční uskupení vlastní právní subjektivitu, je jeho existence založena na právní subjektivitě jeho zakladatelů, kterými jsou na české straně sdružení Jihočeská Silva Nortica (jedná se o dobrovolné sdružení obcí, měst a dalších právnických osob) a na

straně rakouské Europaplattform Pro Waldviertel. Prostorově je euroregion vymezen územím Jihočeského kraje a Spolkové země Dolní Rakousko, přičemž na české straně mohou být jeho členem právnické osoby mající sídlo v okresech Jindřichův Hradec, České Budějovice, Písek a Tábor. Celé území euroregionu Silva Nortica je zobrazeno na obrázku č. 5.

Obrázek 5: Prostorové vymezení Euroregionu Silva Nortica

Zdroj: www.silvanortica.com

Celkový počet členů euroregionu v České republice se pohybuje okolo 50 právnických osob, přičemž na území členských obcí a měst žije přes 260 tisíc obyvatel. Příspěvky od členů tvoří také jeden z hlavních zdrojů financování vedle dotací, darů, dobrovolných příspěvků a výnosů z vlastní činnosti. Výše ročního příspěvku je pro obce z České republiky určena paušální částkou 1 000,- Kč a počtem obyvatel, přičemž činí 2,- Kč na jednoho obyvatele (pro města s počtem obyvatel vyšším než 50 000 je jeho výše stanovena na 1,- Kč na obyvatele). Příspěvky pro ostatní právnické osoby jsou pochopitelně stanoveny odlišně v závislosti na více kriteriích. Hlavním předmětem činnosti euroregionu je organizace a koordinace přeshraniční spolupráce na výše vymezeném území, zároveň euroregion poskytuje odbornou, poradenskou

a informativní podporu pro své členy. Tento hlavní předmět činnosti je poté konkretizován v cílech definovaných pro období 2007 – 2013, které zahrnují problematiku společného přeshraničního plánování a infrastruktury, hospodářského rozvoje (s orientací na rozvojová centra) a zaměstnanosti a v neposlední řadě zasahují také do oblasti kvality života v euroregionu z pohledu kulturní a sociální spolupráce. Těchto cílů je dosahováno s pomocí společných kooperačních struktur, mezi které patří generální shromáždění, výbor Euroregion, společný sekretariát, tzv. akční oblasti a pracovní týmy. V zásadě se dá říci, že společné orgány euroregionu jsou konstituovány a odvozeny z orgánů obou národních sdružení, která spolu vytváří euroregion Silva Nortica. Činnost orgánů euroregionu spolu s obecně definovanými cíli se prakticky projevuje nejvíce v jeho úloze v rámci regionální politiky Evropské unie. Euroregion Silva Nortica (resp. na české straně Sdružení Jihočeská Silva Nortica) je v období 2007 – 2013 správcem a administrátorem Fondu malých projektů, který byl vyhlášen v rámci Cíle Evropská územní spolupráce, operačního programu Česká republika – Rakousko. Při této činnosti může využít zkušenosti z předcházejícího programovacího období s Dispozičním fondem iniciativy INTERREG IIIA. Tímto se tedy euroregion přímo podílí na schvalování a administraci malých projektů přeshraniční spolupráce, které mají nejčastěji povahu „měkkých“ neinvestičních projektů, a které budou také předmětem další analýzy. (ERSN 2003, ERSN 2006)

5.1.2 Euroregion Bayerischer Wald – Šumava – Mühlviertel

Na rozdíl od Euroregionu Silva Nortica patří Euroregion Bayerischer Wald – Šumava – Mühlviertel mezi nejstarší euroregiony v České republice, protože vznikl již v roce 1993. Ze stejných důvodů jako v předešlém případě je také existence Euroregionu Bayerischer Wald – Šumava – Mühlviertel založena na právní subjektivitě jeho zakladatelů, kterými jsou na české straně zájmové sdružení Euroregion Šumava – Jihozápadní Čechy (jedná se o dobrovolné sdružení obcí, měst a dalších právnických osob), na bavorské straně Euroregion Bayerischer Wald – Unterer Inn a na rakouské straně Regionalmanagement Mühlviertel. Prostorově je euroregion vymezen územím Jihočeského kraje, Plzeňského kraje, Bavorska a Horního Rakouska, přičemž na české straně mohou být členem právnické osoby, které mají sídlo v okresech Český Krumlov, Prachatice a Strakonice v Jihočeském kraji a Domažlice a Klatovy v kraji Plzeňském.

Prostorové vymezení území Euroregionu Bayerischer Wald – Šumava – Mühlviertel je zobrazeno na obrázku č. 6.

Obrázek 6: Prostorové vymezení Euroregionu Bayerischer Wald - Šumava - Mühlviertel

Zdroj: www.euregio-bayern.de

V rámci České republiky je členem euroregionu 128 měst a obcí (z toho 88 se nachází v Jihočeském kraji), přičemž na území členských obcí a měst žije přibližně 190 tisíc obyvatel. Nejvýznamnějším zdrojem financování jsou příspěvky od členů, a to vedle dotací, darů, dobrovolných příspěvků a výnosů z vlastní činnosti. Výše ročního příspěvku je pro obce z České republiky určena počtem obyvatel, přičemž činí 3,- Kč na jednoho obyvatele. Příspěvky pro ostatní právnické osoby jsou pochopitelně stanoveny odlišně, a to paušálně ve výši 5 000,- Kč ročně. Hlavní činnost euroregionu je zaměřena na koordinaci a zkvalitnění přeshraniční spolupráce, reprezentaci regionu a v neposlední řadě také na spoluúčast při tvorbě rozvojových strategií. Svým členům poskytuje informační servis ohledně přeshraniční spolupráce, zprostředkování prvotních kontaktů s přeshraničními partnery a také technickou pomoc při zpracování projektů. V tomto euroregionu úzce spolupracuje s Regionální rozvojovou agenturou Šumava. Na rozdíl od

Euroregionu Silva Nortica neprobíhá spolupráce v rámci Euroregionu Bayerischer Wald – Šumava – Mühlviertel pomocí společných kooperačních orgánů, ale s využitím orgánů jeho národních zakladatelů. Nejvyšším orgánem je valná hromada, která se ovšem schází samostatně za každou národní část a v rámci euroregionu existují pouze společné výbory se zaměřením na dílčí tématické oblasti, jako například hospodářství, turistika, zemědělství a lesnictví, životní prostředí, vzdělání, sport, kultura apod. Tento fakt se ovšem neodráží v jedné z nejvýznamnějších praktických činností euroregionu. Euroregion Bayerischer Wald – Šumava – Mühlviertel je za českou stranu v období 2007 – 2013 správcem Dispozičního fondu, který byl vyhlášen v rámci Cíle Evropská územní spolupráce, operačního programu Česká republika – Svobodný stát Bavorsko. Administrátorem Dispozičního fondu je úzce spolupracující Regionální rozvojová agentura Šumava. Při této kooperaci může také využít zkušenosti z předcházejícího programovacího období s Dispozičním fondem iniciativy INTERREG IIIA. Euroregion Bayerischer Wald – Šumava – Mühlviertel hraje také významnou úlohu v oblasti malých projektů přeshraniční spolupráce. (ERS 2007, ERS 2009, www.euroregio.cz)

5.1.3 Budoucnost euroregionů

Euroregiony v Jihočeském kraji se vyznačují nejen odlišnou historií své činnosti, ale také odlišnou mírou společné přeshraniční kooperace. Z hlediska míry přeshraniční integrity vykazuje těsnější spolupráci Euroregion Silva Nortica, který využívá společných přeshraničních orgánů, a to přesto, že nemohou mít z legislativních důvodů vlastní právní subjektivitu. Takto těsná a intenzivní spolupráce je v Euroregionu Silva Nortica přítomna i přes jeho relativně nedávný vznik v roce 2002. Naopak Euroregion Bayerischer Wald – Šumava – Mühlviertel může ve své činnosti čerpat z bohatých zkušeností více než patnáctileté existence, ale míra jeho přeshraniční integrity je výrazně menší, a to zejména s ohledem na faktickou neexistenci společných přeshraničních struktur. Z tohoto pohledu a s ohledem na typologii přeshraničních struktur podle Dočkala (viz teoretická část, resp. Dočkal 2005: 17) by bylo možné Euroregion Silva Nortica, přes jeho relativně krátkou existenci, klasifikovat jako integrovaný euroregion a Euroregion Bayerischer Wald – Šumava – Mühlviertel jako euroregion na pomezí mezi vyvíjejícím se a integrovaným euroregionem.

V relativně blízké budoucnosti lze ovšem očekávat významnou změnu ve fungování stávajících euroregionů, a to především v souvislosti s očekávanou změnou

systemu podpory přeshraniční spolupráce v období po roce 2013. V tomto smyslu tedy euroregiony uvažují nad kvalitativně vyšším stupněm spolupráce ustanovené na bázi Evropských uskupení pro územní spolupráci, jak to předpokládá i legislativa Evropské unie. Tento kvalitativní posun by byl nejvíce patrný v nutnosti vytvoření společných struktur i pro Euroregion Bayerischer Wald – Šumava – Mühlviertel tak, aby vzniklý subjekt mohl disponovat vlastní právní subjektivitou. V tomto kontextu se dokumenty Euroregionu Bayerischer Wald – Šumava – Mühlviertel zmiňují o vizi tzv. Euroregionu 2013+. (ERS 2009) Další vývoj euroregionů v Jihočeském kraji bude tedy primárně záviset na velikosti a směru změn v podpoře přeshraniční spolupráce ze strany Evropské unie po roce 2013.

5.2 Analýza projektů přeshraniční spolupráce

5.2.1 Analýza realizovaných projektů v období 2004 – 2006

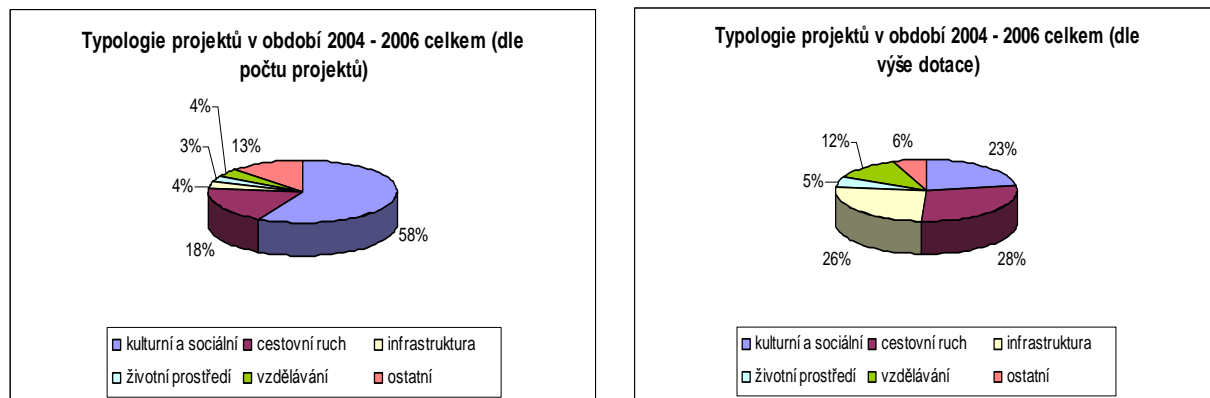
Pro podporu přeshraniční spolupráce v období 2004 – 2006, tj. v období po vstupu České republiky do Evropské unie, byla k dispozici iniciativa INTERREG IIIA, která přímo navazovala na program Phare CBC, který byl určen pro státy připravující se na vstup do Evropské unie. Takto zvolené období v délce cca 2,5 roku umožňuje následnou komparaci s navazujícím programovacím obdobím, které bude předmětem analýzy v navazující subkapitole, a to taktéž v délce trvání cca 2,5 roku (tj. do poloviny roku 2009). V rámci Jihočeského kraje byly realizovány dva programy iniciativy INTERREG IIIA, a to program Česká republika – Svobodný stát Bavorsko a Česká republika – Rakousko. Každý z těchto programů měl mírně odlišně stanovené priority, ale v zásadě by se daly shrnout do oblasti infrastruktury, hospodářského rozvoje (včetně cestovního ruchu), trvale udržitelného rozvoje a životního prostředí a v neposlední řadě také lidských zdrojů, sociálních sítí a kultury. Podle těchto priorit a podle priorit Cíle 3 Evropská územní spolupráce v programovacím období 2007 – 2013 byla vytvořena dále používaná typologie projektů, a to tak, aby umožňovala následnou komparaci dvou sledovaných programovacích období. V Jihočeském kraji bylo v období 2004 – 2006 realizováno celkem 395 projektů přeshraniční spolupráce s celkovou dotací Evropské unie ve výši 204,8 milionu Kč, přičemž výrazně vyšší počet projektů byl realizován v programu s Rakouskem, což je dáno delší společnou hranicí s Jihočeským krajem, i když z hlediska prostorového rozložení projektů dochází k částečnému prolínání

(seznamy schválených projektů v období 2004 – 2006 včetně jejich typologie jsou uvedeny v přílohách č. 9 – 12). Průměrná výše podpory na realizovaný projekt byla v tomto období 518 491,- Kč, ale mediánová výše podpory dosahovala pouze 68 423,- Kč, což je dáno existencí tzv. Dispozičního fondu určeného k financování malých projektů, jejichž počet ovšem výrazně převyšoval počet tzv. velkých projektů (viz dále). Vzhledem k principu adicionality, kdy projekty musí být financovány také z národních zdrojů (v tomto případě minimálně z 25 %), by celková výše prostředků využitých na podporu projektů přeshraniční spolupráce v Jihočeském kraji byla přibližně o 25 % vyšší.

Na základě seznamu schválených projektů přeshraniční spolupráce byla provedena jejich typologie podle zaměření projektu, která je shodná s typologií pro následující programovací období. Projekty byly rozčleněny na kulturní a sociální, které podporují rozvoj kultury a sociálního prostředí v regionu, a to včetně tvorby sociálního kapitálu prostřednictvím podpory vytváření sociálních sítí. Dalším typem jsou projekty zaměřené na podporu cestovního ruchu, rozvoj infrastruktury (bez infrastruktury primárně určené pro cestovní ruch), ochranu a udržování kvalitního životního prostředí a v neposlední řadě také na podporu rozvoje vzdělanosti v regionu. Do kategorie ostatní projekty jsou zahrnuty projekty, které nelze jednoznačně zařadit do žádné z výše zmiňovaných kategorií. Následující graf č. 20 znázorňuje typologii projektů podle zaměření v období 2004 – 2006, a to nejen podle jejich počtu, ale také podle výše podpory z fondů Evropské unie na konkrétní projekty. Z grafu je patrné, že z hlediska počtu projektů výrazně převažují kulturní a sociální projekty, které jsou s odstupem následovány projekty zaměřenými na cestovní ruch. Jinak tomu je ovšem při pohledu na prostředky určené pro jednotlivé typy projektů. Zde již nedominují kulturní a sociální projekty, ale podíl prostředků určených pro projekty cestovního ruchu, infrastrukturní a kulturně-sociální projekty je téměř shodný, a to na úrovni čtvrtiny prostředků pro každý zmíněný typ. Vysvětlení této disproporce je zejména v existenci Dispozičního fondu, kde převažují finančně nenáročné projekty kulturního typu (viz dále), a také ve značné finanční náročnosti infrastrukturních projektů. Zajímavě se také jeví nízký podíl projektů zaměřených na životní prostředí, což ovšem koresponduje se základní charakteristikou Jihočeského kraje i s analýzou jeho rozvoje, neboť kraj disponuje kvalitním životním prostředím, ale vzhledem k historickému vývoji nedostatečnou

sociální a kulturní ukotveností a zároveň poddimenzovanou infrastrukturní vybaveností. Z tohoto důvodu se i v realizovaných projektech přeshraniční spolupráce projevuje snaha více podporovat sociální a ekonomický pilíř trvale udržitelného rozvoje, a to na úkor pilíře environmentálního.

Graf 20: Typologie projektů v období 2004 - 2006 celkem

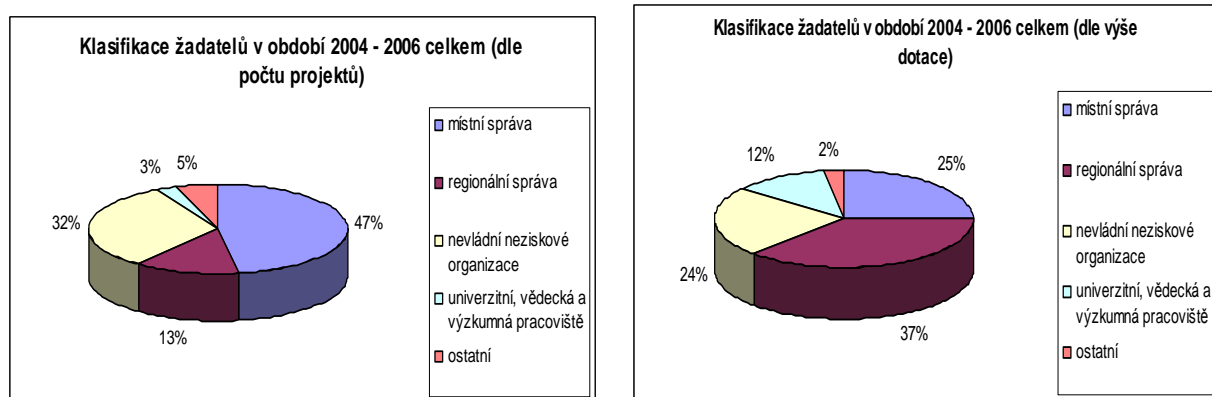

Zdroj: viz přílohy č. 9 – 12, vlastní zpracování

Stejně tak jako byla provedena typologie projektů přeshraniční spolupráce podle jejich zaměření, byla také vytvořena klasifikace projektů podle žadatelů. Vzhledem k tomu, že způsobilým žadatelem pro iniciativu INTERREG IIIA byly veřejnoprávní korporace a neziskové organizace, tak klasifikace neobsahuje subjekty podnikatelské sféry. Žadatelé byli rozděleni na subjekty regionální správy, a to včetně jejich organizačních složek a dalších regionálně působících organizací, dále na subjekty místní správy (opět včetně jejich organizačních složek a také sdružení subjektů místní správy), na neziskové organizace mající povahu nevládních neziskových organizací (NGO) a také na univerzitní, vědecká a výzkumná pracoviště. Do kategorie ostatních patří takové subjekty, které nelze jednoznačně určit dle výše zmíněné klasifikace (např. subjekty nemající povahu NGO, které zároveň nejsou příspěvkovými organizacemi místní či regionální správy). V grafu č. 21 je znázorněna klasifikace žadatelů o projekty přeshraniční spolupráce v Jihočeském kraji v období 2004 – 2006, a to nejen podle počtu projektů, ale také podle výše dotace z Evropské unie na jednotlivé projekty. Z grafu je zřejmé, že neaktivnější žadatelé o projekty v rámci přeshraniční spolupráce jsou subjekty na úrovni místní správy, které realizovaly téměř polovinu schválených projektů, tyto subjekty jsou následovány neziskovými organizacemi s téměř třetinou

všech schválených projektů. Ovšem při porovnání počtu projektů a přidělených prostředků dle žadatelů je patrná určitá disproporce, a to zejména mezi subjekty místní a regionální správy. Nejúspěšnějším žadatelem z pohledu přidělených finančních prostředků je s 37 % regionální správa, která je s odstupem následována místní správou a neziskovými organizacemi. Subjekty místní správy jsou tedy aktivní v podávání žádostí, ale zejména o projekty s nižší dotací na projekt, např. v rámci Dispozičního fondu. Naopak regionální subjekty jsou žadateli spíše o projekty většího typu, které jsou náročnější na spolufinancování, což je zřejmě jeden z hlavních důvodů této disproporce. Obdobná je situace i v případě univerzitních pracovišť, která také na rozdíl od místních subjektů disponují častěji dostatkem prostředků na spolufinancování, ale i většími kapacitními možnostmi.

Graf 21: Klasifikace žadatelů v období 2004 - 2006 celkem

Zdroj: viz přílohy č. 9 – 12, vlastní zpracování

Třetím úhlem pohledu, který je možno uplatnit na schválené projekty přeshraniční spolupráce, je jejich prostorové rozložení v rámci Jihočeského kraje. Zde lze sledovat souvislost nejen s teoretickými koncepty vymezení příhraničí, ale také souvislost se sociálním a ekonomickým rozvojem jednotlivých okresů Jihočeského kraje. Jako příklad může posloužit mapa prostorového rozložení projektů INTERREG IIIA ČR – Rakousko, znázorněná na obrázku č. 5. Obdobné rozložení vykazují i ostatní projekty přeshraniční spolupráce v období 2004 – 2006 (viz přílohy č. 9 – 12). Z obrázku je patrné, že naprostá většina projektů byla realizována v příhraničních okresech (včetně okresu České Budějovice) a pouze minimum projektů zasahuje do oblastí vzdálenějších od hranice. Toto zjištění koresponduje s teoretickým vymezením

přihraničí na úrovni okresů a oslabováním vlivu hraničních efektů směrem k centrálním okresům. Druhým zjištěním je výrazná polarizace rozvoje prostřednictvím přeshraniční spolupráce, neboť se zde projevuje absorpční kapacita velkých měst jako pólů rozvoje (což je zřetelné nejen v Jihočeském kraji) a také hranice jako určité rozvojové centrum přeshraničních regionů, kde lze rovněž pozorovat významnou koncentraci projektů přeshraniční spolupráce. Nižší koncentrace projektů v okrese Prachatice je pouze zdánlivá, protože tento okres čerpá prostředky zejména z programu INTERREG IIIA ČR – Svobodný stát Bavorsko, jak je patrné i z příloh č. 9 a 11, což se odráží i v jeho intenzivních přeshraničních vztazích, jak to vyplývá i z provedené analýzy sociálního a ekonomického rozvoje Jihočeského kraje.

**Obrázek 7: Prostorové rozložení projektů INTERREG IIIA ČR - Rakousko
Iniciativa Společenství INTERREG IIIA
Česká republika - Rakousko**

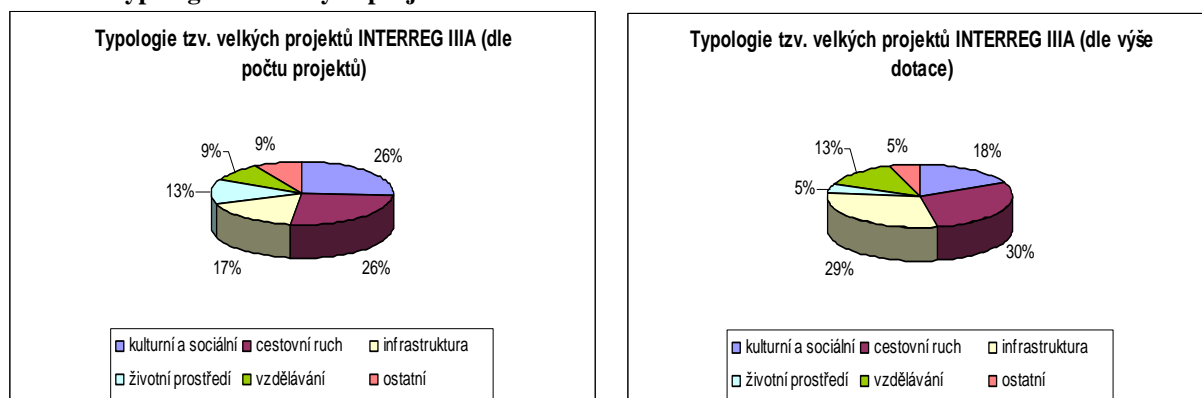

Zdroj: Šíp, E., Špáda, K. (eds.) 2006: Iniciativa společenství INTERREG IIIA. Praha, Ministerstvo pro místní rozvoj

Vzhledem k tomu, že celkový pohled na typologii projektů i klasifikaci žadatelů je výrazně zkreslován velkým rozdílem mezi skupinami projektů, bude dále pozornost věnována nejprve tzv. velkým projektům INTERREG IIIA a dále také samostatně Dispozičnímu fondu v rámci téže iniciativy. Celkem bylo v období 2004 – 2006 realizováno 69 tzv. velkých projektů INTERREG IIIA, kdy průměrná výše dotace dosáhla úrovně 2 644 451,- Kč a mediánová výše 1 473 234,- Kč. Z těchto údajů je zřejmé, že i přes očištění od vlivu malých projektů v rámci Dispozičního fondu je průměrná výše projektu ovlivněna malým počtem výrazně dotovaných projektů. Tento

vliv je eliminován u mediánové hodnoty, přičemž porovnání obou hodnot naznačuje převahu méně dotovaných projektů (polovina projektů nedosahuje ani výše 1,5 milionu Kč) a na druhé straně také extrémně odlehle hodnoty u nejvýše dotovaných projektů (nevyšší dotace na projekt činila téměř 20 milionů Kč). Touto disproporcí je poté ovlivněna i typologie projektů podle zaměření, která je zobrazena v grafu č. 22. Z hlediska počtu projektů převažují s více než čtvrtinovým podílem projekty kulturní a sociální a projekty cestovního ruchu, které jsou s mírným odstupem následovány projekty infrastrukturními. Ovšem při pohledu na výši dotace na projekt se infrastrukturní projekty v podstatě vyrovnávají s projekty cestovního ruchu, což je způsobeno právě vyšší dotací na budovanou infrastrukturu (zmiňovaný největší projekt má infrastrukturní charakter). Nejméně dotované jsou projekty kulturní a sociální, jejichž relativní váha se v případě výše dotace na projekt výrazně snižuje oproti jejich podílu na celkovém počtu projektů. Přes nesporný význam tohoto typu projektů pro lokální kulturní identitu, a to zejména v pohraničí Jihočeského kraje, je v případě velkých projektů větší důraz kladen na rozvoj infrastruktury. Při bližším pohledu na jednotlivé projekty převažují v oblasti cestovního ruchu projekty zaměřené na rozvoj cykloturistiky, které jsou pouze okrajově doplňovány projekty se zaměřením na jiné formy cestovního ruchu. V oblasti infrastruktury převažují investice do silniční sítě a ve své době významných hraničních přechodů, v oblasti kulturní je důraz kladen na překonávání historických reminiscencí a vzájemné porozumění sousedících národů a v oblasti životního prostředí je nejvyšší důraz soustředěn na využití obnovitelných zdrojů energií tak, aby i do budoucna bylo zachováno kvalitní životní prostředí Jihočeského kraje. U ostatních kategorií nelze vzhledem k nízkému počtu projektů v každé z nich provést podrobnější zhodnocení.

Graf 22: Typologie tzv. velkých projektů INTERREG IIIA

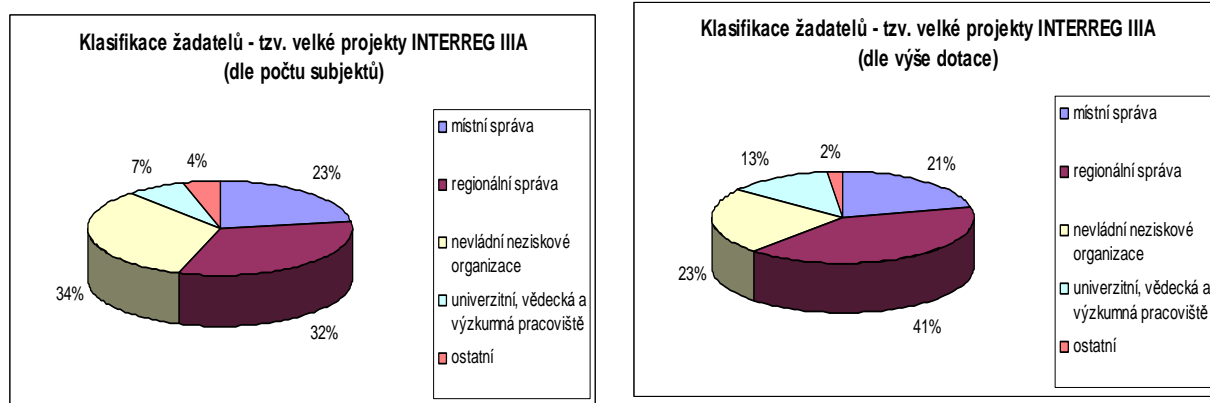

Zdroj: viz přílohy č. 9 – 10, vlastní zpracování

Obdobně jako v případě celkového zhodnocení projektů lze i v případě tzv. velkých projektů v rámci iniciativy INTERREG IIIA provést klasifikaci podle žadatelů o projekty, která je v tomto případě očištěná o projekty Dispozičního fondu. V grafu č. 23 je zobrazena klasifikace žadatelů podle počtu projektů a také podle výše přidělených prostředků z Evropské unie na projekt. Na rozdíl od celkového pohledu na projekty jsou zde patrné menší disproporce mezi výší projektů u jednotlivých žadatelů. Pouze u regionálních subjektů převažují více dotované projekty, a to zejména na úkor neziskových organizací. Naopak neziskové organizace jsou neaktivnější v realizaci tzv. velkých projektů přeshraniční spolupráce dotovaných v rámci regionální politiky Evropské unie, ale s pouze mírným odstupem před regionálními subjekty.

Pokud se zaměříme na kombinaci obou kritérií (typologii projektů dle zaměření a klasifikaci žadatelů) z pohledu žadatelů o projekty, tak u místních subjektů výrazně dominují projekty cestovního ruchu, zatímco v případě regionálních subjektů existuje vyvážený poměr mezi projekty kulturními, infrastrukturními a projekty cestovního ruchu. Neziskové organizace se naopak nejčastěji zabývají projekty životního prostředí a projekty kulturními. Univerzitní a výzkumné organizace logicky uplatňují svůj potenciál zejména ve vzdělávacích projektech. Zajímavě se v tomto ohledu jeví zejména silná dominance projektů cestovního ruchu u místních subjektů, protože zde se odráží endogenní přístup k rozvoji cestovního ruchu a snaha o vlastní lokální prezentaci oblasti, a to s akcentem na lokálně významné objekty a zajímavosti cestovního ruchu. Naopak minimum kulturních projektů realizovaných místními subjekty lze vysvětlit následující analýzou projektů v rámci Dispozičního fondu.

Graf 23: Klasifikace žadatelů tzv. velkých projektů INTERREG IIIA

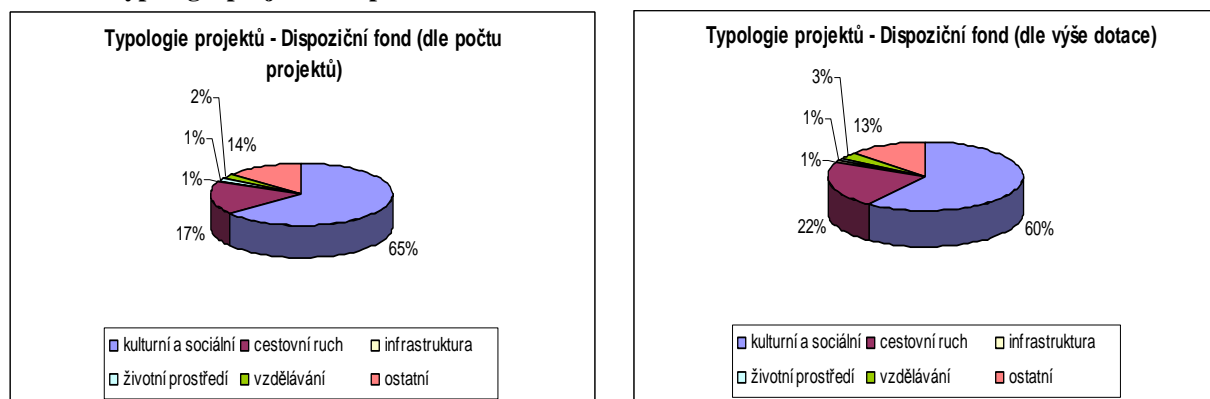

Zdroj: viz přílohy č. 9 – 10, vlastní zpracování

V rámci Dispozičního fondu bylo v Jihočeském kraji v období 2004 – 2006 realizováno celkem 326 projektů s průměrnou výší dotace na projekt 68 518,- Kč a mediánem na úrovni 61 006,- Kč. Z těchto údajů a zejména při jejich porovnání s tzv. velkými projekty INTERREG IIIA je zřejmé, že se jedná o projekty rozsahově výrazně menší a zejména je zde patrné rovnoměrnější rozdělení projektů v rámci sledovaného souboru. Přestože i u Dispozičního fondu převažují menší projekty, z porovnání průměrné a mediánové hodnoty vyplývá menší podíl extrémně odlehklých hodnot oproti tzv. velkým projektům. Vzhledem k proporčnímu rozdělení projektů jsou zřetelné pouze minimální difference mezi počtem projektů a výší dotace na projekt, jak je zřejmé i z grafu č. 24, který zobrazuje typologii projektů podle jejich zaměření. Vzhledem k hlavnímu významu Dispozičního fondu výrazně převažují projekty kulturní a sociální, a to s podílem větším než 60 % u obou sledovaných kritérií. Za významné lze ještě považovat projekty cestovního ruchu, které jsou oproti kulturním projektům relativně více dotovány (vzhledem k dotaci na projekt). Při podrobnějším pohledu na typologii realizovaných projektů jsou kulturní a sociální projekty nejčastěji zaměřeny na vzájemná přeshraniční setkávání občanů, rodáků a členů rozličných spolků, dále jsou zaměřeny také na organizaci různých festivalů, slavností a ožívání či uchování místních tradic. Hlavní význam takto koncipovaných projektů spočívá v budování sociálních sítí a sociálního kapitálu v přeshraničním regionu, který se následně promítá i do schopnosti a ochoty spolupracovat i na dalších projektech většího rozměru. Tak jako u ostatních forem kapitálu jsou i u kapitálu sociálního výsledky jeho akumulace viditelné nepřímo a zejména se mohou projevit při budoucím rozvoji regionu

a přeshraniční spolupráce (viz programovací období 2007 – 2013). Naopak projekty cestovního ruchu jsou nejčastěji zaměřeny na vydávání propagačních materiálů a na zimní turistiku (zejména údržbu lyžařských tratí). Jejich výsledky jsou viditelné okamžitě, ale přinášejí většinou pouze krátkodobý užitek. U ostatních kategorií nelze vzhledem k nízkému počtu projektů v každé z nich provést podrobnější zhodnocení.

Graf 24: Typologie projektů Dispoziční fond 2004 - 2006

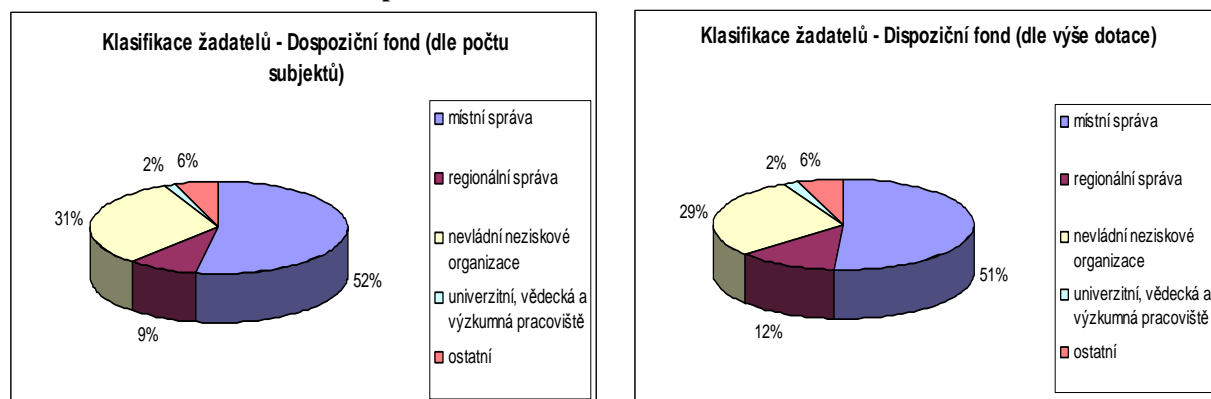
Zdroj: viz přílohy č. 11 – 12, vlastní zpracování

Podobně jako v případě tzv. velkých projektů bude i v případě Dispozičního fondu provedena klasifikace projektů podle žadatele, a to jak z pohledu počtu projektů, tak i z hlediska výše dotace na projekt. Jak je patrné z grafu č. 25, polovina žadatelů je tvořena místními subjekty a téměř třetina neziskovými organizacemi a až poté s odstupem následují subjekty regionální. Vzhledem k zaměření Dispozičního fondu a zejména průměrné výši projektu není tento fakt překvapující, ale na druhé straně ukazuje i na poměrně významnou aktivitu místních aktérů regionálního a lokálního rozvoje, a to především při porovnání počtu projektů realizovaných místními subjekty a výší dotace na takto realizované projekty. V tomto případě existují pouze minimální rozdíly a i místní subjekty jsou schopny získávat dotace v přibližně stejné výši jako subjekty regionálního významu nebo univerzitní pracoviště.

Pokud se také v případě Dispozičního fondu zaměříme na kombinaci obou kritérií (typologii projektů dle zaměření a klasifikaci žadatelů) z pohledu žadatelů o projekty, tak u místních subjektů a neziskových organizací výrazně dominují projekty kulturní a sociální, zatímco v případě regionálních subjektů je podíl projektů kulturních a projektů cestovního ruchu celkem vyvážený. Výrazná dominance kulturních projektů

v případě místních subjektů vysvětluje jejich absenci v případě tzv. velkých projektů INTERREG IIIA, kdy jejich počet v rámci Dispozičního fondu tuto absenci nahrazuje a doplňuje. Aktivita místních aktérů v případě realizace kulturních a sociálních projektů je nezbytná a odráží se také v relativně menším podílu těchto projektů u regionálních subjektů jako žadatelů o projekty v rámci Dispozičního fondu.

Graf 25: Klasifikace žadatelů Dispoziční fond 2004 - 2006

Zdroj: viz přílohy č. 11 – 12, vlastní zpracování

5.2.2 Analýza realizovaných projektů v období 2007 – 2013

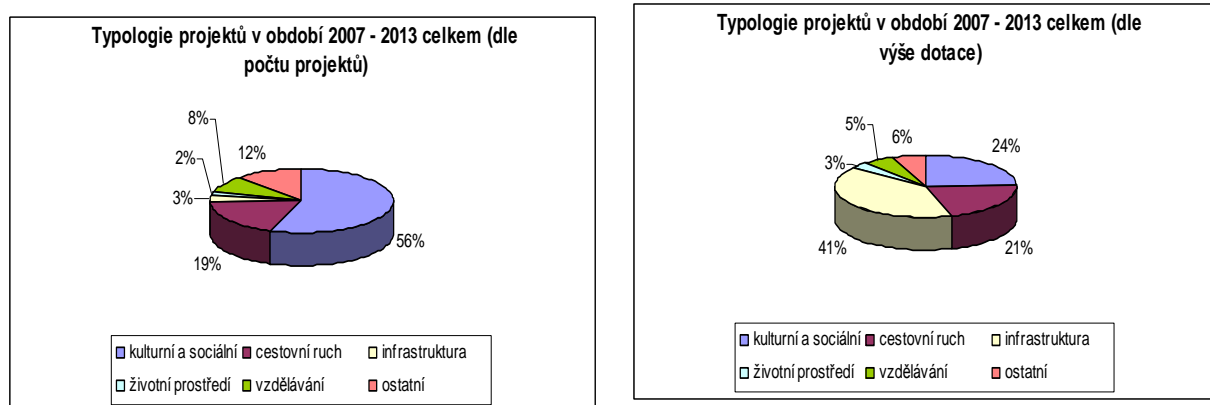
V programovacím období 2007 – 2013 navazuje na zkušenosti s iniciativou INTERREG IIIA prioritní cíl Evropská územní spolupráce, který dokladuje vzrůstající význam přeshraniční spolupráce v rámci regionální politiky Evropské unie. Tento cíl je plně financován z prostředků Evropského fondu pro regionální rozvoj. V rámci této subkapitoly bude předmětem analýzy období v délce trvání cca 2,5 roku (tj. do 18. června 2009), což umožní následnou komparaci s předcházejícím obdobím po vstupu České republiky do Evropské unie. V Jihočeském kraji jsou v rámci cíle Evropská územní spolupráce realizovány dva operační programy (OP), a to OP Česká republika – Svobodný stát Bavorsko a OP Česká republika – Rakousko, které budou předmětem analýzy v takovém rozsahu, v jakém prostorově zasahují na území Jihočeského kraje. Každý z těchto programů zahrnuje mírně odlišně stanovené prioritní osy, ale v zásadě by se daly shrnout do oblasti regionální dostupnosti resp. infrastruktury, hospodářského rozvoje (včetně cestovního ruchu), socioekonomického rozvoje, trvale udržitelného rozvoje a životního prostředí a v neposlední řadě také lidských zdrojů, sociálních sítí a kultury. Tyto prioritní osy tvoří základ vytvořené typologie projektů. V Jihočeském kraji bylo doposud v období 2007 – 2013 (resp.

2007 – 2009) realizováno celkem 229 projektů přeshraniční spolupráce s celkovou dotací Evropské unie ve výši 487,5 milionu Kč, přičemž výrazně vyšší počet projektů byl realizován v programu s Rakouskem, což je dáno delší společnou hranicí s Jihočeským krajem, i když z hlediska prostorového rozložení projektů dochází k částečnému prolínání (seznamy schválených projektů v období 2007 – 2013 včetně jejich typologie jsou uvedeny v přílohách č. 13 – 16). Průměrná výše podpory na realizovaný projekt byla v tomto období 2 128 623,- Kč, ale mediánová výše podpory dosahovala pouze 135 750,- Kč, což je dáno existencí Dispozičního fondu ČR – Bavorsko a Fondu malých projektů ČR – Rakousko, které jsou určené k financování malých projektů, jejichž počet ovšem výrazně převyšuje počet tzv. velkých projektů (viz dále). Vzhledem k principu adicionality, kdy projekty musí být financovány také z národních zdrojů (v tomto případě minimálně z 15 %), by celková výše prostředků využitých na podporu projektů přeshraniční spolupráce v Jihočeském kraji byla přibližně o 15 % vyšší. Toto je třeba brát v úvahu při porovnávání výše dotace na projekt s předcházejícím obdobím, protože nutné spolufinancování z národních zdrojů pokleslo oproti předcházejícímu období o 10 % a celková výše projektů v Jihočeském kraji se bude oproti období 2004 – 2006 lišit o něco méně než poskytnuté dotace z Evropské unie.

Pro klasifikaci projektů podle jejich zaměření byla využita stejná typologie jako v předchozím období, což je umožněno obdobnou strukturou priorit v rámci programů přeshraniční spolupráce a zároveň to umožňuje následnou komparaci obou období. Typologie projektů podle zaměření je znázorněna v grafu č. 26, a to nejen podle počtu projektů, ale také podle výše podpory na projekt. Z grafu je patrné, že s 56 % dominují z hlediska počtu projekty kulturní a sociální, které jsou s odstupem následovány projekty cestovního ruchu. Druhá část grafu ukazuje na nerovnoměrné rozložení podpory mezi jednotlivé typy projektů, kdy na 3 % infrastrukturních projektů je vyčleněno přes 40 % finančních prostředků vynaložených na projekty přeshraniční spolupráce v Jihočeském kraji. Naopak výrazně nižší je podíl prostředků vynaložených na kulturní projekty, a to přes jejich významně nejvyšší počet. Tato disproporce je způsobena jednak vysokou finanční náročností infrastrukturních projektů a také dominancí kulturních projektů v rámci Dispozičního fondu a Fondu malých projektů, kde je průměrná výše podpory na projekt podstatně nižší, než je tomu u tzv. velkých

projektů (viz dále). Z hlediska projektů životního prostředí platí stejné konstatování jako v předchozím období, kdy se přeshraniční spolupráce vzhledem k charakteru regionu zaměřuje na ostatní atributy trvale udržitelného rozvoje a nikoliv primárně na environmentální pilíř.

Graf 26: Typologie projektů v období 2007 - 2013 celkem

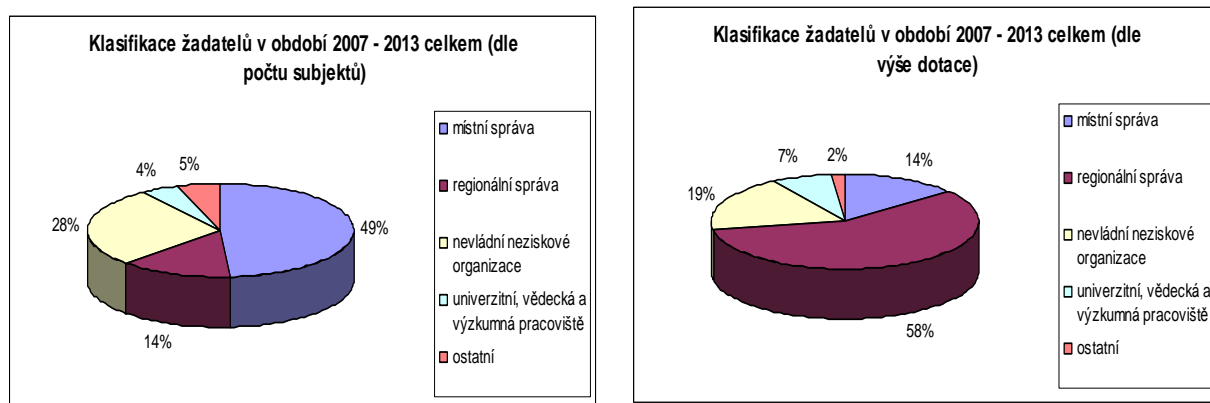
Pozn.: stav k 18. červnu 2009

Zdroj: viz přílohy č. 13 – 16, vlastní zpracování

Vzhledem k tomu, že způsobilými žadateli v rámci cíle Evropská územní spolupráce, resp. OP přeshraniční spolupráce, mohou být neziskové organizace a veřejnoprávní subjekty, a to včetně jimi ovládaných subjektů, je možno také pro období 2007 – 2013 využít stejnou klasifikaci žadatelů, jaká byla využita pro období předcházející. V grafu č. 27 je znázorněna klasifikace žadatelů o projekty přeshraniční spolupráce v Jihočeském kraji v období 2007 – 2013 (resp. 2007 – 2009), a to nejen podle počtu projektů, ale také podle výše dotace z Evropské unie na jednotlivé projekty. Z grafu je zřejmé, že neaktivnější žadatelé o projekty v rámci přeshraniční spolupráce jsou subjekty na úrovni místní správy, které realizovaly téměř polovinu schválených projektů. Tyto subjekty jsou následovány neziskovými organizacemi s téměř třetinou všech schválených projektů. Ovšem při porovnání počtu projektů a přidělených prostředků dle žadatelů je patrná výrazná disproporce, a to zejména mezi subjekty místní a regionální správy. Nejúspěšnějšími žadateli z pohledu přidělených finančních prostředků jsou s 58 % regionální subjekty, které jsou s odstupem téměř 40 % následovány neziskovými organizacemi a dále subjekty místní správy. Subjekty místní správy jsou neaktivnější v podávání žádostí, ale zejména se jedná o projekty s nižší dotací na projekt, např. v rámci Dispozičního fondu a Fondu malých projektů. Naopak

regionální subjekty jsou žadatelé spíše o projekty většího typu, které jsou náročnější na spolufinancování, což je zřejmě jeden z hlavních důvodů této disproporce. Z výše uvedeného je zřejmá aplikace konceptu endogenního rozvoje z pohledu místních žadatelů a jejich aktivity. Ale nejvíce finančních prostředků směřuje na rozvoj přeshraniční spolupráce z úrovně vyšší než lokální, což do rozvoje přeshraniční spolupráce vnáší i prvek exogenní, a to především pokud bereme v úvahu i zaměření projektů (viz podíl finančních prostředků na infrastrukturní projekty). Tento výrazný rozdíl lze vysvětlit při podrobnějším pohledu na schválené projekty přeshraniční spolupráce, a to zejména jejich rozčleněním na tzv. velké projekty a projekty realizované v rámci Dispozičního fondu a Fondu malých projektů.

Graf 27: Klasifikace žadatelů v období 2007 - 2013 celkem

Pozn.: stav k 18. červnu 2009

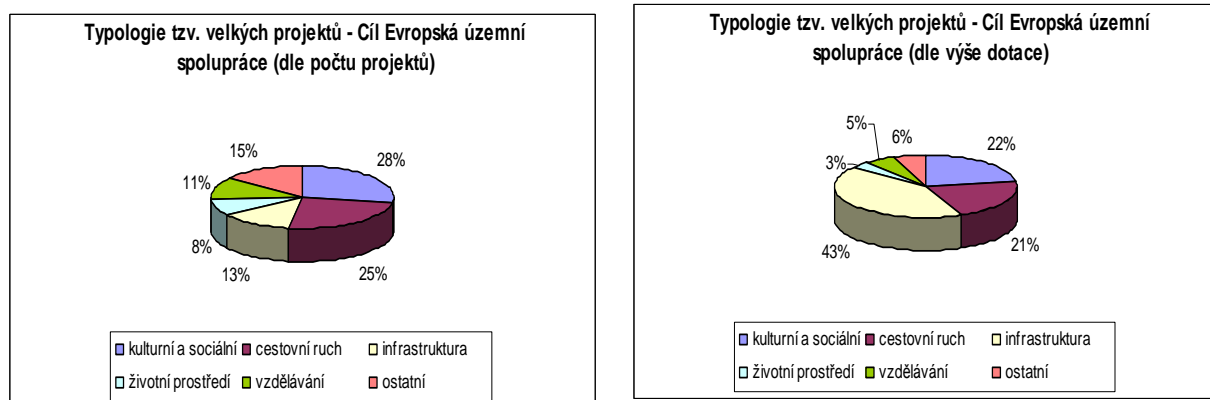
Zdroj: viz přílohy č. 13 – 16, vlastní zpracování

S ohledem na výrazné disproporce mezi počty projektů jednotlivých kategorií a výší dotace na kategorizované projekty bude také v této subkapitole věnována pozornost rozčlenění projektů podle jejich financování, a to na tzv. velké projekty v cíli Evropská územní spolupráce a projekty realizované v rámci Dispozičního fondu a Fondu malých projektů. Na rozdíl od iniciativy INTERREG IIIA je v rámci tzv. velkých projektů cíle Evropská územní spolupráce uplatňován tzv. „Leader partner princip“, což znamená, že projekt podává a zároveň za něj nese zodpovědnost vždy jeden partner za obě strany. Z tohoto vychází i následná analýza, která z pohledu počtu projektů nebere v úvahu, zda se v případě subjektu z Jihočeského kraje jedná o hlavního partnera a z pohledu výše dotace na projekt bere v úvahu prostředky přidělené subjektu z Jihočeského kraje, a to

bez ohledu na to, zda je zároveň hlavním partnerem. Tento pohled umožňuje analýzu prostředků ze zdrojů Evropské unie využitelných pro rozvoj Jihočeského kraje.

Celkem bylo v období 2007 – 2013 (resp. 2007 – 2009) v Jihočeském kraji realizováno 61 tzv. velkých projektů cíle Evropská územní spolupráce, kdy průměrná výše dotace dosáhla úrovně 7 626 383,- Kč a mediánová výše 4 060 065,- Kč. Z těchto údajů je zřejmé, že i po eliminaci vlivu malých projektů v rámci Dispozičního fondu a Fondu malých projektů existuje výrazně nerovnoměrné rozložení v přidělených prostředcích na jednotlivé projekty. Průměrná výše dotace je tažena především málo četnými, ale extrémně dotovanými projekty, neboť nejvyšší dotace činila více než 87 milionů Kč. Tento vliv je eliminován u mediánové hodnoty, z níž je patrné, že polovina projektů nepřesahuje svým objemem 4 miliony Kč, což ovšem při porovnání s předchozím obdobím je částka výrazně vyšší. Tato disproporce ve sledovaném souboru projektů poté ovlivňuje typologii projektů podle zaměření, která je znázorněna v grafu č. 28. Z hlediska počtu projektů převažují projekty kulturní a sociální a projekty cestovního ruchu, ovšem při pohledu na výši dotace na projekt výrazně dominují projekty infrastrukturní. Tento stav je způsoben zejména finanční náročností infrastrukturních projektů, kdy právě zmiňované extrémně dotované projekty spadají do této kategorie. Přes tuto disproporci si poměrně velkou dotaci na projekt zachovávají i kulturní a sociální projekty a naopak k významnému rozdílu dochází u projektů životního prostředí, vzdělávacích a ostatních. Oproti předchozímu období je zde patrný posun v uvažování o významu projektů, a to především s ohledem na lokální kulturní identitu v příhraničních oblastech, na kterou je kladen velký důraz, a to hned za investicemi do infrastruktury. Při bližším pohledu na jednotlivé projekty převažují v oblasti cestovního ruchu komplexně pojaté projekty, které se zaměřují na rozvoj cestovního ruchu a turismu ve vybraných přeshraničních lokalitách. V oblasti infrastruktury převažují investice do hlavních silničních tahů směřujících k významným přeshraničním přechodovým bodům a v oblasti kulturní je důraz kladen na budování přeshraničních kulturně-sociálních mostů k překonání historických reminiscencí a k usnadnění další přeshraniční spolupráce a spolupráce na rozvoji přeshraničního regionu. V oblasti životního prostředí je nevyšší důraz soustředěn na problematiku biodiverzity a u vzdělávacích projektů na celoživotní vzdělávání a zvyšování vzdělanostního potenciálu, a to i v přeshraničním významu.

Graf 28: Typologie tzv. velkých projektů Cíl evropská územní spolupráce

Pozn.: stav k 18. červnu 2009

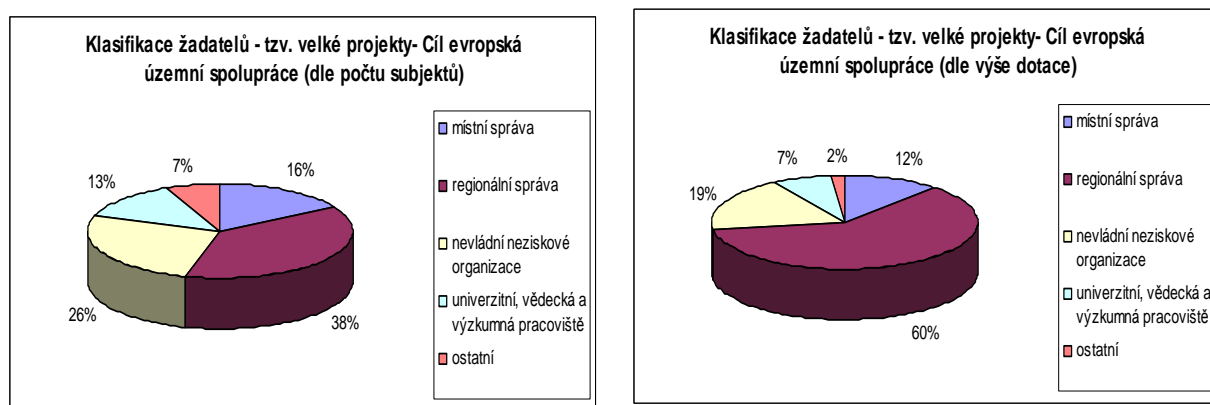
Zdroj: viz přílohy č. 13 – 14, vlastní zpracování

Také v případě tzv. velkých projektů cíle Evropská územní spolupráce lze provést klasifikaci žadatelů o projekty, a to s eliminací vlivu Dispozičního fondu a Fondu malých projektů. V grafu č. 29 je zobrazena klasifikace žadatelů podle počtu projektů a také podle výše přidělených prostředků z Evropské unie na projekt, a to v tomto případě pro partnera z Jihočeského kraje. Na rozdíl od celkového pohledu je z grafu patrná nižší disproporce mezi počtem projektů podle žadatelů a prostředky získanými jednotlivými žadateli. Výrazně neaktivnějšími žadateli o tzv. velké projekty přeshraniční spolupráce jsou regionální subjekty, které svou pozici ještě výrazně posilují v případě přidělených prostředků, a to na úkor všech ostatních kategorií žadatelů. Tato pozice je způsobena zejména zmiňovanými extrémně dotovanými projekty a také schopností velké projekty spolufinancovat. Na rozdíl od předešlého období ale tato disproporce není tak výrazná, z čehož lze usuzovat na větší aktivitu regionálních subjektů obecně.

Pokud se zaměříme na kombinaci obou kritérií (typologii projektů dle zaměření a klasifikaci žadatelů) z pohledu žadatelů o projekty, tak u místních subjektů nelze vzhledem k jejich malému počtu a rozptýlenosti vysledovat žádnou preferenci v typologii projektů podle zaměření, neboť se přibližně na stejné úrovni pohybují projekty cestovního ruchu a projekty kulturní. Naopak v případě regionálních subjektů převažují z hlediska počtu projektů projekty cestovního ruchu, ale z hlediska výše dotace dominují projekty infrastrukturní. Neziskové organizace se naopak nejčastěji zabývají projekty kulturními a sociálními. Univerzitní a výzkumné organizace logicky uplatňují svůj potenciál zejména ve vzdělávacích projektech a také v projektech

životního prostředí. Na rozdíl od předcházejícího období se problematice cestovního ruchu více věnují subjekty regionální oproti místním subjektům, což lze argumentovat komplexností projektů cestovního ruchu v období 2007 – 2013, která na jedné straně zvyšuje potenciál rozvoje cestovního ruchu v přeshraničním regionu, ale na straně druhé nemusí vždy plně respektovat potřeby a zájmy místních obyvatel a lokálních aktérů rozvoje. Tento fakt je ovšem kompenzován výraznou dominancí místních subjektů v případě Dispozičního fondu a Fondu malých projektů, kde lze vysledovat jejich vysokou míru aktivity (viz dále).

Graf 29: Klasifikace žadatelů tzv. velkých projektů Cíl evropská územní spolupráce

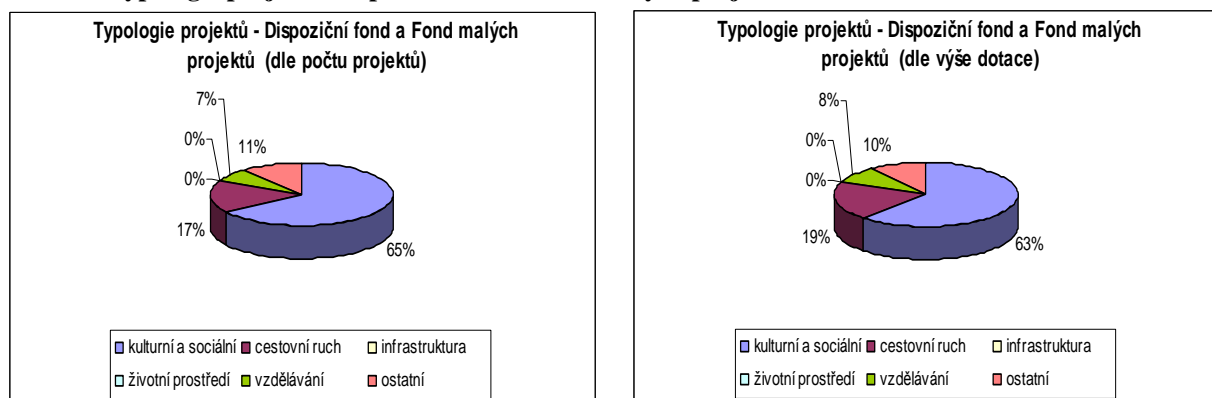
Pozn.: stav k 18. červnu 2009

Zdroj: viz přílohy č. 13 – 14, vlastní zpracování

V rámci Dispozičního fondu a Fondu malých projektů bylo v Jihočeském kraji v období 2007 – 2013 (resp. 2007 – 2009) realizováno celkem 168 projektů s průměrnou výší dotace na projekt 132 412,- Kč a mediánem na úrovni 101 120,- Kč. Z těchto údajů a zejména při jejich porovnání s tzv. velkými projekty cíle Evropská územní spolupráce je zřejmé, že se jedná o projekty rozsahově výrazně menší a zejména je zde patrné rovnoměrnější rozdělení projektů v rámci sledovaného souboru. Přestože také u Dispozičního fondu a Fondu malých projektů převažují méně dotované projekty, tak z porovnání průměrné a mediánové hodnoty vyplývá menší podíl extrémně odlehklých hodnot oproti tzv. velkým projektům. Vzhledem k proporčnímu rozdělení projektů jsou zřetelné pouze minimální difference mezi počtem projektů a výší dotace na projekt, jak je zřejmé i z grafu č. 30, který zobrazuje typologii projektů podle jejich zaměření. Vzhledem k hlavnímu významu Dispozičního fondu a Fondu malých projektů převažují v typologii podle zaměření projekty kulturní a sociální, které zaujímají více

než 60% podíl na celkově realizovaných projektech, a to u obou sledovaných kritérií. Za významné lze ještě považovat projekty cestovního ruchu s mírně vyšší průměrnou dotací na projekt oproti projektům kulturním a sociálním. Za povšimnutí stojí také fakt, že na území Jihočeského kraje nebyl realizován žádný infrastrukturní projekt financovaný z Dispozičního fondu resp. z Fondu malých projektů, a to přesto, že to pravidla pro sledované období umožňují. Zde se zřejmě projevuje určitá setrvačnost v myšlení a jednání jednotlivých aktérů přeshraniční spolupráce, neboť stále chápou malé projekty jako nutně kulturně či sociálně zaměřené. Při podrobnějším pohledu na realizované projekty jsou kulturní a sociální projekty nejčastěji zaměřeny na organizaci festivalů, uchovávání tradic a na vzájemná přeshraniční setkávání občanů a rozličných sdružení, která mají za cíl udržovat a posilovat přeshraniční vazby v rámci tvorby sociálního kapitálu a fungování přeshraničních sociálních sítí. Význam takovýchto projektů lze dokumentovat například na faktu, že některé projekty se opakují a stávají se tradicí, která čerpá také z předcházejícího období vývoje přeshraniční spolupráce. Z nahodilých a jednorázových akcí a projektů se tedy postupem času a prohlubující se spoluprací stávají tradiční aktivity, které dlouhodobě posilují přeshraniční vazby. Projekty cestovního ruchu jsou nejčastěji zaměřeny na propagaci lokálních turistických cílů, údržbu lyžařských i turistických cest (včetně jejich značení) a také sem lze zahrnovat rekonstrukce a opravy potenciálních turistických cílů. U ostatních kategorií nelze vzhledem k nízkému počtu projektů v každé z nich provést jejich podrobnější zhodnocení.

Graf 30: Typologie projektů Dispoziční fond a Fond malých projektů 2007 - 2013

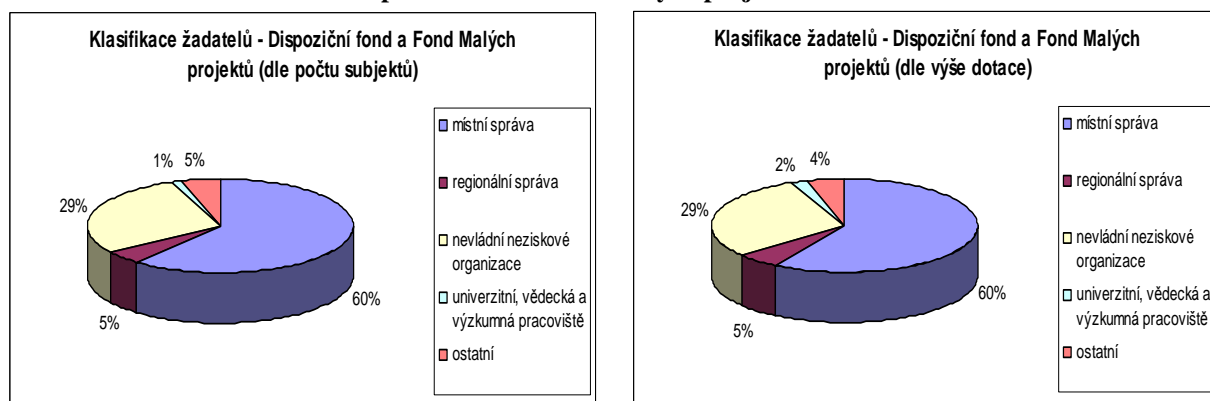
Pozn.: stav k 18. červnu 2009

Zdroj: viz přílohy č. 15 – 16, vlastní zpracování

Obdobně jako v případě tzv. velkých projektů bude i v případě Dispozičního fondu a Fondu malých projektů provedena klasifikace projektů podle žadatele, a to jak z pohledu počtu projektů, tak i z hlediska výše dotace na projekt. Jak je patrné z grafu č. 31, přesně 60 % žadatelů spadá do kategorie místních subjektů a téměř 30 % tvoří kategorie neziskové organizace. Ostatní žadatelé jsou již zastoupeni pouze minimálně, což v případě regionálních subjektů a zejména při porovnání s předcházejícím obdobím ukazuje na vzrůstající význam místních aktérů při realizaci přeshraniční spolupráce a potažmo i praktickou aplikaci principů endogenního rozvoje. Výše uvedené platí nejen z pohledu počtu projektů, ale také z hlediska výše dotace na projekt, přičemž v těchto kriteriích v podstatě neexistují rozdíly. Proporcionalita rozdělení dotačních prostředků mezi různé subjekty svědčí o jejich obdobné schopnosti získávat dotace z fondů Evropské unie a o možnostech spolufinancování.

Pokud se v případě Dispozičního fondu a Fondu malých projektů zaměříme na kombinaci obou kritérií (typologii projektů dle zaměření a klasifikaci žadatelů) z pohledu žadatelů o projekty, tak u místních subjektů výrazně dominují projekty kulturní a sociální, které jsou ovšem následovány významnou skupinou projektů cestovního ruchu, což lze považovat za dílčí kompenzaci absence těchto projektů u místních subjektů v případě tzv. velkých projektů. U neziskových organizací výrazně dominují projekty kulturní a sociální a také rozličné obtížně zařaditelné projekty spadající do kategorie „ostatní“. V případě regionálních subjektů je podíl projektů kulturních a projektů cestovního ruchu v zásadě vyvážený, ale vzhledem k celkovému počtu malých projektů realizovaných regionálními subjekty nehrají mezi kulturními a sociálními projekty a projekty cestovního ruchu významnější úlohu.

Graf 31: Klasifikace žadatelů Dispoziční fond a Fond malých projektů 2007 - 2013

Pozn.: stav k 18. červnu 2009

Zdroj: viz přílohy č. 15 – 16, vlastní zpracování

5.2.3 Komparace programovacích období

Předcházející analýza realizovaných projektů přeshraniční spolupráce zahrnovala dvě po sobě jdoucí programovací období regionální politiky Evropské unie, a to období po vstupu České republiky do struktur Evropské unie, tj. období 2004 – 2006 a následující programovací období 2007 – 2013 (údaje k 18. červnu 2009). Vzhledem ke stejné délce obou sledovaných období cca 2,5 roku lze při následné komparaci obou období využívat nejen relativní, ale také absolutní údaje o realizovaných projektech. Komparace bude založena nejen na sledování kvantitativních charakteristik realizovaných projektů přeshraniční spolupráce, a to především počtu projektů a jejich celkové i průměrné výši, ale také na sledování a zhodnocení charakteristik kvalitativních. U kvalitativních charakteristik bude pozornost věnována zejména klasifikaci žadatelů, typologii projektů podle jejich zaměření a konkrétnímu obsahu jednotlivých projektů ve vztahu k regionálnímu a lokálnímu rozvoji. Přeshraniční spolupráce prošla v tomto období prudkým rozvojem a její význam byl zvýrazněn také v rámci regionální politiky Evropské unie, když iniciativa Společenství INTERREG IIIA zaměřená na přeshraniční spolupráci byla v období 2007 – 2013 nahrazena jedním z prioritních cílů regionální politiky Evropské unie, a to cílem Evropská územní spolupráce. Tento nejen symbolický posun se odráží i v celkové výši prostředků alokovaných na přeshraniční spolupráci a předmětem této kapitoly bude rovněž verifikace těchto faktů v rámci Jihočeského kraje.

Celkem bylo v Jihočeském kraji od vstupu České republiky do Evropské unie realizováno 624 projektů přeshraniční spolupráce s podporou v rámci regionální

politiky Evropské unie (viz tabulka č. 8), přičemž drtivá většina projektů byla realizována v rámci Dispozičního fondu a Fondu malých projektů. Při porovnání obou období je zřejmé, že došlo k výraznému snížení počtu realizovaných projektů, a to zejména malých projektů v rámci Dispozičního fondu a Fondu malých projektů, zatímco tzv. velké projekty zůstaly, co se týká počtu, téměř beze změny. Tuto skutečnost lze vzhledem ke stejné délce sledovaných období přičíst především tomu, že období 2004 – 2006 bylo zároveň začátkem i koncem jedné z etap regionální politiky Evropské unie v České republice. Ke konci období docházelo k dočerpávání dosud nevyužitých finančních prostředků, a čerpání z Dispozičního fondu a Fondu malých projektů ve druhém období bylo zahájeno až v průběhu roku 2008. Zároveň to svědčí o určité roztržitosti aktivit, kdy převažovaly méně dotované projekty, což je patrné při pohledu na změnu ve výši dotace na projekt, kde lze pozorovat vývoj opačný (viz dále).

Tabulka 8: Komparace počtu projektů přeshraniční spolupráce

Komparace počtu projektů			
	2004 - 2006	2007 – 2013*	obě období
tzv. velké projekty	69	61	130
Dispoziční fond a Fond malých projektů	326	168	494
celkem	395	229	624

* stav k 18. červnu 2009

Zdroj: viz přílohy č. 9 – 16, vlastní výpočty

Tabulka č. 9 obsahuje údaje o čerpaných prostředcích v rámci regionální politiky Evropské unie, které byly využity na podporu projektů přeshraniční spolupráce v Jihočeském kraji a zejména jejich komparaci mezi sledovanými obdobími. Z tabulky je patrný rostoucí význam přeshraniční spolupráce v regionu Jižní Čechy, neboť v období 2007 – 2013 (resp. 2007 – 2009) bylo čerpáno celkem 487,4 milionu Kč oproti 204,8 milionu Kč v období předcházejícím, a to přes jejich shodnou délku. Jediným faktorem, který může poněkud zkreslovat tuto komparaci, je snížení minimální požadované výše spolufinancování z národních zdrojů z 25 % na 15 % v období 2007 – 2013. Na stejně velký projekt lze tedy v nejnovějším programovacím období čerpat až o 10 % vyšší dotace než v období předcházejícím. Ovšem ani tato úvaha a případná úprava výsledků žádným podstatným způsobem nezmění nastavené trendy. Nejvyšší nárůst prostředků je patrný u tzv. velkých projektů a naopak u Dispozičního fondu

a Fondu malých projektů dochází k celkové stagnaci přidělené dotace. Ale v tomto případě je nutné brát v úvahu výrazné snížení počtu malých projektů, což se odráží v průměrné výši dotace na projekt. Mezi sledovanými obdobími obecně došlo k významnému zvýšení průměrné dotace na projekt, které ovšem je způsobeno několika extrémně dotovanými projekty a velkou vnitřní diferenciací sledovaných souborů. Z tohoto důvodu se jako vhodnější ukazatel pro komparaci jeví medián, který rozděluje každý ze souborů na dvě poloviny a je odolný vůči extrémním hodnotám. U všech sledovaných typů projektů došlo k poměrně výraznému nárůstu mediánové hodnoty a lze tedy obecně konstatovat, že projekty přeshraniční spolupráce jsou postupem času více dotovány, přičemž nejvíce se to projevuje u tzv. velkých projektů. Pro obě období ovšem platí, že v jednotlivých sledovaných souborech převažují méně dotované projekty a vyšší průměrné hodnoty projektů jsou dosahovány existencí pouze několika výrazně dotovaných projektů.

Tabulka 9: Komparace čerpaných dotací v projektech přeshraniční spolupráce

Komparace čerpaných dotací (v CZK)				
		2004 - 2006	2007 – 2013*	obě období
tzv. velké projekty	celkem	182 467 126	465 209 554	647 676 680
	průměr	2 644 451	7 626 383	4 982 128
	medián	1 473 234	4 060 065	2 294 976
Dispoziční fond a Fond malých projektů	celkem	22 336 726	22 245 190	44 581 916
	průměr	68 518	132 412	90 247
	medián	61 006	101 120	75 748
celkem	celkem	204 803 852	487 454 744	692 258 596
	průměr	518 491	2 128 623	1 109 389
	medián	68 423	135 750	83 965

* stav k 18. červnu 2009

Zdroj: viz přílohy č. 9 – 16, vlastní výpočty

Dalším úhlem pohledu, který je možné uplatnit při komparaci projektů přeshraniční spolupráce, je kvalitativní charakteristika projektů, resp. jejich typologie podle zaměření a klasifikace podle žadatelů. Celkově je patrné výrazné zvyšování podílů výdajů na infrastrukturní projekty, a to zejména na úkor projektů cestovního ruchu, ale nikoliv na úkor projektů kulturních a sociálních. Tento fakt svědčí o uvědomování si významu budování lokálních společenství a podpory sociálního kapitálu v příhraničních oblastech Jihočeského kraje, a to přesto, že zároveň vyvstává potřeba zkvalitňování přeshraniční infrastruktury. Z pohledu místních společenství je

naopak negativním jevem zvyšování podílu regionálních subjektů z hlediska přidělené dotace na projekt, a to právě na úkor místních subjektů. Na druhé straně místní subjekty jsou stále aktivnější v počtu realizovaných projektů, neboť jejich podíl roste jak u tzv. velkých projektů, tak také u Dispozičního fondu a Fondu malých projektů. Dalším významným trendem je snižování podílu projektů životního prostředí u tzv. velkých projektů, a to nejen z hlediska jejich počtu, ale také z hlediska přidělených dotací. Tento fakt může být způsoben jednak preferencí přeshraniční spolupráce v jiných klíčových oblastech a relativní kvalitou životního prostředí Jihočeského kraje, ale také zde mohou hrát určitou roli rozdílné názory na přístup k ochraně životního prostředí na obou stranách hranice, které tuto spolupráci znesnadňují. Vzhledem k prostorovému rozložení projektů, které je směřováno zejména do příhraničních okresů, což platí pro obě sledovaná období (viz přílohy č. 9 – 16), je významný i nárůst podílu vzdělávacích projektů v rámci Dispozičního fondu a Fondu malých projektů, a to z hlediska počtu projektů i přidělených prostředků. Právě příhraniční okresy trpí horší vzdělanostní strukturou a přeshraniční vzdělávací projekty mohou tuto slabou stránku pozitivně ovlivňovat. Zde by bylo vhodné upozornit, že veškeré údaje o jednotlivých typech projektů a žadatelích o projekty se týkají jejich podílu na celkově realizovaných projektech v daném období. Z hlediska absolutních hodnot je u tzv. velkých projektů pozorovatelný výrazný nárůst přidělených prostředků na všechny typy projektů kromě projektů vzdělávacích a v případě Dispozičního fondu a Fondu malých projektů přidělené prostředky u jednotlivých typů projektů v zásadě stagnují. Při podrobnějším pohledu na realizované projekty je zřetelný pozitivní vliv přeshraniční spolupráce na rozvoj sociálních sítí a sociálního kapitálu v přeshraničním významu. S postupující spoluprací se proměňují kvalitativní charakteristiky zejména u projektů cestovního ruchu a projektů kulturních a sociálních. U projektů cestovního ruchu je patrný posun od dílčích projektů zaměřených na určitý druh turismu ke komplexnímu řešení problematiky cestovního ruchu v dané oblasti. Obdobně u projektů kulturních a sociálních se z jednorázových akcí a projektů postupně stávají tradiční akce, u nichž je snaha o určitou kontinuitu a zapojování dalších místních aktérů.

5.2.4 Projekty přeshraniční spolupráce ve vztahu k sociálnímu a ekonomickému rozvoji regionu Jižní Čechy

Předmětem této subkapitoly je zhodnocení vztahu přeshraniční spolupráce, resp. realizovaných projektů, k sociálnímu a ekonomickému rozvoji Jihočeského kraje. Jinými slovy jde o zjištění, zda a jakým způsobem přispívají projekty přeshraniční spolupráce k rozvoji Jihočeského kraje a jak případně eliminují ohrožení a slabé stránky regionu. Je zřejmé, že projekty přeshraniční spolupráce mohou postihnout pouze určitou část zkoumané reality a nelze tedy vyvozovat obecné závěry ohledně chování místních i regionálních aktérů rozvoje ve vztahu k základním rozvojovým předpokladům a problémům. K tomu by bylo nutné zkoumat i další aktivity těchto aktérů (mimo jiné například projekty v rámci ostatních cílů regionální politiky), které mohou působit na jiné atributy regionálního rozvoje, než tomu je u projektů přeshraniční spolupráce. Tímto je tato subkapitola zaměřena na propojení dvou základních empirických částí práce, a to analýzy sociálního a ekonomického rozvoje Jihočeského kraje a přeshraniční spolupráce s akcentem na realizované projekty.

Vzhledem k prostorovému rozmístění realizovaných projektů přeshraniční spolupráce do příhraničních okresů bude pozornost dále zaměřena především na charakteristiky specifické pro tyto prostorové jednotky. Dlouhodobě stabilní a relativně významné jsou projekty zaměřené na cestovní ruch, což se odráží i v jeho pozitivním rozvoji v příhraničních okresech Jihočeského kraje. Komplexnost realizovaných projektů cestovního ruchu by mohla být přínosná v eliminaci potenciálního snižování počtu turistů v rámci kraje a z pohledu přeshraniční spolupráce zejména z řad nerezidentů. Další významnou skupinou projektů přeshraniční spolupráce jsou projekty zaměřené na kulturu a budování přeshraničních sociálních sítí, jejichž význam spočívá zejména ve vytváření lokální komunity na v minulosti několikrát vysídleném území, jehož obyvatelé nejsou z tohoto důvodu dlouhodobě spjati s lokalitou a často nevytváří místní komunitu v pravém smyslu. Tento fakt se odráží i ve velkém počtu kulturních a sociálních projektů přeshraniční spolupráce realizovaných v přeshraničním regionu, jejichž hlavním cílem je posílit vzájemnou důvěru na obou stranách hranice a tím umožnit i snadnější tvorbu a využívání sociálního kapitálu v kolektivním významu, který je následně užíván při spolupráci na dalších větších projektech tak, jak to vyplývá i z provedené analýzy. Vzhledem k povaze většiny žadatelů o kulturní a sociální projekty, kdy podstatná část spadá do kategorie místních subjektů, lze realizaci tohoto

typu projektů chápat jako praktickou aplikaci endogenního přístupu k regionálnímu rozvoji v Jihočeském kraji. Naopak typicky exogenní přístup lze vysledovat u projektů infrastrukturních, a to nejen vzhledem k jejich charakteru, ale také z hlediska žadatelů, kde převažují regionální subjekty. Tyto projekty nejsou sice příliš četné, ale patří k nejvíce dotovaným projektům přeshraniční spolupráce. Z pohledu sociálního a ekonomického rozvoje Jihočeského kraje reagují na zanedbanou a nedostatečnou infrastrukturu, která je důsledkem zániku sídelní struktury a návazně i infrastruktury v příhraničních oblastech po druhé světové válce. V rámci přeshraniční spolupráce lze tedy sledovat využívání kombinace endogenních a exogenních přístupů k regionálnímu rozvoji, a to také při praktické aplikaci konkrétních projektů.

Při porovnání ukazatelů sociálního a ekonomického rozvoje mezi příhraničními a centrálními okresy se nejvíce problémově pro příhraniční okresy jeví vzdělanostní struktura populace a hustota zalidnění. Problematika spolupráce v oblasti vzdělávání je sice také jedním z předmětů projektů přeshraniční spolupráce, ale vzhledem ke specifickým příhraničních okresů jí není věnována patřičná pozornost a její relativní význam naopak postupem času klesá, což se odráží v nižším podílu prostředků přidělených na vzdělávací projekty. Na druhé straně ovšem existují jiné nástroje na podporu vzdělávání než je přeshraniční spolupráce. Přesto vzhledem k historii regionu by byl větší důraz na přeshraniční vzdělávání významný pro rozvoj Jihočeského kraje. Druhý problematický fakt příhraničních okresů, a to nízká hustota zalidnění, představuje komplexnější problém řešitelný pouze kombinací prostředků z různých zdrojů s cílem zatraktivnit oblast pro obyvatele nejen z České republiky. Obdobně také přeshraniční spolupráce obecně přispívá k lepšímu porozumění mezi obyvateli na obou stranách hranice a tím je umožněna snazší zahraniční vyjíždka za prací, která je typická pro příhraniční okresy a zejména pro okres Prachatice, který je také jedním z nejméně aktivních okresů, co se týká projektů přeshraniční spolupráce.

Relativně malá pozornost z pohledu přeshraniční spolupráce je věnována projektům životního prostředí, což souvisí s pojetím trvale udržitelného rozvoje a především s charakterem Jihočeského kraje. Vzhledem ke kvalitnímu životnímu prostředí je i v oblasti přeshraniční spolupráce věnována větší pozornost podpoře sociálního pilíře trvale udržitelného rozvoje, a to pomocí kulturních, sociálních a vzdělávacích projektů. Zároveň je pozornost věnována také pilíři ekonomickému, a to

zejména s ohledem na infrastrukturní projekty a podporu cestovního ruchu, přičemž do podpory ekonomického pilíře je směřována větší část prostředků. Naopak environmentální pilíř je podporován pouze omezeně s cílem vyváženého a harmonického rozvoje zkoumaného regionu tak, aby byly všechny tři pilíře trvale udržitelného rozvoje v relativní rovnováze. Teoretické pojetí trvale udržitelného rozvoje na regionální a lokální úrovni akcentuje roli subjektů místní správy v rozvoji a zachování ekonomické, sociální a environmentální infrastruktury, což se z pohledu realizovaných projektů přeshraniční spolupráce odráží ve významné roli místních subjektů jako žadatelů o projekty, přičemž místní subjekty jsou sice velmi aktivní, ale z pohledu přidělených finančních prostředků jsou úspěšnější regionální subjekty. Budoucí směřování projektů přeshraniční spolupráce by mělo být řízeno také s ohledem na vyváženost přeshraničních toků tak, aby jednostranný gradient (např. v oblasti pracovní migrace, cestovního ruchu, apod.) nezničil pracně budovanou důvěru (ve vzájemných přeshraničních vztazích) a rozvoj regionu byl i nadále trvale udržitelný. Z tohoto důvodu bude v další kapitole věnována pozornost konkrétním realizovaným projektům přeshraniční spolupráce, jejichž význam a obsah je přenositelný nejen v čase, ale také do jiných lokalit.

5.3 Případové studie projektů přeshraniční spolupráce

Z realizovaných projektů přeshraniční spolupráce, které určitým způsobem přispívají k sociálnímu a ekonomickému rozvoji regionu Jižní Čechy, byly zvoleny dva projekty pro zpracování případových studií zabývajících se vztahem přeshraniční spolupráce a sociálního a ekonomického rozvoje s akcentem na rozvoj lokalit. Projekty byly vybrány s cílem ilustrovat dopady různých typů projektů přeshraniční spolupráce na rozvoj konkrétních lokalit v rámci regionu Jižní Čechy. Hlavním kritériem výběru byla reprezentace typově nejvýznamněji zastoupených projektů a přenositelnost do oblastí obdobného charakteru. Dále byl kladen důraz na reprezentaci obou sledovaných programovacích období, přeshraniční spolupráce s Rakouskem i Bavorskem, rozličných žadatelů a velikostně odlišných projektů. Takovýto výběr umožňuje následnou komparaci sledovaných projektů a zhodnocení dopadů projektů na sociální a ekonomický rozvoj v kontextu výše zmíněných výběrových kritérií. Na základě těchto kritérií byl zvolen projekt „Návštěvnické centrum textilu Lažiště“, který reprezentuje tzv. velké projekty v období 2004 – 2006, byl realizován v rámci programu INTERREG

IIIA Česká republika – Svobodný stát Bavorsko, žadatelem byl subjekt místní správy a projekt lze klasifikovat jako projekt cestovního ruchu. Druhým zvoleným projektem je projekt „Česko – rakouské výtvarné dílny“, který je situován do sídla Děbolín (místní část Jindřichova Hradce ležící cca 4 kilometry od samotného města), a který reprezentuje projekty realizované v rámci Fondu malých projektů v období 2007 – 2013, byl realizován ve spolupráci s Rakouskem, žadatelem byla nezisková organizace a projekt lze klasifikovat jako kulturní. Následující subkapitoly budou tedy věnovány charakteristice vybraných projektů, jejich začlenění do příslušné lokality, zhodnocení jejich přínosů pro sociální a ekonomický rozvoj vybraných lokalit resp. regionu Jižní Čechy a v neposlední řadě komparaci sledovaných projektů z pohledu jejich rozvojového významu v kontextu jejich základních charakteristik.

5.3.1 Návštěvnické centrum textilu Lažiště

První případová studie je zaměřena na projekt „Návštěvnického centra textilu“, který je situován do obce Lažiště, která se nachází v okrese Prachatice, a to cca 10 kilometrů od Prachatic (satelitní snímek umístění Návštěvnického centra textilu v obci Lažiště je uveden v příloze č. 17). Z hlediska zasazení projektu do konkrétních místních podmínek je nejprve nezbytné alespoň stručně charakterizovat lokalitu, v níž byl projekt realizován.

Charakteristika lokality implementace projektu

Okres Prachatice se nachází v jihozápadní části Jihočeského kraje. Jeho jižní hranice je tvořena státní hranicí s Německem a částečně také s Rakouskem, dále sousedí s okresy České Budějovice, Český Krumlov a Strakonice z Jihočeského kraje a na západě také s okresem Klatovy z kraje Plzeňského. Mapa okresu Prachatice včetně prostorového umístění zkoumaného projektu je znázorněna na následujícím obrázku č. 8. Zároveň je z prostorového vymezení okresu Prachatice a z přiložené mapy zřejmé, že zvolený projekt se nachází v příhraničním okrese, což odpovídá sledovanému souboru projektů, z nichž je většina umístěna do okresů příhraničních.

Obrázek 8: Lokalizace projektu Návštěvnické centrum textilu Lažiště

Zdroj: www.czso.cz, vlastní zpracování

Vzhledem ke své rozloze 1375 km² zaujímá okres Prachatice čtvrté místo mezi okresy Jihočeského kraje, což spolu s počtem obyvatel 51 470 v roce 2007 vede k nízké hustotě zalidnění, která činí pouze 37,4 obyvatel/km² a okres je tak nejméně zalidněným okresem v Jihočeském kraji. Extrémně nízká hustota zalidnění je ovšem zejména v příhraničních oblastech, které byly nejvíce postiženy poválečným vysídlením. Celkem zde žije pouze 8,13 % obyvatel Jihočeského kraje a okres Prachatice je z pohledu podílu obyvatelstva na celkové populaci kraje okresem nejmenším (blíže viz kapitola 4.2.1). Z ekonomického hlediska a s ohledem na strukturu zaměstnanosti je nejvýznamnějším sektorem okresu Prachatice průmysl, ovšem nikdy zde nedošlo k výraznému rozvoji těžkého průmyslu. Míra nezaměstnanosti se v roce 2007 pohybovala na úrovni 4,0 %. Vzhledem k nepříliš výraznému rozvoji těžkého průmyslu si okres zachoval relativně kvalitní životní prostředí, které je jednou z největších atraktivit z hlediska rozvoje cestovního ruchu. Právě snaha o zachování kvalitního přírodního prostředí jako největšího bohatství okresu Prachatice se odrazila ve zřízení Národního parku Šumava a Chráněné krajinné oblasti Šumava, která zaujímá podstatnou část okresu Prachatice. Vzhledem k významu cestovního ruchu pro hospodářství okresu byl sledován počet turistů i na okresní úrovni (stejně jako pro ostatní údaje v této subkapitole jsou zdrojem data ČSÚ). V roce 2001 se ve statisticky sledovaných zařízeních ubytovalo 162 tisíc

hostů, což spolu s velikostí okresu dokumentuje význam cestovního ruchu pro rozvoj okresu Prachatice.

První písemná zmínka o obci Lažiště, nacházející se nad tehdejšími rýžovišti zlata, spadá do roku 1352, ale samotná obec je prokazatelně staršího původu, což dokládá i významná dominanta obce, kterou je původně románský kostel sv. Mikuláše z doby asi již před polovinou 13. století. Důležitou charakteristikou obce je také velmi cenný soubor roubené i zděné architektury pošumavského typu, který zapříčinil v roce 1995 vyhlášení obce Lažiště jako vesnické památkové zóny. (Luniaczek 2009: 3 – 4; Internetové stránky obce Lažiště) Z takto vymezených místních podmínek je patrný význam cestovního ruchu pro rozvoj obce Lažiště, což se odráží i ve struktuře ekonomických subjektů v obci, kde téměř čtvrtina je zaměřena na služby spojené s cestovním ruchem a turismem. Obec je také od roku 2003 členem mikroregionu Vlachovo Březí, jehož hlavní činnost je zaměřena na spolupráci v oblasti cestovního ruchu, turismu, ekonomického a kulturního rozvoje. Celkově v obci žije 293 obyvatel a nezaměstnanost se pohybuje na úrovni 6,5 % (k 31.12.2008). Z hlediska rozvojového potenciálu, který je spjat zejména s cestovním ruchem, se jako problematická jeví dopravní dostupnost, a to zejména veřejnými dopravními prostředky, kdy o víkendech je obec veřejnou dopravou prakticky nedostupná.

Návštěvnická centra

Základní myšlenka návštěvnických center vychází z teorie zážitkové turistiky (experienced tourism), která by měla přinášet osobní subjektivní zážitek vedoucí k mentální proměně jedince (např. podpora zdravého životního stylu, ochrany přírody apod.). Zároveň lze úspěšně aplikovat zážitkovou turistiku na propagaci tradiční kultury, řemesel a historického dědictví. Návštěvnická centra, jako jeden ze zástupců zážitkové turistiky, jsou silně inspirována již existujícími obdobnými projekty v zahraničí a tato myšlenka je v modifikované podobě aplikována v regionu Jižní Čechy, ale se zřejmou přenositelností do celé České republiky. Návštěvnická centra v sobě obsahují základní předpoklady životaschopného a efektivního produktu cestovního ruchu. Jedná se zejména o snahu co nejvíce prodloužit pobyt návštěvníků v dané lokalitě, protože ubytování a stravování vytvářejí základní příjmy pro lokalitu, nabídnout alternativu i v případě špatného počasí a v neposlední řadě využitelnost i v mimosezónním období, což je významné i z pohledu regionu Jižní Čechy.

Konkrétním dopadem návštěvnických center by měla být prezentace místních tradic a řemesel a tvorba nejen sezónních pracovních míst pro místní obyvatele, což v sobě zahrnuje významný atribut udržitelnosti projektu. Zároveň jsou návštěvnická centra využitelná i v případě oblastí, které nedisponují atraktivitou prvního řádu, takže z hlediska rozvoje cestovního ruchu lze za hlavní stimul považovat atraktivitu druhého nebo třetího řádu. Návštěvnická centra jsou sama o sobě kombinací několika druhů služeb v cestovním ruchu. Základem je interaktivní expozice věnovaná konkrétnímu materiálu, místní tradici nebo kulturnímu dědictví, tzv. otevřená dílna neboli zážitkový workshop, prodejna místních tradičních výrobků, suvenýrů a především nabídka ubytování a stravování v návštěvnickém centru nebo ve spolupráci s místními podnikateli. Hlavním propagátorem myšlenky zážitkové turistiky a návštěvnických center v České republice je občanské sdružení Centrum pro komunitní práci a v praktické rovině také občanské sdružení Spolek přátel tradic. V těchto společnostech vznikla i myšlenka sítě návštěvnických center v regionu Jižní Čechy, a to včetně přeshraničních vazeb na návštěvnická centra v Bavorsku, případně v Rakousku. Myšlenka sítě návštěvnických center spočívá v jejich vzájemné propojenosti a návaznosti nejen z pohledu marketingových strategií, ale také z pohledu návaznosti technologií výroby tak, aby se turisté mohli přesouvat z jednoho centra do druhého a tím postupně objevovali tajemství tradiční výroby a kultury jednotlivých lokalit. Tato síť ovšem zatím zcela nefunguje, protože v České republice byla vybudována dosud pouze dvě návštěvnická centra, a to na Modravě a právě v Lažišti. (Internetové stránky Spolku přátel tradic)

Návštěvnické centrum textilu Lažiště

Po stručné charakteristice lokality implementace a myšlenky návštěvnických center jako takových bude v následující části pozornost věnována již konkrétně Návštěvnickému centru textilu v obci Lažiště. Pro tyto účely bylo využito jednak materiálů poskytnutých žadatelem a realizátorem projektu a také polostandardizovaných rozhovorů se starostkou obce Lažiště Annou Peckovou a s manažerem projektu Ing. Radkem Novotným, PhD., který je zároveň představitelem občanského sdružení Centrum pro komunitní práci Jižní Čechy a předsedou občanského sdružení Spolek přátel tradic. Rozhovor s manažerem projektu byl částečně využit i pro zpracování charakteristiky návštěvnických center obecně (rozhovory jsou uvedeny v příloze č. 18).

První myšlenky na zřízení návštěvnického centra v Lažišti pocházejí z roku 2004, přičemž hlavní iniciátorkou byla jedna z chalupářek původem z Prahy ve spolupráci se starostkou obce Lažiště Annou Peckovou. Významnou úlohu při zahájení projektu sehrál také Krajský úřad Jihočeského kraje, který zprostředkoval kontakt mezi obcí a Centrem pro komunitní práci Jižní Čechy. Dalším impulzem pro zřízení návštěvnického centra bylo hledání vhodného využití pro budovu bývalé základní školy, která již několik let chátrala. Protože obec Lažiště nemá ve svém katastru žádnou turistickou atraktivitu prvního řádu a ani specifickou lokální tradici, bylo mezi výše zmíněnými aktéry dohodnuto zřízení návštěvnického centra zaměřeného na textil. Textil byl zvolen ze dvou základních důvodů, přičemž první z nich se v budoucnu ukázal jako problematický. Prvním důvodem byla snaha udržet v obci Vladimíru Kunešovou, která se zabírala tradiční výrobou gobelínů a měla být hlavním správcem návštěvnického centra. Druhým důvodem bylo využití jinak na trhu obtížně uplatnitelné vlny z ovcí chovaných místními obyvateli, což by vedlo k participaci většího počtu místních obyvatel a mělo by významný rozvojový potenciál.

Na základně výše popsané situace byl v roce 2004 vypracován projekt Návštěvnického centra textilu v obci Lažiště (některé obrázky ilustrující podstatu návštěvnického centra jsou uvedeny v příloze č. 19). Projekt byl vypracován Centrem pro komunitní práci Jižní Čechy a konkrétně manažerem projektu Ing. Radkem Novotným, PhD., přičemž žadatelem projektu byla obec Lažiště. Vzhledem k tomu, že Návštěvnické centrum textilu v Lažišti mělo být součástí přeshraniční sítě návštěvnických center, byl projekt spolufinancován z iniciativy INTERREG IIIA, a to ve výši 1 312 257,- Kč, přičemž zbylých 20 % do celkové výše projektu bylo dofinancováno obcí jako žadatelem. Celková délka trvání projektu byla 2 roky, tj. do roku 2006, s podmínkou jeho následné pětileté udržitelnosti.

Hlavním cílem projektu bylo vybudování interaktivní expozice různých forem zpracování a využití textilu, a to ve spolupráci s odborníky z Technické univerzity v Liberci, vybudování prostor vhodných k provozování workshopů zaměřených na tradiční zpracování textilních materiálů na Šumavě a v neposlední řadě vybudování ubytovacích kapacit pro návštěvníky workshopů i návštěvnického centra. Obecnějším cílem byla podpora cestovního ruchu a turismu v obci Lažiště jako základního rozvojového potenciálu. Z tohoto důvodu lze projekt klasifikovat jako projekt

cestovního ruchu, který v sobě obsahuje také prvky kulturního projektu s důrazem na místní tradice. Implicitním cílem bylo rovněž využití a revitalizace chátrající budovy bývalé základní školy, na kterou ovšem byly prostředky čerpány také z jiných zdrojů, a to v celkové výši cca 9 milionů korun. Přestože v programovacím období 2004 – 2006 nebylo třeba při přeshraničních projektech úzké spolupráce se zahraničními partnery, bylo jako partner projektu přizváno návštěvnické centrum v německém Waldzeitu, které se mělo stát součástí budované přeshraniční sítě návštěvnických center na Šumavě. Na projektu se podílelo více aktérů (partnerů), kteří zastávali různé pozice. Jednalo se zejména o obec Lažiště jako žadatele projektu, Centrum pro komunitní práci Jižní Čechy jako koordinátora a manažera projektu, již zmíněnou chalupářku původem z Prahy jako hlavního iniciátora projektu, Technickou univerzitu Liberec jako hlavního odborného garanta expozice textilu, Vladimíru Kunešovou jako potenciálního správce a výkonného provozovatele návštěvnického centra a v neposlední řadě také návštěvnické centrum Waldzeit jako přeshraničního partnera. Tato vzájemně propojená síť hlavních aktérů byla významně narušena již v počátku projektu nejen pasivním postojem německého partnera, ale také odstěhováním Vladimíry Kunešové z obce z rodinných důvodů, což se ukázalo jako stěžejní problém pro další fungování návštěvnického centra. Přes tyto problémy byl v roce 2006 projekt úspěšně dokončen a Návštěvnické centrum bylo slavnostně otevřeno.

Přínosy projektu lze rozdělit do dvou základních skupin, a to přínosy současné a přínosy potenciální. Zřejmě nejviditelnějším a ze strany žadatele nejocenenějším přínosem je rekonstrukce chátrající budovy bývalé školy, přičemž tato budova bude po uplynutí pětileté udržitelnosti projektu v roce 2011 volně využitelná pro potřeby obce. Dalším zřejmým přínosem pro obec je vybudování společenské místnosti a také další dodatečné příjmy pro obec, které plynou z ubytovacích kapacit, z čehož je zřejmé, že projekt jako takový je životaschopný. Přínos z pohledu obce i místních obyvatel lze spatřovat také v alespoň částečné podpoře místních podnikatelů, a to především v pohostinské činnosti. V neposlední řadě je významným přínosem i využití návštěvnického centra pro rekvalifikační kurzy v oblasti textilu pro nezaměstnané, a to dokonce i z blízkého příhraničí, čímž se zde opět projevuje aspekt přeshraniční spolupráce. Přes výše zmíněné přínosy se očekávání vkládaná do návštěvnického centra zatím zcela nenaplnila, a to nejen z pohledu žadatele, ale ani z pohledu manažera

projektu. Nenaplněná očekávání se odrážejí v potenciálních přínosech projektu, mezi něž patří zejména fungování obce spolu s návštěvnickým centrem jako tzv. mikrodestinace, ve které by příjmy z provozování ubytování a návštěvnického centra byly částečně distribuovány přímo mezi obyvatele obce (tedy nikoliv prostřednictvím obecního úřadu a obce) pomocí poukázek využitelných na služby poskytované místními obyvateli. Tento významný potenciální přínos naráží jednak na značnou pasivitu místních obyvatel a také na problematickou propagaci návštěvnického centra ze strany provozovatele, tj. ze strany obce.

V předchozím textu již byly nastíněny některé problémy, se kterými se Návštěvnické centrum textilu v Lažišti potýká. Mezi základní problémy patří již od počátku neúspěšná snaha najít vhodného správce a výkonného provozovatele namísto původně předpokládané Vladimíry Kunešové. Dalším významným problémem je problematický marketing a propagace návštěvnického centra, což se odráží ve faktické funkčnosti pouze ubytovacích kapacit, neboť samotná interaktivní expozice je otevřena pouze na požádání a v podstatě není žádným způsobem propagována. Z hlediska rozvoje cestovního ruchu se jeví jako problémová také dopravní dostupnost veřejnou dopravou o víkendech, tedy v době nejvýznamnější turistické aktivity. Z globálnějšího pohledu je stěžejním problémem dosud nefungující a nedobudovaná síť návštěvnických center, z nichž zatím fungují pouze dvě (Návštěvnické centrum textilu v Lažišti a Návštěvnické centrum dřevařství na Modravě), o jejichž vzájemné spolupráci se dosud pouze diskutuje. Z takto definovaných problémů zároveň vyplývá, že projekt sice funguje, ale nevyužívá naplno v něm skrytý potenciál.

Z obecnějšího pohledu se jako zásadní problém projektu jeví jeho nemístní původ, který je místními obyvateli více či méně pouze pasivně přijat. Ze všech aktérů projektu lze jako místní aktéry klasifikovat pouze žadatele, který ovšem v podstatě pouze přijal myšlenku vzniklou na úrovni regionu, která má globální inspiraci. Místní obyvatelé se dosud s projektem návštěvnického centra zcela neztotožnili a vyznačují se značnou pasivitou, což se jako problém ukazuje i v jiných oblastech při budování návštěvnických center. Dalším obecným problémem je nesespecifická tradice textilní výroby v Lažišti a v tomto případě, na rozdíl od Modravy, poněkud násilně aplikované zaměření návštěvnického centra. Jako stěžejní pro další úspěšné fungování návštěvnického centra se jeví kvalitní destinační marketing, který lze ovšem očekávat

spíše od jiného provozovatele, než je subjekt veřejné správy, což je ale možné uskutečnit až po roce 2011. Význam propagace turistických atraktivit druhého a třetího řádu, a tedy i návštěvnických center, si stále více uvědomují i regionální rozvojové orgány, neboť v rámci Cíle evropská územní spolupráce ČR – Bavorsko byl schválen projekt „Turistický destinační management Bavorský les – Šumava“, v rámci něhož je propagováno Návštěvnické centrum dřevařství na Modravě, ale nikoliv už Návštěvnické centrum textilu v Lažišti. Projekt návštěvnického centra se vyznačuje významným nevyužitým potenciálem, který vychází ze synergie projektu s rozvojovými předpoklady a problémy na úrovni regionu Jižní Čechy. Projekt nejen přispívá k rozvoji cestovního ruchu jako jedné ze silných stránek regionu, ale je také využitelný při eliminaci slabých stránek regionu Jižní Čechy, a to zejména v oblasti vzdělanostního potenciálu, neboť ho lze využít pro zvyšování vzdělaností struktury jednoho z příhraničních okresů. Vzhledem k tomu, že projekt je koncipován v souladu s přírodou, tradičními hodnotami a místní kulturou a svou velikostí respektuje maximální únosnou kapacitu krajiny, podílí se také na eliminaci jednoho z významných ohrožení regionu Jižní Čechy plynoucího z masové turistiky. Zároveň se jedná o projekt, který je v modifikované podobě přenositelný i do jiných lokalit a při kvalitnější propagaci a výraznější aktivitě místních obyvatel v sobě skrývá významný rozvojový potenciál. Přes výše zmíněné problémy lze projekt hodnotit jako relativně úspěšný s potenciálem budoucího intenzivnějšího využití, které ovšem směřuje v menší míře do oblasti přeshraniční spolupráce a v míře větší do oblasti rozvoje cestovního ruchu s konotacemi na lokální a regionální rozvoj.

5.3.2 Česko – rakouské výtvarné dílny (Děbolín)

Druhá případová studie je zaměřena na projekt „Česko – rakouské výtvarné dílny“, který je situován do sídla Děbolín, které se nachází v okrese Jindřichův Hradec, a to cca 4 kilometry od Jindřichova Hradce (v současné době se jedná o jednu z jeho místních částí). Z hlediska zasazení projektu do konkrétních místních podmínek je nejprve nezbytné alespoň stručně charakterizovat lokalitu, v níž byl projekt realizován.

Charakteristika lokality implementace projektu

Okres Jindřichův Hradec je největším okresem v České republice, jeho jižní hranici tvoří státní hranice s Rakouskem, dále sousedí s okresy České Budějovice a Tábor z Jihočeského kraje, s okresy Pelhřimov, Jihlava a Třebíč z kraje Vysočina a

částečně také s okresem Znojmo z Jihomoravského kraje. Mapa okresu Jindřichův Hradec včetně prostorového umístění zkoumaného projektu je znázorněna na následujícím obrázku č. 9. Z prostorového vymezení okresu Jindřichův Hradec a z přiložené mapy je patrné, že také druhý vybraný projekt se nachází v příhraničním okrese, což odpovídá sledovanému souboru projektů, z nichž je většina umístěna do okresů příhraničních.

Obrázek 9: Lokalizace projektu Česko rakouské výtvarné dílny

Zdroj: www.czso.cz, vlastní zpracování

Přestože je okres Jindřichův Hradec největším okresem v České republice, v roce 2007 v něm žilo pouze 92 693 obyvatel, což spolu s jeho rozlohou 1944 km² představuje hustotu zalidnění na úrovni 47,68 obyvatel/km² a okres Jindřichův Hradec patří k nejméně zalidněným okresům. Celkem zde žije 14,64 % obyvatel Jihočeského kraje (blíže viz kapitola 4.2.1). Z ekonomického hlediska lze hodnotit okres jako průmyslově zemědělský, a to přesto, že území okresu nemělo nikdy charakter průmyslově vyspělé oblasti. Míra nezaměstnanosti se v roce 2007 pohybovala na úrovni 4,5 %. Vzhledem k nepříliš výraznému rozvoji průmyslu se zachovalo v okrese Jindřichův Hradec poměrně kvalitní životní prostředí, což spolu s velkým počtem kulturních památek činí okres atraktivní zejména pro cestovní ruch a turismus. Vzhledem k významu cestovního ruchu pro hospodářství okresu byl sledován počet turistů i na úrovni okresu (stejně jako pro ostatní údaje v této subkapitole jsou zdrojem

data ČSÚ). V roce 2001 se ve statisticky sledovaných zařízeních ubytovalo 143 tisíc hostů, přičemž téměř 45 % bylo ze zahraničí, a to zejména z Německa a Rakouska, což dokládá význam přeshraniční spolupráce ve sledovaném okrese.

Sídlo Děbolín vzniklo vzhledem k nepříznivým přírodním podmínkám v okolí až poměrně pozdě oproti jiným sídlům. První dochovaná zmínka o tehdejší obci spadá až do roku 1255. Z hlediska historického vývoje, a to i ve vztahu k současné charakteristice Děbolína, je významný počátek 20. století a zejména druhá světová válka. Na přelomu 19. a 20. století žilo v Děbolíně přibližně 500 obyvatel německé i české národnosti. Ovšem vzhledem k převažujícímu německému obyvatelstvu byl Děbolín po Mnichovské dohodě přiřazen k Německu. To vyústilo po druhé světové válce k odsunu výrazné části obyvatelstva. V tomto kontextu je tedy Děbolín typickým zástupcem příhraničních sídel, která byla postižena poválečným vysídlením. V současné době je Děbolín jednou z devíti místních částí Jindřichova Hradce a žije zde přibližně 220 obyvatel. Velký význam pro rozvoj Děbolína má dobrá dopravní dostupnost, neboť obcí prochází hlavní silniční tah z Jindřichova Hradce do Prahy a je zde i železniční stanice.

Keramická dílna Romany Hulíkové

Keramická dílna sídlí v Děbolíně od roku 1996 (satelitní snímek Děbolína s polohou dílny je uveden v příloze č. 20), kam byla přesunuta majitelkou z nedaleké obce z důvodů nedostačující kapacity využívaného objektu. Majitelka zakoupila v Děbolíně někdejší hospodářskou usedlost, kterou ale musela zpočátku kompletně zrekonstruovat, a to postupně až do současné podoby. Přestože se výroba zaměřuje na tradiční keramickou tvorbu, nelze identifikovat specifickou tradici keramické výroby v Děbolíně a okolí. Děbolín byl majitelkou zvolen ze dvou hlavních důvodů. Prvním z nich byl existující objekt vhodný k provozování keramické dílny a druhým důvodem byla výborná silniční i železniční dostupnost lokality. Postupem času byl vybudován v rekonstruovaném objektu také penzion nabízející stylové ubytování a majitelka se z masové produkce keramiky přeorientovala na produkci v menším měřítku a na práci s dětmi a mládeží v rámci tzv. výtvarných dílen. Z hlediska celkové koncepce výroby a zaměření podnikání keramické dílny převažuje „produkce pro místní potřeby s cílem přitáhnout zákazníky a turisty do lokality namísto exportu výrobků z lokality a regionu“. (Kučerová, Ševčíková 2006: 67)

Projekt „Česko – rakouské výtvarné dílny“

Po stručné charakteristice lokality implementace a keramické dílny jako takové bude v následující části pozornost věnována již konkrétnímu projektu přeshraniční spolupráce. Pro tyto účely bylo využito jednak materiálů poskytnutých žadatelem a realizátorem projektu a také polostandardizovaného rozhovoru s předsedkyní občanského sdružení „Přátelé dílny Romany Hulíkové“ a zároveň členkou osadního výboru pro Děbolín Danou Pelejovou, který byl částečně využit i pro zpracování charakteristiky keramické dílny (rozhovor je uveden v příloze č. 21). Občanské sdružení bylo založeno v roce 2004 s cílem získat veřejnou podporu pro projekty výtvarných dílen, které se již v té době realizovaly v keramické dílně v Děbolíně. Dílny byly zaměřeny především na mládež, rodiny s dětmi, ale v souvislosti se vznikem občanského sdružení se partnerem dílny stalo také město Jindřichův Hradec, neboť dílna začala být využívána i pro potřeby místních mateřských a základních škol. Smyslem existujících výtvarných dílen bylo přiblížit tradiční produkci keramiky zejména dětem, ale nejen jim, a to včetně jejich aktivní participace na výrobě, což mělo za cíl podporu a uchování tradic keramické výroby v regionu. Na tomto základě a s cílem rozšířit svou působnost i přes hranice vznikla myšlenka vytvoření přeshraniční spolupráce s obdobným subjektem v Rakousku. Největším problémem se ukázala obtížnost hledání partnera na rakouské straně hranice a nakonec se hlavním iniciátorem zkoumaného projektu přeshraniční spolupráce stal právě rakouský partner, který keramickou dílnu v Děbolíně sám kontaktoval. Zde stojí za zmínku význam sociálního kapitálu a přeshraničních sociálních sítí v rozvoji regionů a přeshraniční spolupráce, protože přeshraničním nositelem informace o možnosti spolupráce byl obyvatel Děbolína, který byl shodou okolností zaměstnancem rakouského partnera.

Na tomto půdorysu vznikl v roce 2008 první přeshraniční projekt nazvaný „Česko – rakouské výtvarné dílny“ (některé obrázky ilustrující podstatu výtvarných dílen jsou součástí přílohy č. 22). Žadatelem o projekt bylo občanské sdružení „Přátelé dílny Romany Hulíkové“ a výše zmiňovaným přeshraničním partnerem byla společnost HUKI z rakouského Breitensee, která se zabývá ruční výrobou svíček a voňavých mýdel a ve své činnosti je také zaměřena na práci s dětmi a mládeží v oblasti této tradiční výroby. Projekt byl podpořen v rámci Fondu malých projektů Česká republika –

Rakousko, a to ve výši 135 750,- Kč, přičemž zbylých 15 % bylo dofinancováno žadatelem projektu.

Cílem projektu bylo uspořádání čtyř uměleckých dílen, přičemž dvě se konaly v Děbolíně a dvě u rakouského partnera v Breitensee. Spolupráce spočívala v tom, že rakouský partner umožnil tradiční výrobu svíček a voňavých mýdel i na české straně v Děbolíně a naopak. Zároveň se počítalo s návštěvou výtvarných dílen rakouskými dětmi v Děbolíně a českými dětmi v Breitensee, což se ovšem ukázalo jako organizačně složitější a ne při každém setkání bylo realizováno. Přesto hlavní význam projektu spočívá v možnosti seznámení dětí i jejich rodičů s tradiční českou i rakouskou kulturou, a to včetně možnosti vlastního vyzkoušení příslušné výroby. I z tohoto důvodu lze projekt klasifikovat jako kulturní, ale s určitým přesahem i do oblasti cestovního ruchu.

Přínosy projektu lze rozdělit do dvou základních rovin. První rovinou je přínos pro hlavní aktéry projektu a druhou rovinou přínos pro lokalitu Děbolína, resp. Breitensee na rakouské straně. Nejvýznamnějším přínosem pro aktéry projektu je navázání pevných vazeb a kontaktů přes hranice, a to nejen se společností HUKI, ale také s mnoha účastníky výtvarných dílen, což umožňuje dále rozvíjet přeshraniční spolupráci. To se projevilo již na počátku roku 2009, kdy byla na obdobném půdorysu podána a schválena žádost o projekt s názvem „Česko – rakouské májové výtvarné dílny“. Zároveň probíhá příprava společných propagačních materiálů v českém i německém jazyce tak, aby bylo možné využít navázanou spolupráci i v oblasti cestovního ruchu, neboť Děbolín a Brietensee jsou od sebe vzdáleny pouhou hodinu jízdy autem, což lze využít do budoucna i pro další a užší spolupráci. Velký význam mají realizované přeshraniční projekty (a existence keramické dílny obecně) i pro Děbolín. Jedná se především o určitou snahu navzájem si přiblížit mentalitu českých a rakouských obyvatel a postupně překonat přetrvávající historické reminiscence, které vyplývají i z vysídlení Děbolína, jako sudetské obce, po druhé světové válce. Dalším přínosem, i když nepřímým, je zvýraznění zájmu města Jindřichův Hradec o místní část Děbolín, která tímto přispívá k rozšíření atraktivit cestovního ruchu v lokalitě. Existence keramické dílny a přeshraničních výtvarných dílen na jedné straně pomáhá prodloužit pobyt turistů v lokalitě, čímž přináší příjmy i dalším podnikatelům v Děbolíně a okolí (restaurace, ubytování apod.) a na druhé straně přináší Děbolínu investice do obnovy

návsi, kapličky, vybudování dětského hřiště, cyklostezky a další turistické infrastruktury. Z hlediska kvantifikovatelných přínosů je třeba zmínit tvorbu několika pracovních míst pro místní obyvatele, i když se jedná zejména o místa brigádnická, ale nejen sezónní, protože situování přeshraničních výtvarných dílen je záměrně směřováno mimo hlavní sezónu.

Samozřejmě se předkládané projekty setkaly i s určitými problémy. Mezi největší problémy se řadí nutnost předfinancování projektů, což je obtížné zejména pro neziskové občanské sdružení. S tímto souvisí i náročná administrativa s vyúčtováním projektů, která způsobuje váhání hlavního aktéra nad dalším pokračováním přeshraniční spolupráce. Obecnějším problémem, který se v Děbolíně projevuje, je nízká zakořeněnost obyvatel v lokalitě způsobená poválečným vysídlením. To způsobuje značnou pasivitu místních obyvatel v péči o okolí, nevšimavost a netečnost ke společenským akcím a zejména k akcím připomínajícím a reprodukcijícím místní tradice. To se odráží i v pohledu na hlavní aktéry zkoumaného projektu na české straně. Ani Romana Hulíková, ani reprezentanti občanského sdružení nejsou původem místní obyvatelé, a přestože pocházejí z venkova, s Děbolínem jsou spojeni až v posledních přibližně 13 letech.

Z obecnějšího pohledu představuje tento projekt první krok k významnější přeshraniční spolupráci například i s využitím větších projektů financovaných v rámci cíle Evropská územní spolupráce. Tedy v zásadě naplňuje význam a smysl tzv. malých projektů přeshraniční spolupráce. Na rozdíl od mnoha jiných projektů (viz kap. 4.3 a přílohy 9 – 16) v sobě zahrnuje i určitou míru udržitelnosti a opakovatelnosti, která se již projevila ve zmíněném navazujícím projektu a v úvahách o hlubší spolupráci zaměřené nejen do oblasti kulturní, ale také do oblasti cestovního ruchu. Zároveň vhodným způsobem přispívá k sociálnímu a ekonomickému rozvoji lokality a z širšího úhlu pohledu i k rozvoji regionu Jižní Čechy. Kromě kulturního rozměru v sobě koncentruje i zvýraznění jedné ze silných stránek regionu, a to je rozvoj cestovního ruchu. Svým způsobem se podílí na eliminaci slabých stránek rozvoje v oblasti zvyšování počtu přijíždějících turistů, a to i ze zahraničí, a diverzifikaci zaměstnanosti s akcentem na terciární sektor. V tomto využívá především pokračujícího odstraňování bariérového hraničního efektu a budování přeshraničních sociálních sítí využitelných pro rozvoj přeshraničního regionu. Z těchto důvodů lze hodnotit zkoumaný projekt, a to

přes problémy, se kterými se potýkal, jako úspěšný a jako zárodek další navazující přeshraniční spolupráce.

5.3.3 Zhodnocení a komparace projektů

Případové studie projektů přeshraniční spolupráce byly zvoleny s cílem reprezentovat co nejširší spektrum realizovaných projektů a zároveň typově nejčastěji zastoupené projekty. Proto se oba zvolené projekty liší již v základních výběrových kriteriích. Projekt „Návštěvnického centra textilu v obci Lažiště“ (dále jen první projekt) byl realizován v programovacím období 2004 – 2006, byl podpořen v rámci iniciativy INTERREG IIIA Česká republika – Svobodný stát Bavorsko a patří mezi tzv. velké projekty. Z hlediska provedené typologie ho lze řadit mezi projekty cestovního ruchu, přičemž žadatelem byl subjekt místní správy. Zatímco projekt „Česko – rakouské výtvarné dílny Děbolín“ (dále jen druhý projekt) byl realizován v programovacím období 2007 – 2013, byl podpořen v rámci Fondu malých projektů a byl realizován ve spolupráci s Rakouskem. Z pohledu provedené typologie ho lze řadit mezi projekty kulturní (i když s určitým přesahem do oblasti cestovního ruchu), přičemž žadatelem byla nezisková organizace. Oba projekty jsou lokalizovány do příhraničních okresů tak, jak to odpovídá sledovanému souboru projektů. Z takto definovaných výběrových kriterií vyplývají i další odlišnosti zkoumaných projektů. Na druhé straně lze vyzorovat i určité shodné rysy, které vzhledem k výběrovým kriteriím mohou nabývat i obecnější platnosti.

V následujícím textu bude pozornost nejprve věnována základním odlišnostem zkoumaných projektů a poté také hlavním shodným rysům a implikacím pro sociální a ekonomický rozvoj lokalit a regionu. První základní odlišností mezi projekty je uplatňovaný přístup z hlediska endogenního a exogenního modelu rozvoje. První sledovaný projekt je z pohledu uplatňovaného přístupu v regionálním rozvoji obtížně zařaditelný. Zatímco zaměření projektu (rozvoj šetrného cestovního ruchu v souvislosti s tradiční místní výrobou) respektuje znaky endogenního modelu rozvoje, samotná implementace projektu v lokalitě má výrazně exogenní rysy. Hlavní myšlenka a následně i příprava projektu na zřízení návštěvnického centra nepochází z lokality, ale z úrovně regionální a s globální inspirací. Tato myšlenka je poté s víceméně pasivním postojem starostky obce (jako jediného místního aktéra podílejícího se na projektu) aplikována v obci Lažiště, což vede k neidentifikaci místních obyvatel s projektem.

Z hlediska uplatňovaného přístupu při implementaci projektu převažuje přístup „shora – dolů“, což se jeví jako podstatný fakt pro udržitelnost projektu. Druhý projekt je typický uplatněním endogenního přístupu, a to nejen z pohledu zaměření projektu, ale také z hlediska faktické implementace v lokalitě. Přestože oficiální iniciátor je z Rakouska, původní myšlenka podpory místních tradic a kultury prostřednictvím výtvarných dílen vzešla z prostředí místních obyvatel Děbolína. Významnou roli při vytváření projektu a při úvahách o dalším pokračování nastolené spolupráce hraje místní iniciativa a projekt je tedy charakteristický uplatňovaným přístupem „zdola – nahoru“. Toto se jeví jako klíčové pro úspěšnost, udržitelnost a opakovatelnost projektu.

Druhou základní odlišností projektů je jejich vztah k přeshraniční spolupráci a k sociálnímu a ekonomickému rozvoji. První projekt se vyznačuje větší orientací na rozvoj lokality a potažmo i regionu a dosud pouze formální a nahodilou přeshraniční spoluprací. Pouze formální spolupráce byla umožněna i podmínkami pro čerpání dotací v programovacím období 2004 – 2006, neboť nebyla vyžadována aktivní účast zahraničního partnera, a to ani u tzv. velkých projektů. Přesto projekt vykazuje velký potenciál nejen v oblasti lokálního a regionálního rozvoje, ale i v oblasti přeshraniční spolupráce, a to v případě vybudování dalších návštěvnických center v regionu a zapojením do původně zamýšlené přeshraniční sítě návštěvnických center. Jediným přeshraničním aspektem je v tomto případě zahraniční inspirace při koncipování myšlenky návštěvnických center jako takových, kdy lze odkázat na teorii zabývající se difúzí inovace, která je významná zejména pro příhraniční oblasti (viz kapitola 3.5.3). Přesto lze projekt charakterizovat jako projekt s marginálním zastoupením přeshraniční spolupráce. Druhý projekt se naopak vyznačuje významným podílem přeshraniční spolupráce, a to především s ohledem na vytváření přeshraničních sociálních sítí. Na jedné straně tento projekt vznikl s využitím již existujících přeshraničních sociálních sítí (zaměstnanec rakouského partnera žijící v Děbolíně) a na straně druhé vede k navázání pevných přeshraničních vazeb, které se odrážejí i v plánech na další pokračování a rozšiřování přeshraniční spolupráce v kulturní oblasti. Z takto vzniklých přeshraničních sociálních sítí vyplývá i potenciál dlouhodobější vzájemné přeshraniční spolupráce, což odpovídá i základní myšlence tzv. malých přeshraničních projektů. Projekt má konotace do oblasti sociálního a ekonomického rozvoje, ale vzhledem k jeho velikosti se jedná především o lokální rovinu.

Třetí odlišnost projektů spočívá v hlavních aktérech, kteří jsou zapojeni do projektu. V případě prvního projektu lze většinu aktérů klasifikovat jako aktéry nepocházející z lokality (Centrum pro komunitní práci, krajský úřad, Technická univerzita Liberec, hlavní iniciátorka původem z Prahy). Jediným lokálním aktérem v projektu je starostka obce Lažiště, která je sice zástupcem oficiálního žadatele projektu, ale při jeho praktické tvorbě zastávala spíše pasivní roli. Přestože původně byla předpokládána účast i dalších místních obyvatel v projektu, vzhledem k jejich opatrnému a odtažitému přístupu se na projektu ani na jeho nynějším fungování nepodílí. Takto definovaný postoj místních obyvatel je základním problémem při zajištění udržitelnosti projektu. Druhý projekt se naopak vyznačuje převahou lokálních aktérů, kdy jediným aktérem nepocházejícím z lokality je přeshraniční partnerská dílna. Přestože všichni ostatní aktéři jsou rezidenti v Děbolíně, vyznačují se jistým specifikem. Ani jeden z takto definovaných aktérů nepochází původem z Děbolína, ale přistěhovali se v relativně nedávné době. Tomuto aspektu bude podrobněji věnována pozornost v následujícím odstavci.

Kromě výše uvedených základních odlišností lze ve sledovaných projektech vyzorovat také určité shodné rysy, které jsou významné i z pohledu uvažování o dalších projektech přeshraniční spolupráce. Prvním ze shodných rysů je vztah původem místních obyvatel a ostatních aktérů k realizovaným projektům. Pro oba sledované projekty je charakteristická značná pasivita původem místních obyvatel a jejich nepřilíhající velký zájem o rozvojové aktivity a projekty. Naopak výrazně aktivnější se jeví nerezidenti, chalupáři a obyvatelé nově přistěhovalí, kteří se významně podílí na rozvojových projektech a dalších aktivitách. Vysvětlení této skutečnosti může být však odlišné v každém z případů. Zatímco v Děbolíně lze uvažovat o vlivu poválečného vysídlení a menší identifikaci obyvatel s obcí, což může být ještě posíleno existencí Děbolína jako místní části Jindřichova Hradce, v případě Lažiště se pravděpodobně projevují specifika malé pošumavské obce, kde podle slov starostky obce „chtějí mít místní obyvatelé svůj klid“.

Druhým shodným rysem sledovaných projektů je jejich přenositelnost do jiných lokalit. První projekt je modifikovatelně přenositelný do jiných vhodných oblastí, o čemž svědčí i myšlenka sítě návštěvnických center. Z hlediska realizovatelnosti a udržitelnosti takto přeneseného projektu se jako nejvýznamnější jeví lepší propagace a

kvalitní destinační marketing, existence specifičtější místní tradice, která nebude závislá pouze na jedné osobě, a pokud možno také aktivita místních obyvatel. Také druhý projekt je vzhledem ke svému charakteru relativně snadno přenositelný a aplikovatelný v jiných lokalitách, přičemž jako největší problém se jeví obtížnost nalézt vhodného přeshraničního partnera. V tomto kontextu je nezbytné uvažovat o lokalitě disponující již částečně existujícím přeshraničním sociálním kapitálem a také s významným zastoupením místních aktivních obyvatel.

Z provedené komparace sledovaných projektů přeshraniční spolupráce vyplývají i určité obecnější rysy týkající se rozvojových projektů a jejich implementace v lokalitách. První z nich se týká role přeshraničního prvku v projektech. Přestože se jedná o projekty přeshraniční spolupráce, které ji mají nejen rozvíjet a podporovat, ale také v sobě zahrnovat, ne všechny projekty obsahují faktický prvek přeshraniční spolupráce. Jak je patrné i u prvního projektu, přeshraniční spolupráce může být pouze formální, případně ze strany zahraničního partnera pasivní. Tento problém je již sice částečně řešen úpravou podmínek pro přeshraniční projekty v programovacím období 2007 – 2013, ale jak je zřejmé z provedené analýzy (viz kapitola 4.3 a přílohy č. 9 – 16), ne vždy je přeshraniční partner skutečně aktivním článkem projektu. Na druhé straně nelze říci, že by chybějící přeshraniční spolupráce současně znamenala neúspěšnost projektu z pohledu jeho přínosu pro sociální a ekonomický rozvoj lokality či regionu. To je patrné z potenciálu, ale částečně už ze současného využití prvního sledovaného projektu, neboť zejména ubytovací část návštěvnického centra je životaschopná a samofinancovatelná. Otázkou v tomto případě zůstává spíše naplnění jednoho ze základních smyslů přeshraniční spolupráce, tj. vytváření integrovaných přeshraničních regionů, které překonávají bariéry v podobě národních hranic.

Druhý obecnější rys se týká pojetí projektů z hlediska modelu endogenního a exogenního rozvoje. Přestože je důraz kladen na atributy endogenního rozvoje, ze sledovaných projektů je zřejmé, že ne vždy lze hovořit pouze o endogenním rozvoji a projekty v sobě mohou zahrnovat také prvky rozvoje exogenního. Ze sledovaných projektů je zřejmé, že první projekt, a to i přes své zaměření v souladu s principy endogenního rozvoje, je do lokality implementován shora, což může být v určitých případech částečně problematické. Z předešlé analýzy je také patrné, že část projektů přeshraniční spolupráce (jedná se zejména o projekty infrastrukturní – viz kapitola 4.3

a přílohy č. 9 – 16) má typicky exogenní charakter a tím potvrzují aplikovatelnost exogenních teorií regionálního rozvoje na příhraniční regiony tak, jak to vyplývá i z teoretické části práce. Na druhou stranu se ze sledovaných případových studií projektů přeshraniční spolupráce jeví jako úspěšnější druhý projekt, tedy projekt „Česko – rakouské výtvarné dílny Děbolín“, který lze klasifikovat jako typicky endogenní. Přičemž úspěšností se zde rozumí jeho vliv na rozvoj přeshraniční spolupráce, na sociální a ekonomický rozvoj lokality a regionu a v neposlední řadě jeho udržitelnost a opakovatelnost. Jako úspěšnější se jeví přesto, že patří k malým kulturním projektům a byl financován řádově nižší částkou než projekt první, a že na rozdíl od prvního projektu nebyl připraven experty. Projekty připravené experty mají sice zřejmě větší šanci na přijetí k financování, ale na druhé straně nemístní původ experta se ukazuje jako problematický pro praktickou aplikovatelnost projektu v lokalitě, což lze pozorovat i v případě prvního projektu. Úspěšnost druhého projektu potvrzuje závěry jiných autorů, že „zlepšení kulturně-společenského klimatu často pozitivně ovlivňuje sociálně-ekonomickou situaci v místě.“, a také, že „významným faktorem z pohledu rozvoje obce je aktivita místních obyvatel“. (Patočka, Heřmanová 2008: 84) Tyto závěry z jiných výzkumů lze tedy aplikovat i do oblasti rozvoje příhraničních regionů a přeshraniční spolupráce. Druhý sledovaný projekt potvrzuje význam malých kulturních projektů pro sociální a ekonomický rozvoj i nezbytnost místní aktivity a především místní iniciativy při implementaci rozvojových projektů.

6 Závěr

Hlavním cílem práce bylo analyzovat a zhodnotit vliv evropské integrace a přeshraniční spolupráce na sociální a ekonomický rozvoj příhraničních regionů, a to s aplikací na region Jižní Čechy. Tento obecný cíl byl pro účely praktického zpracování práce rozčleněn na devět vzájemně propojených dílčích cílů, podle nichž je následně systematizován závěr práce.

Ve vztahu k prvnímu dílčímu cíli lze konstatovat, že význam regionů z hlediska územně – prostorové struktury neustále roste, a to i přes pokračující globalizační tendence. Unifikace na globální úrovni je čím dál častěji vyvažována zvýrazňováním rozdílností na úrovni regionální či lokální. S tímto trendem souvisí i vznik a rozvoj soudobého regionalismu (neoregionalismu) jako reakce na integrační tendence a úsilí v nadnárodním měřítku. Postavení regionů v současném světě se odráží i ve fungování a institucionální struktuře Evropské unie, kdy vzrůstající role je po roce 1992 přisuzována Výboru regionů a význam regionů se odráží také v tzv. třetí cestě rozvoje Evropské unie, symbolicky vyjádřené ve sloganu „Evropa regionů“. Regiony v tomto pojetí integračních procesů získávají novou identitu a významnou roli v politickém rozhodování v rámci struktur Evropské unie. Zřejmě nejvíce viditelným a hmatatelným projevem významu regionů v Evropské unii je důraz kladený na regionální politiku, jejíž význam s postupujícími integračními procesy neustále vzrůstá.

Co se týká druhého dílčího cíle, tak regionální politika jako taková vznikla až na přelomu 20. a 30. let 20. století ve Velké Británii. Při vzniku Evropské unie (resp. v té době Evropského společenství) měla regionální politika na nadnárodní úrovni pouze minimální úlohu, a to zejména z důvodu malých diferencí mezi členskými státy. Její úloha postupně vzrůstala s prohlubující se integrací a především se vstupem nových členských států, což vedlo ke zvětšování disparit nejen mezi státy, ale zejména mezi jednotlivými regiony. Obdobně také v České republice se regionální politika stává významnější až v souvislosti s přípravami na vstup do Evropské unie a následně po přistoupení v roce 2004. V souvislosti se vzrůstající rolí regionů v globalizovaném světě a s představou evropské integrace na úrovni regionů je nezbytné zmínit významný posun v obsahu regionální politiky ve směru podpory přeshraničních regionů. Význam přeshraniční spolupráce a rozvoje integrovaných přeshraničních regionů v rámci regionální politiky Evropské unie neustále roste, a to od zcela marginálního zájmu až po

definování jednoho ze tří prioritních cílů regionální politiky určeného pro podporu přeshraniční, meziregionální a nadnárodní spolupráce v současném programovacím období 2007 – 2013.

S ohledem na třetí dílčí cíl z práce vyplývá, že větší pozornost je přeshraniční spolupráci v rámci Evropské unie věnována až od počátku 90. let, a to zejména v souvislosti s iniciativou INTERREG a následně prioritním cílem Evropská územní spolupráce v programovacím období 2007 – 2013. Avšak první formy přeshraniční spolupráce se objevují již v 50. a 60. letech 20. století, a to v podobě euroregionů. Postupně vznikaly euroregiony po celé Evropské unii a po roce 1989 také v České republice. Euroregiony jsou tedy jednou z nejrozšířenějších forem přeshraniční spolupráce a nástrojem překonávání rozdílů mezi regiony v jednotlivých státech na jedné straně a zvýrazňováním podobností přeshraničních regionů na straně druhé. V souvislosti s pokračujícími integračními procesy v rámci Evropy a postupným odstraňováním hranic jako bariér rozvoje se objevují možnosti vyšší úrovně přeshraniční spolupráce ve formě Evropských uskupení pro územní spolupráci. Podstatnou kvalitativní odlišností je vlastní právní subjektivita těchto uskupení a výrazná marginalizace významu hranic v regionálním rozvoji. Celý proces vývoje přeshraniční spolupráce v sobě zahrnuje ideu „Evropy bez hranic“, odstranění hranic jako „jizev na mapě Evropy“ a je úzce propojen s integračními procesy v Evropě a se vzrůstající rolí regionů v globalizovaném světě. Kromě ideového základu přeshraniční spolupráce je důležité zmínit také základ hmotný ve formě podpory přeshraniční spolupráce a rozvoje příhraničních regionů v rámci regionální politiky, neboť uváděná hmotná podpora má výrazně rostoucí tendenci, a to především v současném programovacím období 2007 – 2013. Jednou z nosných myšlenek podpory přeshraniční spolupráce je specifická příhraničních regionů, což vyplývá nejen z jejich polohy, ale také z historického vývoje.

Specifika příhraničních regionů se projevují v potřebě vhodného teoretického zakotvení jejich rozvoje, kdy je nutné akcentovat především vliv hraničních efektů na regionální rozvoj tak, jak to vyplývá z naplnění čtvrtého dílčího cíle práce. Přes rostoucí důraz na podporu přeshraniční spolupráce a příhraničních regionů je teoretické zakotvení jejich rozvoje zmiňováno v tradičních regionálních teoriích pouze okrajově. Proto se jeví jako nezbytné vycházet z kombinace různých teoretických přístupů a jejich

modifikací. V zásadě se jedná o dvě skupiny přístupů, exogenní a endogenní. Zajímavě se ukazuje souvislost specifik příhraničních regionů se základními atributy endogenního přístupu k regionálnímu rozvoji. Endogenní rozvoj, který je založený na vzdělání, znalostech a využívání sociálního kapitálu jako bohatství kontaktů usnadňujících spolupráci na přípravě a realizaci lokálních rozvojových projektů, je obtížně aplikovatelný ve specifických podmínkách příhraničních regionů. Z tohoto důvodu je možno uvažovat o doplnění endogenního přístupu k regionálnímu rozvoji o přístup exogenní, a to zejména u periferních oblastí s objektivními handicapami a s obtížnější tvorbou a reprodukcí sociálního kapitálu. V tomto kontextu se jeví jako vhodné modifikovaně aplikovat teorie polarizovaného rozvoje, resp. teorie ze skupiny jádro – periferie, u nichž je možné uvažovat dokonce o vytváření přeshraničních pólů a os rozvoje, protože při pokračujícím oslabování bariérových hraničních efektů může rozvojový efekt difundovat i přes státní hranice. Tyto teoretické souvislosti je možné následně pozorovat i v regionu Jižní Čechy při analýze realizovaných projektů přeshraniční spolupráce.

Ve vztahu k pátému dílčímu cíli práce, v souvislosti s teoretickým vymezením příhraničních oblastí, vzhledem k dostupnosti tzv. tvrdých dat a s ohledem na regionální rozměr cíle Evropská územní spolupráce v programovacím období 2007 – 2013 je v práci region Jižní Čechy ztotožněn s Jihočeským krajem (NUTS III) v jeho administrativních hranicích a zvláštní zřetel je brán na jednotlivé okresy (LAU 1). Jihočeský kraj je specifický svým historickým vývojem, neboť byl v minulosti třikrát vysídlen a po relativně dlouhé období byla jeho část v podstatě nepřístupná. Tento fakt se odráží v přetržitosti kontinuity jeho vývoje, a to nejen z pohledu prostorově – sídelního, ale i z pohledu ztráty lokální kulturní identity vysídlených oblastí. Právě rozpad sídelní sítě a výrazně nízká hustota osídlení příhraničních oblastí dodnes zvýrazňují periferní hraniční efekt a zdůrazňují chápání Jihočeského kraje v dichotomické rovině jádro – periferie. Na druhé straně se jedná o region, který je jedním z nejvíce ovlivněných integračními tendencemi po roce 1989 a postupným odstraňováním hranic jako bariér rozvoje. Geografická poloha a historický vývoj se následně odrážejí i v potenciálu a specifikách sociálního a ekonomického rozvoje Jihočeského kraje.

Vzhledem ke specifické poloze a historickému vývoji Jihočeského kraje byl při analýze sociálního a ekonomického rozvoje kladem důraz nejen na přeshraniční vazby, ale také na komparaci jednotlivých okresů tak, jak to předpokládá šestý dílčí cíl práce. Okresy byly rozděleny v zásadě do dvou skupin, a to podle jejich periferality, resp. centrality. Mezi centrální okresy byly zařazeny ty, které nemají společnou hranici s jiným státem – konkrétně okresy Strakonice, Písek a Tábor. Mezi okresy periferní byly zařazeny okresy se společnou hranicí s Německem nebo Rakouskem – konkrétně Prachatice, Český Krumlov a Jindřichův Hradec. Okres České Budějovice byl hodnocen jako specifický s ohledem na lokalizaci krajského města i jeho polohu. Celkově lze mezi definovanými skupinami okresů identifikovat dílčí rozdíly jak v rozvojovém potenciálu, tak zejména z hlediska možného zaměření rozvojových aktivit. Ale nelze jednoznačně tvrdit, že periferní či centrální okresy mají horší či lepší možnosti rozvoje. Z devíti sledovaných faktorů sociálního a ekonomického rozvoje se dva (hustota zalidnění, vzdělanostní struktura) jeví pozitivněji u centrálních okresů, čtyři (věková struktura, bytová výstavba, přeshraniční pracovní vazby, rozvoj cestovního ruchu) u periferních a zbylé (míra nezaměstnanosti, přirozený a migrační přírůstek) nevykazují žádnou souvislost s polohou okresu. Na základě těchto zjištění lze konstatovat, že první hypotetické východisko týkající se horších rozvojových předpokladů periferních okresů se v Jihočeském kraji nepotvrdilo. Obecně lze konstatovat, že jedním z největších problémů Jihočeského kraje je nízká hustota zalidnění a sídelní sítě, horší vzdělanostní struktura obyvatelstva a relativně málo rozvinutý průmysl, což se odráží ve struktuře zaměstnanosti podle sektorů národního hospodářství. Naopak potenciál rozvoje lze spatřovat v rozvoji šetrného cestovního ruchu v souladu s principy trvale udržitelného rozvoje, při kterém je možno využívat kvalitního přírodního prostředí, v rozvoji recipročních přeshraničních vztahů nejen v oblasti zaměstnanosti, ale v souvislosti s odstraňováním bariérového hraničního efektu také v budování přeshraničních pólů a os rozvoje a vytváření přeshraničních sociálních sítí. Tyto potenciální i skutečné přeshraniční aktivity se odrážejí i v existujících přeshraničních strukturách a realizovaných projektech přeshraniční spolupráce.

Obdobně jako v ostatních státech Evropské unie mají významnou úlohu v přeshraniční spolupráci v Jihočeském kraji euroregiony, jejichž charakteristika byla náplní sedmého dílčího cíle. Od roku 1989 zde postupně vznikly dva euroregiony, a to

Euroregion Bayerischer Wald – Šumava – Mühlviertel na hranicích s Bavorskem a částečně i s Rakouskem a Euroregion Silva Nortica na hranicích s Rakouskem. Hlavní role euroregionů v přeshraniční spolupráci je vesměs koordinační, organizační, poradenská a informativní. Přestože oba euroregiony vykazují obdobnou činnost, míra jejich integrity projevující se například v přítomnosti společných kooperačních orgánů je rozdílná. Zatímco Euroregion Silva Nortica lze klasifikovat jako integrovaný, Euroregion Bayerischer Wald – Šumava – Mühlviertel leží na pomezí mezi vyvíjejícími se a integrovanými euroregiony. Přesto oba euroregiony ve svých dokumentech zmiňují vizi transformace na kvalitativně vyšší úroveň spolupráce ve formě Evropských uskupení pro územní spolupráci a vytvoření tzv. Europaregionu 2013+ po skončení programovacího období 2007 – 2013. Nejviditelnějším praktickým přínosem euroregionů k rozvoji Jihočeského kraje a přeshraniční spolupráce je správa (v případě Euroregionu Silva Nortica i administrace) Dispozičního fondu, resp. Fondu malých projektů, které jsou financovány v rámci cíle Evropská územní spolupráce. Tento význam je pozorovatelný zejména v roli tzv. malých projektů přeshraniční spolupráce v regionálním rozvoji.

S ohledem na osmý dílčí cíl práce byly předmětem analýzy realizovaných projektů přeshraniční spolupráce projekty ze dvou po sobě následujících programovacích období, a to i ve vztahu k základním atributům sociálního a ekonomického rozvoje Jihočeského kraje. Z analýzy vyplynulo, že zvyšující se důraz na přeshraniční spolupráci se odráží i v realitě Jihočeského kraje, když v programovacím období 2007 – 2013 byly doposud (do poloviny roku 2009) podpořeny projekty částkou více než dvojnásobně vyšší než za stejně dlouhé období předcházející. Zdvojnásobila se i mediánová výše dotace připadající na jeden projekt a průměrná výše dotace vzrostla více než čtyřikrát. Na základě těchto zjištění lze konstatovat, že druhé hypotetické východisko týkající se rostoucího významu přeshraniční spolupráce se v Jihočeském kraji potvrdilo. Z hlediska typologie projektů jsou nejčastěji podporovány projekty kulturní a sociální, ale z hlediska přidělených finančních prostředků to jsou projekty infrastrukturní, přičemž relativní váha kulturních projektů v programovacím období 2007 – 2013 mírně vzrůstá. Tento fakt empiricky potvrzuje vhodnost a aplikovatelnost kombinace endogenních (včetně podpory přeshraničních sociálních sítí) a exogenních (včetně podpory infrastruktury pro přeshraniční osy rozvoje) přístupů k regionálnímu

rozvoji v příhraničním regionu Jižní Čechy a tím, spolu s případovými studii realizovaných projektů přeshraniční spolupráce, potvrzuje třetí hypotetické východisko. S tím souvisí i dominance místních aktérů jako žadatelů o projekty na jedné straně a převaha regionálních aktérů z hlediska získaných finančních prostředků na straně druhé. Protože většina projektů byla realizována v periferních okresech Jihočeského kraje, tak úzce souvisí s rozvojovými problémy a předpoklady periferních okresů. Převažující kulturní a infrastrukturní projekty se nejčastěji zaměřují na problematiku ztížených podmínek pro vytváření přeshraničních sociálních vztahů v podmínkách nízké hustoty zalidnění a nedostatečné infrastruktury plynoucí z nízké hustoty sídlení sítě. Významná část projektů je zaměřena také do oblasti cestovního ruchu jako jednoho z potenciálů rozvoje Jihočeského kraje. Největším problémem se jeví nedostatečné zapojení přeshraničních partnerů do projektů přeshraniční spolupráce, a to i po změnách v programovacím období 2007 – 2013. Tento nedostatek se projevuje i v případě přeshraničních projektů, které byly vybrány na základě více kritérií pro podrobnější zkoumání.

Pro zevrubné zkoumání v rámci naplnění devátého dílčího cíle byly zvoleny dva nejtypičtěji zastoupené projekty přeshraniční spolupráce. Prvním z nich je projekt Návštěvnického centra textilu v obci Lažiště (dále jen první projekt), tj. velký projekt cestovního ruchu, druhým je projekt Česko – rakouských výtvarných dílen Děbolín (dále jen druhý projekt), tj. malý kulturní projekt. Jako úspěšnější a z dlouhodobého pohledu i rozvojově přínosnější se jeví druhý projekt, a to přesto, že se jedná o malý projekt financovaný podstatně menší částkou než projekt první. Za hlavní faktory významu projektu lze považovat jeho endogenní podstatu a následně i lokální podporu při implementaci. Naopak nemístní původ prvního projektu a pouze formální přeshraniční spolupráce se odráží v jeho relativně menším dopadu na rozvoj lokality a regionu. Společná je pro oba projekty pasivita původem místních obyvatel a jejich nízká angažovanost v lokálním a regionálním rozvoji, neboť iniciativa je především na straně nově příchozích obyvatel do lokality. Za klíčové pro úspěch přeshraničních projektů lze tedy považovat zejména místní aktivitu a iniciativu, skutečnou a intenzivní přeshraniční spolupráci a místní původ projektu. Právě takové projekty mohou přispívat k sociálnímu a ekonomickému rozvoji příhraničních regionů a vytváření integrovaných přeshraničních regionů s minimálním vlivem bariérového efektu hranice.

Z hlediska naplnění hlavního obecného cíle práce lze konstatovat, že pokračující integrační procesy významně ovlivňují sociální a ekonomický rozvoj příhraničního regionu Jižní Čechy. Největší vliv je patrný ve snižování významu bariérového hraničního efektu a ve vzrůstající podpoře přeshraniční spolupráce v rámci regionální politiky Evropské unie. Periferní příhraniční poloha přestává být nutnou nevýhodou z hlediska potenciálu sociálního a ekonomického rozvoje, a to přesto, že stále jsou zřetelně pozorovatelné odlišnosti v rozvojových předpokladech centrálních a periferních okresů. Velký význam zde hrají projekty přeshraniční spolupráce, které jsou spolufinancované ze zdrojů Evropské unie v rámci regionální politiky a které, jak vyplývá z empirické části práce, mohou pozitivně ovlivňovat regionální a lokální rozvoj. Nezbytná je ovšem jejich provázanost s lokálními podmínkami a především iniciativa místních obyvatel. Proto by bylo vhodné uvažovat o další úpravě podmínek pro přeshraniční projekty tak, aby projekty měly skutečný přeshraniční dopad s pozitivním vlivem na vytváření integrovaných přeshraničních regionů (a nikoli pouze formálně deklarovanou přeshraniční spoluprací). Pokud se týká programovacího období 2007 – 2013 tak se jako problematické jeví často striktně oddělené prostředky a činnosti jednotlivých participujících přeshraničních partnerů. Projekty, které neobsahují skutečnou intenzivní přeshraniční spolupráci, se ukazují jako méně úspěšné a z hlediska sociálního a ekonomického rozvoje i méně prospěšné.

Jedním z hlavních přínosů práce je návrh na aplikování principů evaluačního výzkumu zejména na průběžné hodnocení realizovaných projektů, a to s důrazem na zjišťování, zda bylo očekávaného výsledku skutečně dosaženo. Mělo by se jednat o důslednou kontrolu fungování projektů, jejich reálné přeshraniční spolupráce a jejich příspěvků k regionálnímu rozvoji podle měřitelných kritérií tak, jak to vyžadují podmínky evaluačního výzkumu a nikoli pouze o formální kontrolu ve smyslu udržitelnosti projektu. K tomuto chápání evaluace projektů přispívá i předkládaná práce, která propojuje přeshraniční spolupráci s problematikou sociálního a ekonomického rozvoje na úrovni krajů, a to včetně dichotomického vnímání centrálních a periferních okresů, což lze považovat za další přínos práce.

Dalším významným přínosem práce je faktické zhodnocení dopadů a účinnosti konkrétních realizovaných projektů přeshraniční spolupráce z hlediska sociálního a ekonomického rozvoje regionů a lokalit. Z tohoto zhodnocení mimo jiné vyplývá, že

přes důraz kladený na místní iniciativu a aktivitu v rámci projektů přeshraniční spolupráce by bylo vhodné uvažovat o doplnění endogenních přístupů k regionálnímu rozvoji o přístupy exogenní, a to s ohledem na specifika příhraničních oblastí, která se nejtypičtěji projevují v malé hustotě sídelní sítě a nedostatečné infrastruktuře. Předkládaná práce v tomto kontextu přináší empiricky podložený pohled na vhodnost výraznějšího oddělení endogenních a exogenních přístupů, přičemž exogenní přístupy by měly doplňovat, ale nikoli nahrazovat, přístupy endogenní. Jak vyplývá z disertační práce, využívání exogenních přístupů ve specifické sféře, která je doménou přístupů endogenních, nepřináší zamýšlené pozitivní výsledky, což je patrné i z analýzy realizovaných projektů přeshraniční spolupráce v Jihočeském kraji.

Výše uvedené výsledky jsou opřeny také o empirickou část práce, která byla zaměřena na konkrétní region Jižní Čechy. Z tohoto důvodu jsou v plné míře platné pro zkoumaný region, ale mohou být modifikovaně využitelné i pro další příhraniční regiony s obdobnými charakteristikami. Právě vědomí tohoto prostorového omezení je z autorova pohledu inspirativní z hlediska případného rozšíření výzkumu na územní celky s odlišnými charakteristikami a podmínkami rozvoje v dalších výzkumech.

7 Použitá literatura

- AMIN, A., THRIFT, N. 1994: *Living in the Global*. In: Amin, A., Thrift, N. (eds.) *Globalization, Institution and Regional Development*. Oxford, Oxford University Press
- ANDERSON, J., O'DOWD, L. 1999: Borders, Border Regions and Territoriality: Contradictory Meanings, Changing Significance. *Regional Studies* 33 (7): 593 – 604
- ARMSTRONG, H., TAYLOR, J. 2000: *Regional Economics and Policy*. 3rd ed. Oxford, Blackwell Publishers
- BACHE, I. 1998: *The Politics of European Union Regional Policy: Multi-Level Governance or Flexible Gatekeeping?* Sheffield, Sheffield Academic Press
- BAKER, S. 2006: *Sustainable Development*. Oxon, Routledge
- BALEK, P. 2006: *Regionální identita obyvatel v příhraničních oblastech ČR*. In: Zich, F. (ed.) *Člověk v pohraničí*. Ústí nad Labem, Univerzita Jana Evangelisty Turkyň
- BAUMAN, Z. 2000: *Globalizace – Důsledky pro člověka*. Praha, Mladá fronta
- BECK, U. 2000: *What is globalization?* Cambridge, Polity Press
- BELAJOVÁ, A., PAPCUNOVÁ, V. (eds.) 2006: *Regióny – vidiek – životné prostredie 2006 – II. Časť* (Zborník vedeckých príspevkov z medzinárodnej konferencie). Nitra, SPU Nitra
- BLAŽEK, J., UHLÍŘ, D. 2002: *Teorie regionálního rozvoje: nástin, kritika, klasifikace*. Praha, Karolinum
- BLIJ, H.J. DE, MULLER, P.O. 2000: *Geography: realm, regions and concepts*. 9th ed. New York, John Wiley
- BOUDEVILLE, J. 1966: *Problems of Regional Economic Planning*. Edinburgh, Edinburgh University Press
- BOURDIEU, P. 1991: *Language and Symbolic Power*. Oxford, Polity Press
- CHROMÝ, P. 2003: *Formování regionální identity: nezbytná součást geografických výzkumů*. In: Jančák, V., Chromý, P., Marada, M. (eds.) *Geografie na cestách poznání – Sborník příspěvků k šedesátinám Ivana Bičíka*. Praha, KSGRR, Přírodovědecká fakulta UK

- DISMAN, M. 2002: *Jak se vyrábí sociologická znalost*. 3. vydání, dotisk, Praha, Karolinum
- DOČKAL, V. (ed.) 2005: *Přeshraniční spolupráce na východních hranicích České republiky: Růžový obláček a hrana reality*. Brno, Masarykova univerzita v Brně
- DONNELLAN, C. 2002: *Globalisation Issues*. Cambridge, Independence
- ELLIOT, J.A. 2006: *An Introduction to Sustainable Development*. 3rd ed. Oxon, Routledge
- ETHIER, W.J. 2001: *Regional Regionalism*. In: Lahiri, S. (ed.) *Regionalism and Globalization. Theory and Practice*. London, Routledge
- GAROFOLI, G. 1992: *Endogenous Development and Southern Europe*. In: Garofoli, G. (ed.) *Endogenous Development and Southern Europe*. Hampshire, Avebury
- GIDDENS, A. 1998: *Důsledky modernity*. Praha, SLON
- HÁJEK, P. 2008: *Jde pevně kupředu naše zem – krajina českých zemí v období socialismu 1948 – 1989*. Praha, Malá skála
- HALL, P. 1999: *The Regional Dimension*. In: Cullingworth, B. (ed.) *British Planning: 50 Years of Urban and Regional Policy*. London, The Athlone Press
- HELD, D. 2001: *Regulating Globalization? The Reinvention of Politics*. In: Giddens, A. (ed.) *The Global Third Way Debate*. Cambridge, Polity Press
- HOUŽVIČKA, V. 2005: *Návraty sudetské otázky*. Praha, Karolinum
- HUDEČKOVÁ, H., LOŠŤÁK, M., ŠEVČÍKOVÁ, A. 2006: *Regionalistika, regionální rozvoj a rozvoj venkova*. Praha, PEF ČZU
- JEŘÁBEK, M., DOKOUPIL, J., HAVLÍČEK, T. et al. 2004: *České pohraničí: Bariéra nebo prostor zprostředkování?* Praha, Academia
- KEATING, M. 1993: *Agenda for Change: A plain language version of Agenda 21 and the other Rio Agreements*. Geneva, Centre for Our Common Future
- KEATING, M. 1998: *The New Regionalism in Western Europe: Territorial Restructuring and Political Change*. Cheltenham, Edward Elgar
- KUČEROVÁ, E., ŠEVČÍKOVÁ, A. 2006: *Non-agricultural economy in the Czech Republic*. In: Gorlach, K., Kovách, I. (eds.) *Local Food Production, Non-Agricultural Economies and Knowledge Dynamics in Rural Sustainable*

- Development (the Czech, Hungarian and Polish cases)*. Working Papers (7) 2006/5, Budapest Institute for Political Science Hungarian Academy of Science
- LEE, J. et al. 2005: Networking: Social Capital and Identities in European Rural Development. *Sociologia Ruralis* 45 (4): 269 – 283
 - LOUGHLIN, J. 1997: *Representing Regions in Europe: The Committee of the Regions*. In: Jeffery, Ch. (ed.) *The Regional Dimension of the European Union*. London, Frank Cass
 - LUNDVALL, B.A. 2001: *Innovation Policy in the Globalizing Learning Economy*. In: Archibugi, D., Lundvall, B.A. (eds.) *The Globalizing Learning Economy*. Oxford, Oxford University Press
 - MAJEROVÁ, V., MAJER, E. 1999: *Kvalitativní metody v sociologii venkova a zemědělství – část I*. Praha, PEF ČZU
 - MASKELL, P. et al. 1998: *Competitiveness, Localised Learning and Regional Development: Specialisation and prosperity in small open economies*. London, Routledge
 - MATES, P., WOKOUN, R. et al. 2001: *Malá encyklopedie regionalistiky a veřejné správy*. Praha, Prospektrum
 - MIKŠÍČEK, P. 2006: *Staré Sudety: ohlédnutí po reáliích a životě*. In: Spurný, M. (ed.) *Proměny sudetské krajiny*. Domažlice, Nakladatelství Českého lesa
 - MIKŠÍČEK, P. 2007: *Osídlování pohraničí*. In: Mikšíček, P., Matějka, O., Spurný, M. (eds.) *Zmizelé sudety/Das Verschwundene Sudetenland*. Domažlice, Nakladatelství Českého lesa
 - MOLDAN, B. 2003: *(Ne)udržitelný rozvoj: ekologie – hrozba i naděje*. 2. vyd., Praha, Karolinum
 - NIC CRAITH, M. 2006: *Europe and the Politics of Language: Citizens, Migrants and Outsiders*. Hampshire, Palgrave Macmillan
 - NOVÝ, I., SCHROLL-MACHL, S. 2005: *Spolupráce přes hranice kultur*. Praha, Management Press
 - PATOČKA, J., HEŘMANOVÁ, E. 2008: *Lokální a regionální kultura v České republice*. Praha, ASPI
 - PERKMANN, M. 1999: Building Governance Institution across European Borders. *Regional Studies* 33 (7): 657 – 667

- PERKMANN, M. 2003: Cross-Border Regions in Europe: Significance and Drivers of Regional Cross- Border Co-operation. *European Urban and Regional Studies* 10 (2): 151 – 173
- PLESKOT, I. 2006: *Práce v zahraničí v názorech a výpovědích respondentů*. In: Zich, F. (ed.) *Člověk v pohraničí*. Ústí nad Labem, Univerzita Jana Evangelisty Purkyně
- PLOEG, J.D. VAN DER, SACCOMANDI, V. 1995: *On the Impact of Endogenous Development in Agriculture*. In: Ploeg, J.D. VAN DER, Dijk, G. VAN (eds.) *Beyond Modernization: The Impact of Endogenous Rural Development*. Assen, Van Gorcum
- PUTNAM, R. 1993: *Making Democracy Work: Civic Traditions in Modern Italy*. Princeton, Princeton University Press
- RICHARDSON, H.W. 1969: *Elements of Regional Economics*. Middlesex, Penguin Books
- ROBERTSON, R. 1995: *Glocalization*. In: Featherstone, M., Lash, S., Robertson, R. (eds.) *Global Modernities*. London, SAGE Publications
- SELMAN, P. 1996: *Local Sustainability: Managing and Planning Ecologically Sound Places*. London, Paul Chapman Publishing
- SHUCKSMITH, M. 2002: Endogenous Development, Social Capital and Social Inclusion: Perspectives from LEADER in the UK. *Sociologia Ruralis* 40 (2): 208 – 218
- ŠÍP, E., ŠPÁDA, K. (eds.) 2006: *Iniciativa společenství INTERREG IIIA*. Praha, Ministerstvo pro místní rozvoj
- SKOKAN, K. 2004: *Konkurenceschonost, inovace a klastry v regionálním rozvoji*. Ostrava, Repronis
- SPURNÝ, M. 2006: *Sudety: vývoj a současný život jednoho pojmu*. In: Spurný, M. (ed.) *Proměny sudetské krajiny*. Domažlice, Nakladatelství Českého lesa
- SZALÓ, C. 2007: *Transnacionální migrace: proměny identity, hranic a vědění o nich*. Brno, Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK)
- TEMPLE, M. 1994: *Regional Economics*. Hampshire, The Macmillan Press
- VANHOVE, N., KLAASSEN, L.H. 1987: *Regional Policy: A European Approach*. 2nd ed., Hants, Gower Publishing

- *Velký sociologický slovník*. 1996, Praha, Karolinum
- WAGSTAFF, P. 1999: *Regions, Nations, Identities*. In: Wagstaff, P. (ed.) *Regionalism in the European Union*. Exeter, Intellect Books
- WEYAND, S. 1997: *Inter-Regional Associations and the European Integration Process*. In: Jeffery, Ch. (ed.) *The Regional Dimension of the European Union*. London, Frank Cass
- WOKOUN, R., MALINOVSKÝ, J. et al. 2008: *Regionální rozvoj – východiska regionálního rozvoje, regionální politika, teorie, strategie a programování*. Praha, Linde
- WOKOUN, R., MATES, P., KADEŘÁBKOVÁ, J. (eds.) 2004: *Úvod do regionálních věd a veřejné správy*. Plzeň, Aleš Čeněk
- World Commission on Environment and Development 1987: *Our Common Future*. Oxford, Oxford University Press

Internetové a ostatní zdroje

- AEBR 2004: *European Charter for Border and Cross-border Regions – new version*. [on-line], Citováno 28.3.2007, Dostupné z http://www.aebr.net/publikationen/pdfs/Charta_Final_071004.gb.pdf
- AEBR 2006: *White Paper on European Border Regions. Final Version*. [on-line], Citováno 28.3.2007, Dostupné z <http://www.aebr.net/pics/db/FinalEN6Nov06.pdf>
- EC 2005, *Sdělení komise 2005/299: Politika soudržnosti pro podporu růstu a zaměstnanosti: Strategické obecné zásady Společenství, 2007 – 2013*. [on-line], Citováno 11.3.2007, Dostupné z http://ec.europa.eu/prelex/detail_dossier_real.cfm?CL=cs&DosID=193099
- EC 2006a, *Nářízení Evropského parlamentu a Rady ES č. 1083/2006, o obecných ustanoveních o Evropském fondu pro regionální rozvoj, Evropském sociálním fondu a Fondu soudržnosti*. [on-line], Citováno 11.3.2007, Dostupné z <http://eur-lex.europa.eu/cs/repert/1450.htm>

- EC 2006b, *Nařízení Evropského parlamentu a Rady ES č. 1080/2006, o Evropském fondu pro regionální rozvoj*. [on-line], Citováno 11.3.2007, Dostupné z <http://eur-lex.europa.eu/cs/repert/1420.htm>
- EC 2006c, *Nařízení Evropského parlamentu a Rady ES č. 1081/2006, o Evropském sociálním fondu*. [on-line], Citováno 11.3.2007, Dostupné z <http://eur-lex.europa.eu/cs/repert/1450.htm>
- EC 2006d, *Nařízení Evropského parlamentu a Rady ES č. 1082/2006, o evropském uskupení pro územní spolupráci*. [on-line], Citováno 7.7.2009, Dostupné z <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:210:0019:01:CS:HTML>
- EC 2006e, *Renewed EU Sustainable Development Strategy*. [on-line], Citováno 5.2.2010, Dostupné z [http://www.mzp.cz/AIS/web-pub-en.nsf/\\$pid/MZPJHFJRHQP/\\$FILE/KM-EU_SDS_eng-20060615.pdf](http://www.mzp.cz/AIS/web-pub-en.nsf/$pid/MZPJHFJRHQP/$FILE/KM-EU_SDS_eng-20060615.pdf)
- ERS 2007, *Stanovy Euroregionu Šumava – Jihozápadní Čechy*. [on-line], Citováno 18.6.2009, Dostupné z <http://www.euregio.cz/euregio/index.php?page=32&lag=&lang=cz&r=22>
- ERS 2009, *Výroční zpráva Euroregionu Šumava 2008 (česká část)*. [on-line], Citováno 18.6.2009, Dostupné z <http://www.euregio.cz/euregio/index.php?page=30&lag=&lang=cz&r=22>
- ERSN 2003, *Stanovy sdružení Jihočeská Silva Nortica*. [on-line], Citováno 18.6.2009, Dostupné z http://www.silvanortica.com/dokumenty/formulare/Stanovy_JC_SILVA_NORTICA_nove.doc
- ERSN 2006, *Strategie Euroregionu Silva Nortica 2007 – 2013*. [on-line], Citováno 18.6.2009, Dostupné z http://www.silvanortica.com/dokumenty/Strategie_ERSN/Strategie_ERSN.pdf
- Google Earth
- Internetové stránky 1. Dolnorakouské dětské dílny HUKI www.huki.at Citováno 27.7.2009
- Internetové stránky Centra pro komunitní práci www.cpkp.cz Citováno 25.8.2009

- Internetové stránky Českého statistického úřadu www.czso.cz Citováno 5.5.2009
- Internetové stránky Euroregionu Bayerischer Wald www.euroregio-bayern.de Citováno 1.7.2009
- Internetové stránky Euroregionu Silva Nortica www.silvanortica.com Citováno 18.6.2009
- Internetové stránky Euroregionu Šumava www.euroregio.cz Citováno 18.6.2009
- Internetové stránky Jihočeského kraje www.kraj-jihocesky.cz Citováno 18.6.2009
- Internetové stránky Jindřichohradeckého deníku <http://jindrichohradecky.denik.cz> Citováno 1.9.2009
- Internetové stránky Keramické dílny Děbolín www.penzionkeramika.cz Citováno 27.7.2009
- Internetové stránky Ministerstva pro místní rozvoj České republiky www.mmr.cz Citováno 10.4.2007
- Internetové stránky obce Lažiště www.oulaziste.cz Citováno 25.8.2009
- Internetové stránky Spolku přátel tradic www.ahscb.net Citováno 25.8.2009
- Internetové stránky www.strukturalni-fondy.cz Citováno 18.6.2009
- Internetový portál Ministerstva práce a sociálních věcí <http://portal.mpsv.cz/sz/stat> Citováno 5.5.2009
- Interní materiály Euroregionu Šumava
- LUNIACZEK, P. 2009: *Lažiště – turistický miniprůvodce*. Vimperk, OÚ Lažiště [propagační tiskovina]
- Metodika pro místní Agendy 21 v České republice. 2003, [on-line], Citováno 3.3.2007, Dostupné z <http://www.ceu.cz/edu/ma21/metodika/metodika.htm>
- Ministerstvo pro místní rozvoj České republiky 2006: *Strategie regionálního rozvoje České republiky pro léta 2007 – 2013*. [on-line], Citováno 13.3.2007, Dostupné z <http://www.mmr.cz/index.php?show=001024004003>
- Ministerstvo pro místní rozvoj České republiky 2007: *Euroregiony v České republice* [on-line], Citováno 10.4.2007, Dostupné z <http://www.euroskop.cz/47503/clanek/euroregiony/>

- VOTOČKOVÁ, T. 1999: *Indikátory udržitelného rozvoje*. Český ekologický ústav, [on-line], Citováno 5.2.2010, Dostupné z <http://www.mzp.cz/ris/vis-edice.nsf/5262baa1b2012f9cc125723b003a63ed/e10b61fb5d35c23cc1257419002c2708?OpenDocument>
- Zák. č. 17/1992 Sb., o životním prostředí ve znění pozdějších předpisů
- Zák. č. 248/2000 Sb., o podpoře regionálního rozvoje ve znění pozdějších předpisů

Seznam tabulek

Tabulka 1: Prostorové rozmístění obyvatel Jihočeského kraje	70
Tabulka 2: Hustota zalidnění podle okresů - 2007.....	71
Tabulka 3: Věková struktura obyvatelstva podle okresů	73
Tabulka 4: Vzdělanostní struktura obyvatelstva v okresech Jihočeského kraje	77
Tabulka 5: Prostorové rozložení bytové výstavby - 2007.....	85
Tabulka 6: Hrubý domácí produkt v Jihočeském kraji	86
Tabulka 7: Vyjíždka za prací včetně zahraniční podle okresů	91
Tabulka 8: Komparace počtu projektů přeshraniční spolupráce.....	125
Tabulka 9: Komparace čerpaných dotací v projektech přeshraniční spolupráce	126

Seznam grafů

Graf 1: Vývoj počtu obyvatel v Jihočeském kraji.....	69
Graf 2: Prostorové rozmístění obyvatel Jihočeského kraje.....	70
Graf 3: Věková struktura obyvatelstva Jihočeského kraje – 1998 a 2007	72
Graf 4: Strom života - Jihočeský kraj 2007	75
Graf 5: Vzdělanostní struktura obyvatelstva Jihočeského kraje	76
Graf 6: Přirozený pohyb obyvatelstva Jihočeského kraje	78
Graf 7: Migrační pohyb obyvatelstva Jihočeského kraje.....	79
Graf 8: Celkový pohyb obyvatelstva Jihočeského kraje	80
Graf 9: Přirozený přírůstek v okresech Jihočeského kraje.....	81
Graf 10: Migrační přírůstek v okresech Jihočeského kraje.....	82
Graf 11: Celkový přírůstek v okresech Jihočeského kraje.....	83
Graf 12: Zahájené a dokončené byty v Jihočeském kraji	84
Graf 13: Zaměstnanost podle sektorů - Jihočeský kraj	87
Graf 14: Zaměstnanost podle sektorů - ČR a Jihočeský kraj 2007	88
Graf 15: Vývoj míry nezaměstnanosti - ČR a Jihočeský kraj.....	89
Graf 16: Nezaměstnanost v okresech Jihočeského kraje	90
Graf 17: Lůžka v hromadných ubytovacích zařízeních na 1000 obyvatel.....	93
Graf 18: Hosté v hromadných ubytovacích zařízeních - Jihočeský kraj.....	94
Graf 19: Nerezidenti v hromadných ubytovacích zařízeních - Jihočeský kraj	95

Graf 20: Typologie projektů v období 2004 - 2006 celkem	108
Graf 21: Klasifikace žadatelů v období 2004 - 2006 celkem.....	109
Graf 22: Typologie tzv. velkých projektů INTERREG IIIA	112
Graf 23: Klasifikace žadatelů tzv. velkých projektů INTERREG IIIA	113
Graf 24: Typologie projektů Dispoziční fond 2004 - 2006.....	114
Graf 25: Klasifikace žadatelů Dispoziční fond 2004 - 2006.....	115
Graf 26: Typologie projektů v období 2007 - 2013 celkem	117
Graf 27: Klasifikace žadatelů v období 2007 - 2013 celkem.....	118
Graf 28: Typologie tzv. velkých projektů Cíl evropská územní spolupráce.....	120
Graf 29: Klasifikace žadatelů tzv. velkých projektů Cíl evropská územní spolupráce	121
Graf 30: Typologie projektů Dispoziční fond a Fond malých projektů 2007 - 2013 ...	122
Graf 31: Klasifikace žadatelů Dispoziční fond a Fond malých projektů 2007 - 2013..	124

Seznam obrázků

Obrázek 1: Geografická mapa Jihočeského kraje	63
Obrázek 2: Administrativní mapa Jihočeského kraje.....	64
Obrázek 3: Zaniklá sídla v Sudetech po roce 1945.....	66
Obrázek 4: Zahraniční hosté v hromadných ubytovacích zařízeních 2004 - kartogram.	96
Obrázek 5: Prostorové vymezení Euroregionu Silva Nortica	102
Obrázek 6: Prostorové vymezení Euroregionu Bayerischer Wald - Šumava - Mühlviertel	104
Obrázek 7: Prostorové rozložení projektů INTERREG IIIA ČR - Rakousko	110
Obrázek 8: Lokalizace projektu Návštěvnické centrum textilu Lažiště.....	132
Obrázek 9: Lokalizace projektu Česko rakouské výtvarné dílny.....	139

Seznam příloh

Příloha 1: Vývoj počtu obyvatel v okresech Jihočeského kraje

Příloha 2: Pohyb obyvatel - Jihočeský kraj (relativní údaje)

Příloha 3: Přirozený přírůstek v okresech Jihočeského kraje

Příloha 4: Přírůstek stěhováním v okresech Jihočeského kraje

Příloha 5: Celkový přírůstek v okresech Jihočeského kraje

Příloha 6: Míra registrované nezaměstnanosti v okresech Jihočeského kraje

Příloha 7: Počet lůžek v hromadných ubytovacích zařízeních celkem

Příloha 8: Lůžka v hromadných ubytovacích zařízeních na 1000 obyvatel

Příloha 9: Schválené projekty v Jihočeském kraji INTERREG IIIA ČR - Bavorsko

Příloha 10: Schválené projekty v Jihočeském kraji INTERREG IIIA ČR - Rakousko

Příloha 11: Schválené projekty v Jihočeském kraji 2004 – 2006, Dispoziční fond ČR – Bavorsko

Příloha 12: Schválené projekty v Jihočeském kraji 2004 – 2006, Dispoziční fond ČR – Rakousko

Příloha 13: Schválené projekty v Jihočeském kraji, Cíl evropská územní spolupráce OP ČR – Bavorsko

Příloha 14: Schválené projekty v Jihočeském kraji, Cíl evropská územní spolupráce OP ČR – Rakousko

Příloha 15: Schválené projekty v Jihočeském kraji 2007 – 2013, Dispoziční fond ČR – Bavorsko

Příloha 16: Schválené projekty v Jihočeském kraji 2007 – 2013, Fond malých projektů ČR – Rakousko

Příloha 17: Satelitní snímek Lažiště s lokalizací projektu

Příloha 18: Rozhovor s hlavními aktéry projektu Návštěvnického centra textilu Lažiště

Příloha 19: Obrazová příloha – „Návštěvnické centrum textilu Lažiště“

Příloha 20: Satelitní snímek Děbolína s lokalizací projektu

Příloha 21: Rozhovor s žadatelem projektu Česko - rakouské výtvarné dílny (Děbolín)

Příloha 22: Obrazová příloha – „Česko - rakouské výtvarné dílny Děbolín“

Přílohy

Příloha 1: Vývoj počtu obyvatel v okresech Jihočeského kraje

Vývoj počtu obyvatel v okresech Jihočeského kraje										
okres/kraj	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
České Budějovice	178 188	178 284	178 531	178 140	178 523	179 043	179 369	180 723	182 055	184 256
Český Krumlov	59 269	59 304	59 329	59 500	59 817	59 941	60 144	60 708	61 001	61 261
Jindřichův Hradec	93 792	93 635	93 449	92 754	92 846	92 761	92 658	92 752	92 637	92 693
Písek	70 570	70 406	70 274	70 436	70 419	70 347	70 353	70 357	70 498	70 310
Prachatice	51 416	51 296	51 323	51 380	51 410	51 477	51 528	51 470	51 409	51 470
Strakonice	70 199	70 013	69 842	69 644	69 496	69 584	69 406	69 539	70 032	70 687
Tábor	103 200	103 174	103 126	102 714	102 586	102 388	102 254	102 217	102 374	102 587
Jihočeský kraj	626 634	626 112	625 874	624 568	625 097	625 541	625 712	627 766	630 006	633 264

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Příloha 2: Pohyb obyvatel - Jihočeský kraj (relativní údaje)

Pohyb obyvatel - Jihočeský kraj (relativní údaje)										
	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
živě narození	9,0	9,0	9,0	8,9	9,2	9,2	9,5	9,8	10,1	11,0
zemřelí	10,3	10,4	10,2	10,2	10,0	10,4	10,3	10,2	9,8	9,9
přistěhovalí	6,1	5,4	5,5	7,0	8,4	9,2	9,3	10,1	10,2	11,3
vystěhovalí	4,7	4,8	4,7	6,8	6,8	7,3	8,2	6,4	7,0	7,2
přirozený přírůstek	-1,3	-1,5	-1,2	-1,3	-0,8	-1,3	-0,8	-0,4	0,3	1,1
přírůstek stěhováním	1,4	0,7	0,8	0,2	1,6	2,0	1,1	3,7	3,2	4,1
celkový přírůstek	0,1	-0,8	-0,4	-1,2	0,8	0,7	0,3	3,3	3,6	5,2

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Příloha 3: Přirozený přírůstek v okresech Jihočeského kraje

Přirozený přírůstek v okresech Jihočeského kraje (údaje v ‰)										
	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
České Budějovice	-1,2	-1,4	-0,4	-1,0	-0,2	-0,5	0,2	0,3	0,8	2,2
Český Krumlov	1,5	1,1	1,3	1,0	2,5	1,2	0,7	1,8	2,9	3,6
Jindřichův Hradec	-1,0	-2,0	-1,8	-1,7	-1,3	-1,7	-1,6	-1,0	0,1	0,6
Písek	-1,6	-2,4	-2,3	-2,4	-1,5	-1,6	-2,3	-0,8	-1,5	-1,3
Prachatice	0,1	-0,6	-0,4	0,3	-0,4	-1,3	0,3	-1,5	0,8	0,2
Strakonice	-4,6	-3,3	-2,5	-2,5	-2,2	-2,3	-2,3	-2,0	-0,3	1,0
Tábor	-1,6	-1,3	-2,1	-2,1	-2,1	-2,6	-1,2	-0,7	-0,4	0,0
Jihočeský kraj	-1,3	-1,5	-1,2	-1,3	-0,8	-1,3	-0,8	-0,4	0,3	1,1

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Příloha 4: Přírůstek stěhováním v okresech Jihočeského kraje

Přírůstek stěhováním v okresech Jihočeského kraje (údaje v ‰)										
	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
České Budějovice	2,9	1,9	1,7	0,4	2,3	3,4	1,7	7,2	6,6	8,3
Český Krumlov	1,2	-0,6	-0,9	-1,1	2,8	0,9	2,7	7,5	1,9	0,6
Jindřichův Hradec	0,0	0,4	-0,2	-0,2	2,3	0,8	0,5	2,0	-1,3	0,0
Písek	0,1	0,1	0,4	0,2	1,2	0,6	2,3	0,8	3,5	1,7
Prachatice	0,2	-1,8	0,9	0,4	1,0	2,6	0,7	0,3	-2,0	1,0
Strakonice	1,0	0,7	0,1	0,1	0,1	3,6	-0,3	3,9	7,3	8,4
Tábor	2,0	1,1	1,6	0,7	0,8	0,7	-0,1	0,3	1,9	2,6
Jihočeský kraj	1,4	0,7	0,8	0,2	1,6	2,0	1,1	3,7	3,2	4,1

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Příloha 5: Celkový přírůstek v okresech Jihočeského kraje

Celkový přírůstek v okresech Jihočeského kraje (údaje v ‰)										
	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
České Budějovice	1,7	0,5	1,4	-0,6	2,1	2,9	1,8	7,5	7,3	10,5
Český Krumlov	2,7	0,6	0,4	-0,1	5,3	2,1	3,4	9,3	4,8	4,3
Jindřichův Hradec	-1,0	-1,7	-2,0	-1,9	1,0	-0,9	-1,1	1,0	-1,2	0,6
Písek	-1,6	-2,3	-1,9	-2,2	-0,2	-1,0	0,1	0,1	2,0	0,4
Prachatice	0,3	-2,3	0,5	0,7	0,6	1,3	1,0	-1,1	-1,2	1,2
Strakonice	-3,6	-2,7	-2,4	-2,4	-2,1	1,3	-2,6	1,9	7,1	9,3
Tábor	0,4	-0,3	-0,5	-1,5	-1,2	-1,9	-1,3	-0,4	1,5	2,6
Jihočeský kraj	0,1	-0,8	-0,4	-1,2	0,8	0,7	0,3	3,3	3,6	5,2

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Příloha 6: Míra registrované nezaměstnanosti v okresech Jihočeského kraje

Míra registrované nezaměstnanosti										
	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
České Budějovice	4,2	4,9	4,4	4,6	4,7	4,8	4,7	4,6	4,0	3,4
Český Krumlov	8,5	9,5	8,7	8,7	10,4	10,7	11,0	10,1	8,2	6,2
Jindřichův Hradec	4,8	5,9	4,9	5,6	6,7	7,1	8,1	7,5	6,0	4,5
Písek	7,3	7,9	7,6	7,6	8,4	8,4	9,1	8,5	6,9	5,1
Prachatice	6,9	7,7	6,0	6,8	7,3	7,0	7,9	6,4	5,2	4,0
Strakonice	6,6	7,7	6,6	6,8	7,4	8,1	8,2	7,3	6,7	5,3
Tábor	5,5	6,7	5,6	5,3	5,7	6,4	6,5	6,2	5,5	4,5
Jihočeský kraj	5,8	6,7	5,8	6,0	6,7	7,0	7,2	6,7	5,7	4,5

*od r. 2005 nová metodika

Zdroj: ČSÚ, MPSV, zpracování

Příloha 7: Počet lůžek v hromadných ubytovacích zařízeních celkem

Počet lůžek v hromadných ubytovacích zařízeních celkem								
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
České Budějovice	7 080	6 241	7 784	7 928	9 658	9 133	9 460	9 278
Český Krumlov	9 836	9 892	10 640	10 597	10 085	10 635	11 072	11 313
Jindřichův Hradec	8 036	8 485	9 005	9 749	9 261	9 454	9 500	10 004
Písek	5 560	5 903	5 505	5 757	5 881	5 887	5 742	5 301
Prachatice	7 443	7 717	7 838	7 613	7 276	7 329	7 660	7 846
Strakonice	3 981	3 959	4 515	3 758	3 800	3 926	4 033	3 820
Tábor	5 935	5 818	5 448	5 728	5 724	5 647	6 037	6 028
Jihočeský kraj	47 871	48 015	50 735	51 130	51 685	52 011	53 504	53 590

* údaje do r. 2000 nejsou dostupné

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Příloha 8: Lůžka v hromadných ubytovacích zařízeních na 1000 obyvatel

Lůžka v hromadných ubytovacích zařízeních na 1000 obyvatel								
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
České Budějovice	39,7	35,0	43,6	44,5	54,1	51,0	52,7	51,3
Český Krumlov	166,0	166,8	179,3	178,1	168,6	177,4	184,1	186,4
Jindřichův Hradec	85,7	90,6	96,4	105,1	99,7	101,9	102,5	107,9
Písek	78,8	83,8	78,3	81,7	83,5	83,7	81,6	75,3
Prachatice	144,8	150,4	152,7	148,2	141,5	142,4	148,7	152,4
Strakonice	56,7	56,5	64,6	54,0	54,7	56,4	58,1	54,9
Tábor	57,5	56,4	52,8	55,8	55,8	55,2	59,0	59,0
Jihočeský kraj	76,4	76,7	81,1	81,9	82,7	83,1	85,5	85,4

* údaje do r. 2000 nejsou dostupné

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Příloha 9: Schválené projekty v Jihočeském kraji INTERREG IIIA ČR - Bavorsko

Schválené projekty v Jihočeském kraji v období 2004 - 2006 INTERREG IIIA ČR - Bavorsko (tzv. velké projekty)				
Žadatel	Název projektu	Příspěvek z fondů EU (CZK)	Typ projektu	Klasifikace žadatele
město Netolice	Archeopark Netolice: rozvojový projekt česko-bavorské spolupráce	1 954 305	CR	M
Správa NP a CHKO Šumava	Cyklostezka Gerlova Huť - Nová Hůrka - Prášily - Srní, I. úsek: Gerlova Huť - Nová Hůrka	10 662 750	CR	R
Policie České republiky, Okresní ředitelství Prachatice	Kriminalita nezná hranic	315 000	K	R
Českokrumlovský rozvojový fond, s.r.o.	Muzeum Fotoateliér Seidel Český Krumlov - 1. etapa: Záchrana díla a příprava úvodní expozice	1 500 000	K	N
obec Nové Hutě	Na kole po stopách Krále Šumavy	2 156 303	CR	M
SEVEn, Středisko pro efektivní využívání energie, o.p.s	Návrh energetického využití bioodpadu na území Jihočeského kraje	787 500	ZP	N
obec Lažiště	Návštěvnické centrum textilu v obci Lažiště	1 312 257	CR	M
město Prachatice	Odstranění dopravně nebezpečného místa na cyklotrase Prachatice - Volary - Bischofsreut (SRN)	1 432 500	I	M
město Strakonice	Otavská cyklistická stezka - informační body	902 674	CR	M
Nadace pro Jihočeské cyklostezky	Otavská cyklistická stezka - putování krajem Karla Klostermanna	1 473 234	CR	N
Regionální sdružení Šumava	Pořízení stroje na údržbu lyžařských stop	6 880 980	I	N
Jihočeský kraj	Silnice II/167 Borová Lada - Horní Vltavice	19 356 000	I	R
Jihočeská hospodářská komora	Společně v Evropě	656 400	K	R
město Prachatice	Vícejazyčný průvodce městem Prachatice - zvukový informační systém	450 000	CR	M
Jihočeská centrála cestovního ruchu	Výstava tří zemí v Pasově	562 468	K	R
SEVEn, Středisko pro efektivní využívání energie, o.p.s	Využití bilancí zdrojů biomasy pro návrh pilotních projektů ve vybraných lokalitách Jihočeského kraje	900 000	ZP	N

město Prachatice	Zlepšení infrastruktury cestovního ruchu v rámci naučné stezky Svatopetrská	1 435 934	CR	M
Regionální environmentální centrum Česká republika	Značení místních produktů na Šumavě	1 744 907	O	N
SEVEEn, Středisko pro efektivní využívání energie, o.p.s	Zpracování energetické koncepce regionu Národního parku a CHKO Šumava	862 500	ZP	N
město Vimperk	Zpracování projektové dokumentace na projekt "anaerobní stabilizace bioodpadů města Vimperk"	600 000	ZP	M

Pozn.: Projekty: CR – cestovní ruch, I – infrastruktura, K – kulturní a sociální, V – vzdělávání, ZP – životní prostředí, O – ostatní; Žadatelé: M – místní správa a další místní subjekty, N – nevládní neziskové organizace a obdobné subjekty, R – regionální správa a další regionální subjekty, U – univerzity, vědecká a výzkumná pracoviště, O – ostatní

Zdroj: Šíp, E., Špáda, K. (eds.) 2006: Iniciativa společenství INTERREG IIIA. Praha, Ministerstvo pro místní rozvoj. (vlastní zpracování, vlastní typologie)

Příloha 10: Schválené projekty v Jihočeském kraji INTERREG IIIA ČR - Rakousko

Schválené projekty v Jihočeském kraji v období 2004 - 2006 INTERREG IIIA ČR - Rakousko (tzv. velké projekty)				
Žadatel	Název projektu	Příspěvek z fondů EU (CZK)	Typ projektu	Klasifikace žadatele
ACCC Česká republika o. s.	ACCC - Hospodářská podpora uměleckých a kulturních aktivit v hraničních regionech (Jihočeský kraj 2005)	246 000	K	N
Rada dětí a mládeže Jihočeského kraje	Boříme hranice předsudků	2 237 400	K	R
Třeboňská rozvojová o.p.s.	Centrum pro přeshraniční spolupráci – projekt na podporu přeshraniční spolupráce a podporu vzniku projektů obcí a neziskového sektoru na Třeboňsku	1 049 438	O	N
AgEnDa, o.s.	Centrum pro přeshraniční spolupráci a transfer know-how v oblasti obnovitelných zdrojů energií	461 250	ZP	N
Jihočeská hospodářská komora	Centrum pro přeshraniční vzdělávání a poradenství ve stavebnictví	517 500	V	R
obec Lipno nad Vltavou	Cyklostezka Frymburk-Lipno nad Vltavou	11 220 383	CR	M

Římskokatolická farnost Prachatice	Dny evropského dědictví v Prachaticích	311 250	K	O
EkoWATT – středisko pro obnovitelné zdroje a úspory energie	Energeticky soběstačné obce v příhraniční oblasti	887 250	ZP	N
Nemocnice České Budějovice, a. s.	Healthregio	1 061 586	O	N
ENKI, o.p.s.	Hlavní přeshraniční region spolku na ochranu klimatu 2005-2006 Dolní Rakousko-Česká republika (Slavonicko, Hrušovansko)	2 564 175	ZP	N
Jihočeská univerzita	Informační a poradenské centrum Zelená laguna	1 950 000	V	U
Ústav systémové biologie a ekologie Akademie věd České republiky	Infrastruktura pro společný studijní program v oboru biotechnologie a biomedicíny	5 995 527	V	U
město Nové Hradky	Infrastruktura pro zvýšení kvality cestovního ruchu v Nových Hradech ve vazbě na přeshraniční spolupráci	3 935 088	CR	M
Jihočeský kraj	Infrastruktura turistických hraničních přechodů Jižní Čechy – Dolní Rakousko	1 836 586	I	R
Jihočeský kraj	Infrastruktura turistických hraničních přechodů Jižní Čechy – Rakousko	6 715 622	I	R
Mikrobiologický ústav Akademie věd České republiky	Inkubátor pro řasové biotechnologie - Česko-rakouské partnerství pro vědu	7 140 000	V	U
Jihočeská hospodářská komora	Kooperativní rozvoj lokalit v příhraničí - Jihočeský kraj/Dolní Rakousko	900 000	O	R
Domov sv. Anežky, o.p.s.	Kvalifikace a pracovní uplatnění mladých lidí s postižením v České republice a Rakousku - Chráněná dílna U Svaté Kateřiny	2 336 250	O	N
Jihočeské muzeum v Českých Budějovicích	Muzeum - prostor pro partnerství, prostor pro společnou historii i současnost	1 493 195	K	R
Českokrumlovský rozvojový fond spol. s r.o.	Muzeum Fotoateliér Seidel Český Krumlov - 2. etapa: Veřejně přístupná expozice	5 250 000	K	N

Českokrumlovský rozvojový fond spol. s r.o.	Muzeum Fotoateliér Seidel Český Krumlov - 3.etapa: Centrum česko-rakousko-německého porozumění	4 500 000	K	N
Správa Národního parku a Chráněné krajinné oblasti Šumava	Nové řešení přístupu k vrcholu Boubína	345 000	CR	R
město Nové Hrady	Oprava místních komunikací zajišťujících přístup k turistickým objektům v Nových Hradech	3 772 121	I	M
Jihočeská univerzita	Ověřování vhodných odrůd obilnin (ozimá pšenice, jarní ječmen) pro ekologické zemědělství ČR	1 257 000	ZP	U
Jihočeský kraj	Plánování a příprava projektové dokumentace příhraniční silniční komunikace Jižní Čechy - Rakousko	2 542 500	I	R
Jihočeský fotbal, o.s.	Přeshraniční česko-rakouská fotbalová škola pro mládež	1 052 362	K	N
Česko-rakouská, o. p. s.	Přeshraniční studie územního rozvoje	1 237 500	I	N
Jihočeský kraj	Přeshraniční systém značení turistických cílů	9 300 000	CR	R
Národní muzeum fotografie	Regionální centrum fotografie	875 378	K	R
Jihočeský kraj	Rekonstrukce přístupové komunikace k hraničnímu přechodu Studánky/Weigetschlag – silnice II/161	5 943 584	I	R
Český rybářský svaz, Jihočeský územní svaz České Budějovice	Rozvoj kooperace a vzdělávání mezi členy Českého rybářského svazu a jejich partnery	1 822 527	V	R
Sdružení přátel vyšebrodského kláštera	Růže a meč. Výstava v klášteře ve Vyšším Brodě k historickému románu „Víteček“ u příležitosti 200. výročí narození spisovatele Adalberta Stiftera	2 257 668	K	N
Jihočeská hospodářská komora	S hranicí v Evropě	1 050 000	K	R
Jihočeská Silva Nortica	Sítě Euroregionu Silva Nortica - rozvoj a inovace	4 131 600	K	M

Český nadační fond pro vydru	Společná aktivní ochrana a monitoring vydry říční na území Jihočeského kraje a Waldviertelu	774 673	ZP	N
Jihočeská centrála cestovního ruchu	Společná prezentace turistických aktivit na území Jižních Čech a Horního Rakouska	972 750	CR	R
město České Velenice	Stavební úpravy turistického centra pěšího přechodu v Českých Velenicích	3 069 087	I	M
Muzeum středního Pootaví Strakonice	Středověký vodní mlýn v Hoslovicích, jihočeský skanzen I. etapa	3 960 257	K	R
Castech - novohradské sdružení pro povznesení věd a technologií	Studie doplnění infrastruktury a vytvoření podmínek pro private-public partnership v návaznosti na vědeckotechnický park Centrum biologických technologií v Nových Hradech	679 500	I	N
Jihočeská centrála cestovního ruchu	System tvorby a zavádění produktů cestovního ruchu v návaznosti na destinační management a marketing	1 850 000	CR	R
Turistika na koni - odbor při Klubu českých turistů Jihočeský kraj	Turistika na koni - rozvoj atraktivní novinky v oblasti cestovního ruchu v Jihočeském kraji	1 500 000	CR	N
Jihočeský kraj	Vyhodnocení vlivu záměru realizace rekonstrukce přístupových silnic k hraničnímu přechodu Zadní Zvonková – Schöneben na životní prostředí	204 750	I	R
Českomoravská konfederace odborových svazů	Výstavba přeshraničních kontaktů sociálních partnerů s trvalým strukturálním zajištěním	1 058 507	K	O
Golf Club Mnich	Vytvoření sítě golfových klubů v rámci sportovní spolupráce jižní Čechy - Dolní Rakousko	2 325 000	O	O
Jihočeské folklórní sdružení	Vytvoření sítě Jihočeského folklórního sdružení v návaznosti na Dolní Rakousko	2 100 000	K	N
město Nová Bystřice	Vzorové zavádění rozsáhlého informačního systému - Komunální geodata a turistický informační systém	566 100	CR	M

Ústav systémové biologie a ekologie Akademie věd České republiky	Založení a provoz laboratoře kultivace buněčných kultur s cílem společného výzkumu v oblasti biomedicíny a biotechnologie	7 115 550	V	U
Sdružení pohraničních obcí a měst okresu Jindřichův Hradec	Zimní běžecké trasy v příhraničním regionu České Kanady	1 062 000	CR	M
město Prachatice	Zlepšení turistické nabídky na Šumavě – rozhledna ve věži kostela sv. Jakuba v Prachaticích	1 087 500	CR	M

Pozn.: Projekty: CR – cestovní ruch, I – infrastruktura, K – kulturní a sociální, V – vzdělávání, ZP – životní prostředí, O – ostatní; Žadatelé: M – místní správa a další místní subjekty, N – nevládní neziskové organizace a obdobné subjekty, R – regionální správa a další regionální subjekty, U – univerzity, vědecká a výzkumná pracoviště, O – ostatní

Zdroj: Šíp, E., Špáda, K. (eds.) 2006: Iniciativa společenství INTERREG IIIA. Praha, Ministerstvo pro místní rozvoj. (vlastní zpracování, vlastní typologie)

Příloha 11: Schválené projekty v Jihočeském kraji 2004 – 2006, Dispoziční fond ČR – Bavorsko

Schválené projekty přeshraniční spolupráce v Jihočeském kraji v období 2004 – 2006 Dispoziční fond ČR – Bavorsko				
Žadatel	Název projektu	Příspěvek z fondů EU (CZK)	Typ projektu	Klasifikace žadatele
Občanské sdružení Golfový klub Hluboká na Vltavou ČB	3. Mezinárodní seniorský turnaj 2006	87 911	O	N
Obec Baráčníků - Vitoras PT	60. Výročí založení obce Baráčníků - Vitoras v Prachaticích	44 450	K	N
Regionální sdružení Šumava PT	Aktualizace internetových prezentací TIC	85 683	O	N
Město Netolice PT	Archeopark Netolice	297 339	CR	M
Městské kulturní středisko Vimperk PT	Arkády	83 900	K	M
Policie ČR, Okresní ředitelství Prachatice	Bezpečné příhraničí	87 000	O	R
Obec Štěkeň ST	Císařské manévry u Štěkně	148 790	K	M
Jihočeský kraj ČB	Česko-bavorsko-rakouské partnerské setkání	62 025	K	R
Správa NP a CHKO Šumava PT	Česko-německý tábor na Šumavě	85 541	K	R
Základní škola a Mateřská škola Horní Planá ČK	Další setkání s přáteli	87 000	K	M
Základní škola Prachatice, Vodňanská	Dlouhodobé partnerství - cesta k novým přátelstvím	57 091	K	M
Město Vimperk PT	DVD o Mikroregionu Horní Vltava - Boubínsko	131 550	CR	M

NaturVision o.s. PT	Fascinace přírodou - Faszination Nature 2007	57 510	K	N
Město Prachatice	Festival "Dny duchovní hudby"	78 680	K	M
Jihočeská hospodářská komora ČB	Gastrotour pro jihočeské podnikatele v cestovním ruchu	78 400	CR	R
Obec Horní Vltavice PT	Hornovltavické sportovní dny	84 610	K	M
Obec Horní Vltavice PT	Hornovltavické sportovní dny 2007	87 100	K	M
Společnost pro zachování Hořických pašijových her PT	Hořické pašijové hry 2006	80 255	K	N
Nadační fond Festival komorní hudby Český Krumlov	Hudba v proměnách času - společný česko - bavorský koncertní projekt v rámci 20. Ročníku Festivalu komorní hudby Český Krumlov 2006	94 668	K	N
Směšený pěvecký sbor Česká píseň Prachatice	Hudební setkání 2007	68 423	K	O
Město Netolice PT	Image materiály z Netolicka v německém jazyce	28 000	CR	M
Jihočeská centrála cestovního ruchu ČB	Informace, komunikace a vzdělávání v cestovním ruchu	148 000	V	R
Jihočeská centrála cestovního ruchu ČB	In-line skating a Nordic walking - jižní Čechy, Šumava - Bavorský les	110 000	CR	R
Směšený pěvecký sbor Česká píseň Prachatice	IV. Mezinárodní sborový festival Freyung - Prachatice - Rijeka	136 000	K	O
Město Prachatice	Jazz festival - Prachatice	62 500	K	M
Základní škola profesora Josefa Brože Vlachovo Březí PT	Jedeme společně dál II	52 890	K	M
Jihočeská centrála cestovního ruchu ČB	Jižní Čechy známé i zapomenuté - Život na česko-bavorském pomezí	145 000	K	R
Správa NP a CHKO Šumava PT	Junior Rangers	85 481	O	R
Město Prachatice	Koloshow - zahájení turistické sezóny v Prachaticích	73 500	K	M
Město Prachatice	Koloshow - zahájení turistické sezóny v Prachaticích	79 500	K	M
Jihočeská komorní filharmonie ČB	Koncert městu České Budějovice a Jihočeskému kraji ku příležitosti 25. Výročí Jihočeské komorní filharmonie ČB za účasti německého partnera	83 327	K	O

Regionální sdružení Šumava PT	Koordinace údržby lyžařských stop a aktualizace serveru www.bilastopa.cz	116 180	CR	N
Obec Stachy PT	Leporelo Stachy	42 000	K	M
Správa NP a CHKO Šumava PT	Lesník pro 21. Století	30 375	K	R
Město Prachatice	Leták Otto Herbert Hajek a Jan Neumann	32 060	K	M
Vodní záchranná služba ČČK, Místní skupina Český Krumlov	Letní soustředění mládeže Vodní záchranné služby ČČK a Vodní záchranné služby BRK/Bayerisches Rotes Kreuz/	63 724	O	N
Tělovýchovná jednota Spartak Písek	Lyžování bez hranic	84 331	CR	N
Obec Malenice PT	Malenice - tradiční akce jinak; zapojení přeshraničních partnerů do tradičních akcí	78 584	K	M
Město Prachatice	Mezinárodní letní škola staré hudby v Prachaticích	87 000	K	M
Město Prachatice	Mezinárodní turnaj v sálové kopané na Zlaté stezce	67 500	K	M
Českobudějovický kynologický klub	Mezinárodní výstava psů všech plemen - duben 2007	50 750	O	N
Regionální sdružení Šumava PT	Místopisný průvodce Šumavou a bavorským příhraničím	116 180	CR	N
Město Prachatice	Muzea a galerie v Prachaticích - propagační materiál	30 000	K	M
ORBIS VIRIDIS, o.p.s. ČB	Nabídkový katalog ORBIS VIRIDIS, o.p.s. - lovecký zámek Ohrada	41 300	O	N
Město Vimperk PT	Naturvision - promítání pro veřejnost, workshop filmových tvůrců, slavnostní večer	116 180	V	M
Město Vimperk PT	Naturvision - školní program	116 180	V	M
Prachatické muzeum	Naučná stezka České Žleby - Bischofsreut	77 737	CR	M
Městská knihovna Prachatice	Oslava výročí vzniku veřejného knihovnictví v Prachaticích	86 992	K	M
Nemocnice Prachatice	Oslavy 100. Let výročí Nemocnice v Prachaticích	35 250	K	M
Město Prachatice	Panorama umístění na kostel sv. Jakuba a rozhlednu Libín	43 000	CR	M
Město Prachatice	Panoramatická mapa okresu Prachatice - reedice	55 000	CR	M
Správa NP a CHKO Šumava PT	Pilotní projekt: nové pojetí lesních hospodářských plánů	115 837	ZP	R
Smíšený pěvecký sbor Česká píseň Prachatice	Pocta JJ	83 000	K	O

TJ Sokol Husinec PT	Podzimní jezdecké závody s mezinárodní účastí	56 899	K	N
Město Prachatice	Podzimní rozloučení s turistickou sezónou v Prachaticích	31 500	K	M
Český rybářský svaz, MO Husinec PT	Popisné mapy rybářských revírů a okolí	267 852	CR	R
Obec Horní Vltavice PT	Pouťové slavnosti Horní Vltavice - Philipsreut	34 786	K	M
Obec Horní Vltavice PT	Pouťové slavnosti Horní Vltavice - Philipsreut 2007	34 786	K	M
Euroregion Šumava - jihozápadní Čechy	Poznávací zájezd česko-bavorských informačních center na Českokrumlovsku	56 985	O	M
Město Prachatice	Prachatice - Image desky	44 000	CR	M
Město Prachatice	Prachatice - image propagační materiál	108 000	CR	M
Město Prachatice	Prachatice - reedice a aktualizace image propagačního materiálu	55 000	CR	M
Správa NP a CHKO Šumava PT	Propagace projektu Autobusem po Národním parku Šumava 2006	60 000	CR	R
Správa NP a CHKO Šumava PT	Propagace projektu Autobusem po Národním parku Šumava 2007	69 000	CR	R
Město Vimperk PT	Proškolení obsluhy Kinomobilu	151 825	O	M
Město Volary PT	Přes Volary přešla smrt	59 000	K	M
Gymnázium Český Krumlov	Přeshraniční spolupráce gymnázií Č. Krumlov, Straubing a Untergriesbach	65 091	K	M
Gymnázium Český Krumlov	Přeshraniční spolupráce gymnázií Český Krumlov a Untergriesbach	66 701	K	M
Osvětová beseda Ražice PI	Ražický pražec po Bavorsku	81 360	K	N
Jihočeský kraj ČB	Revitalizace 120 let staré křížové cesty Cetviny	75 000	CR	R
Jezdecká stáj Malenice PT	Rodeo Malenice	87 135	O	N
Jezdecká stáj Malenice PT	Rodeo Malenice	29 045	O	N
Nemocnice Prachatice	Sborník 100 let Nemocnice v Prachaticích	55 000	K	M
Sdružení rodičů při ZUŠ Vimperk PT	Setkání dechovek 2006	49 635	K	N
Obec Chelčice PT	Setkání občanů a spolků obcí Chelčice a Hunding	74 446	K	M
Obec Borová Lada PT	Setkání rodáků	78 600	K	M

Smíšený pěvecký sbor Česká píseň Prachatice	Seznamte se - JJ	58 349	K	O
Město Prachatice	Slavnosti solné Zlaté stezky v Prachaticích	140 000	K	M
Město Prachatice	Slavnosti solné Zlaté stezky v Prachaticích	87 000	K	M
Vodní záchranná služba ČČK místní skupina Český Krumlov	Soustředění mládeže Vodní záchranné služby ČČK a Vodní záchranné služby BRK	49 990	O	N
Obec Zdíkov PT	Společné akce partnerských obcí a spolků	65 769	K	M
Obec Strážný PT	Společné akce SDH Strážný a Philippsreut	66 150	K	M
Obec Zdíkov PT	Společné akce SDH Zdíkov a Auzernbrünst	34 706	K	M
Smíšený pěvecký sbor Česká píseň Prachatice	Společné pašiové zpěvy 2006	57 229	K	O
Město Vlachovo Březí PT	Společné setkání na náměstí Svobody ve Vlachově Březí	57 704	K	M
Dobrovolný svazek obcí mikroregion "Horní Vltava - Boubínsko" PT	Společný propagační materiál "mikroregion Horní Vltava - Boubínsko"	145 225	CR	M
Základní škola Prachatice	Spoluprací mladé generace k Evropě bez hranic	78 421	K	M
Obec Kvilda PT	Strojová údržba lyžařských stop Kvilda	48 000	CR	M
Obec Kvilda	Strojová údržba lyžařských stop Kvilda 07-08	55 050	CR	M
Město Vimperk PT	Strojová údržba lyžařských stop Vimperk	50 098	CR	M
Město Prachatice	Studie proveditelnosti: Zbytiny - Sv. Magdalena	31 000	I	M
Základní škola Prachatice	Šumavská setkání	50 250	K	M
KIS města Prachatice	Tématické jednolistovky	36 200	K	M
Regionální sdružení Šumava PT	Tisk průvodce Šumavou a bavorským příhraničím	85 682	CR	N
Obec Horní Vltavice PT	Tisk publikace	30 345	O	M
Obec Malenice PT	Tradiční akce opět s bavorskými partnery	61 657	K	M
Obec Vacov PT	Turistický cíl Vacov - Javorník	55 000	CR	M
Město Prachatice	Turistický produkt "dětský prázdninový pas aneb kam za dobrodružstvím o prázdninách"	34 000	K	M
Město Prachatice	Turistický průvodce Pošumavím	87 000	CR	M
Obec Strážný PT	Údržba lyžařských stop Strážný 2007	40 320	CR	M

Obec Frymburk ČK	Úprava lyžařských běžeckých stop Lipensko	33 725	CR	M
Obec Frymburk ČK	Úprava lyžařských běžeckých stop Lipensko 07/08	39 779	CR	M
Obec Stachy PT	Úprava lyžařských běžeckých stop Stachy	54 810	CR	M
Obec Horní Vltavice PT	Úprava lyžařských stop Horní Vltavice	54 038	CR	M
Městské kulturní středisko Vimperk PT	Vimperské městské slavnosti	150 000	K	M
Město Vimperk PT	Vimperské památky	57 250	K	M
Základní škola profesora Josefa Brože Vlachovo Březí PT	Vlachovo Březí - Riedlhütte - sedmý rok	45 248	K	M
Město Volary PT	Volarské slavnosti dřeva 2006	35 850	K	M
Vodní záchranná služba ČČK, Místní skupina Český Krumlov	Výkon společných služeb Vodní záchranné služby ČČK a Vodní záchranné služby BRK/Bayerisches Rotes Kreuz/	170 838	O	N
Obec Zdíkov PT	Výměnné akce škol, tisk publikace	68 097	K	M
Gymnázium Strakonice	Výměnný pobyt partnerského Gymnázia Naburg	45 696	K	M
Českomoravská myslivecká jednota, okresní myslivecký spolek České Budějovice	Výstava trofejí	42 900	K	R
Město Prachatice	Výtvarný workshop v Prachaticích	59 500	K	M
SK Hodějov	Wild Hodějov City Rodeo	29 045	O	N
Jihočeské divadlo ČB	Zahraniční uvedení opery Alesanra Zemlinského Křídový kruh	44 440	K	N
Dobrovolný svazek obcí mikroregion "Horní Vltava - Boubínsko" PT	Zajištění letní údržby lyžařských turistických tras v mikroregionu Horní Vltava - Boubínsko	146 250	CR	M
Obec Stožec PT	Zajištění zimní údržby lyžařských tras stožecko v sezóně 2006-2007	116 180	CR	M
Obec Borová Lada PT	Zajištění zimní údržby lyžařských tras borovoladsko v sezóně 2006-2007	116 180	CR	M
Obec Stožec PT	Zajištění zimní údržby lyžařských tras stožecko v sezóně 2007-2008	55 058	CR	M

Svazek obcí Horní Vltava - Boubínsko PT	Zajištění zimní údržby lyžařských turistických tras v mikroregionu Horní Vltava - Boubínsko	278 168	CR	M
Národní památkový ústav - územní odborné pracoviště v Českých Budějovicích	Zlatokorunská konference - květen 2006	108 150	K	R
Regionální sdružení Šumava PT	Zpracování souřadnicových dat GPS pro oblast centrální Šumavy a nákup 3 ks GPS modulů	106 118	I	N
Regionální sdružení Šumava PT	Zpracování souřadnicových dat GPS pro oblast západní Šumavy a nákup 3 ks GPS modulů	87 956	I	N

Pozn.: Projekty: CR – cestovní ruch, I – infrastruktura, K – kulturní a sociální, V – vzdělávání, ZP – životní prostředí, O – ostatní; Žadatelé: M – místní správa a další místní subjekty, N – nevládní neziskové organizace a obdobné subjekty, R – regionální správa a další regionální subjekty, U – univerzity, vědecká a výzkumná pracoviště, O – ostatní

Zdroj: interní materiály Euroregionu Šumava, vlastní zpracování, vlastní typologie

Příloha 12: Schválené projekty v Jihočeském kraji 2004 – 2006, Dispoziční fond ČR – Rakousko

Schwálené projekty přeshraniční spolupráce v Jihočeském kraji v období 2004 – 2006 Dispoziční fond ČR – Rakousko				
Žadatel	Název projektu	Příspěvek z fondů EU (CZK)*	Typ projektu	Klasifikace žadatele
Město Hluboká nad Vltavou	100 let města Hluboká nad Vltavou	27 150	K	M
Obec Jílovce	3. mezinárodní festival dechových hudeb - Jílovce 2005	54 517	K	M
Město Trhové Sviny	30 let tradice lidové hudby v Trhových Svinech	40 671	K	M
IKS Třeboň	5. mezinárodní festival dechových hudeb Třeboň 2007	54 300	K	N
České kulturní fórum	Academia Allegro Vivo ve Zlaté Koruně	67 875	K	O
Energy Centre Č. Budějovice	Biotyp v zemědělství a rozvoji venkova	81 450	ZP	N
Město Vodňany	Blanicko-Otavským regionem pěšky i na kole	90 247	CR	M
TJ OB české Budějovice	Budějovický pohár	27 150	K	N
Město Třeboň	Cesta za poznáním	39 205	K	M
Základní škola a Mateřská škola Lomnice n. Lužnicí	Cesta za společnou historií a kulturou	43 250	K	M
Nadace pro Jihočeské cyklostezky	Cyklistické jízdy a akce	68 255	CR	N

VSK Slavia PF JU České Budějovice	Cyklus sportovních seminářů III. pro pokročilé	48 083	O	N
Pěvecký sbor Česká píseň Prachatice	Česko-rakouská hudební setkání 2005	99 423	K	O
Jihočeská univerzita č. Budějovice	Česko-rakouská spolupráce při přípravě sympozia	81 341	K	U
Golfový klub Hluboká n. Vltavou	Česko-rakouské golfové akce pro mládež	58 481	O	N
Golfový klub Hluboká n. Vltavou	Česko-rakouské golfové akce pro seniory	62 934	O	N
TJ Slovan Břilice	česko-rakouský fotbalový turnaj mužů	27 150	O	N
TJ Slovan Břilice	česko-rakouský halový turnaj mladších žáků	27 150	O	N
Táborské soukromé gymnázium	Česky i německy v regionech nové Evropy	99 423	K	N
Vodní záchranná služba	činnosti v krizových situacích ve vodním prostředí	67 875	O	O
SOŠ veterinární, mechanizační a zahradnická a Jazyková škola Č.Budějovice	Den partnerství	44 390	K	M
SOŠ veterinární a zemědělská	Den partnerství	54 300	K	M
Kiwanis klub, č. Krumlov	Den s Handicapem - Den bez bariér 2006	76 780	K	N
Krajský úřad Jihočeského kraje	Dílna slov	67 848	K	R
Základní škola a Mateřská škola	Dobrý den, sousedé - Guten Tag, Nachbar!	37 467	K	M
Společnost pro dobré soužití	Festival česky a německy hovořící mládeže	54 300	K	N
Město Lomnice nad Lužnicí	Festival hudebního mládí	51 504	K	M
Město Lomnice nad Lužnicí	Festival mládeže	54 219	K	M
Slavonická renesanční spol.	Festival nezávislého umění	54 300	K	N
Město Kaplice	Formanské slavnosti Kaplice 2006	81 450	K	M
Sdružení Růže	Fotbalové turnaje Sdružení Růže	76 020	K	N
JCCR	Fotosoutěž jižní Čechy - Mühlviertel	95 025	K	R
Jihočeská hošpodářská komora	Gastrofest 2005	84 165	O	R
ZŠ Nové Hradky	Hudba bez hranic	52 508	K	M
Nadační fond Festival komorní hudby	Hudební setkání mezi Vltavou a Dunajem	101 677	K	N
Obec Staré Město pod Landštejnem	III. Staroměstské slavnosti	54 300	K	M

Jihočeská rozvojová o.p.s.	Informační středisko - Eurorando 2006	95 025	CR	N
Jihočeská hospodářská komora	Interkulturní management	86 038	K	R
SSOŠ a SOU Prachatice, s.r.o.	Interregionální putovní výstava Prachatice - Freistadt 2007	54 300	K	M
Obec Staré Město pod Landštejnem	IV. Staroměstské slavnosti	38 797	K	M
Občanské sdružení POMOC Týn nad Vltavou	Jak si kdo ustele, tak si taky lehne	54 300	K	N
Obec Staré Hobzí	Jarní slavnosti v obci Staré Hobzí	54 300	K	M
Jihočeské folklorní sdružení	Jihočeský zpěváček 2005 - na lidovou notičku se sousedy	99 179	K	N
RADAMBUK	JUGENDCAMP 2005	81 450	K	N
Obč. sdružení PRO-ODPAD	Kam s ním? Třídění odpadů a nakládání s bioodpady	67 875	ZP	N
Město Kaplice	Kaplické slavnosti 2005	97 550	K	M
KIC Kaplice	Kolem kolem Kaplicka	41 268	CR	M
Jihočeská komorní filharmonie	Koncert v St. Florian	65 350	K	O
Jihoč. asociace podnikatelek	Konference "Ženy v podnikání a managementu"	67 875	K	N
Město Veselí nad Lužnicí	Krajem rybníků a Jaro na Blatech	98 935	CR	M
Obč. sdružení BIO-REGIO	Krajina, stromy, my	40 725	K	N
české kulturní fórum	Královský hudební festival ve Zlaté Koruně 2006	108 600	K	O
Divadlo Continuo, Malovice	Kratochvílení 2005	81 450	K	M
PRO-ODPAD, občanské sdružení	Kuchyňské zbytky bez zbytku	82 210	O	N
ACCC ČR	Kultur. Grenzen. Los	54 300	K	N
MKS Slavonice	Kultura - to, co nás spojuje	54 897	K	M
Město Vodňany	Kultura sbližuje	46 155	K	M
Jihočeská hospodářská komora	Kultura v podnikání ...	40 725	K	R
Novosedly nad Nežárkou	Kulturní a sportovní akce pro mládež	95 595	K	M
Město Nová Bystřice	Letní řezbářské sympozium	99 858	K	M
Město Nová Bystřice	Letní řezbářské sympozium 2006	81 450	K	M
Město Nová Bystřice	Letní řezbářské sympozium 2007	48 870	K	M
Obec Dešná	Ludwies-Dešná-Drosendorf - rozvoj společných aktivit	55 467	K	M
Obec Lužnice	Lužnická nota 2005	58 373	K	M
Obec Lužnice	Lužnická nota trochu jinak	68 798	K	M

Holiday Horses Club	Malá cena Hluboká nad Vlt. 2007	30 327	O	N
Holiday Horses Club Hluboká n. Vltavou	Malá cena města Hluboká nad Vltavou	37 494	O	N
Holiday horses club Hluboká n. Vlt.	Malá cena města Hluboká nad Vltavou	42 951	O	N
Českomoravská myslivecká jednota, České Budějovice	Memoriál Karla Podhajského - 67. ročník	62 554	O	N
Město Třeboň	Měsíc partnerství Třeboň a Schremsu	96 491	K	M
Město Trhové Sviny	Mez. festival dechových hudeb Karla Valdaufa	54 300	K	M
Lomnice nad Lužnicí	Mez. festival folklorních souborů, setkání rodáků a přátel města	82 210	K	M
Jihočeská kulturní společnost	Mezinárodní festival dechových hudeb Třeboň 2006	54 300	K	N
Folklorní soubor Javor	Mezinárodní festival folklorních souborů	40 725	K	O
Město Prachatice	Mezinárodní letní škola staré hudby	67 875	K	M
ORBIS VIRIDIS, o.p.s.	Mezinárodní meeting pro tvorbu koncepcí státních lesů	73 386	O	N
Místní akční skupina, Třeboň	Mezinárodní rybářská konference	43 440	K	N
Farní sbor Českobratrské církve evangelické v Č. Budějovicích	Mezinárodní setkání pěveckých sborů	40 725	K	O
Vodní záchranná služba ČČK MS Český Krumlov	Mezinárodní soustředění mládeže VZS ČČK a Rakouska	40 725	O	N
Město Prachatice	Mezinárodní sportovní turnaj v sálové kopané	61 006	K	M
ZKM Vodňany	Mezinárodní turnaj v metané	71 052	O	M
Tělovýchovná jednota Hluboká nad Vltavou	Mezinárodní turnaj žáků v kopané	42 354	O	N
SK Včelná	Mezinárodní turnaje v metané	51 504	O	N
Sportovní klub Včelná	Mezinárodní turnaje v metané	48 381	K	N
ROSA	Místní produkty	82 210	O	N
Regionální sdružení Šumava	Místopisný průvodce Šumavou a příhraničím	108 600	CR	N
Obec Český Rudolec	Mládež a hudba	85 414	K	M
Lomnice nad Lužnicí	Nabídkový balíček propagace naučné stezky Velký Lomnický	73 305	CR	M
KIC Kaplice	Navázání na staré zaniklé tradice / Masopust	27 150	K	M
Jihočeská univerzita	Nová setkání s přáteli	67 875	K	U
Základní škola Nové Hradky	Novohradská expedice	48 924	O	M

Město Nové Hrady	Novohradsko bez hranic	73 794	K	M
Obec Staré Hobzí	Obnova venkovských tradic	82 210	K	M
Český svaz ochránců přírody, Třeboň	Ochrana přírody bez hranic	63 314	ZP	M
Okolo Třeboně, o.s.	Okolo Třeboně 2006	54 300	K	N
TJ Sokol Pražák	Orientační závody - 32. ročník	27 150	O	N
Obec Borek	Oslava výročí 200 let od založení obce Borek	52 264	K	M
TJ DYJE Staré Hobzí	Oslavy 100 let založení sportovního oddílu	90 844	K	N
TJ Sokol Slavonice	Oslavy 60 let založení sportovního oddílu	54 300	K	N
Jihočeská univerzita	Osobnosti a místa česko-rakouského pohraničí ...	65 160	K	U
Obec Chelčice	Ovoce tří zahrad	40 671	K	M
Město Prachatice	Panoramatická mapa okresu Prachatice	28 019	CR	M
Základní škola Bavorov	Partnerství škol a obcí Bavorov - Liebenau	28 670	K	M
Jihočeský kraj	Pilotní projekt Karel Klostermann 2006	68 690	K	R
Obec Putim	Po stopách Dobrého vojáka Švejka	40 725	K	M
SMOJK	Podpora přeshraniční spolupráce obcí	41 078	K	M
Umělecká beseda Č. Krumlov	Podpora zvýšení povědomí o historii staveb a řemesel	67 875	K	N
Pohádkové království, o.s.	Pohádkové království - vandrování příhraničím	38 906	CR	N
Obec Chlum u Třeboně	Pohádkový Chlum u Třeboně	88 455	K	M
ZŠ Horní Planá	Poznání a spolupráce	40 725	K	M
Volba pro Slavonicko, o.s.	Prameny řeky Dyje, významná symbolika pro přátelství v příhraničním regionu	33 286	K	N
JCCR	Prezentace jižních čech ve Vídni	108 600	CR	R
Svazek obcí šumavského Podlesí	Propagace koňské turistiky, agroturistiky a tradic mikroregionu	82 210	CR	M
Třeboňská Nocturna, obč. sdružení	Přeshr. koncert festivalu Třeboňská nocturna 2007	54 300	K	N
Třeboňská rozvojová o.p.s.	Přeshraniční dny v podnikání na Třeboňsku	54 300	K	N
Město Nové Hrady	Přeshraniční jazyková výuka v mateřských školách	64 346	V	M
Město České Velenice	Přeshraniční keramická dílna	83 025	K	M
Agenda, o. s.	Přeshraniční komunikační platforma pro jihočeské klastrové iniciativy	81 450	O	N

Netolická rozvojová, o.p.s.	Přeshraniční partnerství	82 210	K	N
Dobrovolný svazek obcí v Blanicko-otavském regionu	Přeshraniční partnerství mikroregionů	67 875	K	M
Jihočeská centrála cestovního ruchu	Přeshraniční regionální produkty cestovního ruchu	135 560	CR	R
Obec Horní Stropnice	Přeshraniční setkání hasičů	55 060	K	M
SOŠ a SOU Prachatice	Přeshraniční spolupráce obchodních škol	54 300	K	M
Základní škola Vodňany	Přeshraniční spolupráce základních škol ve Vodňanech a ve Wartbergu	34 861	K	M
Obec Dolní Dvořiště	Přeshraniční turnaj v malé kopané	40 725	K	M
Jihočeské muzeum	Příprava mezin. výstavy k výroční Karla Klostermanna 2008	95 025	K	R
Divadlo Continuo	Putovní festival divadla a Kratochvílení 2006	75 477	K	N
Osvětová Beseda Ražice	Ražický pražec - 22. ročník	56 309	K	N
G-centrum Tábor - sociální služby a domov důchodců	Reciproční výměnný pobyt pracovníků sociální péče a služeb	81 450	O	N
Jihočeská univerzita	Region znalostí - region budoucnosti	95 595	V	U
Jihočeský kraj	Revitalizace 120 let staré křížové cesty Cetviny	107 243	CR	R
BVAM Music concerts	Rockfest Dačice	27 150	K	N
Obec Písečné	Rozvíjení aktivit podél Moravské Dyje v příhraničním regionu Jihočeského kraje s D. Rakouskem	38 010	O	M
Volba pro Slavonicko	Rozvíjení sportovních aktivit	100 781	O	N
Obec Dešná	Rozvoj aktivit k podpoře jezdeckého sportu	54 300	O	M
Obec Kovářov	Rozvoj partnerství podpořen kulturně sportovními aktivitami	54 300	K	M
Svazek obcí Budějovicko - sever	Rozvoj přeshraniční spolupráce škol a folklórních souborů Budějovicko-sever - Arbesbach	40 725	K	M
IKS Třeboň	Rybářské slavnosti	91 278	K	N
Obec Kestřany	Rýžování zlata na Otavě	54 300	K	M
Obec český Rudolec	Sejdeme se přátelé	67 875	K	M
Obec Jankov	Selské slavnosti Holašovice 2005	58 074	K	M
Město Prachatice	Seminář - Setkání na Zlaté stezce	44 390	K	M

Institut pro etiku hospodářství, Jihočeská univerzita	Seminář spojený s jazykovým kurzem určený pro vedoucí pracovníky v oblasti cestovního ruchu a regionálního rozvoje	82 210	V	U
Technické služby města Nové Hrady	Seriál letních koncertů a divadelních představení	54 300	K	M
Pěvecký sbor Česká píseň	Setkání 2006	38 254	K	O
Obec Homole	Setkání harmonikářů	64 834	K	M
Sbor dobrovolných hasičů	Setkání hasičů	43 739	K	N
Město Prachatice	Setkání na Zlaté stezce	46 698	K	M
Folklorní sdružení Libín-S Prachatice	Setkání s tradicí na Schwarzenberském plavebním kanálu 2006	81 450	K	N
Folklorní sdružení Libín-S	Setkání s tradicí na Schwarzenberském plavebním kanálu 2007	54 300	K	N
Český svaz včelařů	Setkání včelařů v Prachaticích	44 689	K	M
Městské kulturní středisko Dačice	Slavnosti orchestrů - FEST BAND 2005	122 012	K	M
Statutární město Č. Budějovice	Slavnosti tří měst	93 152	K	M
Sbor dobrovolných hasičů Branná	Slavnostní setkání hasičů u příležitosti 110 let vzniku SDH Branná	27 150	K	N
Obec Ledenice	Softball - společná řeč příhraniční oblasti	29 946	O	M
Farní sbor Českobratrské církve České Budějovice	Společná přeshraniční setkávání v rámci partnerství a dlouhodobé spolupráce	80 093	K	O
Sdružení Růže	Společně na kolech kolem společné řeky	27 503	K	N
Divadelní soubor Čelakovský	Spolupráce amatérských divadel	67 794	K	N
český červený kříž	Spolupráce českého a Rakouského ČK	64 563	K	O
Gymnázium Vítězslava Nováka	Sportfestival Euroregion 2007	54 246	K	M
Meding sportovní klub Slavonice	Sportovní spolupráce Waldviertel-Česká Kanada	81 531	O	N
TJ OB Č. Budějovice	Sportujeme na obou stranách hranic	32 254	K	N
Město Kaplice	Stálá výstavní expozice z historie Kaplicka	82 210	K	M
Statutární město Č. Budějovice	Středoevropský projektový seminář	95 622	K	M
Oblastní spolek Českého ČK	Svatý kámen 2005	97 604	K	N
Infocentrum ICOS Český Krumlov	Svět bez hranic	95 595	K	N

Město Jindřichův Hradec	Szene bunte wahne, Herbstfestival - Podzimní festival	40 725	K	M
Česko-rakouská o.p.s.	Školení pracovníků informačních center	41 431	V	N
Město Suchdol nad Lužnicí	Školky bez hranic	44 390	K	M
Squere Dance Club Třeboň	Tanec bez hranic	46 997	K	N
Město Hluboká nad Vltavou	Tenisový turnaj partnerských měst	40 725	K	M
Město Prachatice	Teplé srpnové večery a loučení s létem	34 345	K	M
Regionální sdružení Šumava	Tisk průvodce Šumavou a rakouským příhraničím	81 450	CR	N
IKS Třeboň	Třeboňské kulturní léto	61 006	K	N
Město Prachatice	Turistický produkt Dětský prázdninový pas	32 417	CR	M
Regionální sdružení Šumava	Turnaj v sálové kapaň "O pohár Euroregionu Šumava"	42 843	K	N
Meding sportovní klub Slavonice	Týden cykloturistiky	96 708	CR	N
Slavonická renesanční spol.	Týden cykloturistiky 2006	54 300	CR	N
ZŠ a MŠ Dešná	Učit se spolu jazyk sousedů	71 486	V	M
Obec Lipno nad Vltavou	Úprava lyžařských běžeckých stop Lipensko	91 115	CR	M
Holiday Horses Club Hluboká n. Vltavou	Velká cena města Hluboká nad Vltavou	37 494	O	N
Holiday Horses Club	Velká cena města Hluboká nad Vltavou	40 725	O	N
Město Veselí nad Lužnicí	Veselský triatlon	95 405	O	M
českobudějovický automotoklub	Veterán rallye Křivonoska 2006	54 300	O	N
Českobudějovický automotoklub	Veterán rallye Křivonoska 2007	40 671	O	N
Farní obec Starokatolické církve ve Strakonících	Víra - základ evropské kultury	41 920	K	O
Město Vodňany	Vodňanské rybářské dny	95 595	K	M
TJ Sokol Pražák	Vodňanský kapr - 31. ročník dvoudenních orietačních závodů	38 879	K	N
Město Volary	Volarské slavnosti dřeva	67 875	K	M
Sdružení VENKOV 3000	Výměna zkušeností venkovský žen a selek	37 440	K	N
České Budějovice	Výměna zkušeností z oblasti rozvoje venkova mezi jihočeskými a hornorakouskými Místními akčními skupinami	43 902	K	M
Jihočeská centrála cestovního ruchu	Výstava fotografií - jižní Čechy známé i zapomenuté	135 044	K	R

Jihočeská centrála cestovního ruchu	Vytvoření marketingových a prodejních opatření pro přeshraniční cykloturistickou nabídku mezi Vltavou a Dunajem	109 469	CR	R
Město Prachatice	Významné osobnosti Prachatic	68 690	K	M
Národní muzeum fotografie	Vzdělávací workshop - fotografické techniky	81 450	K	O
Jihočeská centrála cestovního ruchu	Workshop pro cestovní kanceláře	60 354	CR	R
ZŠ profesora Josefa Brože	Z Baumgartenbergu do Vlachova Březí	52 671	K	M
ZŠ prof. J. Brože, Vlachovo Březí	Z Vlachova Březí do Baumgartenbergu	40 454	K	M
MŠ a ZŠ Lomnice nad Lužnicí	Za historií krajiny	67 875	K	M
Město Borovany	Za tradicemi k sousedům	54 246	K	M
Město Prachatice	Zimní slavnosti 2005 v Prachaticích	35 919	K	M
Inspirace Slavonice	Zmizelá židovská komunita	40 725	K	N
Město Třeboň	Žáci a studenti představují své město	67 875	K	M

* přepočteno z EUR kurzem 27,15 (průměrný kurz ČNB ve sledovaném období, tj. 2004 – 2009)

Pozn.: Projekty: CR – cestovní ruch, I – infrastruktura, K – kulturní a sociální, V – vzdělávání, ZP – životní prostředí, O – ostatní; Žadatelé: M – místní správa a další místní subjekty, N – nevládní neziskové organizace a obdobné subjekty, R – regionální správa a další regionální subjekty, U – univerzity, vědecká a výzkumná pracoviště, O – ostatní

Zdroj: www.silvanortica.com, vlastní zpracování, vlastní typologie

Příloha 13: Schválené projekty v Jihočeském kraji, Cíl evropská územní spolupráce OP ČR – Bavorsko

Schválené projekty v Jihočeském kraji* v období 2007 – 2013 Cíl evropská územní spolupráce, OP ČR – Bavorsko (tzv. velké projekty)*				
Žadatel	Název projektu	Příspěvek z fondů EU (CZK)**	Typ projektu	Klasifikace žadatele
Město Prachatice	1 000 let Zlaté stezky	2 939 775	K	M
Město Prachatice	Cyklostezka Sedýlko - rozhledna Libín	2 282 202	CR	M
Centrum umění Kvilda	Česko-německé kulturní centrum Kvilda	22 193 632	K	N
Českokrumlovský rozvojový fond spol. s. r.o.	Databanka společné historie Šumavy a Bavorského lesa	17 785 992	K	N
Regioskop, z.s.p.o.	Historická topografie kulturního dědictví Silva Gabreta- Egrensis	6 917 365	K	N
Bohemia JazzFest, ops.	Jazzový most	4 333 955	K	N
Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích	Klíšťata a jimi přenášená inf.onemocnění v podmínkách JK a Bavorska	7 211 719	O	U

Jihočeský kraj	Mírový pochod česko-bavorským příhraničím	1 200 030	K	R
Správa NP a CHKO Šumava	Nová koncepce Muzea historie lesa St. Oswald	1 215 953	CR	R
Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích	PACZion - Pasovsko - českobudějovická unie pro podporu zdraví učitelů	2 815 455	V	U
Jihočeská hospodářská komora	Perspektivy přeshraničního vzdělávání	4 547 869	V	R
Biologické centrum Akademie věd České republiky	Podklady pro prognózu gradací lýkožrouta smrkového	1 725 274	ZP	U
Centrum Adalberta Stiftera	Poznat.sousedy	1 697 717	K	N
Město Prachatice	Rok 2011 - 200 let od narození J.N.Neumanna	5 651 598	K	M
Správa NP a CHKO Šumava	Rozšíření služeb a návštěvnické infrastruktury na území NP Bavorský les a NP Šumava	1 786 199	CR	R
Jihočeská společnost pro ochranu přírody a myslivost, o.p.s.	Síť biodiverzita / lov	2 777 988	ZP	N
Biskupství českobudějovické	Stavět mosty	1 437 728	K	O
Obec Kubova Huť	Studie Tunelové trasy silnice I/4 v průtahu obcí Kubova Huť	2 796 647	I	M
Regionální rozvojová agentura Šumava o.p.s.	Turistický destinační management Bavorský les - Šumava	16 234 152	CR	R
Regionální rozvojová agentura Šumava, o.p.s.	Via Nova - Poutní cesta "Bavorský les - Šumava"	4 961 663	CR	R
Správa NP a CHKO Šumava	Výzkum ekologie rysa ostrovida a srnce obecného v horském ekosystému	5 377 058	ZP	R
Jihočeský kraj	Zlepšení přístupu k hr. Přechodu Strážný/Philippsreut - II/145 Vimperk	73 115 249	I	R

* k 18. červnu 2009

** přepočteno z EUR kurzem 27,15 (průměrný kurz ČNB ve sledovaném období, tj. 2004 – 2009), jedná se o prostředky pro příjemce z Jihočeského kraje, bez ohledu na to zda je zároveň hlavním partnerem projektu

Pozn.: Projekty: CR – cestovní ruch, I – infrastruktura, K – kulturní a sociální, V – vzdělávání, ZP – životní prostředí, O – ostatní; Žadatelé: M – místní správa a další místní subjekty, N – nevládní neziskové organizace a obdobné subjekty, R – regionální správa a další regionální subjekty, U – univerzity, vědecká a výzkumná pracoviště, O – ostatní

Zdroj: www.kraj-jihocesky.cz, vlastní zpracování, vlastní typologie

Příloha 14: Schválené projekty v Jihočeském kraji, Cíl evropská územní spolupráce OP ČR – Rakousko

Schválené projekty v Jihočeském kraji v období 2007 – 2013 Cíl evropská územní spolupráce, OP ČR – Rakousko (tzv. velké projekty)*				
Žadatel	Název projektu	Příspěvek z fondů EU (CZK)**	Typ projektu	Klasifikace žadatele
Úřad práce v Českých Budějovicích	BASIMET Odborné vzdělávání Horní Rakousko - Jižní Čechy	3 063 742	V	R
Mikrobiologický ústav AV ČR, v.v.i.	Česko-rakouská spolupráce při budování společné platformy v chemickém a biologickém přístupu při vyhledávání nových látek s protizánětlivou a protinádorovou aktivitou	4 615 500	O	U
Regionální rozvojová agentura Šumava	Euroregionální rozvoj příhraničních prostor Horní Rakousko/Jižní Čechy 2008/2009	692 325	O	R
Jihočeský kraj	Evropský region Dunaj - Vltava (Horní Rakousy - Jižní Čechy - Dolní Bavorsko - Waldviertel)	2 307 750	O	R
Jihočeská hospodářská komora	Hospodářský prostor Waldviertel - Vysočina - Jižní Čechy	868 963	O	R
Jihočeská rozvojová o.p.s.	CHD NET	2 718 312	I	N
Zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků a Středisko služeb školám, ČB	Interkulturní vzdělávání dětí a dospělých	6 672 031	V	U
Jihočeská hospodářská komora	Kooperativní prostorový rozvoj v přeshraničním prostoru Waldviertel - Jižní Čechy - Vysočina	5 314 613	I	R
Jihočeský kraj	Kulturní most	8 924 829	K	R
Český rozhlas	Mezi Vltavou a Dunajem, seriál rozhlasových pořadů o soužití v česko-rakouském pohraničí	733 050	K	O
Jihočeská Silva Nortica	Meziregionální mobilita - mobilita bez hranic	4 430 880	K	M
Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zemědělská fakulta a Zdravotně sociální fakulta	Možnosti redukce emisí CO ₂ pro velké kuchyňské provozy	3 057 769	ZP	U

Obec Horní Stropnice	Multifunkční a cyklistický okruh Česko - rakouským pohraničím - I. Etapa - projektová dokumentace	5 399 538	CR	M
Domov sv. Anežky, o.p.s.	Na společné cestě	959 617	O	N
Jihočeská centrála cestovního ruchu	Podpora zahraničního příjezdového cestovního ruchu jižní Čechy - Horní Rakousko - Waldviertel	9 739 357	CR	R
Ledax o.p.s.	POZNESS - Poznáním k lepším sociálním službám	1 679 526	K	N
Město Nové Hrady	Produkt cestovního ruchu - Po stopách společné historie	2 010 973	CR	M
Město České Velenice	Přeshraniční komunikace České Velenice - Wielands	13 172 501	I	M
Sdružení pro podporu cestovního ruchu na Novohradsku	Přeshraniční stezky zdraví	4 060 065	CR	N
Jihočeský kraj	Přeshraniční systém značení turistických cílů - 2. etapa	2 543 222	CR	R
Jihočeský kraj	Příhraniční silniční spojení L8278 z B41 - státní hranice Höhenberg - Nové Hrady	2 769 300	I	R
Občanské sdružení Přírodní zahrada	Přírodní zahrady bez hranic - Nový prostor pro lidi, přírodu i cestovní ruch na dosah	4 811 333	CR	N
Jihočeský kraj	Regionální kooperativní management CZ - AT	6 547 901	CR	R
Jihočeský kraj	Rekonstrukce přístupové komunikace k hraničnímu přechodu České Velenice/Gmünd	87 133 961	I	R
Jihočeský kraj	Rovné příležitosti v regionálních a komunálních rozpočtech	1 153 875	O	R
Českomoravská konfederace odborových svazů	Rozšiřování a zlepšování profesních a pracovních šancí a podmínek mladých a starších zaměstnanců v Jižních Čechách a Horním Rakousku	1 274 828	V	O
Třeboňská rozvojová o.p.s.	Rozvoj centra pro přeshraniční spolupráci Třeboňsko/Waldviertel	1 918 745	O	N
Slavonická renesanční, o.p.s.	Rozvoj přeshraniční šetrné turistiky v Graselově regionu - aneb jak nejslavnější loupežník začíná místním vracet, co kdysi nakradl	3 617 575	CR	N
Regionální rozvojová agentura jižních Čech RERA a.s.	Rozvoj přeshraniční turistické destinace Lipensko-Mühlviertel	26 493 594	CR	R

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích (JU)	Spolupráce na přípravě společného vzdělávacího programu Biologická chemie	5 538 600	V	U
Národní muzeum fotografie	Stories - Příběhy	4 303 954	K	O
Jihočeské muzeum v Českých Budějovicích	Šumava Karla Klostermanna - Příběh šumavské podmalby	11 113 119	K	R
AgEnDa o.s.	Technologická síť Mühlviertel-Jižní Čechy	7 106 675	I	N
Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zemědělská fakulta	Udržitelné systémy zemědělského hospodaření v česko-rakouském příhraničí - Sustainable farming (SuFa)	2 340 059	ZP	U
Jihočeské folklórní sdružení	Za lidovými tradicemi se sousedy	3 672 092	K	N
Energy Centre České Budějovice	Základní vzdělávací kurzy pro energetické poradce	927 992	V	N
Jihočeská Silva Nortica	Založení hospodářské platformy EUREGIO SILVA NORTICA	7 938 660	O	M
Obec Horní Stropnice	Zdolání hranic - Cesty setkání mezi Horní Stropnicí a Moorbad Harbach	7 415 425	CR	M
Jihočeský kraj	Zdraví přes hranice	5 162 084	K	R

* k 18. červnu 2009

** přepočteno z EUR kurzem 27,15 (průměrný kurz ČNB ve sledovaném období, tj. 2004 – 2009), jedná se o prostředky pro příjemce z Jihočeského kraje, bez ohledu na to zda je zároveň hlavním partnerem projektu

Pozn.: Projekty: CR – cestovní ruch, I – infrastruktura, K – kulturní a sociální, V – vzdělávání, ZP – životní prostředí, O – ostatní; Žadatelé: M – místní správa a další místní subjekty, N – nevládní neziskové organizace a obdobné subjekty, R – regionální správa a další regionální subjekty, U – univerzity, vědecká a výzkumná pracoviště, O – ostatní

Zdroj: www.kraj-jihocesky.cz, vlastní zpracování, vlastní typologie

Příloha 15: Schválené projekty v Jihočeském kraji 2007 – 2013, Dispoziční fond ČR – Bavorsko

Schválené projekty přeshraniční spolupráce v Jihočeském kraji v období 2007 – 2013 Dispoziční fond ČR – Bavorsko*				
Žadatel	Název projektu	Příspěvek z fondů EU (CZK)**	Typ projektu	Klasifikace žadatele
SDH Stachy PT	111. výročí založení SDH Stachy	110 718	K	N
Sbor dobrovolných hasičů Vlachovo Březí PT	120. výročí založení sboru a svěcení techniky	72 925	K	N
Obec Zdíkov PT	130. výročí založení hasičského sboru Zdíkov	48 408	K	M
Svaz tělesně postižených Vimperk PT	Aktivní odpočinek v každém věku nezná hranic	43 440	K	N

Prachatické muzeum	Archeologická pracovní skupina vých. Bavorsko/jižní a západní Čechy/Horní Rakousko	42 924	O	M
Správa NP a CHKO Šumava PT	Česko - německé fórum mládeže	50 689	K	R
Město Prachatice	Dětský prázdninový pas - turistický produkt	38 472	CR	M
Město Prachatice	Drátenický workshop v Prachaticích	84 409	K	M
Základní škola Prachatice	Evropa bez hranic - upevňování partnerských a přátelských vztahů	81 450	K	M
Město Prachatice	Festival "Dny duchovní hudby"	87 993	K	M
Město Prachatice	Festival "Dny duchovní hudby"	81 830	K	M
Obec Horní Vltavice PT	Hornovltavické sportovní dny 2008	68 011	K	M
Obec Strážný	Internetová prezentace obce Strážný a zaniklých osad v okolí	100 754	CR	M
Asociace jihočeských výtvarníků ČB	Intersalon AJV 2009	77 215	K	O
SK Hodějov	Jízda o krále Šumavy	53 838	K	N
Město Prachatice	Katalogy a prezentace J.N.Neumanna a O.H.Hajeka v Bavorsku	59 811	K	M
Město Prachatice	Koloshow - zahájení turistické sezóny v Prachaticích	112 863	K	M
Regionální sdružení Šumava PT	Koordinace údržby lyžařských stop	100 971	CR	N
Obec Horní Vltavice PT	Kulturní léto Horní Vltavice 2009	100 536	K	M
Město Prachatice	Leták Jan Nepomuk Neumann	39 015	CR	M
Policie ČR správa Jihočeského kraje Č. B.	Mezinárodní konference k 1. výročí rozšíření Schengenského prostoru	119 297	K	R
Město Prachatice	Mezinárodní turnaj v sálové kopané	77 242	O	M
Městská knihovna Prachatice	Na kolech po knihovnách regionu	70 916	K	N
Jezdecký klub "U Starýho kance" PT	Na koních s přáteli Šumavou bez hranic	81 912	CR	N
OS Rozkvět zahrady jižních Čech - MAS	Nacházení společných tradic	64 074	K	N
Místní organizace Svazu tělesně postižených, o.o. Vimperk PT	Naše radost-radost všem	68 092	K	N
Město Vimperk PT	NaturVision 2008 Vimperk - program pro veřejnost	135 750	V	M

Město Vimperk PT	NaturVision 2008 Vimperk - školní program	103 061	V	M
Obec Stožec PT	Obnova historického kříže v Černém Kříži	44 689	CR	M
Město Vimperk PT	Obnova kaple v Modlenicích	564 720	CR	M
Obec Vacov PT	Oslava výročí KK a otevření rozhledny Javorník	134 990	K	M
Obec Kvilda PT	Paměť krajiny v řeči fotografie	210 304	K	M
Strážný.Net PT	Podpora marketingu CR mikroregionu Horní Vltava - Boubínsko	67 305	CR	N
Obec Strážný PT	Proznačení Keltské stezky	147 479	CR	M
Gymnázium Český Krumlov	Přeshraniční spolupráce gymnázií Český Krumlov a Untergriesbach	80 147	K	M
Gymnázium Český Krumlov	Přeshraniční spolupráce gymnázií Český Krumlov a Untergriesbach	33 042	K	M
Obec Zdíkov PT	Rekonstrukce kapličky U Lizu	444 880	CR	M
Jezdecká stáj Malenice PT	Rodeo Malenice	79 821	O	N
Obec Strážný PT	Rozvoj vzdělávání v obci Strážný	61 088	V	M
Okresní organizace Svazu tělesně postižených, o. o. Prachatice	S handikepem se dá žít	34 372	O	N
Smíšený pěvecký sbor Česká píseň Prachatice	Sborový festival 2009	134 148	K	O
ZO Českého svazu včelařů Prachatice	Setkání česko - bavorských včelařů	62 934	K	M
Základní umělecká škola Vimperk PT	Setkání dechovek 2009	135 669	K	M
Obec Borová Lada PT	Slavnost vysvěcení obnoveného hřbitova v Novém Světě	27 150	K	M
Město Prachatice	Slavnosti solné Zlaté stezky	102 247	K	M
Sbor dobrovolných hasičů Stachy PT	Společné akce SDH Stachy a Finsterau	81 450	K	N
Obec Strážný PT	Společné akce SDH Strážný a Philippsreut	79 577	K	M
Obec Zdíkov PT	Společné akce SDH Zdíkov a Auzernnbünst	79 305	K	M
Smíšený pěvecký sbor Česká píseň Prachatice	Společné hudební toulky	51 857	K	O
Obec Kvilda PT	Strojová údržba lyžařských tras a jejich letní příprava	102 464	CR	M
Správa NP a CHKO Šumava PT	Šumava ve výtvarném umění	84 029	K	R
Městské kulturní středisko Vimperk PT	Šumavské řemeslné trhy	88 943	K	M

Obec Lipno nad Vltavou ČR	Úprava bruslařské dráhy na lipenském jezeře	65 975	CR	M
Město Frymburk ČR	Úprava lyžařských běžeckých stop Lipensko 08/09	82 482	CR	M
Obec Stachy PT	Úprava lyžařských běžeckých stop Stachy	89 921	CR	M
Město Horní Planá ČR	Úprava lyžařských běžeckých stop ve východní části Šumavy	110 772	CR	M
Jihočeská hospodářská komora ČB	Ve společné kuchyni-Bavorsko-Jižní Čechy	188 665	K	R
KreBul, o.s. PT	Volary a pochod smrti-přiblížení turistů	70 834	CR	N
Gymnázium Strakonice	Výměnný pobyt s partnerským Gymnáziem Nabburg	63 965	K	M
Město Prachatice	Zimní slavnosti v Prachaticích	94 292	K	M
Město Prachatice	Zlatá stezka - image propagační materiál	85 685	CR	M

* k 18. červnu 2009

** přepočteno z EUR kurzem 27,15 (průměrný kurz ČNB ve sledovaném období, tj. 2004 – 2009)

Pozn.: Projekty: CR – cestovní ruch, I – infrastruktura, K – kulturní a sociální, V – vzdělávání, ZP – životní prostředí, O – ostatní; Žadatelé: M – místní správa a další místní subjekty, N – nevládní neziskové organizace a obdobné subjekty, R – regionální správa a další regionální subjekty, U – univerzity, vědecká a výzkumná pracoviště, O – ostatní

Zdroj: interní materiály Euroregionu Šumava, vlastní zpracování, vlastní typologie

Příloha 16: Schválené projekty v Jihočeském kraji 2007 – 2013, Fond malých projektů ČR – Rakousko

Schválené projekty přeshraniční spolupráce v Jihočeském kraji v období 2007 – 2013 Fond malých projektů ČR – Rakousko*				
Žadatel	Název projektu	Příspěvek z fondů EU (CZK)**	Typ projektu	Klasifikace žadatele
Gymnázium Prachatice	111 let Gymnázia na Zlaté stezce	95 025	K	M
Město České Velenice	20 let bez železné opony	325 800	K	M
Město Nová Bystřice	Advent na hranici 2008	81 450	K	M
Město České Velenice	Ani ve stáří nemusíš být sám	190 050	O	M
Basketbalový klub Nové Hrady	Basketbalová setkání v regionu Nové Hrady - Gmünd	81 450	K	N
Základní škola Prachatice	Cesta k trvalému přátelství a spolupráci v otevřené Evropě	56 608	K	M
Přátelé dílny Romany Hulíkové	Česko - rakouské májové dílny	114 030	K	N
Občanské sdružení Jihočeský fotbal	Česko-rakouská fotbalová výchova mládeže	298 650	O	N
SOŠ veterinární, mechanizační a zahradnická a Jazyková škola s	Česko-rakouská spolupráce při realizaci projektového vyučování	190 050	V	M

právním státní jazykové zkoušky				
Přátelé dílny Romany Hulíkové	Česko-rakouské výtvarné dílny	135 750	K	N
Základní škola a Mateřská škola Nová Bystřice	Dobry den, sousede - Guten Tag, Nachbar III. etapa	78 138	K	M
Prostor pro vsechny o.s.	Dotkni se Pisku	135 750	K	N
Obcanske sdruzeni Hortensia	Duchovni krajina - Silva Nortica Drobná sakrální architektura jižních Čech a Waldviertelu	217 200	CR	N
Město Borovany	Duch-Zdraví-Sport-Kultura	119 460	K	M
Spolek pro rozvoj oblasti Dunaj-Vltava "Zelené srdce Evropy"	Ekologické a historické cennosti česko-rakouského pohraničí - seriál odborně vedených exkurzí	96 763	K	N
Svaz měst a obcí Jihočeského kraje	Evropské zasedání obcí u příležitosti českého předsednictví v EU	271 500	K	M
Centrum Adalberta Stiftera/Adalbert-Stifter-Zentrum	Habertův festival pěveckých sborů Horní Planá 2009	107 052	K	N
Obec Horní Stropnice	Hasičská soutěž v Horní Stropnici	81 450	K	M
Táborské soukromé gymnázium s.r.o.	Hochficht 2009 - Lyžařské setkání tří gymnázií	135 750	K	N
Obec Písečné	Hraniční řeka Dyje - nové možnosti v rozvíjení tradic v příhraničním regionu	181 905	K	M
Smíšený pěvecký sbor Česká píseň Prachatice	Hudební setkání 2008	76 020	K	O
ZUŠ Trhové Sviny	Hudební setkávání v Nových Hradech	54 300	K	M
Město Prachatice	Image propagační materiál: Prachatice - Brána Šumavy	85 305	CR	M
Dům dětí a mládeže Kaplice	Integrace menšin žijících v okrese Český Krumlov	135 750	O	O
Město Prachatice	Jazz festival v Prachaticích	54 300	K	M
Bazilika, o.p.s.	Jazzové dny 2009 České Budějovice	108 600	K	N
Bazilika, o.p.s.	Jazzové dny České Budějovice 2008	177 235	K	N
Jezdecký klub u Starého kance	Jezdecké soutěže	54 300	O	N
RADAMBUK - Rada dětí a mládeže Jč.kraje	Jižní Čechy - srdce Evropy	306 795	K	N
Jihočeský kraj	Jižní Čechy na návštěvě	235 391	K	R
Rodina Panny Marie	Keramická dílna Kána aneb tvoření bez hranic	190 050	K	N

AZIMUT - Sdružení pro netradiční formy pobytu v přírodě	Kočovné divadlo	230 775	K	N
Jč.univerzita v Českých Budějovicích	Konference: Jihočeská univerzita ve světě vědy bez hranic	384 607	V	U
Základní škola a Mateřská škola Tábor	Konverzační kurz v partnerské škole	190 050	V	M
Jihočeská hospodářská komora	Kooperační setkání podnikatelů ve vybraných odvětvích	190 050	K	R
Občanské sdružení pro podporu jezdecké turistiky - Jindřichův Hradec	Krajina bez hranic	168 330	K	N
Město Lomnice nad Lužnicí	Kulturní a společenské akce jako cesta k udržení a rozvoji našeho partnerství	81 450	K	M
Město Jindřichův Hradec	Kulturní kalendář Jindřichův Hradec x Zwettl léto/podzim 2008	95 541	K	M
Statutární město České Budějovice	Kulturní léto 2009 České Budějovice I	325 800	K	M
Město Nová Bystřice	Kulturní léto na Novobystřicku	162 900	K	M
Město Jindřichův Hradec	Kulturní spolupráce Jindřichův Hradec x Zwettl 2009	190 050	K	M
SOŠ pro ochranu a tvorbu životního prostředí	Kvalita syrového mléka z pohledu potravinářských škol ve Veselí n.L. a Wieselburgu	135 750	O	M
Město Borovany	Letní řezbářské sympozium	271 500	K	M
Fotbalový klub Tábor	Mezinárodní fotbalový turnaj mladších žáků	76 020	K	N
Město Prachatice	Mezinárodní letní škola staré hudby v Prachaticích	108 600	K	M
Město Prachatice	Mezinárodní turnaj v sálové kopané měst ležících na Zlaté stezce	54 300	K	M
Obec Staré Hobzí	Mezinárodními dětskými, lidovými a sportovními slavnostmi k odstranění jazykových bariér	81 450	K	M
Město Jindřichův Hradec	My Evropané	217 200	K	M
Svazek obcí Milevska	Myslivost spojuje	135 750	K	M
Základní škola profesora Josefa Brože Vlachovo Březí	Na 110.narozeniny ZŠ PJB ve Vlachově Březí - ČR zveme naše přátele z HS Baumgartenberg - Rakousko	62 526	K	M
Město Borovany	Na kole se sousedy	81 450	K	M
Město Slavonice	NADO-historický přeshraniční veletrh řemesel a živností	135 750	K	M
ZŠ Kovářov	Najdeme společnou řeč	244 350	K	M

Cisterciácké opatství Vyšší Brod	Nákup průvodcovského zařízení pro klášter Vyšší Brod	280 378	CR	O
Statutární město České Budějovice	Národní zahájení Dnů evropského dědictví 2008 v Českých Budějovicích - kulturní a historický odkaz koněspřežné dráhy	271 500	K	M
MŠ Slavonice	Naučná stezka - nové možnosti pro vzdělávání a ochranu životního prostředí v příhraničním regionu	135 750	CR	M
Energy Centre České Budějovice	Osvětlení pro školy - spolupráce Jihočeský kraj a Horní Rakousko	138 329	O	N
Klub orientačního běhu Český Krumlov	Otevřené utkání Čechy-Rakousko v lyžařském orientačním běhu	217 200	K	N
Město Hluboká nad Vltavou	Partnerská města v obrazech	81 450	K	M
Jihočeská hospodářská komora	Podpora inovačního podnikání a transferu know-how	190 050	O	R
Sdružení Růže	Pohlednice od sousedů - propagace jižních Čech v rakouské kabelové TV	352 950	CR	N
Město Vodňany	Posílení přeshraničních vztahů	84 165	K	M
Kulturní a informační centrum Kaplice	Poutní místa na Malši	217 200	CR	M
Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Školní zemědělský podnik	Prezentace kolekce plemene Fleckvieh v rámci výstavy Hobby podzim 2008	162 900	O	U
Svaz měst a obcí Jihočeského kraje	Prohloubení spolupráce mezi SMOJK a Svazem obcí Horního Rakouska	55 006	K	M
Územní skupina, International Police Association Slavonice	První zkušenosti s fungováním schengenského prostoru v česko-rakouském příhraničí	137 786	O	O
Kulturní a informační centrum Kaplice	Přehlídka hudebních souborů	115 116	K	M
Město Nové Hrady	Přeshraniční evropský maratón. Oslava 5. výročí vstupu ČR do EU	54 300	K	M
Město Vyšší Brod	Přeshraniční marketinková opatření, Opatská stezka II. Vyšší Brod, Meditační stezka St.Oswald bei Freistadt	60 925	CR	M
Město Třeboň	Přeshraniční Nocturna	271 500	K	M

Střední odborná škola a Střední odborné učiliště Třeboň	Přeshraniční studijní pobyt studentů SOŠ a SOU Třeboň v Rakousku	95 025	V	M
Město Nová Bystřice	Rekonstrukce kaple v Albeři	170 068	CR	M
BVAM Music concerts	Rockfest Dačice 2009	101 595	K	N
Rodina Panny Marie	Rok svatého Pavla - Evropa bez hranic	135 750	K	N
Obec Dešná	Rozdělení, odloučení, spojení - památník Rancířov	407 250	K	M
Obec Staré Město pod Landštejnem	Rozvoj partnerství Staré Město pod Landštejnem-Kautzen	81 450	K	M
Obec Horní Stropnice	Seniorská poznávání	81 450	K	M
Silva Nortica Run, občanské sdružení	Silva Nortica Run	267 699	K	N
Městys Ledenice	Softball-přátelství přes hranice	67 875	K	M
Jihočeské divadlo, přísp.org.	Soubor "komediální podzim" z Dolního Rakouska v Čechách	488 700	K	M
TJ Sokol Slavonice	Sousedské vztahy bez hranic	81 450	K	N
Krajské ředitelství policie Jč.kraje	Společná expozice Česko-rakouské policie v rámci XVII. ročníku výstavy Mobli salon	118 564	K	R
Sdružení pro podporu cestovního ruchu na Novohradsku	Společná jazzová setkání	162 900	K	N
TURISMA o.s.	Společná podpora rozvoje turistických tras v příhraničním regionu - Lipensko a Ferienregion Böhmerwald	324 877	CR	N
Základní škola a mateřská škola České Velenice	Společně k učení, poznání a pochopení	181 905	V	M
Obec Benešov nad Černou	Společné kulturní akce obcí Benešov nad Černou a Purgstall an der Erlauf	119 460	K	M
Město Lomnice nad Lužnicí	Společné odemykání turistické sezóny	135 750	CR	M
TJ OB České Budějovice o.s.	Společný koníček - orientační běh	84 165	K	N
Město Suchdol nad Lužnicí	Společný výcvik hasičů s vyprošťovacími zařízeními	73 305	K	M
Gymnázium Vítězslava Nováka Jindřichův Hradec	Sportfestival Euroregio Silva Nortica 2009	209 652	O	M
Město Veselí nad Lužnicí	Sportovní aktivity Veselí nad Lužnicí - Yspertal	78 735	O	M
Sportovní klub Včelná	Sportovní klub Včelná-Mezinárodní turnaje v metané	135 750	O	N
Město Jindřichův Hradec	SZENE BUNTE WÄHNE Podzimní festival	81 450	K	M

Základní škola Nové Hradky	Škola bez hranic	135 750	K	M
Česko-rakouská o.p.s.	Školení pracovníků informačních center a 2.ročník soutěže o putovní Buquoyský pohár	108 600	V	N
Cisterciácké opatství Vyšší Brod	Textové nahrávky průvodcovského zařízení pro klášter Vyšší Brod	67 875	CR	O
Obec Staré Město pod Landštejnem	V.Dobové slavnosti Starého Města pod Landštejnem	81 450	K	M
TJ Vodní stavby Tábor	Velká cena Tábora v atletice a Memoriál Ing.Jana Pána	81 450	O	N
Kulturní dům, příspěvková organizace Veselí nad Lužnicí	Veselské slavnosti 2009 - cesta k prohloubení přeshraniční spolupráce	135 750	K	N
Českobudějovický automotoklub	Veterán rallye Křivonoska 2009	97 740	K	N
Volba pro Slavonicko	Volební právo žen již 90 let v České republice a Rakousku	230 775	K	N
Město Suchdol nad Lužnicí	Vyprošřovací zařízení pro zásahy na mezinárodní silnici E49	133 035	O	M
Město Prachatice	Výtvarný workshop Salve Prachatice	108 600	K	M
Obec Horní Stropnice	Výuka německého jazyka v mateřské škole v Horní Stropnici	101 270	V	M
ZŠ a MŠ Dešná	Výzkumná stanice mládeže Drosendorf/Dešná - 1. etapa	81 450	V	M
Energy Centre České Budějovice	Vzdělávací exkurze na téma úspory energií a obnovitelné zdroje-transfer know-how Horní Rakousko-Jihočeský kraj	217 200	V	N
Město Lomnice nad Lužnicí	Zájmová činnost a partnerství spolků	95 025	K	M

* k 18. červnu 2009

** přepočteno z EUR kurzem 27,15 (průměrný kurz ČNB ve sledovaném období, tj. 2004 – 2009)

Pozn.: Projekty: CR – cestovní ruch, I – infrastruktura, K – kulturní a sociální, V – vzdělávání, ZP – životní prostředí, O – ostatní; Žadatelé: M – místní správa a další místní subjekty, N – nevládní neziskové organizace a obdobné subjekty, R – regionální správa a další regionální subjekty, U – univerzity, vědecká a výzkumná pracoviště, O – ostatní

Zdroj: www.silvanortica.com, vlastní zpracování, vlastní typologie

Příloha 17: Satelitní snímek Lažiště s lokalizací projektu

Zdroj: Google Earth, vlastní zpracování

Příloha 18: Rozhovor s hlavními aktéry projektu Návštěvníkého centra textilu Lažiště Rozhovor s Ing. Radkem Novotným, PhD. – manažerem projektu Návštěvníkého centra textilu Lažiště

1. Mohl byste stručně přiblížit myšlenku návštěvníkých center?
2. Mohl byste popsat genezi projektu Návštěvníkého centra textilu Lažiště?
 - Kdo dodal první impulz?
 - Jaká byla Vaše role, resp. role Spolku přátel tradic a Centra pro komunitní práci?
 - Proč je zaměřeno právě na textil (má textil v Lažišti nějakou tradici)?
 - Jaké byly hlavní výsledky a přínosy projektu?
3. Jak byl v projektu specifikován přeshraniční dopad?
4. Jaké hlavní přínosy měl projekt pro obec Lažiště – z Vašeho pohledu?
 - a jaké problémy zde existují?

5. Kdo dofinancoval projekt?
6. Jaká další návštěvnická centra již fungují?
 - Jsou nějakým způsobem provázaná?

V Miroticích dne 21. 7. 2009

Rozhovor s Annou Peckovou – starostkou obce Lažiště a představitelkou žadatele projektu

1. Mohla byste stručně přiblížit genezi projektu Návštěvnického centra textilu Lažiště?
 - Kdo byl prvním iniciátorem?
 - Kdy jste začali uvažovat o projektu a jaký byl hlavní impulz?
 - Má textil v Lažišti nějakou tradici?
 - Jací byli další hlavní aktéři projektu?
2. Jaké hlavní přínosy pro obec má návštěvnické centrum?
3. S jakými problémy jste se setkali při realizaci projektu?
4. Jak je při fungování projektu zohledněna přeshraniční spolupráce?
5. Spolupracuje Návštěvnické centrum textilu s jinými návštěvnickými centry (např. Modrava)?
6. Jakým způsobem jsou zapojeni místní občané na fungování návštěvnického centra a využívání zrekonstruovaného objektu?
7. Jak byste zhodnotila úspěšnost projektu?
 - z pohledu fungování návštěvnického centra
 - z pohledu využití objektu bývalé školy

V Lažišti dne 18. 8. 2009

**Příloha 19: Obrazová příloha – „Návštěvníké centrum textilu Lažičtě“
Objekt Návštěvníkého centra textilu Lažičtě (bývalá škola)**

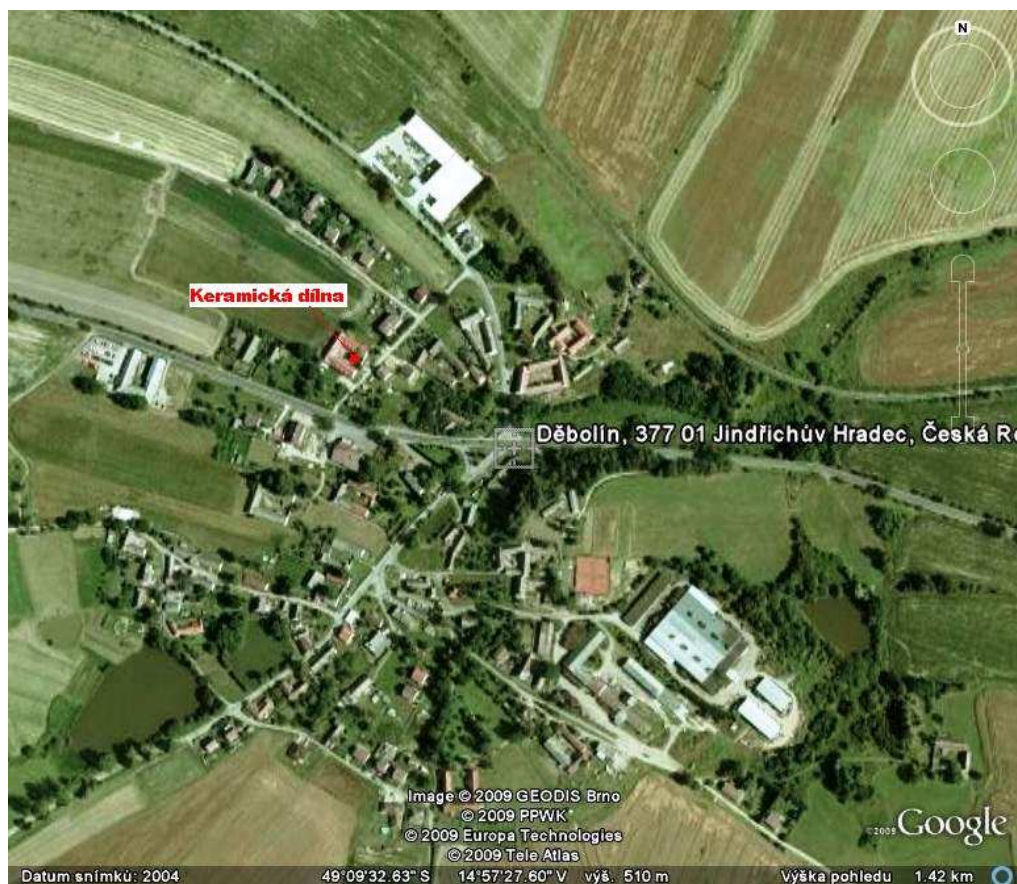
Zdroj: autor 2009

Interiér Návštěvníkého centra textilu Lažičtě

Zdroj: autor 2009

Příloha 20: Satelitní snímek Děbolína s lokalizací projektu

Zdroj: Google Earth, vlastní zpracování

Příloha 21: Rozhovor s žadatelem projektu Česko - rakouské výtvarné dílny (Děbolín)

Rozhovor s Danou Pelejovou – předsedkyní občanského sdružení „Přátelé dílny

Romany Hulíkové“

1. Mohla byste stručně přiblížit keramickou dílnu Děbolín?
2. Mohla byste přiblížit genezi projektu Česko – rakouské výtvarné dílny?
 - Jaká byla hlavní myšlenka projektu?
 - Kdo byl iniciátorem projektu?
 - Pro koho jsou zejména určeny?
 - Jaké byly hlavní výsledky a přínosy projektu?
3. Jaký byl motiv vzniku občanského sdružení „Přátelé dílny Romany Hulíkové“?
4. Jaký byl skutečný přeshraniční dopad projektu?
 - Jak velký byl zájem rakouské strany?
 - Projevuje se nějak někdejší vysídlení obce?
5. Kdo dofinancoval projekt?

6. Jaký přínos má existence keramické dílny a přeshraničních projektů pro Děbolín?
- a jaký pro vaši společnost?

7. Budete pokračovat v dalších obdobných projektech přeshraniční spolupráce?

V Děbolíně dne 22. 7. 2009

Příloha 22: Obrazová příloha – „Česko - rakouské výtvarné dílny Děbolín“

Objekt Keramické dílny a penzionu

Zdroj: autor 2009

Výtvarné dílny Děbolín

Zdroj: <http://jindrichohradecky.denik.cz>